Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

CORESPONDENŢE ÎNTRE MICROCOSMOS ŞI MACROCOSMOS

GA 201

Vol. I din seria OMUL ÎN LEGĂTURA SA CU COSMOSUL

Şaisprezece conferinţe ţinute la Dornach
între 16 aprilie şi 16 mai 1920

Traducere din limba germană de biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Nr. bibliografic 201
Rudolf Steiner, *Entsprechungen zwischen Mikrokosmos und Makrokosmos. Der Mensch – eine Hieroglyphe des Weltenalls*
Dornach / Elveţia, 1987

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2006

COLECŢIA INIŢIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecţiei: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactori: MARIANA MÎRZEA, GABRIELA IANCU
Concepţia grafică a copertei: SILVIU IORDACHE

Societatea antroposofică din România
Strada Vişinilor nr. 17, sector 2, Bucureşti
Tel.: 021 323 20 57
www.antroposofie.ro
email: romantrop@yahoo.com

ISBN 973-637-118-2

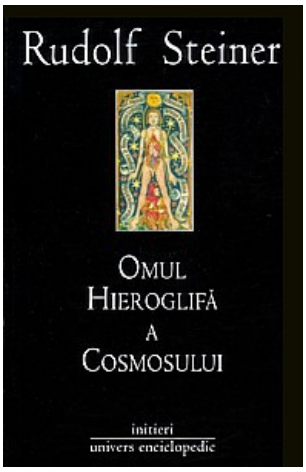

COPERTA IV

Sinteză de amploare covârşitoare, prezentul ciclu de conferinţe oferă cheia clarificării unor probleme dintre cele mai importante, în faţa cărora efortul intelectual de abstractizare caracteristic diferitelor domenii ştiinţifice şi curentelor filosofice actuale rămâne neputincios.

Astfel, cititorul va putea înţelege: relaţia reală dintre necesitate şi libertate; imposibilitatea de a studia în mod realist omul şi astronomia ca obiecte separate de studiu; cum sunt etajate în om diferitele niveluri structurale şi funcţionale în paralel cu structurile şi mişcările cereşti; de ce studiul atent al omului conduce la necesitatea elaborării a două sisteme astronomice, unul solar şi altul lunar; imposibilitatea fizicii, care postulează conservarea materiei şi energiei, de a înţelege evoluţia ulterioară a omului.

În înţelegerea corectă a creştinismului se află puntea care leagă concepţia despre lume a ştiinţei naturii cu concepţia morală despre lume.

biolog dr. Petre PAPACOSTEA

Omul în legătura sa cu Cosmosul

Vol. I *Omul ‖hieroglifă a Cosmosului. Corespondenţe între microcosmos şi macrocosmos* (GA 201)

Vol. II *Spiritualitatea cosmică şi fizicul uman. Căutarea noii Isis, divina Sofia* (GA 202)

Vol. III *Responsabilitatea omului pentru evoluţia lumii ‖rezultat al legăturii sale spirituale cu planeta Pământ şi cu lumea stelelor* (GA 203)

Vol. IV *Perspective ale evoluţiei umanităţii* (GA 204)

Vol. V *Devenirea umană, sufletul lumii şi spiritul lumii* ❙ prima parte. *Omul ca fiinţă spiritual-sufletească în relaţie cu lumea* (GA 205)

Vol. VI *Devenirea umană, sufletul lumii şi spiritul lumii* ❙ partea a doua. *Omul ca fiinţă spirituală în evoluţia istorică* (GA 206)

Vol. VII *Antroposofia, o cosmosofie* ❙ prima parte. *Forma omului ca rezultat al acţiunilor cosmice* (GA 207)

Vol. VIII *Antroposofia, o cosmosofie* ❙ partea a doua. *Forma omului ca rezultat al acţiunilor cosmice* (GA 208)

Vol. IX *Impulsuri spirituale nordice şi central-europene. Sărbătoarea apariţiei lui Christos* (GA 209)

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

CONFERINȚA I — *Dornach, 9 aprilie 1920 — Opoziţia dintre necesitatea naturală şi libertatea umană. Dimensiuni abstracte ale spaţiului. Planurile concrete ale gândirii, simţirii şi voinţei la om.*

CONFERINȚA a II-a — *Dornach, 10 aprilie 1920* — Polaritatea dintre cap şi restul corpului. Metamorfoză şi reîncarnare. Abstracţie şi imaginaţie.

CONFERINȚA a III-a — *Dornach, 11 aprilie 1920* — Cele trei planuri cosmice şi Zodiacul. Natură şi libertate. Ritmul anual şi perioadele de şapte ani. Schimbarea dentiţiei. Inima şi circulaţia sangvină.

CONFERINȚA a IV-a — *Dornach, 16 aprilie 1920* — Trei lumi: lumea simţurilor, a respiraţiei şi a metabolismului. Anul platonic. Perioadele nutaţiei şi imaginea lor în viaţa sufletească. Opoziţia dintre eterul cosmic şi materia terestră. Soare şi Lună. Christos şi Iehova.

CONFERINȚA a V-a — *Dornach, 17 aprilie 1920* — Corpul astral al omului şi Zodiacul. Fenomene trupeşti inconştiente. Patru sfere – Forma: Zodiacul; Mişcarea: Planetele; Organele: Elementele; Metabolismul: Pământul.

CONFERINȚA a VI-a — *Dornach, 18 aprilie 1920* — Evoluţie cosmică. Metabolismul. Forţele organelor. Mişcările Soarelui, ale planetelor, ale Pământului. Anul platonic. Libertatea umană.

CONFERINȚA a VII-a — *Dornach, 23 aprilie 1920* — Goethe şi teoria culorilor. Imagine şi amintire. Metamorfoza şi reîncarnarea. Zi, săptămână, an. Schimbarea dentiţiei. Principiul întoarcerii pe dos.

CONFERINȚA a VIII-a — *Dornach, 24 aprilie 1920* — Corpul, sufletul, spiritul şi corespondenţa lor cu Pământul, planetele şi stelele fixe. Materialismul, eterul şi astralitatea. Interior, exterior, întoarcere pe dos. Omul şi animalul. Teorii ale relativităţii.

CONFERINȚA a IX-a — *Dornach, 25 aprilie 1920* — A veghea şi a dormi. Sus şi jos în om şi în Cosmos. Mâinile şi picioarele. Materialismul şi cunoaşterea spiritului. Misteriul de pe Golgota.

CONFERINȚA a X-a — *Dornach, 1 mai 1920* — Reprezentarea şi voinţa. Sistemul nervos. Digestia. Copernic. Iehova şi Lucifer. A dormi şi a veghea.

CONFERINȚA a XI-a — *Dornach, 2 mai 1920* — Ziua şi anul. Vara şi iarna. Timpii de revoluţie ai planetelor. Planetele superioare şi cele inferioare. Mişcarea sistemului planetar. Dimensiunile şi spaţiul cosmic.

CONFERINȚA a XII-a — *Dornach, 8 mai 1920* — Ştiinţa şi credinţa. Păgânismul şi creştinismul. Timpul revoluţiei siderale şi sinodale al Lunii. Memoria umană. Astronomia solară şi astronomia cosmică.

CONFERINȚA a XIII-a — *Dornach, 9 mai 1920* — Omul şi elementele pământ şi apă. Astronomia egipteană. Misteriul solar. Materialismul şi creştinismul. Darwinismul. Semnificaţia cosmică a fiinţei christice.

CONFERINȚA a XIV-a — *Dornach, 14 mai 1920* — Ştiinţa naturii şi creştinismul. Conservarea energiei. Distrugerea materiei. Soarele, Luna, stelele fixe şi orbitele lor astronomice. Iehova şi Lucifer. Perioada Saros.

CONFERINȚA a XV-a — *Dornach, 15 mai 1920* — Polaritatea dintre evoluţie şi degenerare. Materialismul recent. Vechea înţelepciune a lui Isis. Lumina şi aerul. Omul ca microcosmos. Circulaţia sangvină. Pământul, planetele şi stelele fixe. Sistemul nervos şi creierul. Materia negativă a Soarelui.

CONFERINȚA a XVI-a — *Dornach, 16 mai 1920* — Concepţiile orientale şi occidentale. Esenţa căldurii. Gândirea pură. Polaritatea dintre cavalerismul Gralului şi Parsifal. Distrugerea materiei şi eliberarea spiritului. Impulsul christic şi viitorul cosmic al umanităţii.

Note

DESENELE LA TABLĂ

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA I

Dornach, 9 aprilie 1920

Voi încerca azi să vă ofer alte puncte de vedere cu privire la o temă care a mai fost abordată aici în ultimul timp [1]. Am discutat cum pentru omul prezentului concepţiile morale se despart de concepţiile intelectualiste. Prin intelectualismul său, omul este adus la o recunoaştere a necesităţii naturale stricte. Potrivit acestei necesităţi naturale, noi observăm toate lucrurile ca fiind sub legea cauzelor şi a efectelor. Şi când omul desfăşoară o acţiune ne întrebăm ce l-a determinat, ce a acţionat în el sau în afara lui pentru a deveni cauza acelei acţiuni. Această recunoaştere a necesităţii oricărei întâmplări a căpătat în ultimul timp un caracter de ştiinţă a naturii. Demult ea avea mai mult un caracter teologic, şi pentru foarte mulţi oameni îl mai are şi în prezent. Caracterul de ştiinţă a naturii rezultă atunci când înclini spre părerea că ceea ce facem ar depinde de constituţia noastră corporală şi de influenţele exercitate asupra acesteia. Doar, în prezent, mai există încă suficient de mulţi oameni care gândesc că omul acţionează cu aceeaşi necesitate ca o piatră care cade la pământ. Aceasta ar fi nuanţarea, de tipul ştiinţelor naturii, a felului în care este gândită necesitatea.

Nuanţarea mai mult teologică s-ar putea caracteriza spunând: Totul este predeterminat de o forţă divină oarecare, de o providenţă divină, iar omul trebuie să facă ce îi este predeterminat de forţa divină. În ambele cazuri nu s-ar pune în valoare decât fie necesitatea de tipul celei precizate de ştiinţele naturale, fie ceea ce a prevăzut divinitatea şi care nu poate fi ocolit. Nu ar putea fi vorba de libertatea omului. De partea cealaltă se află întreaga lume morală. Despre aceasta, omul o simte bine, el nu poate vorbi fără a se gândi la libertatea deciziilor sale voliţionale. Căci dacă omul nu are posibilitatea unor decizii libere, nu poate fi vorba despre o moralitate a acţiunilor sale. Totuşi el are anumite îndatoriri, anumite impulsuri morale şi trebuie să recunoască o lume morală. V-am spus cum imposibilitatea de a realiza o punte între cele două lumi, între lumea necesităţii şi lumea moralităţii, l-a determinat pe Kant să scrie două critici [2]: *Critica raţiunii pure*, care se ocupă cu cercetarea a tot ce aparţine ordinii naturale, şi *Critica raţiunii practice*, care se ocupă cu cercetarea a tot ce aparţine ordinii morale a lumii. După aceea a resimţit necesitatea să scrie *Critica puterii de judecată*, care ar fi trebuit să fie într-o anumită măsură o mijlocire între cele două, dar care a devenit numai un produs al compromisului şi care ajunge cel mult la realitate în contemplarea lumii frumosului, a creaţiei artistice. Aceasta ar însemna însă şi că există, pe de o parte, lumea necesităţii în care omul este întreţesut, pe de altă parte, lumea acţionării morale libere şi că ea nu ar găsi altceva care să facă legătura dintre acestea decât lumea aparenţei artistice în care, spunem noi, reprezentăm, în aparenţă, în plastică sau în pictură, ceea ce este preluat din necesitatea naturală căreia noi îi impregnăm ceea ce este liber de necesitatea naturală, căreia îi dăm într-o oarecare măsură aparenţa libertăţii în necesitate.

Nu se va putea arunca o punte între această lume a necesităţii şi lumea libertăţii fără a găsi calea de a face aceasta cu ajutorul ştiinţei spiritului. Dar ştiinţa spiritului impune cu adevărat, pentru elaborarea ei deplină, o simţire a sintagmei puse de multe veacuri în valoare a spusei lui Apolo: „Cunoaşte-te pe tine însuţi", care nu vrea să spună să te incubezi în propria-ţi subiectivitate, ci înseamnă o cunoaştere a întregii entităţi a omului, a felului în care este integrat omul în lume; această căutare este ceea ce trebuie introdus în întreaga noastră mişcare spirituală tocmai prin ştiinţa spiritului.

Din acest punct de vedere ne este îngăduit să spunem – fac această remarcă ca introducere – că desfăşurarea, dezvoltarea mişcării noastre spirituale orientată antroposofic a luat în ultimele zile avânt, pentru a arăta mişcării spirituale a umanităţii cum ar trebui căutată această străluminare a gândirii actuale, care într-un anumit grad a pierdut cu totul omul, cu ajutorul cunoaşterii acestuia. Acest lucru a trebuit să dea transparenţă totală cursului ţinut de curând pentru medici [3], curs care aparţine lucrurilor pe care încercăm să le pătrundem cu cunoaştere umană, făcând astfel o încercare de a impregna viaţa spiritului cu cunoaşterea omului, de a ilumina în mod pozitiv sarcinile care stau, în prezent, în faţa anumitor discipline. Iar în exterior s-a văzut, prin seria de conferinţe ţinute aici de prietenii noştri şi de mine [4], cum trebuie să fie modelată relaţia dintre diferitele ştiinţe particulare şi ce pot ele primi ca impuls de la ştiinţa spiritului. Ar fi de dorit să existe, în cadrul mişcării noastre de ştiinţă a spiritului, o conştienţă cu adevărat puternică a necesităţii unor astfel de iniţiative. Căci, dacă trebuie să evoluăm, este imperios necesar să lămurim lumea din afară, într-un anumit sens s-o constrângem spre înţelegerea faptului că în această privinţă nu trebuie să fie stimulat diletantismul, ci că trebuie năzuită atingerea unei cunoaşteri profunde. Acest lucru este împiedicat adeseori şi de modul în care din chiar cercurile noastre sunt oficializate preocupările pe care le avem, făcând să se creadă – sau uneori se poate şi motiva în mod răuvoitor în felul acesta – că la noi este reprezentat tot ce este sectant şi orice fel de diletantism. Această lume exterioară trebuie tot mai mult convinsă cât de serioasă este strădania ca la baza tuturor lucrurilor să se afle ce reprezintă această construcţie [5]. În continuare ar trebui să apară iniţiative cum au fost cele pe care le-am văzut desfăşurându-se timp de mai multe săptămâni de către forţele întregii mişcări antroposofice. Prin aceasta se face începutul unei cunoaşteri adevărate a omului, care trebuie să constituie baza oricărei reale culturi a spiritului. Începând cu mijlocul secolului al XV-lea s-a filtrat tot mai mult, s-a abstractizat tot mai mult relaţia concretă pe care oamenii au avut-o mai înainte cu lumea. Prin cunoştinţe atavice omul cunoştea în timpurile îndepărtate mai multe lucruri despre sine decât în prezent. Căci de la mijlocul secolului al XV-lea asupra întregii lumi civilizate s-a întins intelectualismul. Şi pentru că acest intelectualism se sprijină numai pe o foarte mică parte a fiinţei omului şi cunoaşterea lumii nu este decât un produs abstract.

Ce a devenit de fapt cunoaşterea lumii în ultimele sute de ani în lumea exterioară? Cunoaşterea lumii, în măsura în care se referă la Univers, a devenit un simplu calcul fără sfârşit, căruia i s-au alăturat în ultimul timp rezultatele analizei spectrale, ceva ce ţine numai de planul fizic şi în acest plan reprezintă numai ceva mecanic-matematic. Astronomul observă mersul stelelor şi calculează; el observă numai acele forţe care ne prezintă Universul, în măsura în care în el este încastrat Pământul, ca pe o mare maşină, ca pe un mare mecanism. Şi putem spune că acest mod de a contempla în mod mecanic-matematic este considerat a fi, în prezent, unicul lucru care este potrivit cunoaşterii.

Pe ce se bazează, înainte de orice, ceea ce îşi găseşte expresia în această constructie mecanic-matematică a Universului? Se bazează şi pe ceva care într-o anumită măsură este fundamentat în fiinţa omului, dar numai într-o foarte mică parte a omului. El ia în considerare mai întâi

cele trei dimensiuni spaţiale abstracte. Pe acestea se bazează astronomul. El deosebeşte mai întâi o dimensiune spaţială, o a doua dimensiune şi – dacă prezint în perspectivă – o a treia, perpendiculară pe acestea (fig. 1, planşa 1 stânga).

Planșa 1

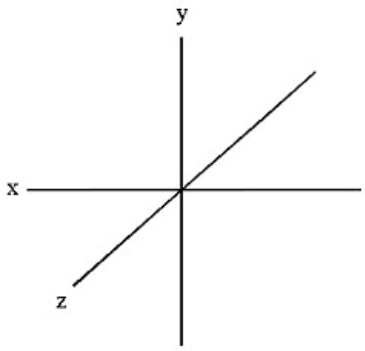

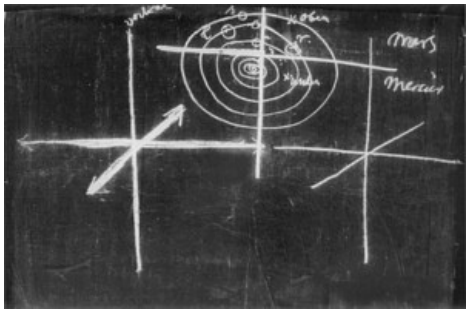

Fig. 1 [măreşte imaginea]

El fixează cu privirea o stea, în timp ce urmăreşte aceste trei dimensiuni spaţiale. Omul nu ar putea vorbi despre aceste trei dimensiuni spaţiale dacă nu le-ar vieţui mai întâi în propria sa fiinţă. El le vieţuieşte. Mai întâi, în cursul vieţii el vieţuieşte dimensiunea verticală. Copil fiind, se târăşte şi se ridică. Atunci vieţuieşte dimensiunea verticală. Nu ar fi posibil să se vorbească despre dimensiunea verticală dacă omul nu ar vieţui-o. Dacă lumea crede că omul ar putea găsi în spaţiu altceva decât găseşte în el însuşi, ea acceptă mari iluzii. Dimensiunea verticală omul o găseşte în Cosmos numai pentru că o vieţuieşte în el însuşi. Şi dimensiunea orizontală omul o găseşte numai prin faptul că o vieţuieşte în sine însuşi. În legătură cu dimensiunea verticală, întindeţi mâinile, braţele şi veţi vieţui cea de a doua dimensiune. La aceasta adăugaţi vieţuirea pe care o aveţi atunci când respiraţi, când vorbiţi, aşadar când inspiraţi sau expiraţi aerul sau atunci când mâncaţi, când alimentele se deplasează din faţă spre spate şi veţi obţine cea de a treia dimensiune. Numai datorită faptului că omul vieţuieşte în sine aceste trei dimensiuni el le poate proiecta şi în spaţiul exterior. Pur şi simplu nu există nimic din ceea ce omul poate găsi în afara lui pe care el să nu-l găsească mai întâi în sine. Ceea ce este însă curios este faptul că în perioada de abstractizare care a început la mijlocul secolului al XV-lea omul a făcut din cele trei dimensiuni trei noţiuni de acelaşi fel. Adică, el a ignorat pur şi simplu deosebirile concrete, a lăsat de-o parte ceea ce face din cele trei dimensiuni spaţiale ceva diferit pentru sine.

Exprimându-şi propria sa trăire, omul ar trebui să spună de fapt: Verticala mea, dimensiunea mea activă, dimensiunea mea cuprinzătoare sau extensivă. El ar trebui să admită o deosebire între aceste trei dimensiuni spaţiale. Dacă însă ar admite o diferenţiere între aceste trei dimensiuni, omul nu ar mai putea concepe imaginea astronomică a lumii într-un mod atât de abstract cum o face acum, deoarece nu ar ajunge la o imagine a lumii atât de pur intelectualistă. El ar trebui să vieţuască în mod concret poziţia pe care o are, raportat la lume, faţă de aceste trei dimensiuni. El nu vieţuieşte în prezent ridicarea sa, existenţa sa pe această verticală. Din această cauză, nici nu ştie că se află pe această verticală din cauză că se mişcă odată cu Pământul într-o anumită direcţie care include verticala. (planşa 2, mijloc sus) Omul nu stie că mişcarea respiratorie, mişcarea digestivă, şi încă alte mişcări care se desfăşoară în acelaşi sens el le face de-a lungul unei linii împreună cu Pământul. (linia şerpuită în acelaşi desen) Toate aceste menţineri pe anumite direcţii reprezintă o integrare în mişcări ale Cosmosului. În prezent, omul face total abstracţie de această înţelegere concretă a dimensiunilor. Din acest motiv, el nici nu se poate insera în procesul cosmic; din acest motiv, nici nu ştie cum este plasat în acest proces, nu ştie că este într-un anume sens o componentă în acest proces universal. Va trebui să se facă mulţi paşi prin care să se ajungă la o anumită cunoaştere de sine a omului, plecând de la integrarea sa în Cosmos.

Cele trei dimensiuni spaţiale au devenit deja atât de abstracte pentru om, încât el se poate educa cu deosebită dificultate pentru a simţi cum face anumite mişcări împreună cu Pământul şi cu întregul sistem planetar, în timp ce are ceva de realizat în aceste trei dimensiuni spaţiale. Dar modul de a gândi caracteristic ştiinţei spiritului poate fi extins la cunoaşterea omului, dacă va fi căutat, pentru început, cel puţin un înlocuitor pentru această înţelegere greu de obţinut a celor trei dimensiuni spaţiale. Şi ne putem ridica mai uşor la această cunoaştere spaţială a omului dacă nu ne vom îndrepta privirea spre cele trei linii spaţiale care sunt orientate perpendicular între ele, ci vom contempla trei planuri spaţiale. Acum, vă rog să luaţi în considerare pentru început cele ce urmează: veţi putea recunoaşte cu uşurinţă că simetria dumneavoastră are legătură cu gândirea dumneavoastră, dacă ţineţi seama de faptul că faceţi un gest elementar, dat de natură, atunci când vreţi să exprimaţi prin gesturi gândirea raţională care vă este proprie. Când vă puneţi degetul pe nas, traversaţi acest plan de simetrie vertical care desparte partea stângă de partea dreaptă. (planşa 2, dreapta) Acest plan care trece prin mijlocul nasului dumneavoastră, prin corpul dumneavoastră, şi trebuie să reprezinte planul de simetrie este ceea ce puteţi conştientiza ca fiind ceva care are legătura cu orice acţiune, cu orice gândire care deosebeşte, cu orice judecată discriminatorie. Este posibil ca plecând de la acest gest elementar să obţineţi efectiv o conştienţă a faptului că fiind om aveţi cumva de-a face cu acest plan în toate angrenajele proprii.

Planșa 2

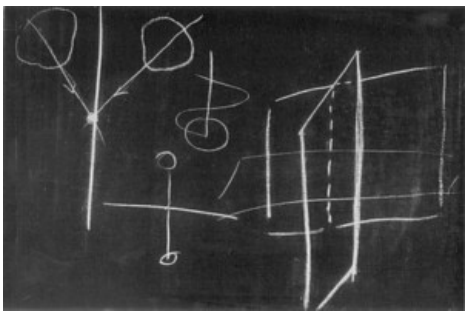

[măreşte imaginea]

Să ne referim, de exemplu, la funcţia vederii. Dumneavoastră vedeţi cu doi ochi. Vedeţi cu doi ochi în aşa fel, încât ceea ce fac ei determinaţi să se întâlnească într-un punct. (planşa 2, stânga) Acest punct îl vedeţi şi din stânga şi din dreapta, dar îl vedeţi numai o dată, pentru că liniile vederii, liniile „de ochire", se întretaie. Activitatea umană este în mare parte astfel organizată, încât înţelegerea, cuprinderea, are legătura cu acest plan.

Putem apoi să ne îndreptăm privirea spre alt plan, care ar trece cumva prin mijlocul inimii noastre şi care ar separa partea anterioară a omului de partea lui posterioară. Omul este structurat fizionomic. El este expresia fiinţei sale sufleteşti. Această alcătuire sufletesc-

fizionomică a omului este separată de un plan poziţionat perpendicular faţă de primul, de alcătuirea sa posterioară. Aşa cum partea dreaptă a omului este separată de cea stângă printr-un plan, tot aşa sunt separate şi partea anterioră de cea posterioară. Dacă întindeţi braţele şi îndreptaţi înainte partea lor fizionomică iar partea organică înapoi şi treceţi un plan prin punctele, prin liniile principale care iau naştere astfel, obţineţi planul la care mă refer. – Tot astfel, puteţi obţine un al treilea plan, care ar despărţi, în sus, tot ce structurează capul şi faţa de ceea ce, în jos, structurează corpul şi masa membrelor. În acest fel obţineţi un al treilea plan, care este, la rândul lui, perpendicular pe celelalte două şi trece orizontal prin braţele dumneavoastră, dacă le ţineţi întinse lateral cu palmele în jos. Mâinile dumneavoastră s-ar afla atunci în acest plan.

Putem obţine un sentiment în legătură cu aceste trei planuri. Cum se realizează acesta în ceea ce priveşte primul plan am arătat mai înainte. El este resimţit ca planul gândirii discriminatorii. Cel de al doilea plan, care separă în om ceea ce este anterior de ceea ce este posterior, ar fi planul care indică ce face ca omul să fie om. La un animal nu am putea înscrie acest plan în acelaşi fel. Planul de simetrie îl putem înscrie în animal, planul vertical nu. Acest al doilea plan vertical ar fi legat cu tot ce este voinţă umană, iar al treilea, planul perpendicular pe acesta, ar fi legat de tot ce este simţire umană. Încercaţi să obţineţi din gesturile elementare o simţire despre aceste lucruri. Veţi constata că acest lucru este posibil. În definitiv, toate modurile omului de a-şi exprima simţirea, fie că este o simţire de recunoaştere, o simţire de mulţumire sau un alt sentiment, se apropie într-un anumit fel de planul orizontal.

Puteţi de asemenea vedea că într-un anumit sens va trebui să puneţi voinţa în legătură cu planul vertical menţionat. Este posibil să vă dezvoltaţi un sentiment pentru aceste trei planuri. Când va obţine un sentiment pentru aceste trei planuri omul va fi nevoit să conceapă Cosmosul în sensul lor, aşa cum atunci când concepe cele trei dimensiuni în mod abstract el va calcula mişcările şi poziţiile Cosmosului în mod matematic-mecanic, după modelul galilean sau copernican. Numai că atunci în Cosmos vor pătrunde relaţii concrete. El nu va mai calcula numai după cele trei dimensiuni spaţiale, ci va conştientiza că în el însuşi, în măsura în care învaţă să simtă aceste trei planuri, există deosebiri între dreapta şi stânga, între sus şi jos şi între anterior şi posterior. Pentru concepţia matematică este indiferent dacă ceva se află mai la dreapta sau mai la stânga, mai în faţă sau mai în spate. Dacă măsurăm pur şi simplu, atunci măsurăm de jos în sus, de la dreapta la stânga, dinainte înapoi. Chiar dacă trei metri s-ar afla într-o poziţie sau în alta, ei sunt doar trei metri. Cel mult vom face o deosebire, pentru a putea trece la mişcare, între dimensiunile perpendiculare unele pe altele. Dar acest lucru îl facem numai pentru că nu ne putem opri la simpla măsurătoare, deoarece atunci Universul s-ar chirci devenind o linie dreaptă. Dacă însă ştim să caracterizăm în mod concret gândirea, simţirea şi voinţa în aceste trei planuri şi să ne poziţionăm pe noi înşine ca fiinţe spiritual-sufleteşti cu gândirea, simţirea şi voinţa noastră în spaţiu, atunci învăţăm să aplicăm astronomiei şi această articulare a omului – la fel cum am învăţat să-i aplicăm cele trei dimensiuni plecând de la om ca parte constitutivă a Universului. Dacă avem în vedere pe Saturn, Jupiter, Marte, Soare, Mercur, Venus, Luna, este posibil să concepem Soarele, potrivit manifestării sale exterioare, ca fiind ceva ce desparte, ce separă. (planşa 1 mijloc) Va trebui să ne imaginăm existenţa unui plan care trece prin Soare (linia orizontală în desen) şi nu vom mai vedea doar în mod dimensional ce este deasupra planului şi ce este dedesubtul lui, ci vom privi acest plan ca fiind ceva ce separă şi vom face deosebirea între partea superioară şi cea inferioară. Aşadar, nu vom mai spune că Marte se află la atâtea mile, iar Venus la atâtea mile de Soare, căci vom învăţa să aplicăm cunoaşterea omului la cunoaşterea Universului şi vom spune: Aşa cum nu a fost simplu de tranşat problema dimensiunilor când afirm că: nasul sau capul uman sunt la atâta distantă de planul orizontal pe care l-am desemnat ca plan al simţirii, iar inima la atâta distanţă, ci voi pune în legătură distanţa cu forma, cu formaţiunea, tot aşa nu voi spune pur şi simplu: Marte şi Mercur se află unul la distanţa X, celălalt la distanţa Y de Soare, ci voi şti că, dacă privesc Soarele ca pe ceva care separă, Marte de deasupra trebuie să aibă o altă natură decât Mercur de dedesubt. Şi acum voi putea aşeza un plan care să fie perpendicular pe primul, trecând prin Soare. (linia verticală din desen) Atunci Marte sau Jupiter se vor mişca în aşa fel încât se vor afla o dată la dreapta acestui plan (r - în desen) şi se vor plasa într-o astfel de poziţie încât se va afla altă dată în stânga planului. (l - în desen) Dacă procedez numai în mod abstract potrivit dimensiunilor, atunci el se află o dată în stânga, o dată în dreapta, la atâtea mile de planul amintit. Dacă concretizez în spaţiul cosmic aşa cum trebuie să concretizez în mine însumi ca om, atunci nu-mi este indiferent dacă planeta se află o dată în stânga, o dată în dreapta, ci voi spune că există o deosebire între poziţia din stânga şi cea din dreapta, aşa cum există o deosebire între un organ din partea stângă şi unul din partea dreaptă. Nu este suficient să spun că ficatul omului se află la atâţia centimetri în dreapta faţă de planul de simetrie, iar stomacul la atâţia centimetri la stânga, ci trebuie să se remarce că ambele organe au forme diferite prin faptul că unul este plasat în dreapta, celălalt în stânga. Din altă perspectivă lucrurile stau astfel, încât Jupiter devine ceva când, pentru simpla aparenţă, se află în stânga şi altceva când se află în dreapta.

Tot astfel, aş putea aşeza un alt plan şi ar trebui din nou să-mi orientez evaluarea după cum stau acum lucrurile. Dar, în acelaşi timp, dacă mi-aş extinde cunoaşterea la Univers, aş fi nevoit să contemplu tot ce se referă la un plan, în mod analog cu felul în care contemplu gândirea umană; ceea ce se referă la al doilea plan în mod analog cu simţirea umană; ceea ce se referă la al treilea plan cu voinţa umană.

Prin aceasta am vrut să vă arăt doar că pentru cea mai nouă concepţie despre lume a rămas un ultim rest de abstracţiune extremă: trei linii perpendiculare una pe celelalte pe care se raportează poziţii şi mişcări ale stelelor şi după care se fac, potrivit poziţiilor şi mişcărilor stelelor, calcule ale Universului ca şi cum acesta ar fi un mecanism. În concepţia astronomică galileană este pus în relaţie cu Universul numai acest *unic* lucru, spaţiul cu totul abstract cu relaţiile dintre puncte. Acest lucru poate fi amplificat printr-o cunoaştere mai completă a omului. Se poate spune: Omul este o fiinţă gânditoare, simţitoare, voluntară. Ca fiinţă spaţială exterioară, gândirea sa are de-a face cu un plan, voinţa sa cu un plan, perpendicular pe primul, simţirea sa, la rândul ei, cu un plan perpendicular pe acesta. Acest lucru trebuie să se raporteze şi la lumea exterioară. De fapt, de la mijlocul secolului al XV-lea omul nu mai ştie nimic altceva decât că el este alcătuit după cele trei dimensiuni abstracte. Restul nu reprezintă decât notiţe-informaţii, material de observaţie. Trebuie recucerită o cunoaştere adevărată a omului, apoi, pe calea ocolită a cunoaşterii omului, se va realiza şi o cunoaştere a Universului. Astfel se va înţelege cum se leagă între ele necesitatea şi libertatea, cum pot avea ambele loc în om prin faptul că acesta s-a născut din Univers. Căci, bineînţeles, când se are în vedere numai această parte a fiinţei umane, cele trei dimensiuni perpendiculare unele pe altele, şi se concep ca ceea ce se vrea înţeles, atunci şi Universul apare ca fiind foarte sărac, infinit de sărac. Infinit de săracă este şi concepţia noastră actuală, astronomică despre Univers, dar ea nu se va îmbogăţi dacă nu ajungem mai întâi la o adevărată cunoaştere a omului, dacă nu învăţăm să privim cu adevărat în interiorul omului.

Aceasta se leagă de un aspect expus în conferinţa ţinută alaltăieri [6], şi anume de faptul că teoria despre lume orientată antroposofic introduce aspectul material chiar în adevărata cunoaştere a spiritului. Oare în faţa cunoaşterii umane actuale lucruri ca gândirea, simţirea şi voinţa nu stau ca nişte abstracţiuni îngrozitor de sterpe? Oamenii nu se testează suficient. Oamenii nu se întreabă, de fapt, ce reprezintă cu adevărat lucrurile pentru care folosesc cuvinte. Din această cauză multe s-au transformat în frazeologie. Cineva ar trebui să se întrebe dacă atunci când exprimă cuvântul a gândi îşi reprezintă ceva cu adevărat clar, ca să nu mai vorbim de a simţi şi de a vrea. Dar reflectaţi cum a-ţi da drumul în cuvinte trece în părere, atunci când te întorci cu adevărat la imagine. Chiar dacă nu ai decât o imagine pentru gândire, ducerea mâinii la nas nu trebuie s-o faci întotdeauna, dar se ştie că această mişcare este intenţionată când trebuie să gândim; sau arătăm spre bărbie când trebuie să fim atenţi, aşadar, intervenim tocmai în acest plan, pentru că vrem să şi gândim despre cele ce ascultăm. Noi împărţim pur şi simplu organismul nostru într-o jumătate stângă şi într-una dreaptă, pentru că întotdeauna facem altceva cu organul de simţ stâng decât cu cel drept. Modul în care faceţi altceva cu organul de simţ stâng decât cu cel drept îl puteţi aprecia după faptul că întotdeauna faceţi ceva cu organul de simţ stâng; în gândire aceasta este ca o pipăire a obiectului. Cu organul de simţ drept pipăiţi într-o oarecare măsură pipărea dumneavoastră. Abia prin aceasta el devine proprietatea dumneavoastră. Nu aţi putea ajunge niciodată la reprezentarea

eului dacă nu aţi percepe ce vieţuiţi în stânga cu ceea ce vieţuiţi în dreapta. Când vă aşezaţi simplu mâinile una peste alta, aceasta este o imagine a reprezentării eului. Trebuie spus că omul, când trece de la simpla trăire în frază de plasticitate la caracterul intuitiv, se îmbogăţeşte interior, obţinând şi posibilitatea de a reprezenta şi Universul în mod mai cuprinzător.

Prin păşirea pe această cale va pătrunde din nou viaţă în acest Univers, şi în noi, ca oameni, sentimentul unei participări la viaţa Universului. Atunci va avea din nou sens să fie legat Universul de om, să se arunce o punte dinspre Univers spre om. Abia după ce această punte va fi întinsă se poate recunoaşte dacă în adevăr pentru tot ce se află în om există o impulsionare natural necesară în Univers, dacă Universul ne determină în toate privinţele sau dacă ne lasă liberi într-un mod oarecare. Atâta vreme cât trăim numai în abstracţiuni, nu putem cu nici un chip să aruncăm o punte între moralitate şi ceea ce este potrivit naturii. Trebuie mai întâi să ne putem întreba: Până unde ajunge în Univers ceea ce este conform cu natura şi unde apare în Univers ceva ce noi nu putem introduce din ceea ce este conform cu natura? Atunci ajungem la o relaţie, care are o semnificaţie şi pentru om, între ce este conform cu natura şi ceea ce este liber, ceea ce este moral. Pe această cale vom învăţa să legăm din nou un sens când spunem: Marte este o planetă îndepărtată de Soare, Venus este apropiată de Soare. – Prin indicarea pur şi simplu a distanţelor în numere abstracte nu aţi spus absolut nimic sau numai foarte puţin. Căci ceea ce este determinat în acest mod – şi, în fond, tot ce priveşte astronomia actuală este redat în felul acesta – este determinat ca si când spuneţi că priviţi o linie care străbate ambele braţe şi mâini ale omului şi vorbiţi apoi de un organ care se află la doi decimetri jumătate distanţă de această linie. Da, dar unul dintre organe care este la distanţă de această linie poate fi sub linie, iar celălalt organ poate fi la aceeaşi distanţă deasupra liniei. (planșa 2, mijloc jos) Nu este important numai ca distanţa faţă de linie a celor două organe să fie aceeaşi, ci contează şi faptul că unul dintre ele se află sub linie, iar celălalt deasupra liniei. Dacă n-ar exista nici o diferenţă între sus şi jos, n-ar exista nici o diferenţă între nasul şi stomacul sau între ochii şi stomacul dumneavoastră. Ochiul este ochi numai pentru că se află deasupra acestei linii, iar stomacul este stomac numai pentru că este situat sub această linie. Fiinţa interioară este determinată de această poziţie.

Şi astfel fiinţa interioară a lui Marte este condiţionată de poziţia sa în afara orbitei Pământului, iar fiinţa lui Venus de poziţia sa în interiorul orbitei Pământului. Şi pentru cine nu înţelege ce deosebire esenţială interioară este între un organ al capului uman şi un organ al trunchiului uman, unul fiind plasat deasupra, celălalt sub acest plan, nu va exista o cunoaştere a faptului că Marte şi Venus sau Marte şi Mercur sunt fiinţial diferite între ele. Posibilitatea de a gândi în mod organizat Universul depinde de felul în care învăţăm să înţelegem ce ne pune în faţa ochilor hieroglifa organizării. Trebuie să învăţăm să concepem omul ca pe o hieroglifă a Universului, căci el ne dă posibilitatea de a vedea din apropiere care este deosebirea fiinţială dintre sus şi jos, dintre la dreapta şi la stânga, dintre în faţă şi în spate. Şi trebuie să învăţăm aceasta observând omul. Apoi vom găsi acelaşi lucru si în Cosmos.

Datorită faptului că prin concepţia despre lume elaborată de ştiinţele naturii a luat naştere o imagine a lumii din care omul este exclus – omul este recunoscut numai ca fiind animalul cel mai evoluat, adică o abstracţiune –, Universul apare numai ca o imagine matematică. În această imagine matematică nu va putea fi recunoscută originea universală a libertăţii şi a moralităţii. Aceasta este problema cea mai importantă a prezentului, de a putea înţelege în mod ştiinţific legătura dintre moralitate şi necesitatea naturală astfel încât ele să nu mai fie separate în continuare. Am încercat azi să aduc în faţa sufletelor dumneavoastră în noţiuni destul de subtile ceva ce poate să vă indice în mod intim o cale prin care poate fi obţinută cunoaşterea omului şi prin aceasta, mai departe, cunoaşterea Universului.

Medicilor le-am putut arăta [7] într-un mod strict ştiinţific modul în care trebuie căutată această cale pentru medicină, fiziologie şi biologie. Acum trebuie să vedem cum poate fi ea căutată în beneficiul unei concepţii despre lume general umană, de care avem nevoie pentru viaţa socială a timpului nostru.

Despre aceasta vom vorbi mâine.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a II-a

Dornach, 10 aprilie 1920

Problema care m-a preocupat ieri a fost aceea de a vă atrage atenţia asupra felului cum în perioada culturală prezentă a omenirii a fost sintetizat, în linii spaţiale abstracte poziţionate perpendicular unele pe celelalte şi care formează cele trei dimensiuni ale spaţiului, ceea ce în viaţă se dovedeşte a fi mai complicat, mult mai concret. Oricum, despre acest lucru se obţine o reprezentare corespunzătoare numai dacă el este înţeles într-un mod cât mai exact. Trebuie să ne întrebăm ce înseamnă faptul că – dacă suntem cu adevărat predispuşi să ne putem închipui gândirea ca fiind orientată după un plan vertical care trece prin axa noastră de simetrie, să ne închipuim şi voinţa ca pe o imagine a unui plan vertical, care însă este perpendicular pe planul gândirii şi apoi să ne imaginăm planul simţirii ca fiind perpendicular pe celelalte două planuri –, ce înseamnă că noi nu percepem sus şi jos, în dreapta şi în stânga, în faţă şi în spate ca fiind trei direcţii diferite care nu trebuie confundate între ele, ci percepem trei dimensiuni spaţiale având aceeaşi valoare. Noi spunem lungime, lăţime şi înălţime dar, dacă ne gândim la trei direcţii perpendiculare, putem ordona aceste trei direcţii în aşa fel încât o linie pe care o avem ca orizontală s-o ridicăm pe direcţia verticală; atunci celelalte două devin orizontale. Pe scurt, putem construi un astfel de aranjament în trei feluri. Acest lucru dovedeşte că întreaga precizie cu care cele trei direcţii sunt integrate în omul nostru este abstractizată atunci când, în prezent, noi oamenii aplicăm, chiar şi pentru a cuprinde în concepţia noastră, imaginea generală a Universului în care se află Soarele şi stelele.

Importantă este întrebarea: Cum facem, de fapt, pentru a obţine din directiile spaţiale concrete direcţii spaţiale abstracte? Un animal nu ar putea face acest lucru. Un animal nu ar putea să obţină în mod firesc din cele trei direcţii spaţiale concrete trei direcţii spaţiale abstracte. Un animal ar simţi întotdeauna planul său de simetrie ca pe un plan concret şi nu l-ar raporta la o direcţie abstractă oarecare, ci, dacă şi l-ar reprezenta în mod abstract sau în sensul pe care noi oamenii îl numim „a reprezenta", ar putea cel mult simţi rotaţia. Chiar aşa şi este; el resimte rotaţia, el o resimte ca pe o deviere a planului său de simetrie de la o direcţie normală. În aceasta se găsesc lucruri importante şi esenţiale pentru zoologie, care vor ieşi într-o zi la lumină, când se vor studia aceste aspecte într-un mod rezultat din impulsurile lor spre adevăr. Că animalele şi păsările, aşa cum vedem în modul cel mai izbitor la zborul păsărilor, găsesc direcţii, aceasta se datorează faptului că ele nu resimt cele trei direcţii spaţiale, ci se simt ca aparţinând unei direcţii spaţiale foarte precis orientate şi orice abatere de la această direcţie spaţială ele o resimt ca pe o deviere.

Dacă vrem să înţelegem pe deplin acest aspect legat de om, trebuie să apelăm la ceea ce am aflat mai înainte despre structura entităţii umane [8]. Am văzut că omul se împarte în trei segmente, în structura propriu-zisă a capului, care, desigur, nu cuprinde numai capul, ci se află numai în principal în cap, dar ea se extinde la tot corpul prin prelungirile sale. Apoi este vorba despre ceea ce eu aş numi omul-circulaţie, tot ce aparţine de plămâni şi inimă şi prin care este reprezentat aspectul ritmic din om. Apoi omul-membre, cu prelungirile acestora spre interior, ceea ce reprezintă omul-metabolism.

Acest om tripartit noi trebuie să-l luăm în serios. Să ni-l imaginăm în mod schematic: omul-cap, omul-circulaţie, omul-membre. (planşa 3, mijloc) Dintre aceste trei segmente numai omul-membre împreună cu prelungirile sale spre interior este integrat strict în forţele planetei pământene – noi focalizăm forţele nu substanţele. Omul-membre este strict integrat în forţele planetei noastre, ale Pământului.

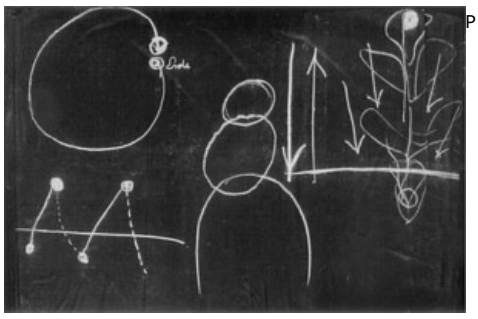

Planşa 3

[măreşte imaginea]

Omul-cap – nu trebuie să aveţi în vedere aspectul substanţial, ci forţele modelatoare care-l determină – este metamorfoza omului-membre care a existat în încarnarea anterioară, în fosta viaţă pământeană. Forţele care au format omul-membre în încarnarea precedentă au fost într-o lume pe care am mai descris-o [9], în viaţa dintre ultima moarte şi ultima naştere, cea care ne-a adus în existenţa actuală. Atunci ele s-au metamorfozat pentru a putea forma acum capul. Există, aşadar, o opoziţie polară deplină între omul-membre şi omul-cap, iar omul median este cel care realizează prin ritm echilibrarea lor.

Trebuie să luăm în vedere acum această opoziţie dintre omul-cap şi omul-membre. Ne putem apropia de ceea ce ne este necesar în acest domeniu dacă urmărim ce se întâmplă. Priviţi o plantă care dă naştere rădăcinii şi se dezvoltă în cursul anului până la stadiul de fruct şi la formarea de seminţe. (planşa 3, dreapta) O astfel de plantă creşte deoarece are germenele în pământ, iar din acest gennene iau naştere rădăcina şi toate celelalte, frunzele cresc până la înflorire, în floare se dezvoltă, prin fruct, noua sămânţă. Se încheie astfel un ciclu al plantei. Putem prezenta în mod schematic acest ciclu, astfel: planta începe să se dezvolte de la sămânţă, care creşte din pământ. Ea se ridică deasupra suprafeţei pământului, este receptată de acţiunea luminii şi a căldurii, de acţiunea Soarelui, îşi continuă creşterea, îşi desăvârşeşte ciclul şi ajunge din nou la formarea seminţei. Dar când ajunge din nou la formarea seminţei, toamna, ea nu se mai află sub pământ ci deasupra acestuia; aici s-a aflat şi în tot cursul verii, dependentă de forţele extraterestre, de forţele care, din zona extratelurică,

favorizează creşterea. Planta a crescut, acum, până la noua formare de sămânţă nu sub influenţa pământului, ci a fost întru câtva extrasă din pământ de ceea ce este în afară. Ea a devenit din nou ce fusese, şi totuşi este altceva. În ce măsură a devenit ea altceva? Ea a devenit altceva în măsura în care această sămânţă încheie creşterea. Aici ea se termină și acest cerc (planșa 3, stânga sus - *Erde* = pământ) nu se împlinește dacă nu scoatem sămânța din regiunea ei și o aducem iarăși înapoi, o aducem întru câtva la un nivel mai jos, o introducem din nou în pământ. Aşadar, în timp ce urmărim sămânţa până ajunge în zona extraterestrului, trebuie să o readucem în pământ. Atunci, ea va creşte din nou, îndreptându-se spre cer, şi trebuie iarăși s-o readucem jos. (planșa 3, stânga jos) Aceasta înseamnă că dezvoltarea în continuare depinde de readucerea seminţei la un nivel mai jos. Trebuie ca ceea ce a produs cerul, să dăm înapoi pământului. Acest lucru nu se întâmplă numai prin ciclul simplu, ci este vorba de faptul că întru câtva formarea plantei fuge de ea însăși, și după ce a fugit de ea însăşi până la un anumit grad, trebuie să fie readusă la locul ei originar. Atunci va fi luată în primire de aceleaşi forţe, şi ciclul reîncepe. După ce a ajuns aici, planta nu poate merge mai departe. (planșa 4, stânga) Aşadar, dacă aici este nivelul pământului (linia orizontală) trebuie să desenez așa ciclul plantei. Dar planta trebuie acum să ajungă din nou în sol. Dacă eu schiţez astfel mai multe evoluţii anuale ale plantei, trebuie de fiecare dată să merg mai departe cu o anumită distanţă. Aceasta este diferența de nivel. De fiecare dată trebuie să duc sămânţa înapoi, pe un alt nivel.

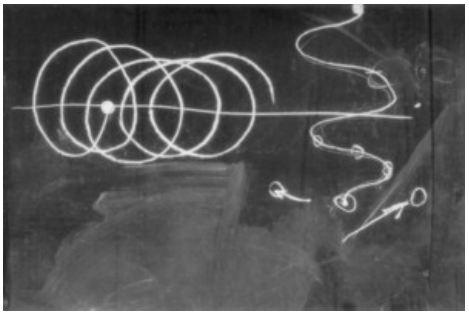
Planșa 4

[măreşte imaginea]

V-am prezentat aceasta mai întâi ca o imagine. Dar să mai considerăm acum încă la această imagine. Este suficient să observaţi cum ia naştere o plantă de fasole din boabă şi veţi vedea cum are loc acest proces în detaliu. Şi mai clar veţi înţelege acest lucru dacă luați în vedere o planta care își răsucește tulpina, aşadar când urmăriți cum ea nu este determinată să crească în linie dreaptă, ci anumite forţe pot acţiona liber, cum se întâmplă, de exemplu, cu volbura (rochiţa rândunicii), care creşte în spirală spre formarea seminţei. (planșa 4, dreapta - linia șerpuitoare) Astfel își realizează ciclul.

Să observăm această imagine în legătură cu omul. Dacă în locul evoluţiei sezoniere a plantei luăm în vedere, în cazul omului, acel ciclu care trece de la o viaţă până la viaţa următoare, constatăm ceva asemănător, uimitor de asemănător. Privim la membrele dumneavoastră din încarnarea trecută, apoi la capul dumneavoastră din încarnarea actuală. Acesta ia naştere printr-o metamorfoză, în timp ce este întreruptă transformarea vizibilă prin tot ce se întâmplă între moarte şi o nouă naştere. Capul ia naştere aşa cum aici (planșa 3, stânga) în cursul creșterii ia naștere noua sămânță din cea veche. Dar întreaga viaţă a plantei se află între aceste două cicluri, astfel încât puteţi spune: În ce priveşte crearea formei omului, este ca şi cum rădăcina sa ar fi fost prezentă în încarnarea anterioară şi din această rădăcină ar fi lăstărit capul încarnării actuale. Capul este, aşadar, asemănător cu sămânţa aici. Numai că la om totul este situat la alt nivel, se află într-o regiune superioară. Şi este mai complicat.

Pentru a finisa reprezentarea, luați în vedere acum întreaga metamorfoză a plantei. Dacă veţi observa aceasta la volbură, veţi vedea că forţele care acţionează din afară nu determină numai creşterea pe verticală, ci ele fac ca planta să crească, în fapt, în formă de spirală. Planta are tendinţa de a creşte în spirală. Numai când se formează din nou sămânţa aceasta se opune tendinţei spre spirală; aici totul se restrânge într-un grăuncior. Sămânţa se sustrage influenţei cosmice. La om lucrurile stau altfel. Omul-membre este subordonat, înainte de orice, influenţei Pământului. La omul-circulaţie se întâmplă ceva diferit; despre acesta vom mai vorbi. Dar capul se sustrage în întregime influenţei pământeşti. Aşa cum sămânţa nu este în consonanţă cu forţele extraterestre, capul nu primeşte forţele telurice. Capul se sustrage în întregime influenţelor pământene. Numai din această cauză este posibil ca omul să abstractizeze, ca noi oamenii să medităm în gânduri abstracte. Dacă nu s-ar putea sustrage influenţelor pământene, capul nu ar putea gândi în mod abstract. El poate gândi abstract numai datorită sustragerii de sub influenţa Pământului. Acest lucru se exprimă de altfel chiar în forma umană. Gândiţi-vă, capul dumneavoastră este, cu adevărat, omul-membre transformat. Dar acest om-membre umblă pe Pământ, circulă de colo-colo. Capul nu face acest lucru. El se comportă, deşi şi el este numai om, chiar dacă un om al unei metamorfoze ulterioare, ca şi cum vă instalaţi comod într-un automobil sau în tren, nu vă mişcaţi şi totuşi înaintaţi. Exact în această situaţie se află capul faţă de restul organismului. Restul organismului înaintează; capul este ca într-o birjă, este în repaus, nu participă la mişcări. El se sustrage aşadar în mod vizibil influenţei terestre. Acesta este omul care se lasă transportat de celălalt om.

Aşa este organizat capul omului. El se sustrage influenţei Pământului. Putem astfel spune: Capul omului reprezintă – cel puţin în imagine – ceva asemănător cu sămânţa care se sustrage influenţei cereşti ce acţionează în cazul formării plantei. La om însă lucrurile stau altfel. Planta creşte de jos în sus, aşadar ea vine în întâmpinarea influenţei cereşti. Omul se sustrage influenţei telurice, sus, şi tot ce creşte sub influenţa terestră se dezvoltă în jos. Când omul ajunge la concepţie sau la naştere, el are mai întâi o formaţiune cap, fapt dovedit pe deplin şi de embriologie. El îşi aduce capul ca pe un produs metamorfozat din viaţa anterioară. Aici, în viaţa actuală pământeană, îi adaugă, prin dezvoltarea din forţele acestei vieţi pământene, înainte de toate omul-membre, care creşte ataşat de cap şi nu se află în acelaşi stadiu cu capul, fiind expus în întregime influenţelor telurice. Astfel încât putem spune: Când observăm plantele, urmărim prin construcţia spiralată sau în formă de şurub a plantei cum apar forţe ale corpurilor extraterestre care dau plantei această răsucire sub formă de şurub. În cazul omului, vedem cum acesta creşte înspre Pământ. Şi ne putem întreba: Ce anume a dat omului posibilitatea de a se dezvolta altfel decât planta, care creşte de jos în sus, de a creşte de sus în jos şi de a se insera în influenţele telurice? Cum se leagă toate acestea? Este o întrebare esenţială şi importantă pentru studiul formei umane, morfologia, dar şi pentru studiul întregii entităţi umane. Dacă am fi constrânşi să ne ducem viaţa sufletească fără capul nostru, alta ar fi situaţia. Dacă ne-am trăi viaţa sufletească fără cap, nu am face abstractizări. Înainte de orice, nu am construi simplul spaţiu tridimensional ca abstracţiune. Am distinge foarte clar: în faţă, în spate; în stânga, în dreapta; sus, jos. Acestea ar fi pentru noi lucruri deosebite între ele. Aşa acţionează şi organismul nostru. În momentul în care prin metoda ştiinţei spiritului vă ridicaţi numai până la concepţia imaginativă a lumii încetează tridimensionalitatea comodă; ea nu mai există. Trebuie să înţelegeţi că faceţi ceva special, şi anume deconectaţi capul obişnuit şi vă întoarceţi până la structura eterică a omului. Prin comparaţie cu organismul fizic al capului, ea este esenţialmente diferită, astfel încât abia prin intermediul capului uman obţinut din încarnarea anterioară în cea actuală ia naştere abstracţiunea. Orice judecată abstractă, orice judecată prin gânduri pure este legată de această organizare a capului, pe care însă o obţinem abia prin aceea că părăsim lumea spirituală, că pătrundem în lumea pământeană, iar ceea ce înainte era dependent de organizarea Pământului noi facem să devină independent.

Aceasta vă arată că noi, în calitate de oameni, suntem integraţi în forţele Cosmosului, ca şi planta. Numai pentru că noi ne câştigăm independenţa prin capul nostru nu participăm la aceste forţe. Restul organismului nostru, dacă ar gândi fără cap – aceasta el o poate face –, s-ar simţi imediat inclus în întreaga organizare a Universului.

Dacă am dispune de un vagon de dormit foarte comod – în prezent, acest lucru nu ar fi posibil prea uşor –, dacă nu am privi afară şi nici nu i-am auzi zdrăngănitul etc., poate am cădea pradă iluziei că ne aflăm într-o cameră liniştită. Nu am observa nimic din întreaga mişcare a vagonului, dar de îndată ce am privi pe geam am vedea că, în ciuda faptului că stăm în deplină linişte, el înaintează. De îndată ce vă eliberaţi de ceea ce inventează capul prin faptul că se face liber faţă de organizarea Pământului, observaţi că participaţi împreună cu organizarea Pământului la mişcările acestuia. Aceasta înseamnă că este posibil ca atunci când te ridici de la modul obişnuit de reprezentare concretă aşa cum l-am numit în cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** [10] la imaginaţiune este posibil să simţi mişcările Pământului deoarece priveşti afară; priveşti în lumea spirituală. Întocmai ca atunci când priveşti pe fereastra vagonului şi vezi că afară imaginea se schimbă permanent, şi când ajungi de la lumea fizică sensibilă la cea spirituală observi, după modificările lumii spirituale, că nu eşti în repaus, ci te mişti împreună cu Pământul. Din această cauză, nu poţi ajunge la o concepere adevărată a unei imagini spaţiale a Universului în astronomie, dacă vrei s-o construieşti numai cu componenta organismului nostru, care devine independentă. Gândiţi-vă totuşi ce am făcut de la începutul celei de a cincea epoci postatlanteene [11] ca omenire civilizată. Noi am gândit cu capul nostru asupra lumii. Dar numai capul este cel care a devenit cu totul independent de lume, care a filtrat direcţiile Universului până la abstracţiunea celor trei direcţii spaţiale. Am elaborat, aşadar, o imagine copernicană a Universului cu mijlocul cel mai puţin adecvat pentru aceasta, cu capul uman, a cărui calitate principală constă tocmai în faptul că s-a emancipat de participarea la mişcările lumii. Este ca şi cum aţi vrea să obţineţi o imagine a mişcărilor trenului în care călătoriţi dintr-un desen pe care-l realizaţi şi în care nu vă orientati după mişcarea trenului, ci după ideile personale. Dumneavoastră desenaţi ceva, deveniţi independent. Acest lucru nu-l puteţi considera ca pe o imagine a mişcării trenului, căci este complet independentă de aceasta. Tot atât de independentă este, de fapt, şi acea imagine pe care o schiţăm despre dinamica spaţial-astronomică a Universului, atunci când folosim în acest scop mijlocul cel mai inadecvat.

Gândiţi-vă acum la ce te sileşte o concepţie corespunzătoare adevărului realizată în prezent. Eşti nevoit să spui că imaginea astronomică spaţială a Universului a fost construită cu mijloacele cele mai neadecvate. Nu este de mirare că ea se opune la tot ce rezultă de îndată ce se folosesc mijloace adecvate. Desigur, pentru anumite scopuri este potrivită această imagine a lumii. De ce oare? Pentru că ne-am obişnuit şi a trebuit să ne obişnuim de la mijlocul secolului al XV-lea, de la începutul perioadei a cincea postatlanteene, să gândim în mod independent de Cosmos. Vom afla mâine de ce s-a întâmplat aşa. Dar prin aceasta am pierdut posibilitatea de a şti ceva cu adevărat despre acele mişcări cosmice pe care le facem împreună cu Pământul şi care apar apoi în clipa în care ne educăm să simţim în mod concret dimensiunile spaţiale abstracte, aşa cum am schiţat, pe scurt, ieri. Şi vom pătrunde din ce în ce mai adânc în aceste aspecte. Ele nu pot fi realizate altfel decât construindu-le în cercuri.

Conform celor spuse ieri, domnul Dr. Stein [12] şi-a dat osteneala de a realiza un model pentru mişcarea pe care o face omul împreună cu Pământul, adică pentru mişcarea Pământului luată în considerare în mod pur. În loc să urmăresc aici (planșa 4, dreapta) mişcarea forţelor plantei în spirală ajung, când privesc mişcarea pe care o face omul împreună cu Pământul, aşadar mişcarea Pământului, la o astfel de spirală care însă continuă să înainteze. Această spirală îmi dă o imagine a adevăratei mişcări a Pământului. Ea îmi oferă în acelaşi timp şi o imagine a mişcării Soarelui. Căci, vedeţi dumneavoastră, dacă admiteţi că aici (în desen sunt schițate pozițiile Soarelui și Pământului) ar fi Pământul iar aici Soarele, un privitor vede Soarele mergând în această direcţie. Pământul înaintează, dar în urma Soarelui. Astfel, el vede Soarele în altă direcţie decât aceea în care este Pământul. Soarele se deplasează, Pământul după el; Soarele este într-un loc, Pământul în direcţia opusă. Privitorul vede Soarele în cealaltă direcţie. Aceasta înseamnă că în timp ce Pământul aleargă după Soare el vede Soarele o dată în dreapta, altă dată în stânga.

Acest lucru a fost interpretat în sensul că Soarele este imobil, iar Pământul se învârteşte în jurul său. În realitate, Pământul nu se învârteşte în jurul Soarelui, ci fuge după Soare. Privitorul vede, când Soarele a ajuns într-un punct al liniei spiralate şi când Pământul a ajuns în alt punct, Soarele în dreapta; într-un moment vede Soarele în stânga, în altul în dreapta. Pentru privirea exterioară, dacă nu-ţi conştientizezi mişcarea proprie, nu rezultă nimic altceva, ca şi cum Pământul s-ar învârti în jurul Soarelui.

Vedeţi din aceasta ce posibilitate de iluzionare există atunci când judeci după aparenţă, căci în această situaţie există cu adevărat o relativitate a mişcării. Se poate spune cu adevărat că mişcarea proprie nu este percepută nici de aceia care calculează în prezent luând în considerare mişcarea aparentă a Soarelui dar nu şi raportul dintre Pământ şi Soare.

Acum aş dori să încercaţi să vă reprezentaţi într-o măsură oarecare ceea ce am spus despre deplasarea în linie spiralată. În fapt, trebuie să-ţi reprezinţi corect, în prezenţa unui astfel de model, fuga Pământului în urma Soarelui, apoi se va putea ajunge la înţelegerea a ceea ce vom prezenta mâine, şi anume la înţelegerea adevărată a ceea ce avem în faţa noastră în această privinţă. În mod intenţionat azi am făcut numai aluzii şi am lăsat înadins nerezolvate unele aspecte. Dar vom răspunde acestor probleme mâine sau în conferinţele următoare. Pur şi simplu, am vrut să vă prezint ce trăieşte cel care priveşte din lumea fizică şi percepe lumea spirituală; el percepe zumzetul lumii spirituale astfel încât obţine o judecată a ceea ce este adevărata mişcare a Pământului şi, de asemenea, a ceea ce este adevărata mişcare a Soarelui. Privitor la poziţia Pământului faţă de Soare – vă voi arătă însă că el aleargă cu adevărat după acesta –, se poate obţine o reprezentare doar dacă se cercetează relaţia anumitor procese din organismul uman cu reprezentantul uman al Soarelui, cu inima umană. Căci doar plecând de la cunoaşterea omului obţinem o viziune despre Univers.

Despre aceste lucruri vom vorbi în continuare mâine.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a III-a

Dornach, 11 aprilie 1920

Prin aceste expuneri am vrut să vă fac atenţi asupra unor lucruri care trebuie să conducă la o observare mai concretă a Universului decât o face concepţia copernicană. Nu trebuie să uităm că teoria copernicană despre Univers a luat naştere în vremea în care oamenii înclinau, cu începere de la mijlocul secolului al XV-lea, tot mai mult spre concepţia cea mai abstractă despre Univers, înclinau să abstractizeze la maximum, iar noi avem nevoie – acest lucru trebuie subliniat în mod special – să ieşim din simpla abstractizare pentru a aplica Universului anumite reprezentări care au drept conţinut şi altceva decât abstracţiuni. Nu este vorba de a putea desena pe tablă, cu toate detaliile, o imagine a Universului asemănătoare celei copernicane, numai cu linii puţin diferite. Acest lucru m-a izbit la diferitele nostalgii care se aflau la baza întrebărilor puse ieri [13]. În ele exista din nou dorinţa de a trasa linii care ar reprezenta la rândul lor, într-o abstractizare extremă, o imagine a Universului. Nu poate fi vorba de aşa ceva, ci de a cuprinde extraumanul în impregnarea sa cu spiritualitate, pentru a putea întinde o punte de la spiritualul din om la spiritualul din afara acestuia. Trebuie să reflectaţi şi la faptul că în acest moment nu poate să existe sarcina de a prezenta o astronomie matematică. Aceasta ar impune ca astronomia matematică să fie mai întâi elaborată din elemente. Reprezentările de bază utilizate în prezent au luat naştere din întregul mod materialist de gândire începând cu mijlocul secolului al XV-lea. Şi dacă vrem să închegăm imaginea lumii pe care am schiţat-o este necesar să elaborăm totul din elemente. Poate fi dedus chiar din destinul pe care l-a avut copernicanismul faptul că întotdeauna s-ar ajunge la anumite excese intelectuale dacă ne-am strădui prea mult să obţinem abstracţiuni. Căci copernicanismul nu este, de fapt, ceea ce el a devenit la copernicani. Din anumite învăţături ale copernicanismului au fost selecţionate acelea care au convenit mai ales în ultimele secole şi din ele a luat naştere imaginea de şcoală a Universului.

Nu aş dori câtuşi de puţin ca, neplecând de la elemente, să contribui la naşterea unei astfel de imagini de şcoală a Universului numai pentru ca în locul bine cunoscutei elipse în care s-ar afla într-unul din focare Soarele şi în care Pământul se învârteşte cu o axă oblică pe planul orbitei să se schiţeze doar o spirală. Este important ca eu să reprezint relaţia omului cu lumea. Şi de această dată vom urmări problema din acestă perspectivă.

Am încercat să arăt cum, în clipa în care se trece la o trăire puţin mai intensă, cele trei direcţii ale spaţiului nu mai au aceeaşi valoare pentru omul care se vieţuieşte pe sine în forma sa; acestea se diferenţiază mult între ele. Numai abstracţiunea produsă în cap abstractizează cele trei dimensiuni spaţiale de aceeaşi valoare, în timp ce neglijează în ceea ce priveşte tridimensionalitatea sus şi jos, stânga şi dreapta, înainte şi înapoi, şi concepe toate acestea pur şi simplu ca fiind trei linii. De asemenea, am comite din nou o greşeală dacă am vrea să construim pur şi simplu în mod abstract în spaţiu. Despre ce este vorba se poate desluşi din alte aspecte.

Planșa 5

[măreşte imaginea]

Să privim – cu adevărat numai pentru desluşire – culorile. Aş vrea să mai vorbesc o dată despre culoare. Să admitem că avem o culoare albastră şi o suprafaţă galbenă. (planșa 5, cele 2 pătrate din mijloc – albastru și galben) Aceeaşi concepţie care a modelat imaginea copernicană a Universului a pregătit calea pentru a spune: În faţa mea se află albastrul, în faţa mea se află galbenul. Aceasta provine din faptul că ceva face o impresie asupra mea. Această impresie îmi apare ca galben, ca albastru. – Nu trebuie să se teoretizeze în acest fel: În faţa mea se află galbenul, în faţa mea se află albastrul şi asupra mea ceva face o impresie. Este un procedeu care trebuie să fie comparat cu *imaginea*. Dacă cineva spune: Acesta este *i*, dincolo de el trebuie să fie ceva, dincolo de *i* caut vibraţii, ele îmi produc *i*-ul. Apoi, dincolo de *m* sunt din nou vibraţii, dincolo de *a* tot vibraţii şi aşa mai departe, acest lucru nu are sens. Are un sens numai dacă legăm cele şapte litere între ele, în cadrul propriului lor plan, le legăm şi citim „imagine"; să nu speculăm ce se află în aceasta, ci să citim „imagine". Şi aşa ajungem să spunem: Această suprafaţă albastră mă determină să mă adâncesc dincolo de ea, să pătrund în ea. Această suprafaţă galbenă mă determină să mă îndepărtez de ea. – Aceste sentimente în care trec impresiile să încercăm să le focalizăm; atunci ajungem la ceea ce este concret. Şi dacă vieţuim astfel în mod interior ceea ce căutăm în afară, ajungem şi la sentimentul că nu suntem deloc în sinea noastră, ci că trăim cu propriul nostru eu în lume, revărsat în lume, în Cosmos. În loc să caute dincolo de lumea exterioară vibraţii, atomiştii ar trebui să vadă cum este încastrat eul lor, cum este revărsat în lumea exterioară. Aşa cum trebuie să vedem dacă trebuie să ne adâncim în culoare sau dacă trebuie să ne percepem ca fiind respinşi de ea, tot astfel trebuie să simţim în forma organismului nostru cum cele trei direcţii, sus şi jos, în faţă în spate, la dreapta la stânga, se deosebesc între ele în mod concret şi cum atunci când ne plasăm în lume ele sunt trăite interior ca fiind diferite. Şi când ne ştim oameni care locuiesc pe Pământ, acesta fiind înconjurat de planete şi stele fixe, ne simţim şi aici în interior, ca aparţinând acestora. Dar, şi în interior, vom simţi că nu este vorba numai să aşezăm perpendicular unele pe altele trei dimensiuni, ci că trebuie să pătrundem în concreteţea direcţiilor Universului.

Un lucru rezultă nemijlocit pentru acela care contemplă cerul în timpul nopţii, ceva ce se ştie dintotdeauna, de când oamenii au contemplat cerul noaptea. Este ceea ce noi numim Zodiac. Fie că aderăm la sistemul universal al lui Ptolemeu, fie că-l adoptăm pe cel copernican – este acelaşi lucru –, dacă urmărim mersul aparent al Soarelui îl vedem deplasându-se în Zodiac. Îl vedem parcurgând Zodiacul şi în cursul zilei [14]. Cu acest Zodiac ne este dat ceva esenţial, ceva important, când ne poziţionăm în mod viu în el. Noi nu putem concepe alt plan pe care să-l poziţionăm în spaţiul ceresc ca având aceeaşi valoare cu Zodiacul, tot aşa cum nu putem aşeza planul care împarte în două şi condiţionează simetria noastră. Astfel încât putem spune: Ceea ce noi simţim sau vedem ca fiind Zodiac este astfel încât putem aşeza un plan prin el. Să considerăm că acest plan s-ar afla în planul tablei. (este desenat cercul din stânga sus) Avem trasat astfel un plan în spaţiul Universului în faţa noastră, aşa cum ne-am imaginat cele trei planuri pe care le-am considerat trasate în om. Este fără îndoială un plan despre care putem spune că pentru noi se prezintă fix. Raportăm, în timp ce vedem Soarele parcurgând Zodiacul, fenomenele cereşti la acest plan. El este în acelaşi timp un fel de analog extrauman a ceea ce trebuie să simţim, a ceea ce trebuie să trăim noi în omul însuşi ca acest plan. Aşa cum atunci când, de exemplu, trasăm planul de simetrie la om noi nu putem gândi, fără o relaţie concretă, că într-o parte se află ficatul, alcătuit altfel decât stomacul, care se află în cealaltă parte, tot astfel nu vom putea gândi că aici se află numai linii ale spaţiului, că ceea ce există în spaţiu se exprimă în anumite forţe de acţiune şi că nu este indiferent dacă se găseşte în stânga sau în dreapta, ci că depinde tocmai de aceasta. La fel va trebui să gândim că în cazul organismului universal este important dacă ceva se află deasupra Zodiacului sau sub Zodiac. Vom gândi în aşa fel despre ce există aici ca spaţiu cosmic semănat cu stele, încât să-l concepem ca având formă.

În afară de acest plan putem să ne imaginăm un altul, care este perpendicular pe acesta. Gândiţi-vă la un plan care s-ar plasa de la constelaţia pe care o numim a Leului până la constelaţia din partea opusă, aceea a Vărsătorului. Apoi ne putem imagina un al treilea plan, perpendicular pe acestea, care ar merge de la Taur la Scorpion, şi astfel am înscrie trei planuri perpendiculare în spaţiul cosmic. Aceste trei planuri perpendiculare între ele sunt analoage celor trei planuri pe care le-am gândit înscrise în om. Când vă reprezentaţi acel plan pe care l-am considerat ca fiind al voinţei, care separă aşadar jumătatea noastră anterioară de cea posterioară, aveţi chiar planul Zodiacului. Dacă vă gândiţi la planul care se întinde de la Taur la Scorpion aveţi planul gândirii noastre ca fiind asociat cu acest plan. Al treilea plan ar fi cel al simţirii. (pe desen: *Fühlen* = simţire, *Wollen* = voinţă, *Denken* = gândire) Avem, aşadar, spaţiul cosmic articulat în trei planuri, aşa cum aţi văzut omul articulat în trei planuri.

Acest lucru este important nu numai pentru a înţelege sistemul universal copernican, ci şi pentru a aprofunda acest aspect concret, pentru a percepe spaţiul cosmic organizat în aşa fel încât să poţi gândi ca fiind integrate în el trei astfel de planuri perpendiculare, la fel cum ele pot fi integrate în om.

Se pune problema dacă omul este cu adevărat articulat în întregime cu ceea ce ne apare ca imagine exterioară a lumii incluzând şi fiinţa umană. Ieri am atras atenţia asupra faptului că Pământul, împreună cu Soarele şi celelalte planete, înaintează într-o spirală. Este desigur numai o prezentare schematică, căci însăşi linia spiralată este curbă. Dar nu despre aceasta este vorba acum. Pământul aleargă în urma Soarelui pe o astfel de linie spiralată. Asupra acestui lucru am atras atenţia ieri. Acum trebuie să vedem dacă omul este cu adevărat încastrat în această mişcare astfel încât să participe în mod obligatoriu la ea. Dacă omul este încastrat în această mişcare încât trebuie să participe în mod obligatoriu la ea, atunci pentru el nu mai este loc pentru libertate, pentru acţiunea moralităţii. Să nu uităm că am plecat chiar de la această problemă, de a vedea cum putem întinde o punte de la simpla necesitate la moralitate, la ceea ce se întâmplă sub impulsul moralităţii.

În această privinţă nu veţi ajunge la un răspuns corect dacă vă veţi sprijini numai pe ceea ce vă oferă concepţia copernicană despre Univers. Ce vă oferă această concepţie? Vă reprezentaţi Pământul pe care vă aflaţi şi dumneavoastră. Că Pământul se mişcă prin spaţiu sau că Soarele face aceasta nu are importanţă. Dacă lucrurile sunt legate de om printr-o cauzalitate naturală absolută, atunci nu este posibil ca el să-şi poată dezvolta în vreun fel libertatea. Din această cauză trebuie să punem întrebarea: Se află întreaga entitate umană în cadrul acestei cauzalităţi naturale sau emană el din ea? Dar nouă nu ne este îngăduit să punem această întrebare aşa cum au făcut-o materialiştii secolului al XIX-lea, care au atras atenţia asupra faptului că deja au murit atâţi oameni pe Pământ încât ar fi cu neputinţă ca toate sufletele celor morţi să poată avea loc aici [15]. Dumneavoastră aţi întrebat de locul pe care-l ocupă sufletele. Problema care se pune este în ce măsură are sens să ne întrebăm ce loc ocupă sufletul.

Înainte de orice, trebuie să ne lămurim asupra faptului că întregul sens a ceea ce se întâmplă în Univers – şi mişcarea este şi ea o întâmplare – ne cade sub ochi numai când îl sesizăm în anumite situaţii. Noi observăm ce se petrece în aceste patru sau opt domenii, ce este deasupra şi sub planul Zodiacului, în dreapta şi în stânga planului simţirii, ce se află într-o parte sau în alta a planului gândirii, noi simţim că unele din întâmplările din Univers au o legătură cu aceasta. Întâmplările cosmice se arată într-o repetiţie pe care o numim ciclu anual. O numim ciclu anual şi trebuie să ne întrebăm cum putem găsi o legătură între om şi ciclul anual exterior. Mai întâi aflăm că în timp ce coboară din lumea spirituală în cea fizică omul trece prin momentul concepţiei. Apoi petrece un timp în stadiul embrionar. Acesta durează cu trei luni mai puţin decât ciclul anual. Am putea spune că acest lucru nu se înscrie în nici o ciclicitate. În dezvoltarea sa, de la începutul devenirii sale fizice pământeşti, aparent omul nu se interesează de mersul devenirii cosmice. Dar lucrurile nu stau asa. Dacă avem un simţ pentru observarea copilului în primele trei luni ale vieţii sale terestre, atunci vedem că ceea ce se întâmplă în primele trei luni este o continuare a vieţii sale embrionare. Aceasta reiese din ceea ce se întâmplă cu creierul său, din ceea ce se întâmplă cu copilul şi din alte puncte de vedere. Aceste prime trei luni care completează anul le putem socoti ca aparţinând încă vieţii embrionare, astfel încât putem spune: Într-o anumită privinţă, primul an al dezvoltării umane este cuprins în ciclul anual.

Apoi vine un nou an. După acest prim an copilul a evoluat într-atât – desigur faptul trebuie acceptat ca o medie aritmetică, dar lucrurile stau totuşi astfel – încât îi cresc dinţii de lapte. Urmărim încă un an, după ce s-a scurs un an de la concepţie, urmărim al doilea an şi constatăm că dezvoltarea primilor dinţi este corespunzătoare cu ciclul anual. Şi ne întrebăm: Oare continuă acest proces. Nu, nu continuă. În fapt, prima dentiţie pare să fie un ciclu anual intrauman, ceea ce si este, aşa cum şi primul an este un ciclu anual interior al omului. În ceea ce priveşte formarea dinţilor de lapte, în om lucrează în mod evident Universul. Apoi intervine altceva. Acţionează în el, într-un interval de la naştere care este de şapte ori mai mare, acea forţă care contribuie la apariţia celei de a doua dentiţii. Se întâmplă ceva ce nu mai este în legătură cu mersul Universului, ci cu un lucru care se sustrage mersului Universului, care acţionează din interiorul omului.

Acum avem ceva concret. Aş spune că este vorba de organismul universal în relaţie cu *o serie* de fapte proiectate în om contribuind la apariţia dinţilor lui de lapte. Apoi asistăm la apariţia dinţilor durabili; aceasta aşază o ordine cosmică umană interioară în cea exterioară. Trebuie să vedeţi aici prima manifestare a stării de libertate a omului. Acesta întreprinde ceva care arată foarte clar dependenţa sa de Univers, prin faptul că păstrează mersul timpului din Cosmos, apoi îl încetineşte, imprimă aceluiaşi proces o altă viteză, o viteză de şapte ori mai mică. Din această cauză el durează de şapte ori mai mult. Aveţi aici puse în opoziţie interiorul omului şi Cosmosul exterior.

Am oferit într-un mod intuitiv imaginea dependenţei omului de Universul exterior prin aceea că noi pendulăm între somn şi veghe şi că pe Pământ are loc alternanţa zilei şi a nopţii. Ce înseamnă pentru noi oamenii alternanţa stării de veghe cu cea de somn? Exprimat în mod grosolan, înseamnă că ne deplasăm de colo-colo o dată în timp ce eul şi corpul noastru astral sunt unite cu corpul eteric şi cu corpul fizic, altă dată în timp ce eul şi corpul astral, pe de o parte, şi corpul eteric şi cel fizic, pe de altă parte, sunt separate.

Totuşi, omul ciclului cultural actual, mai ales dacă se numeşte om civilizat, nu mai este deplin dependent de ciclul natural. Ciclul stare de veghe-somn arată încă, în ceea ce priveşte lungimea timpului, destul de asemănător cu ciclul natural. Dar există, în prezent, oameni – am cunoscut personal – care fac din noapte zi şi din zi noapte, pe scurt, omul se poate smulge din apartenenţa la mersul cosmic. Dar legitatea sa, succesiunea stărilor, mai prezintă încă imaginea-copie a acestei legităţi exterioare. Şi aşa stau lucrurile cu multe procese din om. Când vedem cum alternează omul între veghe şi somn, iar natura alternează între zi şi noapte şi că omul, în prezent, este legat de alternanţa veghe şi somn dar nu şi de respectarea zilei şi a nopţii, putem să spunem: El a fost cândva legat, cu stările sale interioare, de mersul exterior al Cosmosului şi s-a smuls din acesta. Omul civilizat este aproape complet desprins de mersul exterior al naturii şi se reîntoarce la acesta numai atunci când recunoaşte, aşadar descoperă prin intelect, că îi este mai bine când doarme noaptea în loc să doarmă ziua. Dar noaptea nu îl determină pe om imperios să doarmă. Oamenii civilizaţi nu simt neapărat că noaptea trebuie să doarmă, iar ziua să stea treji. Cel mult, când noaptea se mai ţine o conferinţă ca aceasta, poate constitui pentru unii o invitaţie naturală din partea nopţii la somn. Dar acestea sunt lucruri pe care nu trebuie să le înscriem în mod obligatoriu în imaginea pe care ne-o facem despre Univers.

Aşadar, omul s-a smuls din desfăşurarea naturii, dar încă mai prezintă imaginea ritmică acestei desfăşurări. Vedeţi cum aici au loc tranziţii. Putem spune că prin veghea şi somnul nostru mai prezentăm încă desfăşurarea mersului natural în imagine, deşi ne-am rupt de această evoluţie naturală. Când apare a doua dentiţie, nu mai prezentăm în succesiunea temporală o imagine a cursului natural care se exprimă la apariţia primilor dinţi. Dar apariţia celei de a doua dentiţii este o nouă manifestare naturală. Acest lucru nu-l putem compara cu somnul şi veghea. Aici nu intră în discuţie bunul nostru plac. În acest caz se manifestă ceva care nu este inserat în marea desfăşurare a naturii, ci este propriu omului, dar care nu este lăsat în voia lui. Este o altă ordine naturală care se inserează în prima.

Detaliindu-vă aceste lucruri, eu vă spun, în fond, lucruri obişnuite. Problema este de a vedea astfel de lucruri cotidiene în mod corect. Putem spune deci că există un eveniment al naturii în care este inserată şi apariţia primilor dinţi ai omului. Vreau să desenez figurat acest eveniment natural aşa (planşa 5, dreapta sus, curentul din stânga, alb). Este vorba de o întâmplare naturală generală, şi în ea vibrează, fiind o parte din aceasta, apariţia primilor dinţi ai omului. Apoi, avem o altă întâmplare naturală, care însă nu este inserată în devenirea generală a Universului, pe care omul o are pentru sine: apariţia celei de a doua dentiţii. Dacă aţi vrea să o desenaţi, ar trebui să o desenaţi aşa, ca un alt curent (roşu). Dar aşa, cu două dentiţii una lângă alta, paralel, încă nu s-ar rezolva – aici amândouă ar fi la fel. Deci nu putem să desenăm aşa, ci trebuie să facem cu totul altfel. Trebuie, dacă vrem să arătăm relația dintre apariția primei dentiții și apariția celei de a doua, să desenăm eventual așa apariția primei dentiții (centru jos, mijlocul alb), și apariția celei de a doua dentiție trebuie să o desenăm așa (roșu, împrejurul mijlocului alb), încât albul este de 7 ori înăuntrul roșului (sunt sugerate 7 diviziuni, cu roșu). Adică, dacă le desenăm una lângă alta nu rezultă nicio imagine a relației apariției primei dentiții cu a doua, ci doar atunci rezultă o imagine, când acea forță de care depinde apariția primei dentiţii este înconjurată de o altă forță, de care depinde apariția celei de a doua dentiţii.

Vedeţi, aici apare pur şi simplu necesitatea ca mişcarea să se curbeze prin diferenţa de viteză. Gândiţi-vă deci că dacă undeva în spaţiul cosmic se găseşte o stea, și în jurul acesteia se rotește o alta, astfel încât prin înconjurarea ei vreo bucată se găsește acolo de șapte ori (dreapta jos pe planșa 5, arcul de cerc roșu), atunci obţinem ceva calitativ nou, o creaţie, prin simplul fapt al mișcării de revoluție.

Să examinăm, aşadar, prima şi a doua dentiţie. Va trebui să ne spunem: Acest lucru trebuie să aibă în Cosmos legătură cu două forţe dintre care una dă ocol celeilalte. Vreau să vă pun în faţă acest exemplu pentru ca dumneavoastră să puteţi vedea ce înseamnă să priveşti în mod concret mişcările din spaţiul cosmic, ce înseamnă să vorbeşti concret despre mişcări în spaţiul cosmic şi că este vorbire goală când se spune: Jupiter este la atâtea mile distanţă de Soare şi înconjoară Soarele după o anumită traiectorie; Saturn este la cutare distanţă de Soare, pe care-l înconjoară după o altă traiectorie (planșa 5, mijloc sus). – Cu aceasta nu se spune nimic. Este doar vorbă goală. Știi ceva despre aceste lucruri doar când le legi un conţinut la aceasta, că orbita lui Jupiter este cam așa, orbita lui Saturn este cam așa, și servește înconjurării uneia prin cealaltă. În aceste bucăți este dată pur și simplu necesitatea anumitei desfășurări a evenimentelor.

În timp ce vă aduc în faţa ochilor aceste lucruri veţi spune, poate, că ele sunt greu de înţeles sau că despre ele nici nu trebuie să vorbim. Dar numai dacă învăţăm din nou să vorbim despre ele vom ajunge la o concepţie corectă despre lume. Şi ne vom depărta de ceea ce a apărut atât de unilateral în concepţia copernicană: reprezentarea simplistă a mişcărilor cereşti prin linii. Acum ar trebui să pătrundă din ce în ce mai mult în omenire ceva care să-i spună: Este necesar ca oamenii să se lămurească în privinţa celor mai elementare trăiri, înainte de a ridica privirea în afară, la tainele extreme ale Cosmosului.

Vom învăţa ce înseamnă anumite corelații pe care le citim simplu din stele abia după ce vom înţelege procesele corespunzătoare din organismul propriu. Căci ceea ce se află înscris în cuprinsul epidermei noastre nu este altceva decât imaginea în oglindă a organismului cosmic exterior. Dacă avem așadar omul reprezentat schematic și avem aici schematic circuitul său sangvin, putem urmări traiectoria circulaţiei sângelui (planșa 5, stânga jos). Acest lucru se petrece în interiorul omului. Dacă ieşim în Cosmos, vom vedea Soarele, care în interiorul omului corespunde inimii. Despre aceasta vom vorbi data viitoare. Iar ceea ce pleacă de la inimă prin corp, sau din corp spre inimă, oricât de neregulat ar fi, este în realitate asemănător mişcărilor care însoţesc mersul Soarelui. În loc de a desena linii abstracte, ar trebui să privim în interiorul omului. Astfel în alcătuirea învelişului său epidermic am afla ceva ce este în afară, în spaţiul ceresc; atunci am găsi şi omul inserat în ordinea cosmică, dar s-ar descoperi şi faptul că, pe de altă parte, el este independent faţă de această ordine a lumilor. Modul în care el devine parţial independent vi l-am arătat. Vom mai vorbi despre acest lucru data viitoare. Ceea ce v-am prezentat până acum nu este decât o schemă.

Examinaţi principala desfăşurare a vaselor de sânge în organismul uman. Privită de sus, ea seamănă cu o lemniscată. În loc de a o prezenta schematic ar trebui să urmărim hierogrifele care sunt desenate chiar în noi înşine. Apoi ar trebui să înţelegem ce se petrece în Cosmos. Putem face acest lucru numai dacă suntem în stare să recunoaştem că inima nu acţionează ca o pompă care pune în mişcare sângele prin corp, ci ea este cea pusă în mişcare de circulaţia sângelui, care este în sine ceva viu. Iar circulaţia sângelui este la rândul ei condiţionată de organe. Inima – acest lucru poate fi urmărit embriologic – nu este nimic altceva decât rezultatul circulaţiei sangvine. Dacă înţelegi ce este inima în corpul uman, atunci afli că Soarele nu este ceea ce spune Newton, trăgătorul general de sfori care își trimite sforile, numite forță de gravitaţie, înspre planete, spre Mercur, Venus, Pământ, Marte etc. – acolo el trage de sfori care nu sunt însă văzute, care sunt forţe de atracţie, sau le împroașcă lumină și alte asemenea (planșa 6, sus, cercul cu raze roșii) –, ci așa cum mișcarea inimii este rezultatul viului din circulaţie, tot așa și Soarele nu este altceva decât rezultatul sistemului planetar. Soarele este rezultat, nu punct de plecare (planșa 6, jos). Cooperarea vie a sistemului solar produce în mijloc o cavitate, care reflectă ca oglinda. Și acesta este Soarele. Din această cauză v-am spus în repetate rânduri că fizicienii ar fi cât se poate de uluiţi dacă ar putea ajunge în Soare, unde nu ar găsi ceea ce ei cred că există acolo, ci numai un spaţiu vid, şi încă un spaţiu care absoarbe totul în sine şi îl distruge, aşa încât este ceva mai mult decât un spaţiu vid. Un spaţiu vid nu face altceva decât să primească ce se introduce în el. Dar Soarele este un spaţiu vid în care dacă introduci ceva îl absoarbe imediat şi-l face să dispară. Aici nu există nimic, există ceva mai puţin decât nimic. Iar ceea ce străluceşte ca lumină este reflectarea care ne atinge din spaţiul cosmic – aşa cum mişcarea inimii nu este nimic altceva decât ceea ce se acumulează, din vitalitatea setei şi a foamei etc., în coacţionarea organelor, în mişcarea sangvină din inimă.

Planșa 6

[măreşte imaginea]

Dacă înţelegem ce se întâmplă în interiorul organismului uman înţelegem şi ce se petrece afară, în spaţiul cosmic. Dimensiunile spaţiale abstracte în care ne trasăm apoi liniile noastre există numai pentru ca să putem urmări lucrurile cu comoditate. Dacă vrem să le urmărim potrivit cu realitatea, atunci trebuie să încercăm să ne vieţuim interior şi apoi să ne întoarcem, cu ceea ce am înţeles în interior, spre exterior. Soarele este înţeles de cel ce înţelege inima umană. Şi tot aşa şi restul interiorului uman.

Aşadar, este vorba să luăm în serios mult mai mult acest „cunoaşte-te pe tine însuţi" şi să pătrundem din acest „cunoaşte-te pe tine însuţi" în cuprinderea Cosmosului. Plecând de la autocunoaşterea omului în întregul său trebuie să cuprindem Cosmosul extrauman.

Vedeţi, în această privinţă, construirea unei noi imagini a Universului nu se realizează atât de rapid! Desigur, pentru a ne clarifica unele calităţi ale acestei imagini a Universului putem schiţa o linie în spirală; câteva proprietăţi sunt caracterizate prin aceasta, dar nu ne este redată reala stare de fapte. Pentru a caracteriza alte câteva proprietăţi, noi trebuie să facem ca însăşi spirala să evolueze la rândul ei în mod spiralat; aceasta înseamnă că într-un punct linia este curbă. Chiar şi atunci nu avem încă totul; anumite stări de fapt, de felul modului cum se raportează creşterea dinţilor de un an faţă de creşterea dinţilor de şapte ani, trebuie să-l caracterizăm printr-o deplasare a liniei. Vedeţi, aşadar, că nu putem să ne construim imaginea Universului atât de repede! Trebuie să intervină şi renunţarea la dorinţa de a vrea să construim o imagine a Universului din linii şi trebuie să învăţăm să luăm în serios faptul că lumea exterioară, aşa cum ni se oferă, este iluzie. Lumea matematizată este cu atât mai mult o iluzie.

Aceasta este ceea ce am vrut să vă ofer azi, ca o discuţie pregătitoare a ceea ce vreau să vă prezint data viitoare. După ce vom depăşi toate dificultăţile, vom fi pregătiţi pentru a putea lega cu două punţi corespunzătoare cele trei domenii mai importante ale vieţii: natura, morala, religia.

Despre aceasta vom vorbi data viitoare.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a IV-a

Dornach, 16 aprilie 1920

Constituţia Universului nu poate fi studiată fără a se face continuu raportări la om, fără a căuta corespondentul în Cosmos a ceea ce într-un mod oarecare se găseşte în om. Vrem să folosim aceste conferinţe pentru a obţine tocmai din acest punct de vedere o imagine plastic închisă a lumii care să poată da apoi răspuns la întrebarea: Cum se manifestă în om moralitatea şi legitatea naturală?

Când studiem omul – repet aici lucruri pe care le-am discutat din cele mai diverse puncte de vedere –, el ne apare alcătuit mai întâi din tot ceea ce noi desemnăm ca fiind omul superior, apoi din tot ceea ce desemnăm ca fiind omul inferior, şi apoi din tot ceea ce îi leagă pe aceştia, omul ritmic, care creează echilibrul dintre omul superior şi cel inferior.

Trebuie să spunem mai întâi că există o deosebire esenţială între legitatea omului superior şi aceea a omului inferior. Această deosebire ni se poate prezenta în faţa sufletului prin aceea că acordăm atenţie faptului că omul superior, care este dominat de plastica extremităţii superioare, a capului, intră în existenţă prin legile unei cu totul alte lumi decât lumea noastră sensibilă. Ceea ce avem din lumea sensibilă, ceea ce purtăm cu noi din lumea sensibilă ca fiind omul-membre, trebuie să transformăm printr-o metamorfoză pe care s-o realizăm nu în ceea ce priveşte substanţialitatea exterioară, ci modelarea formei, printr-o metamorfoză care acţionează doar între moarte şi o nouă naştere. Ceea ce este omul-membre este complet transformat în forţele sale. El este reformat în constituţia sa suprasensibilă, între moarte şi o nouă naştere, şi apare apoi din Cosmos înglobat în organizarea capului nostru, în noua noastră viaţă pământeană. De acesta depinde restul organismului omului, format întru câtva din lumea sensibilă. Acesta este un fapt care ar putea fi demonstrat cu claritate de embriologie, dacă s-ar corobora în mod raţional faptele embriologice. În tot ceea ce este legat de organizarea capului nostru există însă ceva dintr-o legitate care nu aparţine, de fapt, lumii acesteia, sau care aparţine acestei lumi numai în măsura în care ea a fost deja aici, în încarnarea anterioară. Dar tot ceea ce a reformat omul-membre, transformându-l în om-cap, acţionează într-o lume cu totul diferită, în lumea în care ne aflăm între moarte şi o nouă naştere. Aşadar, aici iese la iveală o altă lume. În capul omului se află încorporată o altă lume. Acestei alte lumi îi corespunde el, capul, într-un anumit mod, prin faptul că deschide spre exterior simţurile principale, lumea care există în exterior, în spaţiu, şi care se scurge în timp. Căci pe ea o înregistrăm prin percepţiile noastre; ea pătrunde în noi prin simţurile noastre; aşadar, ea aparţine într-un anumit sens organizării capului nostru. Dimpotrivă, faţă de omul-membre din noi, ne menţinem, de fapt, într-o stare de somn. Despre această stare a omului faţă de natura sa voluntară, aşadar faţă de tot ce trăieşte în omul-membre, am mai vorbit. Noi nu ştim cum ne mişcăm membrele, cum ţâşneşte voinţa noastră în mişcările despre care obţinem informaţii numai după aceea, prin percepţii, exact ca despre un lucru exterior. Noi dormim în omul-membre al nostru, dormim în el aşa cum dormim în Univers de la adormire la trezire.

Aici suntem puşi în faţa unei lumi total diferite. Dacă vrem să ne aducem în faţa sufletului în mod schematic această lume, această stare de lucruri în totalitatea ei, trebuie să spunem: Aici se află o lume (planșa 7, centru mijloc; porțiunea roșie, cu săgeata roșie îndreptată spre stânga în curburile roșii) care revelează spre exterior ceea ce se adresează simţurilor noastre. Ceea ce vorbeşte simţurilor noi percepem prin ochii, prin urechile noastre etc. Aceasta devine lumea noastră în măsura în care suntem oameni-cap. Dar noi aparţinem şi acelei lumi care se află în spate, însă ca oameni-membre (albastru, în dreapta roșului; săgeata albastră în jos și curbura albastră descendentă). Dar în această lume noi doar dormim; dormim în ea, indiferent dacă dormim în natura noastră voliţională sau în Cosmos, între adormire şi trezire.

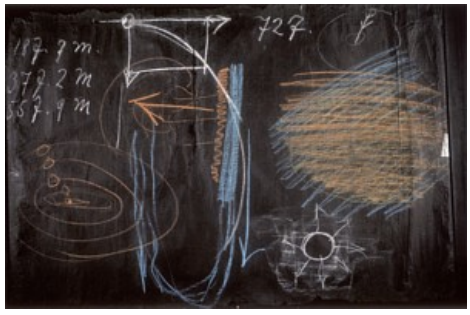

Planșa 7

[măreşte imaginea]

Aceste două lumi sunt alcătuite astfel încât una din ele este întoarsă spre noi; cealaltă este întoarsă de la noi; ea se află dincolo de lumea simţurilor, dar noi suntem în afara ei. În vremuri mai vechi se simţea, în Orient încă se mai simte, că există o mijlocire între aceste două lumi. După cum ştiţi, noi căutăm în Occident această mijlocire pe altă cale. Dar în Orient, încă şi în prezent, deşi este depăşit pentru omenirea actuală, se caută această mijlocire şi în mod conştient, relativ conştient. În timp ce mâncăm, are loc un proces care se desfăşoară cu totul în sfera somnului. Nu ştiţi, desigur, ce se petrece atunci când digeraţi ceva, un ou sau varză. Acest lucru se întâmplă în inconştient, aşa cum în inconştient se află procesele somnului. Varza şi oul prezintă partea exterioară percepţiei senzoriale. Dar aceasta este o cu totul altă lume. Însă aici mijlocirea este în respiraţia noastră.

Dar şi respiraţia noastră rămâne inconştientă până la un anumit grad, deşi nu atât de inconştientă ca mâncatul. Cu toate că respiraţia nu este atât de conştientă ca vederea sau auzul, este totuşi mai conştientă decât, de exemplu, procesul digestiei. De regulă, acum, nici în Orient nu mai este căutat ceea ce în timpuri mai vechi constituia o preocupare importantă, de a aduce în conştienţă procesul digestiei. Şerpii fac acest lucru când digeră. Ei îşi aduc întregul proces al digestiei în conştienţă, care, desigur, nu este o conştienţă umană. Şi rumegătoarele fac acest lucru, omul nu. În Orient însă este ridicat într-o anumită măsură în conştienţă procesul respiraţiei. Există un anumit antrenament al

respiraţiei, aceasta fiind realizată în aşa fel încât, într-un anumit sens, se desfăşoară ca un fel de percepţie senzorială. Respiraţia este intercalată între percepţia senzorială conştientă şi ceea ce este total inconştient în metabolismul uman. Astfel încât omul aparţine, în fapt, la trei lumi: lumea pe care o conştientizează în jurul lui, lumea care rămâne total inconştientă şi lumea care alcătuieşte mijlocitorul, lumea respiraţiei.

Există şi un fel de metabolism, există procese substanţiale, dar în stadii rafinate, care au loc în procesul respirator. Respiraţia este în întregime un stadiu median între metabolismul propriu-zis şi procesul percepţiei senzoriale, al trăirii conştiente a lumii exterioare.

Când ne aflăm între adormire şi trezire, pentru starea obişnuită, actuală, a conştienţei în ambianţa eului se desfăşoară numai ceea ce este trăit în vis, ce se oglindeşte în vis. Dar se poate totuşi spune că aici omul pătrunde întru câtva în lumea pe care am reprezentat-o cu albastru aici în această schemă (desenul anterior). Omul pătrunde acolo, în această cealaltă lume, şi tocmai visele sunt cele care trădează, prin natura lor, cum omul pătrunde dincolo. Gândiţi-vă cât de înrudite sunt visele cu procesele respiratorii, cu ritmul respiraţiei, cum simţiţi adeseori când visaţi ritmul respiraţiei, simţiţi, în general, ritmul în postacţiunea lui. Omul trece într-o anumită măsură o graniţă care de obicei există în lumea sa conştientă, în timp ce în lumea în care se află în somn el o atinge când visează. Lumea imaginaţiunilor se află şi ea dincolo, numai că este deplin conştientă – o adevărată percepţie conştientă în acea lume pe care omul numai o atinge atunci când visează.

Se pune problema că între om şi Cosmos are loc o deplină corespondenţă, într-o anumită privinţă, prin numere. Am atras adeseori atenţia asupra acestei corespondenie între om şi Cosmos, în care evoluează atât omul cât şi omenirea. V-am arătat cum în ritmul său respirator – 18 respiraţii pe minut – omul posedă ceva care se află într-o corespondenţă uimitoare cu alte aspecte din Univers. Avem 18 respiraţii care, calculate la nivelul unei zile, aşa cum am mai amintit, dau 25 920 de respiraţii pe zi. Este acelaşi număr pe care-l obţinem dacă se calculează câte zile are o viaţă de 72 de ani. Şi acestea sunt în număr de aproximativ 25 920. Astfel încât în timpul unei zile ceva expiră corpul nostru astral şi eul nostru şi din nou inspiră la trezire, dar după acelaşi ritm numeric.

Dacă luăm în considerare anii de care are nevoie Soarele – nu discutăm acum dacă este un aspect aparent sau real – pentru a atinge punctul de răsărire echinocţial, vom constata că numărul lor este 25 920. El avansează în fiecare an câte puţin, ocolind aşadar întregul Zodiac în sens retrograd faţă de mersul aparent al Soarelui în cursul anului. Această deplasare a punctului echinocţial în curs de 25 920 de ani se numeşte anul platonic.

De fapt, viaţa umană, până în cel mai mic detaliu, până la respiraţie şi până la limitarea sa între naştere şi moarte, este modelată de legile Cosmosului. În timp ce observăm corespondenţa dintre macrocosmos şi microcosmosul om, privim ceea ce este evident. Dar mai există şi alte corespondenţe foarte semnificative. Reflectaţi la următoarele aspecte – aş vrea să vă conduc azi tocmai prin număr la ceea ce vă atrăgeam ieri atenţia. Cele 18 respiraţii pe minut dau într-o oră 1 080 şi în 24 de ore 25 920 de respiraţii. Pentru a ajunge la acest rezultat a trebuit să înmulţim pe 18 cu 60 ori 24 şi am obţinut 25 920 de respiraţii pe zi.

Să ne gândim că acesta reprezintă timpul în care punctul echinocţial sau vernal realizează ocolul în jurul Zodiacului. Dacă am împărţi acest timp la 60 de ori 24, am obţine din nou 18. Aceasta înseamnă 18 ani. Să reflectăm la ce ar însemna acesti 18 ani. Cele 25 920 de respiraţii corespund zilei umane de 24 de ore, respectiv spunem că ziua umană de 24 de ore este o zi a microcosmosului. 18 respiraţii corespund unităţii ritmului.

Să nu ezităm să considerăm întregul parcurs al punctului echinocţial în jurul Zodiacului ca pe o mare zi cosmică. Să-l considerăm o zi cerească sau zi a macrocosmosului. Dacă am măsura în macrocosmos respiraţiile care corespund respiraţiilor omului într-un minut, cât ar trebui să dureze acestea? Ar trebui să dureze 18 ani. O respiraţie de 18 ani efectuată de o fiinţă care corespunde macrocosmosului.

Să ne oprim la ceea ce astronomii de astăzi numesc nutaţia axei Pământului [16]. Ştiţi că axa Pământului are o poziţie oblică faţă de ecliptică, şi astronomii vorbesc despre o pendulare a axei Pământului în jurul acestei poziţii, pendulare pe care o numesc nutaţie. Axa Pământului se roteşte în jurul acestei poziţii în aproximativ 18 ani, mai precis durata este de 18 ani şi şapte luni; nu este necesar să luăm în calcul şi fracţiile, dar ele pot fi măsurate exact. De aceşti 18 ani se mai leagă şi altceva. Nu are loc numai ceea ce astronomii numesc nutaţie, această vibraţie a axei Pământului, această rotire a axei Pământului într-un dublu con în jurul punctului central al Pământului, care se petrece în 18 ani, ci odată cu aceasta se mai întâmplă ceva. Luna se află în fiecare an în alt loc. Aşa cum Soarele realizează coborând şi urcând în ecliptică un fel de mişcare pendulatorie, depărtându-se şi apropiindu-se alternativ de Ecuator, la fel procedează şi Luna [17]. Ea are nevoie de 18 ani pentru a reveni la locul de pe cer unde a apărut cu 18 ani mai înainte. Această nutaţie este legată de mersul ceresc al Lunii, astfel încât se poate spune că nutaţia nu arată altceva decât mersul ceresc al Lunii, este doar proiecţia acestei mişcări a Lunii. Putem observa, aşadar, respiraţia propriu-zisă a macrocosmosului. Este suficient să observăm mersul Lunii timp de 18 ani, respectiv să observăm nutaţia Pământului (planşa 8, stânga sus). Pământul dansează, şi dansează în aşa fel încât axa lui descrie un con, un con dublu în 18 ani. Acest dans reflectă respiraţia macrocosmosului. Aceasta se află în anul platonic tot de atâtea ori cât se află 18 respiraţii într-o zi. Aşadar, nutaţia este echivalentă cu o respiraţie cu durata de un minut. Putem spune: Prin nutaţie, respectiv prin mişcarea Lunii, percepem respiraţia macrocosmosului. Avem aici ceea ce corespunde respiraţiei. Dar ce ne spune aceasta? Ne spune că aşa cum în timp ce trecem în starea de somn sau numai de la starea de veghe deplină la cea de vis, aşa cum trecem deci într-o altă lume, tot astfel – faţă de legităţile obişnuite ale zilei anului etc. – şi în anul platonic în această integrare a unei legităţi a Lunii se află ceva ce se comportă în macrocosmos precum respiraţia, semiconştientul faţă de conştientul plenar. Aşadar, nu avem de-a face numai cu o lume care se întinde aici, ci cu o a doua lume, care pătrunde şi o infiltrează pe a noastră. Aşa cum în procesul respiraţiei există un al doilea membru al entităţii umane, şi anume omul ritmic, opus omului percepţiei, în ceea ce apare ca mişcare a Lunii, mişcarea anuală a Lunii, avem o respiraţie de un an. Este o a doua lume care pătrunde în lumea noastră.

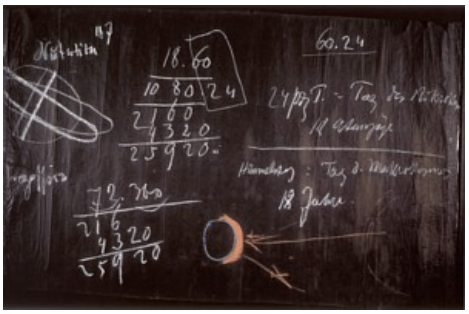

Planșa 8

[măreşte imaginea]

Aşadar, nici nu poate fi vorba ca în ambianţa noastră să existe o singură lume. Există o lume pe care o putem urmări cu ajutorul simţurilor noastre; apoi însă apare o lume care are la bază o altă legitate, care are faţă de lumea noastră o relatie asemănătoare cu respiratia

noastră faţă de conştienţa noastră şi care se trădează când ştim să interpretăm în mod corect mişcarea Lunii, respectiv expresia ei, nutaţia Pământului.

Trebuie să deducem din aceasta că este imposibil să căutăm într-un singur mod legităţile care ni se revelează în lume. Gânditorul materialist actual caută *o singură* legitate a lumii. El se înşeală, deoarece ar trebui să spună: Tot ce este lume a simţurilor este desigur o lume în care suntem incluşi, căreia îi aparţinem; este lumea pe care ştiinţele naturii o analizează potrivit principiului cauzei şi efectului. Dar în aceasta irumpe o altă lume, care are altă legitate (planșa 7, dreapta mijloc, hașuri galbene orizontale, ablastre oblice). Ambele lumi doar se întrepătrund; lor trebuie să le fie atribuite legităţi proprii. Atât timp cât persistă părerea că ar fi suficient un singur fel de legitate, că totul depinde doar de cauză şi efect, vor exista rătăciri îngrozitoare. Numai când se înţelege că în aspecte ca nutaţia Pământului şi mişcările Lunii irumpe o altă lume se ajunge la adevăr.

Aici se află lucruri în care vin în atingere spiritualul şi materialul, sau, să spunem, sufletescul şi materialul. Dragi prieteni, omenirea trebuie să acorde acestor lucruri din ce în ce mai multă atenţie. Cred că printre dumneavoastră există mulţi care au depăşit vârsta de 18 ani şi aproximativ 7 luni. A fost un moment important. Există de asemenea mulţi care au depăşit 37 de ani şi două luni. Şi acesta a fost un moment important. Apoi vine din nou un moment important: 55 de ani şi nouă luni. În prezent, nici un om nu poate trece prin aceste momente în mod plenar pentru că nu a fost educat în mod corespunzător. Dacă ar fi fost educat în mod corespunzător, el ar conştientiza că în aceste momente cu sufletul se întâmplă ceva important. Nopţile pe care omul le vieţuieşte în aceste momente sunt cele mai importante din viaţa sa. Acestea sunt momentele în care macrocosmosul îşi împlineşte cele 18 respiraţii, împlineşte un minut în care s-a deschis întru câtva o fereastră către o lume total diferită. Repet, omul nu poate vieţui în prezent aceste momente. Dar oricine ar putea să încerce să privească înapoi la asemenea momente din viaţa sa. Cine a trecut de 55 de ani poate privi înapoi la trei astfel de segmente importante, unii la două, cei mai mulţi însă numai la unul. În astfel de etape se petrec lucruri care vin în lumea aceasta a noastră dintr-o cu totul altfel de lume. Acum lumea noastră se deschide altei lumi.

Dacă ar fi să desemnăm mai precis felul cum se deschide lumea noastră unei alte lumi, ar trebui să spunem că lumea noastră se deschide lumii astrale. Fluxuri astrale pătrund şi ies. Anual ele pătrund şi ies; este vorba de 18 respiraţii pe minut, după aceşti 18 ani. Pe scurt, datorită ceasului cosmic devenim atenţi la respiraţia macrocosmosului în care suntem inseraţi. Această corespondenţă cu o altă lume, care se exprimă prin mişcarea Lunii, este deosebit de importantă. Lumea care irumpe este chiar aceea în care trecem prin adormire, atunci când ieşim cu eul şi corpul nostru astral din corpul fizic şi cel eteric. Nu este ca şi cum am spune că lumea care ne înconjoară este străbătută numai în mod abstract de lumea astrală; ea respiră lumea astrală, și noi putem vedea astralul în procesul ei respirator, prin mişcarea Lunii, respectiv prin nutaţie.

Este ceva deosebit de important: pe de o parte, există lumea noastră, aşa cum este percepută în mod obişnuit, la care se adaugă superstiţia materialistă care se încumetă, de exemplu, la a privi în sus şi a afirma că Soarele este o minge de gaz, aşa cum îl găsim descris în cărţi. Este un nonsens. Acolo nu este o minge de gaz, ci este mai puţin decât spaţiu, este un corp absorbant, mai puțin decât spațiu (planșa 7, dreapta jos, încă fără raze) în timp ce de jur împrejur mai este ceea ce până la un anumit grad exercită presiune. Astfel încât nu este vorba de ceva ce vine de la Soare, de ceva care ar lua naştere prin ardere în Soare, ci tot ce este primit de Soare din Univers este reflectat (sunt desenate razele reflectate înapoi). Din această cauză, unde se află Soarele este mai vid decât vidul.

Dar mai vid decât vidul este pretutindeni în Univers unde există eterul. Fizicienilor le este atât de greu să vorbească despre eter pentru că ei gândesc mereu că şi eterul este materie, dar mai rarefiată decât materia obişnuită. Materialismul admite caracterul de rarefiere; atât materialismul ştiinţelor naturale cât şi materialismul teosofic mai admit acest lucru. Materia densă, materia eterică este mai rarefiată, materia astrală este şi mai rarefiată, şi apoi, ei bine, apoi există aceste materii mentale cu tot ce mai este aici, din ce în ce mai rarefiat. Materialismul teosofic admite această rarefiere crescândă exact ca şi materialismul ştiinţelor naturii, numai că unul enumeră mai multe niveluri de rarefiere decât celălalt. Dar în trecerea de la ceea ce este ponderabil în mod obişnuit, de la materia grea la eter, nu se poate spune că ar interveni o rarefiere. Cine crede că în cazul acesta este vorba numai de o rarefiere a materiei – vreau să vă pun înaintea sufletului această imagine – se află în aceeaşi eroare ca şi cel care spune: Am aici o cutie plină cu bani din care iau şi tot iau, iar banii devin din ce în ce mai puţini, până când ajung la zero. – Dar, nu-i aşa, banii se pot împuţina în continuare dacă facem împrumuturi. Ei vor coborî sub zero. La fel, nici materia nu devine simplu spaţiu, ci devine negativă, devine mai puţin decât nimic, începe să se manifeste ca o forţă de absorbţie. Şi eterul are un caracter absorbant. Materia este apăsătoare, eterul este absorbitor. Soarele este o minge care, de fapt, absoarbe. Şi pretutindeni unde este eter există o forţă de absorbţie.

Aşa se ajunge în cealaltă parte a spaţiului tridimensional, de la apăsător la absorbitor. Ceea ce ne înconjoară în lume, din ce suntem alcătuiţi noi ca om fizic şi ca om eteric, este ceva apăsător şi ceva absorbitor. Numai că noi suntem un amestec de apăsător şi absorbitor, în timp ce Soarele este numai absorbitor, eter pur. Dar această alternanţă de apăsător şi absorbitor, de materie ponderală şi eter, se petrece într-o organizare vie. Aceasta respiră în permanenţă, şi respiraţia se exprimă prin mişcările Lunii, prin nutaţie; ea respiră încontinuu substrat astral. Astfel încât aici presimţim un alt constituent al lumii, un constituent fiind apăsător şi absorbitor, fizic şi eteric, un al doilea fiind astralul. Acesta nu este nici una, nici alta, ci este inspirat şi expirat şi revelat de nutaţie.

Din timpuri străvechi a fost observat un fenomen astronomic [18]. Cu multe mii de ani înainte de Christos, în Egipt se ştia că după 72 de ani stelele fixe, în mişcarea lor aparentă, au devansat Soarele cu o zi. Dar Soarele se deplasează simţitor mai încet decât stelele fixe şi după 72 de ani stelele fixe au devansat Soarele. Din această cauză punctul echinocţial se deplasează, pentru că stelele fixe se mişcă mai repede. Faptul că punctul echinocţial se schimbă continuu arată că stelele fixe s-au deplasat dincolo de poziţia Soarelui. Astfel, după 72 de ani stelele fixe au un avans de o zi [19]. Se constată că, după 72 de ani, la sfârşitul zilei de 30 decembrie ele ajung la un anumit punct pe care Soarele îl atinge abia la sfârşitul zilei de 31 decembrie. Aşadar, el s-a deplasat cu o zi mai încet. După 25 920 de zile el a rămas atât de mult în urmă, încât s-a întors la punctul pe care l-am notat mai înainte. După 72 de ani, aşadar, Soarele a întârziat cu o zi faţă de stelele fixe. Dar aceasta este aproximativ durata normală de viaţă a unui om; 72 de ani care sunt egali cu 25 920 de zile.

Să înmulţim aceşti 72 de ani cu 360 de zile cosmice; dacă viaţa unui om o considerăm a fi o zi şi acceptăm 360 ca reprezentând zilele cosmice în care Soarele parcurge întregul circuit, apreciem viaţa umană ca fiind egală cu o zi a macrocosmosului – omul fiind parcă expirat de macrocosmos –, viaţa omului apare ca o zi în anul macrocosmic.

Egiptenii au indicat, cu mii de ani înaintea epocii noastre calendaristice, acest circuit aparent al punctului echinocţial, căci ei acordau o mare atenţie perioadei de 72 de ani şi prin aceasta făceau referire la anul macrocosmic. În această deplasare a punctului echinocţial ni se indică din nou ceva ce are legătură cu viaţa şi moartea omului afară, în Cosmos, aşadar cu viaţa şi moartea macrocosmosului. Legea vieţii şi morţii omului este ceea ce trebuie noi să urmărim. Nutaţia ne trimite la o altă lume, aşa cum lumea percepţiilor noastre trimite la lumea respiraţiei. Ceea ce găsiți ca precesie în astronomia actuală, așadar avansarea echinocțiilor, în care găsiți iarăși ceva precum trecerea la somnul deplin, trecerea spre o a treia lume, ar trebui iarăși să o schițez ca o alta, înălțându-se până în acestea (planșa 7, al doilea rând de hașuri orizontale, roșii). Trei lumi care se întrepătrund, care se raportează reciproc una la alta, dar care nu este îngăduit să fie reunite pur şi simplu

prin prisma principiului cauzalităţii – trei lumi, aceasta înseamnă o lume tripartită, ca şi un om tripartit: o primă lume, lumea care ne înconjoară, pe care o percepem; o a doua lume care se manifestă în prima prin mişcările Lunii; o a treia lume, care se manifestă în prima prin mişcările punctului de răsărit al Soarelui, deci într-un anume sens pe calea traiectoriei Soarelui, lume care rămâne însă necunoscută, la fel cum rămâne necunoscută lumea voinţei noastre pentru conştienţa obişnuită.

Este vorba, deci, să căutăm peste tot astfel de corespondenţe, asemenea raportări ale microcosmosului uman la macrocosmos. În Orient se mai caută încă şi azi, deşi în mod decadent, o conştienţă a respiraţiei. În timpul înfloririi vechii înţelepciuni orientale, aceasta era determinată de necesitatea de a pătrunde în această cealaltă lume, care nu se manifestă decât prin ceea ce vrea Luna în lumea noastră. Dar se ştia cum trebuie făcută raportarea şi în altă privinţă la această legitate interioară într-o vreme când mai exista o înţelepciune primordială ajunsă la oameni într-un alt mod decât trebuie s-o aflăm noi. În Vechiul Testament, iniţiaţii care cunoşteau aceste lucruri foloseau întotdeauna o imagine pe care o găsiţi într-un anumit fel şi în Evanghelii, imaginea luminii Lunii în raport cu lumina Soarelui. Lumina Lunii este privită doar ca lumina Soarelui reflectată (planșa 8 mijloc, jos, roșu; cercul mic albastru). Acum vorbesc în sensul fizicii – va trebui să mai vorbesc despre faptul că aceste expresii sunt foarte imprecise –, vorbesc în sensul fizicii deoarece şi ea se afla la baza reprezentărilor existente. Această lumină lunară reprezenta în Vechiul Testament forţa Iahve. Forţa Iahve era imaginată ca forţă reflectată, iar iniţiaţii, desigur nu rabinii ortodocşi ai Vechiului Testament, ci iniţiaţii spuneau: Va veni Mesia, Christos, acesta va fi lumina directă a Soarelui. Iahve este numai reflectarea premergătoare, nu este lumina directă a Soarelui. – Se înţelege că nu trebuie să ne gândim la lumina solară fizică, ci este vorba de cea spirituală.

Apoi a intrat Christos în timp, în evoluţia umanităţii, şi a intrat ceea ce mai înainte era numai în reflectare, numai indirect, în figura Iahve. Din această cauză a existat mai întâi necesitatea de a gândi pe Christos, care trăia în Iisus, după o altă legitate decât după legitatea care stă la baza cunoaşterii obişnuite a naturii. Dacă însă nu se acordă credit unei astfel de legităţi, dacă se crede că lumea este coerentă numai prin cauze şi efecte, că ar fi dominată exclusiv de cauzalitate, atunci nu este loc pentru Christos. Locul lui Christos trebuie mai întâi pregătit prin focalizarea celor trei lumi care se articulează între ele. Atunci apare şi posibilitatea de a spune: Chiar dacă în lumea care apare în faţa simţurilor noastre totul se leagă potrivit relaţiei cauză - efect aşa cum o înţeleg ştiinţele naturii, o altă lume o străbate pe aceasta. Aici este locul a ceea ce se leagă de evenimentul de pe Golgota. Dacă în timpul nostru va apărea tot mai mult necesitatea înţelegerii acestor lucruri, atunci ea trebuie căutată printr-o recunoaştere a lumilor care se întreţes, dar care sunt cu desăvârşire diferite între ele. Este vorba de a căuta trei feluri de legităţi, nu numai una. Iar aceste trei legităţi va trebui să le căutăm chiar în om. Dacă însă luaţi în vedere ce am spus acum, veţi înţelege că nu este vorba de a le căuta pur şi simplu aşa cum o fac sistemul cosmic copernican, galilean, desenând niște elipse (planșa 7, stânga jos, roșu) care trebuie să reprezinte orbitele lui Saturn, a lui Jupiter, a lui Marte, a Pământului, a lui Venus, Mercur şi apoi a Soarelui. Nu poate fi vorba de aşa ceva, ci de faptul că trebuie să gândim legile care guvernează lumea perceptibilă prin simţuri, de a gândi această lume ca fiind traversată de altă legitate şi că înainte de orice Luna noastră actuală reprezintă în mişcările ei ceva care nu este câtuşi de puţin legat în mod cauzal cu restul sistemului stelar. Ea nu-i aparţine acestuia ca celelalte planete. Ea face trimitere la o lume care este introdusă în lumea noastră. Ea trimite la procesul respirator al sistemului nostru cosmic, aşa cum Soarele face trimitere la faptul de a fi impregnat de eter.

Aşadar, înainte de a practica astronomia, ar trebui să ne lămurim şi să înţelegem din punct de vedere calitativ ce se mişcă în spaţiu şi unde există dependenţe sau interacţiuni în spaţiu. Căci trebuie să ne fie limpede că nu trebuie să aducem pur şi simplu în relaţie materia solară şi o materie oarecare, o materie a Pământului. Materia solară, comparată cu cea a Pământului, este o materie absorbantă, în timp ce materia Pământului este o materie apăsătoare. Şi mişcările care se exprimă prin nutaţie sunt mişcări provenind din astralitate, nu din ceva care ar fi de căutat prin principiile newtoniene. Newtonismul ne-a azvârlit într-un mod groaznic în materialism, căci el a făcut apel la abstracţionismul extrem. El vorbeşte despre o forţă gravitaţională: Soarele atrage Pământul sau Pământul atrage Luna – o forţă, o forţă de atracţie de la Lună spre Pământ, sau de la Pământ la Soare, un fel de funie invizibilă (planșa 7, dreapta sus). Dacă ar exista numai această forţă de atracţie nu ar exista nici un motiv ca Luna să se învârtească în jurul Pământului sau Pământul în jurul Soarelui, ci ar exista doar un motiv ca Luna să cadă pe Pământ – ea ar fi căzut de mult dacă n-ar exista decât forţa de atracţie – sau Pământul să cadă în Soare. Nu merge deci să se considere numai gravitaţia pentru a explica mişcările reale sau imaginate ale corpurilor cereşti. Prin urmare, ce fac oamenii? Ei spun: Să admitem că este o planetă (planșa 7, mijloc sus); ea de fapt ar cădea într-una în Soare, dacă ar fi numai forţa de atracţie Dar cândva i s-a aplicat o forţă, o forţă tangenţială, un impuls, iar acel impuls acţionează aici cu aceeaşi intensitate ca şi forţa de atracţie; în consecinţă, ea nu se mişcă în sensul de a cădea în Soare, ci se mişcă pe linia rezultantă din compunerea forţelor.

Acest newtonism are nevoie, după cum vedeţi, ca fiecare planetă, – de fapt ca orice corp ceresc mişcător, să fi primit un impuls iniţial. Trebuie să existe, aşadar, întotdeauna un zeu extramundan care să dea lovituri, care să imprime forţa tangenţială. Acest lucru constituie o premisă generală. Acceptarea acestei premise a avut loc într-o vreme când nu mai exista nici o idee despre cum ar trebui stabilită o legătură între spiritual şi material şi s-a oprit totul la o lovitură extremă. În aceasta se exprimă deja această neputinţă-de-înţelegere-a-materiei care este cea a materialismului. Acesta este un aspect la care m-am referit frecvent în ultima vreme. El nu poate înţelege mişcările a ceea ce este material, ci trebuie să le explice într-un mod cu totul antropomorfic, închipuindu-şi-l pe Dumnezeu ca un om şi – hop – Luna primeşte o lovitură, apoi Pământul, după care se atrag și din lovitură şi din forţa de atracţie rezultă mişcările.

În prezent, ne aflăm în faţa unor astfel de reprezentări. Din aceste lucruri construim sistemul nostru cosmic. Dar pentru a înţelege ce înseamă acesta este necesar să intuim legăturile dintre ceea ce trăieşte în om şi ceea ce trăieşte în macrocosmos. Căci omul este un microcosmos adevărat în macrocosmos. Vom continua mâine în acest sens.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a V-a

Dornach, 17 aprilie 1920

Din precizările făcute în aceste zile rezultă cu claritate că nu se poate studia configuraţia Universului, a Universului spaţial, în mişcările sale, în felul în care se face aceasta sub influenţa mentalităţii ştiinţifice actuale. În acest sens, nu numai că se studiază totul complet separat de om, dar se reprezintă şi corpurile ca fiind separate, izolate, şi apoi se focalizează influenţele lor reciproce. Este ca şi cum s-ar contempla, de exemplu, din corpul uman, un braţ, apoi un alt membru şi apoi s-ar vrea înţelegerea întregului organism din coacţionarea membrelor izolate. Întregul organism nu poate fi înţeles prin părţile sale izolate, ci trebuie mai întâi realizată contemplarea întregului şi apoi studiate părţile izolate, plecând de la întreg.

Acelaşi lucru este valabil pentru sistemul nostru solar, dar şi pentru sistemul nostru solar în relaţia sa cu întreaga lume stelară vizibilă. Căci Soarele, celelalte planete, Luna, Pământul sunt părţi componente ale unui sistem. Şi atunci de ce ar trebui privit, de exemplu, Soarele ca un corp în sine? Nu există nici un motiv de a ne reprezenta Soarele acolo unde îl vede ochiul şi în limitele în care îl vede ochiul. Trebuie spus chiar, că filosoful Schelling [20] avea perfectă dreptate când punea problema în aşa fel, încât dorea să întrebe: Unde altundeva este Soarele decât acolo unde el acţionează? Când Soarele acţionează asupra Pământului, atunci ceea ce face el pe Pământ aparţine domeniului Soarelui şi se greşeşte când se separă o parte din ansamblu şi se studiază această parte pentru sine. Aceasta a fost abordarea concepţiei mai noi despre lume, materialiste, care este pusă în valoare mai ales de la mijlocul secolului al XV-lea. Şi este şi ceea ce a fost combătut de Goethe în timpul vieţii sale, în măsura în care a fost activ în domeniul ştiinţelor naturii, şi care trebuie să fie combătut de orice goethean adevărat. Goethe a atras atenţia asupra faptului că natura extraumană nu ar trebui, de fapt, concepută fără legătură cu omul, aşa încât pentru a înţelege ce se întâmplă în lumea extraumană trebuie în mod obligatoriu aşezată la bază entitatea umană. Cât de lipsite de valoare sunt lucrurile pe care le întâlniţi în astronomie puteţi deduce din cele ce urmează.

Se vorbeşte despre o mişcare a Pământului în jurul Soarelui înscrisă într-o orbită eliptică. Se spune că această mişcare a Pământului în jurul Soarelui ar fi rezultatul acelei mişcări tangenţiale provocate prin lovire de care am vorbit ieri, în interacţiune cu forţa de atracţie a Soarelui. Dar dacă se vorbeşte de forţe de atracţie nu se poate spune – şi nici nu se spune, căci ar fi cu totul absurd – că numai Soarele atrage Pământul, ci şi că acesta atrage Soarele, astfel că s-ar exercita nu numai o forţă de atracţie sau forţă gravitaţională dinspre Soare spre Pământ, ci şi dinspre Pământ spre Soare (planșa 9, sus, *S*-Soare, *E*-Pământ).

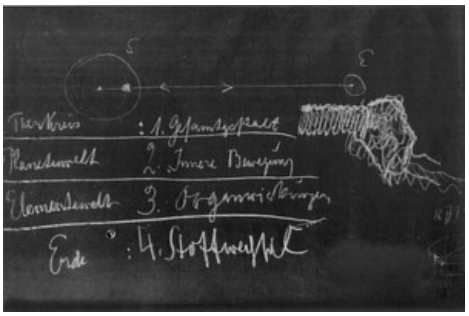

Planșa 9

[măreşte imaginea]

Din aceasta trebuie conchis că, datorită faptului că ambele corpuri cosmice se atrag reciproc, nu se poate vorbi de o peregrinare a Pământului, pe o orbită cu formă de elipsă, în jurul Soarelui. Căci dacă Pământul atrage Soarele şi Soarele atrage Pământul, reciproc, atunci nu se deplasează numai Pământul în jurul Soarelui, ci amândouă se învârtesc în jurul unui punct neutru; punctul central al Soarelui nu poate fi considerat punct central al rotirii, ci trebuie să existe un punct central neutru între cele două centre, cel al Pământului şi cel al Soarelui, care să fie punctul rotirii. Nu vă prezint ceva ce aş reproşa astronomiei, ci ceea ce găsiţi în înseşi cărţile de astronomie. Trebuie, aşadar, să se admită că punctul rotirii s-ar afla în spaţiul acesta intermediar. Numai că astronomia consideră că Soarele este atât de mare încât punctul rotirii s-ar afla în limitele acestuia. Astfel Pământul şi Soarele s-ar învârti în jurul acestui punct, aşadar nu numai Pământul s-ar învârti în jurul Soarelui, ci şi Soarele s-ar roti, dar în jurul unui punct care se află chiar în el. Aşadar, până aici a ajuns astronomia încât se vorbeşte de un punct care nu este în centrul Soarelui, ci se află în linia de legătură. Dar el se află în însuşi Soarele. Mai întâi, trebuia calculată întreaga dimensiune a Soarelui. Aşadar, acceptarea faptului că punctul de rotire se află în interiorul Soarelui depinde de mărimea calculată a Soarelui. În felul acesta se obţine numai din rezultate ale calculelor ceva care, este de la sine înţeles, trebuie să aibă o valoare limitată, întrucât se calculează potrivit aparenţelor, dar care nu trebuie să fie hotărâtor pentru adevărata entitate care se află la bază.

Aşadar, este important să avem în vedere direcţiile astronomiei actuale, ca şi ale celorlalte ştiinţe pentru a constata în care puncte – şi există numeroase astfel de puncte – această ştiinţă conduce direct în afara ei, atunci când ajunge la aspecte dificile.

Asemenea aspecte dificile nu pot să fie judecate după aparenţa fenomenelor, ci se ajunge la un rezultat adevărat numai când suntem în situaţia de a putea cuprinde întregul Univers în relaţia sa cu omul. Mai întâi trebuie să focalizăm acele aspecte pe care le-am menţionat ca fiind relaţii ale omului cu Universul şi apoi trebuie să mai adăugăm şi alte aspecte, înainte de a putea ajunge la o imagine adevărată a lumii. Am încheiat ieri expunerea afirmând că trebuie să ne imaginăm mai întâi materia ponderabilă, adică cea pe care o putem cântări. Lumina nu aparţine materiei ponderabile. Trebuie să focalizăm mai întâi ceea ce putem cântări, iar apoi să-i opunem eterul. Şi am mai spus ieri că este greşit să ne reprezentăm că Soarele ar avea materie ponderabilă la fel cu Pământul. El este mai puţin decât spaţiu, este o eliminare a spaţiului, el este ceva absorbitor în opoziţie cu caracterul de presiune al materiei ponderabile.

spaţiului, şi este cea absorbitor în spaţiu cu caracterul de presiune şi materie ponderabilă.

În felul acesta nu avem de-a face în lumea exterioară numai cu o cumulare de eter absorbitor, ci acest eter se extinde. Pretutindeni găsim alături de forţa de presiune şi forţa absorbitoare. Noi înşine purtăm în corpul nostru eteric forţă absorbitoare.

Prin aceasta însă noi epuizăm ceea ce putem concepe ca fiind spaţial. Forţă de presiune şi forţă absorbitoare este ceea ce putem găsi în spaţiu. Este vorba de faptul că noi nu avem numai corp fizic, care este alcătuit din materie ponderabilă, care preia materia ponderabilă şi apoi o elimină, ci avem şi corp eteric, alcătuit din eter absorbitor; şi mai avem şi corp astral, dacă este permis să folosim cuvântul „corp". Ce înseamnă faptul că avem corp astral? Înseamnă că purtăm în noi ceva care nu mai este spaţial, dar care are o anumită relaţie cu spaţialul. Puteţi deduce uşor din cele ce urmează că există o relaţie a astralului cu spaţialul. În timpul stării de veghe, corpul nostru astral umple corpul eteric şi pe cel fizic, respectiv le impregnează. Însă corpul eteric acţionează în noi altfel în starea de veghe decât în timpul somnului. În timp ce veghem, între corpurile eteric şi fizic se stabileşte o relaţie. Această relaţie este produsă de corpul astral. Aşadar, acesta este activ. El acţionează asupra spaţialului, deşi el însuşi nu este spaţial. El ordonează şi articulează condiţiile spaţialului. Ceea ce se întâmplă aici, în noi, ordonarea conexiunilor din spaţial prin corpul astral, se întâmplă şi în Univers. Şi se întâmplă în Univers cum veţi vedea în continuare.

Încercaţi să luaţi în calcul numai aspectul spaţial, având în vedere acele zone ale spaţiului pe care le putem cuprinde cu privirea şi care ne sunt semnalate în lumea exterioară prin ceea ce numim Zodiac (planșa 10, stânga sus, *Widder* = Berbec, *Stier* = Taur, *Zwillinge* = Gemeni, etc). Nu vreau să intru acum în amănunte ale Zodiacului, ci doar aveţi în vedere direcţiile cereşti spre care priviţi când vă îndreptați spre constelaţia Berbecului din Zodiac, apoi spre Taur, Gemeni, Rac, Leu, Fecioară, Balanţă, Scorpion, Săgetător, Capricorn, Vărsător, Peşti. Trebuie mai întâi să vedem întru câtva doar cum este articulat spaţiul existent ca Univers al nostru vizibil. Și numai ca semne pentru această divizare se indică mereu regiunile respective; numai ca indicii, în ce direcție vrem să delimităm spaţiul, se indică constelațiile respective din Zodiac .

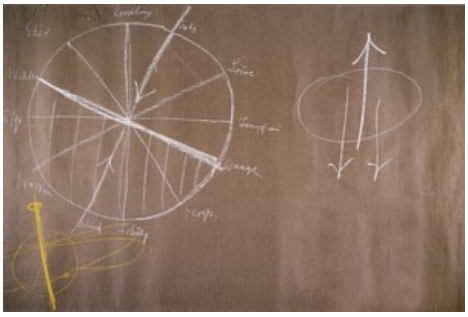

Planșa 10

[măreşte imaginea]

Aceste direcţii ale spaţiului nu sunt cu adevărat ceva ce poate fi caracterizat când spunem: Aici există spaţiu gol şi eu trasez în spaţiul gol o linie oarecare. – Ceea ce matematica acceptă ca fiind spaţiu nu există de fapt nicăieri, ci oriunde există linii de forţă, direcţii de forţă, şi aceste direcţii de forţă nu sunt uniforme, ele se deosebesc între ele, sunt diferenţiate. Putem deosebi aceste 12 domenii ale Universului nostru vizibil dacă spunem: Dacă privesc în direcţia Berbecului, acţiunea forţei este alta decât când privesc spre Balanţă sau spre Rac. Acesta este un lucru pe care omul nu vrea să-l admită, atât timp cât zăboveşte exclusiv în lumea simţurilor. Dar, în clipa în care urcă la viaţa sufletească imaginativă, el nu resimte indiferent direcţiile spre Berbec sau spre Rac, ci le resimte ca fiind extrem de diferenţiate. Vă pot oferi o singură comparaţie. Imaginaţi-vă că ordonaţi pe un cerc în jurul dumneavoastră 12 persoane având ca singur criteriu faptul că ele vă sunt simpatice sau antipatice. Într-o parte aşezaţi persoanele cele mai simpatice, apoi pe cele mai puţin simpatice, apoi pe cele din ce în ce mai puţin simpatice; în cealaltă partea pe cele antipatice. Imaginaţi-vă că ordonaţi astfel persoane pe care le diferenţiaţi prin grade de simpatie şi antipatie. Nu este necesar ca aceasta să fie doar ceva personal, poate fi ceva ţinând de înfăţişare sau poate conţine o anumită obiectivitate. Apoi veţi străbate 12 imagini în sens invers şi veţi avea o senzatie atenuată, diferenţiată. Această trăire atenuată, diferenţiată, o are omul când se ridică la percepţia imaginativă, de îndată ce se mişcă în jurul bolţii cereşti. Apar aceste grade ale simţirii, chiar grade ale intuiţiei. Aceasta se întâmpla când omul iese din indiferenţa vieţii senzoriale obişnuite. Aşadar, în spaţiu nu este nimic indiferent, spaţiul din jurul nostru acţionează asupra noastră în mod foarte diferit.

Aici apare un lucru care este legat de întreaga evoluţie a omului. Dacă omul s-ar fi oprit la vechiul nivel de conştienţă, când avea o conştienţă în imagini atavică, şi la această stare de conştienţă ar fi fost prezentă o diferenţiere foarte puternică. El ar fi fost atins în mod neplăcut de o anumită regiune a cerului, în mod plăcut de altă regiune a cerului etc. Dar omul a fost smuls din acest joc în care s-a aflat cândva. El a fost smuls prin aceea că a fost transpus prin organizarea sa actuală în lumea simţurilor. Dar faptul că omul este organizat pentru spaţiul cosmic poate fi încă argumentat şi în prezent în mod experimental. Căci nu este un nonsens că anumite boli se pot vindeca mai uşor orientându-l pe bolnav cu patul său pe direcţia est-vest. Aceasta nu este o superstiţie, ci un lucru despre care oricine s-ar putea convinge în mod empiric, dacă ar vrea. Nu trebuie dată indicaţia ca fiecare să-şi orienteze patul într-un mod oarecare! Am trăit atâtea întâmplări în acest sens, încât este necesar să menţionez mereu astfel de aspecte. Şi ele ar putea fi ilustrate cu nenumărate exemple. Astfel, de exemplu, s-a întâmplat o dată la Berlin ca, după terminarea orei de antroposofie, să nu mă gândesc că este neapărat necesar să mă aşez pentru a-mi încălţa galoşii, ci să-mi spun că pot face acest lucru şi stând în picioare, ceea ce implica să stau un timp într-un singur picior. Eu am spus că omul trebuie să poată sta şi într-un singur picior. Unii antroposofi au înţeles acest lucru în sensul că – această părere s-a întors trecând prin Londra – în Societatea antroposofică se recomandă membrilor ca exerciţiu esoteric să stea un timp, la miezul nopţii, într-un picior. Vedeţi, astfel de argumente „profunde" stau la baza unor lucruri ce se spun despre noi! Multe astfel de comunicări figurează în articole de ziare scrise de oameni bine sau răuvoitori, în general, răuvoitori. Aşadar, aşa cum am spus, eu nu dau indicaţia că fiecare om trebuie să-şi orienteze patul într-un anumit mod. Dar trebuie să se recunoască faptul că asemenea fenomene, care pot fi citate în număr mare, arată că omul are şi în prezent în fundamentele fiinţei sale legături cu diferenţierile spaţiale care sunt afară şi în care el este încastrat. Dar prin ce are omul astfel de conexiuni?

Omul are astfel de conexiuni prin corpul său astral. Corpul astral este cel care creează aceste conexiuni. Acest lucru este posibil numai pentru că omul este inserat prin corpul său astral într-o lume astrală, aşadar, într-o lume care acţionează în spaţiu, dar care ea însăşi nu este spaţială. Noi concepem în mod corect ceea ce am desemnat aici ca fiind Zodiacul, atunci când îl privim ca reprezentare a lumii astrale exterioare.

Acum, să facem abstracţie de teoriile astronomice şi să ne îndreptăm privirea asupra a ceea ce se oferă aparent ochilor. Ştim că, aparent sau în realitate, Soarele parcurge Zodiacul în modul cel mai diferit: mersul diurn, mersul anual şi mersul în cursul anului platonic, ceea ce v-am prezentat ieri prin deplasarea punctului echinocţial: Astfel putem spune că ceea ce acţionează asupra noastră din această minge eterică absorbitoare, Soarele, acţionează în modul cel mai variat pentru că traversează cele mai diferite diferenţieri spaţiale şi vine când din acea

diferenţiere spaţială care este indicată de Berbec, când dintr-o altă diferenţiere spaţială.

Dacă ne referim la un locuitor al ţinuturilor noastre, va trebui să spunem că, la un moment oarecare, jumătate din constelaţiile zodiacale îl priveşte direct, cealaltă jumătate este acoperită de Pământ. Ne aflăm poziţionaţi faţă de această diferenţiere spaţială în aşa fel, încât suntem direct expuşi unei părţi, în timp ce între cealaltă parte şi noi se află Pământul. Acest lucru nu are de-a face cu o mişcare aparentă sau reală, ci este un fapt că la un anumit moment suntem expuşi direct unei părţi a Zodiacului şi că între cealaltă parte şi noi este interpus Pământul. Să ne imaginăm aceste diferenţieri spaţiale într-un moment când se interpune Pământul. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că atunci când pentru noi, de exemplu, Pământul acoperă această parte inferioară (în desen această parte este haşurată), o jumătate acţionează direct, cealaltă jumătate nu acţionează direct, ci prin absenţa ei. Avem, aşadar, o dată acţiunea directă a acestor regiuni spaţiale diferențiate, iar altă dată acţiunea absenţei acestor diferenţieri, a ne-existeței acestor diferențieri. Aceasta este ceva care este activ în noi, care face întru câtva ca noi să avem posibilitatea să aducem într-o relație ceea ce lucrează direct asupra noastră cu ceea ce este absent, cu ceea ce ne scutește de influența sa directă.

Aceasta însă ne dă prilejul pentru altceva. Să admitem că din direcţia Racului ne vine o anumită acțiune; ei i se opune o acțiune din Capricorn; aceasta însă ne este luată, astfel încât avem în noi acțiunea Racului, iar opusă acesteia, acțiunea suprimată a Capricornului (săgeţile în desen). Asfel acțiunea Racului este într-un anumit mod la dispoziţia mea. Eu nu pot avea în acelaşi mod activ asupra mea ceea ce este absent, precum ceea ce este prezent. Prin aceasta capăt o anumită influență asupra a ceea ce acționează asupra mea, căreia i se opune contrarul eliminat. Prin faptul că stau pe Pământ, acţiunile cereşti asupra mea devin altele decât în cazul în care aş fi expus lor plutind liber în spaţiu.

Luați în vedere în mod corect acest lucru şi veţi vedea că nu puteţi spune pur şi simplu: Sus se află Berbecul, Taurul, Gemenii, Racul etc., iar jos cutare şi cutare, ci va trebui să concepeţi într-un anumit mod întregul, ca pe o organizare în care vă aflaţi integrat. Şi când înaintaţi, prin mişcarea Pământului, de la o constelaţie la alta, veţi fi străbătuţi de diferitele influenţe directe. Să spunem că influenţa Scorpionului vă era încă luată, ea nu se afla în dumneavoastră. Acum sunteţi mânaţi spre aceasta. Lucrurile sunt ca şi cum aici, pe Pământ, mâncaţi. Mai înainte v-a fost foame, alimentele nu erau în dumneavoastră; apoi, mâncaţi, alimentele sunt în dumneavoastră. La început influenţa Scorpionului încă nu era prezentă; aici ea acţionează. Aşadar, intraţi în anumite relaţii cu lumea înconjurătoare în timp ce, prin mişcarea Pământului, ajungeţi în alte relaţii cu această lume. Dar conştientizează oare omul ceva din aceste influenţe, acum, când se află în lumea fizică? Nu, şi acest lucru l-am spus puţin mai înainte. Lumea fizică îl sustrage pe om acestor influenţe. Însă imediat ce iese cu corpul astral şi cu eul său din corpul fizic şi din corpul eteric şi se află în afara acestora el este expus în mod foarte clar şi puternic tuturor acestor influenţe. Aceste influenţe cereşti, extraterestre, acţionează aici tot atât de puternic asupra a ceea ce este în afara corpurilor fizic şi eteric cum acţionează alimentele asupra corpului fizic. Tocmai afundarea în corpul fizic sustrage pe om influenţelor exterioare. Din această cauză putem considera corpul astral uman ca fiind ceea ce aparţine ceresculuı, nu terestrului, prin faptul că-l asociem influenţelor extraterestre atunci când se află cu eul în afara corpului fizic.

Aşa descoperim cum omul, prin faptul că acţionează numai prin organele corpului său fizic, prin această lipsă de acţiune este mai mult sau mai puţin adormit, este expus influenţelor cereşti. Este suficient să vă amintiţi că în timp ce adoarme omul se afundă în lume. Când suntem copii suntem mai mult adormiţi. Din această cauză, în această perioadă suntem expuşi mult mai mult influenţelor lumii extraterestre decât mai târziu. Dar acum şi ceea ce se află în cuprinsul epidermei noastre se formează plastic, mai mult decât ulterior, iar mai târziu se modelează tot mai puţin, ba, de la un anumit moment, la o vârstă mai înaintată, nu se mai modelează decât foarte puţin. Vedeţi deci că modelarea spre interior este prinsă într-o anumită relaţie cu mişcările şi configuraţiile lumii extraterestre. Ceea ce însă se comportă faţă de conştienţa noastră ce doarme mereu, de exemplu, activitatea inimii, activitatea digestivă, aşadar ceea ce este acţionat ca şi cum am face paşi în mod conştient, dar care merge spre interior, aceasta rămâne în timpul întregii vieţi sub influenţă extraterestră.

Să ne referim la un aspect caracteristic: prin mişcările interioare ale intestinului, bolul alimentar este împins mai departe. Aici au loc mişcări în interiorul nostru. Astfel de mişcări sunt dependente de extraterestru. În fond, omul este dependent numai de factori tereştri, de ceea ce este cu adevărat ponderabil, în măsura în care el se mişcă pe Pământ, în lucrurile care se află în afara epidermei sale. În clipa în care avem de-a face cu lucruri care se află în interiorul epidermei noastre, în acea clipă încep în organizarea noastră activităţi corelate cu domeniul extraterestru. Când ţineţi în mână o bucată de zahăr îi simţiţi greutatea, îi simţiţi apăsarea fie că este tare, fie că este moale; o priviţi: este albă; o ridicaţi până la gură. Toate acestea aparţin domeniului terestru. Când o dizolvaţi pe limbă şi o preluaţi în interiorul dumneavoastră gustativ, în acea clipă încep procese care nu mai aparţin doar domeniului terestru, ci care depind de extraterestru. Pentru a căuta influenţele extraterestre, trebuie să pătrundem în ceea ce se află în interiorul epidermei noastre. Aceasta vă conduce să recunoaşteţi faptul că atunci când vă deplasaţi exterior vă aflaţi în domeniul terestru. De îndată ce pătrundeţi în organizarea fizică, nu mai sunteţi în domeniul terestru, ci ajungeţi în ceea ce depinde de extraterestru. Vă puteţi convinge cel mai bine de faptul că în dumneavoastră trebuie să fie ceva care nu trebuie să se consume în domeniul terestru amintindu-vă faptul adeseori menţionat că creierul uman pluteşte în lichidul cefalorahidian. Dacă creierul uman nu ar pluti în lichidul cefalorahidian, el ar fi atât de greu şi ar apăsa pe organele de la baza craniană cu atâta forţă încât vasele sangvine ar fi strivite. Este suficient să luaţi un manual care conţine astfel de informaţii şi veţi vedea ce greutate are creierul uman. Dacă consultaţi manualul „Bischoff” [21], veţi vedea că el a considerat întotdeauna că, uimitor, creierul femeilor este mult mai uşor decât cel al bărbaţilor, ceea ce însă a condus *ad absurdum*, într-un mod foarte plăcut pentru femei, prin aceea că, atunci când a fost cântărit, creierul lui Bischoff s-a dovedit a fi mai uşor decât creierul tuturor femeilor cercetate de el. Acesta nu este decât un *intermezzo* pentru a comenta în mod răutăcios judecăţile umane în asemenea probleme.

Aşadar, creierul, care are o greutate de 1 200–1 300 grame, nu acţionează în nici un caz cu toată greutatea sa, ci numai cu aproximativ câteva grame, pentru că intervine forţa ascensională, forţa portantă. Cunoaşteţi legea lui Arhimede potrivit căreia orice obiect pierde o parte din greutate egală cu greutatea apei dislocuite. Astfel, greutatea întregului creier apasă numai cu câteva grame, pentru că pluteşte în lichidul cefalorahidian. Omul nu ar putea să-şi folosească creierul pentru a gândi, dacă acesta ar apăsa în jos cu toate greutatea lui. El primeşte forţa portantă. El depăşeşte în sine gravitaţia prin organizare, prin plutirea în lichidul cefalorahidian. Noi nu gândim cu materia, ci cu ceea ce se sustrage materiei prin forţele ascensionale orientate în sus, prin ceea ce creşte în afară din Pământ (planşa 10, dreapta). Acest lucru trebuie urmărit până în întreaga organizare umană. În interior, noi ne sustragem gravitaţiei terestre exterioare; creierul nostru are în mod natural greutatea corespunzătoare, dar interior noi ne sustragem forţelor terestre prin organizare; tot astfel ne sustragem şi celorlalte forţe terestre, fizice şi chimice.

Ce există în noi care ne face să ne putem sustrage? Eul şi corpul astral. Acestea acţionează pentru ca noi să ne putem sustrage. În clipa în care eul şi corpul astral acţionează asupra corpului eteric şi a corpului fizic într-un mod atât de regulator încât extrag corpul eteric efectul de absorbire dispare. Nu mai este prezentă decât materia ponderabilă. Potrivit formei sale, ea nu aparţine Pământului, căci nu este conservată de Pământ, în esenţă este distrusă de acesta. Forţele Terrei nu poartă în sine ceea ce-l modelează pe om. De fapt, acest lucru este evident, întrucât omul se sustrage interior forţelor terestre. Cu tot ce există în el prin corpul astral şi eu, el este legat de lumea extraterestră.

Se pune întrebarea: În ce constă această legătură? Dacă vrem să înţelegm în ce constă acestă legătură, trebuie să ştim cum este alcătuit

omul. Când vrem să vedem care este natura omului, ne referim mai întâi la forma sa generală. Prin formă generală înţelegem configuraţia sa generală. De aceasta ţine faptul de a avea ochii în obraz şi călcâiul la picior. Aceste lucruri ţin de modelarea interioară legică a omului. Pictori expresionişti vor susţine că omul poate fi pictat şi în aşa fel încât în locul nasului să aibă degetul de la un picior, un ochi într-un loc, altul în alt loc. Aceasta dovedeşte faptul că astfel de oameni nu au o relaţie interioară cu lumea, că am avansat atât de mult în mentalitatea materialistă, încât ne putem imagina ca fiind existent pentru sine tot ce este integrat şi nu ar fi permis să fie reprezentat pentru sine. Aşadar, mai întâi trebuie să vedem forma generală.

Aşa cum ştiţi, forma generală a omului nu ia naştere aşa cum cioplim figuri din lemn, ci ea este configurată dinăuntru în afară. Nici nu se poate copia în figuri sculptate în lemn, dacă ceva nu convine. Aşadar figura umană este modelată de forţele aflate în epidermă. Dar acestea sunt forţe extraterestre. Astfel încât atunci când privim în prezent forma umană trebuie să vedem în ea rezultatul extraterestrului.

În al doilea rând, în afara formei, putem deosebi la om ceea ce este mişcare interioară. Studiaţi mişcarea sângelui, mişcarea celorlalte umori şi veţi afla mişcare interioară. Acestă mişcare este şi ea configurată în interiorul omului. Ea se află ceva mai adânc în om decât forma sa. Modelarea fomei tinde mai mult spre periferie. Această mişcare interioară se desfăşoară mai mult în interior. Este un lucru care trebuie să fie şi el în legătură cu lumea exterioară, dar cu lumea exterioară extraterestră.

În al treilea rând, distingem la om organele propriu-zise în acţiunea lor, acţiunile organelor. Organe ca plămânul, ficatul, splina etc. acţionează în om. Vă rog să nu vă miraţi de acest lucru, ci să-i căutaţi motivaţia. De exemplu, unul din cele mai importante organe, inima, despre care am vorbit mult în ultimul timp, în dezvoltarea sa embriologică nu este, de fapt, ceva modelat primar din sine, ci este asamblat, împins din toate părţile prin întreaga circulaţie sangvină. La fel stau lucrurile şi cu celelalte organe. Ele sunt mult mai mult efectul circuitelor decât cauza acestora. În ele, circuitele ajung cumva la stagnare, sunt metamorfozate şi merg apoi în alt mod mai departe. Se poate spune, de exemplu, că dacă aici este un curs de apă care trece peste o stâncă, atunci el aruncă în sus tot felul de formațiuni (planșa 9, dreapta), apoi curge mai departe. Aceste formațiuni sunt generate prin toate forţele de echilibru şi mişcare aflate în acel loc. Imaginaţi-vă acum că, brusc, toate acestea s-ar solidifica, ar rămâne o piele ca un perete, și apoi restul ar rupe-o brusc din nou. Atunci ar exista o formaţiune organică. Atunci curentul ar străbate și ar merge iarăși mai departe într-un mod diferit, şi ar putea fi modificat într-un mod diferit. Cam aşa puteți să vă imaginaţi că se comportă curenţii sângelui care merg printr-un vas oarecare, deci şi prin inimă. Eu pot să vorbesc numai aluziv despre aceste lucruri; ele sunt bine fundamentate, dar acum nu facem decât să le amintim. Organele, aşa cum sunt modelate, sunt, aşadar, dependente de curenţii de forţe interiori, dar ele sunt ceva în interiorul omului şi intră din nou într-o relaţie cu exteriorul. Aici însă se instalează ceva, cum veţi putea constata dintr-un exemplu, care este mai apropiat de terestru pentru că prin organe noi trecem din nou din interior în exterior.

Să luăm ca exemplu plămânul. El este un organ intern; totodată el stă la baza respiraţiei. Prin faptul că este legat de oxigenul inspirat şi de dioxidul de carbon expirat, el este legat de ceva important pentru om, dar care se află în exterior, în ambianţa terestră. Aşadar, în clipa în care prin activitatea organului depăşim epiderma, noi ieşim în terestru. Ceea ce se întâmplă cu totul în cuprinsul epidermei, modelarea, reglarea mişcărilor, depinde de domeniul extraterestrului. Când ajungem la organe, ajungem din nou la terestru. Aici se leagă în om Cerul cu Pământul. Plămânul este încă construit de domeniul extraterestru; ceea ce face plămânul cu oxigenul îl pune în relaţie cu domeniul terestru. Când omul preia ceea ce este foarte terestru, materiile alimentare exterioare, şi le încorporează organismului său, el intră într-o relaţie nemijlocită prin metabolismul propriu cu ceea ce este cu adevărat terestru.

Putem observa, aşadar, omul din patru perspective. Îl putem contempla în legătură cu forma sa generală, în măsura în care ea este generată dinăuntru în afară; în legătură cu mişcările sale interioare; cu acţiunile organelor sale; cu metabolismul său. Dacă urmărim forma generală care este generată în întregime din interior vom vedea că ea se află cel mai puţin în relaţie cu mediul terestru. Aşa cum vom vedea mâine, noi aflăm ceva despre această relaţie abia când raportăm integral această modelare la Zodiac. Mişcările interioare, circulaţia sangvină, a limfei etc. ni se lămuresc când le raportăm la lumea planetară a sistemului nostru solar. De îndată ce ajungem la acţiunile organelor, ajungem din nou afară, în domeniul terestru. Eu v-am dat ca exemplu plămânul, care are o structură internă modelată de extraterestru, dar prin faptul că preia oxigenul el intră în relaţie cu aerul, aşa cum alte organe ale omului intră în relaţie cu apa, altele cu căldura etc. Putem spune că în timp ce studiem acţiunile organelor ajungem la lumea elementelor foc, apă, aer. Abia prin faptul că studiem metabolismul propriu-zis intrăm în relaţie cu Pământul. Lumea elementelor este ceea ce înconjoară Pământul sub formă de apă, ca sferă aeriană, şi abia prin faptul că studiem metabolismul ne apropiem propriu-zis de relaţiile omului cu Pământul. În felul acesta înţelegm relaţiile omului cu lumea înconjurătoare.

Zodiac:	1. Forma generală	(planșa 9, stânga, jos)
Lumea planetară:	2. Mişcarea internă	
Lumea elementelor:	3. Acţiunea organelor	
Pământ:	4. Metabolismul	

Dacă aflăm cum stau lucrurile cu forma umană şi obţinem posibilitatea de a ne întoarce de la forma umană la Zodiac, adică la lumea stelelor fixe, atunci, plecând de la om, ne putem face o reprezentare despre ceea ce este configurat afară şi care nu trebuie să fie cercetat matematic sau mecanic ci prin aceea că învăţăm să înţelegem forma generală a omului. Mişcarea planetelor nu trebuie să fie cercetată numai cu telescopul, aşa cum l-am îndrepta asupra unui ochi şi apoi asupra celuilalt ochi al omului şi am căuta unghiul dintre ei şi, în acest fel, am căuta poziţia lor etc. Ceea ce există cu adevărat aici este format din interior spre afară, şi acest lucru înseamnă o corespondenţă cu procesele din lumea planetelor. Astfel că atunci când înţelegem activităţile umorilor din om înţelegem acţiunile planetelor. Şi când înţelegem acţiunile organelor umane înţelegem ce se petrece în lumea elementelor. Dacă am putea înţelege ce procese se desfăşoară la un moment oarecare în om prin aceea că materiile terestre sunt preluate în metabolismul său, am putea separa spaţial activităţile Pământului de toate celelalte influenţe extraterestre.

Mâine vom continua această analiză.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a VI-a

Dornach, 18 aprilie 1920

Am văzut cum trebuie căutată o consonanţă între ceea ce se întâmplă cu omul şi ceea ce se petrece în Cosmosul extrauman. Să mai amintim o dată, pe scurt, ceea ce a reieşit din studiul nostru de ieri. Am spus că omul ar trebui să fie contemplat din patru perspective. În primul rând din perspectiva forţelor modelatoare care acţionează în el, aşadar a ceea ce îl modelează ca formă umană propriu-zisă. Apoi trebuie să focalizăm, în al doilea rând, ceea ce corespunde mişcărilor interioare ale umorilor, dintre care una este circulatia sangvină, mişcarea limfei etc.; aşadar forţele interioare de mişcare. Dumneavoastră ştiţi că forţele modelatoare sunt cele care la omul adult au ajuns în repaus, au luat o formă stabilă. Forţele de mişcare se află într-un flux continuu, într-o curgere continuă. În al treilea rând, trebuie să examinăm forţele organelor, iar în al patrulea rând, metabolismul propriu-zis.

1. Forţe modelatoare
2. Forţe interioare de mişcare
3. Forţe ale organelor
4. Metabolism

Acum se pune problema de a focaliza tot ceea ce are legătură cu forţele modelatoare. Trebuie să fie acele forţe care la om acţionează până la periferia externă, până la graniţele corpului său. Astfel încât, dacă am alcătui silueta omului, am lega capetele extrem exterioare ale activităţii acestor forţe care îl construiesc din întregul său interior.

Este uşor de recunoscut că aceste forţe care modelează omul trebuie să aibă de-a face cu alte forţe care se îndreaptă şi ele spre periferia omului, care trebuie căutate la periferia omului. Şi acestea sunt forţele care acţionează în simţuri. Doar simţurile omului se află la periferia sa. Numai că ele sunt oarecum diferenţiate. Dacă vreţi să cuprindeţi ceea ce acţionează în simţuri, trebuie s-o faceţi la periferia umană. Putem spune, aşadar, că aceste forţe modelatoare trebuie să aibă de-a face cu influenţele simţurilor în măsura în care simţurile percep. Poate ne vom înţelege mai bine dacă ne vom aminti o vorbă asupra căreia Goethe, care o atribuie unui vechi mistic [22], ne atrage atenţia:

De n-ar fi ochiul de natură solară
Cum am putea vedea noi lumina?

Nu despre acţiunea luminii care există în permanenţă în jurul nostru este vorba când se vorbeşte despre faptul că ochiul este de natură solară, de esenţa luminii; acţiunea luminii devine perceptibilă ochiului abia când acesta este constituit; aşa cum este în prezent, lumina nu poate fi subînţeleasă când se spune că ochiul este construit prin ea. Trebuie să gândim acţiunea luminii în esenţă altfel, când ne gândim la construirea ochiului. Se obţine o anumită reprezentare a ceea ce se află la baza acestui lucru dacă urmărim omul în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere. Căci în acest timp ceea ce omul trăieşte parţial ❙ desigur, numai parţial ❙ constă în aceea că el percepe cum, treptat, forţele sunt transformate din formaţiunile lor anterioare în noua viaţă, cum omul-membre este metamorfozat în formă-cap. Acestea sunt trăiri tot atât de bogate ca cele pe care le avem aici când vieţuim, de exemplu, lăstărirea plantelor primăvara, moartea plantelor toamna etc.

Ceea ce se construieste în om între moarte şi o nouă naştere este o sumă de evenimente. Nu este ceva care să se lase cuprins în mod atât de simplu ca gândul abstract despre aceasta. Este o sumă bogată de fapte. Tot ce se întâmplă în timpul dintre moarte şi o nouă naştere pentru transformarea forţelor modelatoare ale corpului membrelor în forţele modelatoare ale capului pentru încarnarea următoare şi ceea ce omul vieţuieşte participativ în acest proces prezintă numeroase aspecte. Omul trăieşte ceva asemănător cu formarea ochiului. Dar el nu-l trăieşte aşa cum l-a trăit în lunga perioadă a dezvoltării pe care a parcurs-o în acele stadii ale evoluţiei care au premers Pământului actual, în perioada Lună, în perioada Soare etc. Atunci forţele cerului înstelat au acţionat altfel asupra omului decât în prezent. Acest cer înstelat era altfel constituit. Stelele acţionau altfel asupra omului şi este important să ne facem o reprezentare despre aceste lucruri.

Ce sunt de fapt percepţiile noastre? Sunt imagini care ne înconjoară. Dincolo de aceste imagini, natural, se află lumea propriu-zisă. Lumea care se află dincolo de imagini este lumea care ne-a construit în fapt, înainte ca noi să fi ajuns la imagini. Noi putem percepe în prezent cu ochii noştri imaginile lumii înconjurătoare. Dincolo de aceste imagini se află imagini care au construit ochii noştri. Şi în acest sens se poate spune: Dacă ochiul nu ar fi fost construit de forţele care se află dincolo de imaginea Soarelui, el nu ar putea avea o percepţie a acestei imagini.

Sintagma aceasta trebuie modificată, căci percepţia actuală oferă imagini, iar cele ce au construit organe până la exteriorul corpului omului nu sunt imagini, ci sunt realităţi, astfel încât, în timp ce privim lumea din jur, vedem forţele noastre formatoare. Dar acestea s-au mutat în noi; ceea ce a acţionat în afara noastră până la perioada Pământ acţionează acum în noi. Să reţinem aceasta pentru expunerile ulterioare.

Şi acum să legăm primul şi al patrulea punct din schema de mai sus. Să ne oprim asupra metabolismului. Există cauze naturale prin care omul încă mai este strâns legat de un mers regulat al metabolismului. Dumneavoastră ştiţi că omul este deranjat dacă, în ceea ce priveşte metabolismul său, nu primeşte ce este drept să primească din punct de vedere ritmic. Omul poate devia de la aceasta, dar el reîncearcă să revină la un anumit ritm în ceea ce priveşte metabolismul, şi ştiţi că, în esenţă, acest lucru ţine de sănătatea sa. Este un ritm care cuprinde ziua şi noaptea, se desfăşoară în 24 de ore. Este suficient să vă gândiţi că după ce aţi luat micul dejun dorinţa de a lua micul dejun din nou revine după 24 de ore. Tot ce se leagă de metabolism ţine şi de scurgerea zilei. Acum comparaţi cât de neschimbat este exteriorul corpului dumneavoastră, în timp ce metabolismul se repetă la 24 de ore. Multe se întâmplă în organismul dumneavoastră, dar exteriorul dumneavoastră rămâne neschimbat.

Pentru această mobilitate interioară a metabolismului în raport cu fixitatea exterioară a siluetei găsim corespondentul în cerul exterior

înstelat, ale cărui constelaţii se modifică tot atât de puţin ca detaliile suprafeţei corpului dumneavoastră. Constelaţia Berbecului se află la o distanţă fixă de constelaţia Taurului, aşa cum ochii dumneavoastră se află unul faţă de altul la o anumită distanţă, care nu se schimbă. Dar aparent acest cer înstelat se mişcă, aparent el se roteşte în jurul Pământului. În ceea ce priveşte această aparenţă, omenirea este azi lămurită: este cu adevărat o aparenţă. Omenirea atribuie Pământului o rotire în jurul axei sale.

Au fost căutate diferite dovezi pentru rotirea Pământului în jurul axei sale. În fapt, abia din anii '50 ai secolului al XIX-lea există un drept de a vorbi cu adevărat despre această rotire, de când aşa-numitul experiment al lui Foucault cu pendulul [23] a produs dovada rotirii Pământului în jurul axei sale. Dar azi nu voi intra în detalii în acest sens. Această rotire este bine fundamentată. Ea se repetă la 24 de ore. În relaţie cu cerul înstelat fix, durabil, ea este ceea ce ilustrează ciclul diurn al metabolismului uman în relaţie cu forma periferică umană, exterioară, fixă. Aşa că, atunci când intuiţi corect raporturile, găsiţi dovada peremptorie a mişcării Pământului în procesele metabolismului uman.

În ultimul timp există diferite aşa-zise teorii ale relativităţii care spun că, în fond, nu s-ar putea vorbi de o mişcare absolută, deoarece dacă mă uit pe fereastra unui tren aş putea crede că obiectele de afară se mişcă, în timp ce trenul continuă să se mişte împreună cu mine, dar, de fapt, nu s-ar putea dovedi că lumea exterioară nu se mişcă în sens invers. Toată această vorbărie nu are mare valoare, deoarece atunci când un om aleargă, iar altul stă la o anumită depărtare, el poate spune: Este relativ dacă spun că mă apropii de un om sau că el se apropie de mine. Pentru aparenţă lucrurile sunt asemănătoare. În fond, astfel de evaluări se află şi în teoria relativităţii lui Einstein.

Dar mişcarea poate fi totuşi verificată strict, întru-un anumit mod. Şi anume, omul care stă pe loc nu va obosi; cel care aleargă însă va obosi. Realitatea absolută a mişcării poate fi dovedită prin procese interne. Alte dovezi pentru absolutul mişcării în afara proceselor interioare nu există. Din această cauză trebuie să se facă referire la procese interne, dacă se vorbeşte de absolutul unei mişcări. Şi în cazul Pământului se poate vorbi de absolutul mişcării, pentru că treptat se recunoaşte, prin ştiinţa spiritului, că ea corespunde mişcării interioare a metabolismului în raport cu modelarea exterioară fixă a omului. Din această cauză nu ar trebui vorbit atât de faptul că Pământul se învârteşte în jurul axei sale şi că prin aceasta ia naştere mişcarea aparentă a Soarelui, ci ar trebui să raportăm această mişcare a Pământului la întregul cer înstelat, să nu vorbim atât de zile solare cât de zile stelare, care nu coincid între ele; ziua solară este mai lungă decât cea stelară. Dacă se calculează după zile solare trebuie introdusă o corecţie în formule [24]. Aşadar, despre aceasta se poate vorbi ca despre ceva ce poate fi dedus din însăşi natura omului. Căci de această mişcare raportată la cerul înstelat cu formă fixă depinde mişcarea internă a metabolismului uman. Astfel încât putem spune: Relaţia dintre metabolismul omului şi forţa sa modelatoare este relaţia Pământului cu cerul stelelor fixe pe care ni-l reprezentăm, în general, prin Zodiac, care pentru noi este reprezentantul cerului alcătuit din stele fixe.

Aşadar, Zodiacul este reprezentantul cosmic extern al formei noastre exterioare. Pământul este reprezentantul metabolismului nostru în interior. Iar relaţia de mişcare dintre ei este de aşa natură încât unul îi corespunde celuilalt.

Ceva mai grea este căutarea relaţiei dintre forţele notate la punctele doi şi trei din schema de mai sus. Dacă aveţi în vedere ce sunt mişcările interioare ale organismului uman, veţi spune: Există în om ceva ce nu este nici pe departe atât de fix ca înfăţişarea sa exterioară. Aici ceva este în mişcare. De aceste mişcări pe care le realizează sângele, limfa, fluidul nervos etc. ❙ nu trebuie să enumerăm toate aceste mişcări, ele sunt de şapte feluri ❙ sunt legate diferitele organe. Mişcările au inserate în traseele-vase de curgere ale lor diferite organe, iar în ceea ce realizează fiecare organ în parte noi trebuie să vedem rezultatul mişcărilor. Am atras adeseori atenţia cum stau lucrurile în ceea ce priveşte inima umană [25]. Concepţia materialistă despre lume admite că inima umană ar fi un fel de pompă care pune în mişcare sângele în întregul corp. Acesta este un neadevăr, căci sângele este ceva mişcător, el are vitalitatea sa, iar mişcarea inimii nu este cauza circulaţiei sângelui, ci, dimpotrivă, efectul circulaţiei sangvine. La fel stau lucrurile şi cu celelalte organe. Ceea ce afectează organele în funcţia lor este inserat în mişcările vii.

Dacă vom căuta afară, în Cosmos, un echivalent pentru aceasta, îl vom găsi studiind mişcările planetelor, inclusiv mişcările Lunii. Ştiţi cum depind de mişcările Lunii fenomenele fluxului şi refluxului. Multe alte lucruri se mai leagă de mişcările Lunii. Dacă s-ar studia mai îndeaproape ce se petrece în ambianţa terestră, s-ar afla că lumina apare nu numai datorită faptului că răsare Soarele, că alte influenţe chiar mai materiale sunt legate de mişcarea planetelor. Şi dacă se va realiza în acest domeniu un studiu aprofundat se va vedea că fenomenele meteorologice sunt la unison cu mişcările planetelor. Se vor vedea efectele mişcării planetelor asupra aerului, a apei, a pământului, aşa cum în interiorul omului trebuie studiate influenţele forţelor mişcării din circuitul sangvin, din celelalte circuite asupra organelor. Se va constata că există o anumită interacţiune între elemente şi mişcările planetare şi un comportament corespunzător între influenţele organelor şi forţele interioare de mişcare. Astfel încât există, în fapt, o corespondenţă asemănătoare cu concordanţa dintre Pământ şi stelele fixe, între elementele pământ, apă, aer, căldură şi planete, situaţie în care trebuie inclus neapărat între planete Soarele.

Ajungem astfel la anumite relaţii între ceea ce se întâmplă în interiorul organismului uman şi ceea ce este prezent exterior, în macrocosmos. Acum trebuie să studiem cum stau lucrurile cu aceste forţe ale organelor. Cum sunt edificate ele în om? Dacă urmărim viaţa umană în timpul în care se formează organele, putem vedea cum construirea forţelor organelor este legată de schimbarea anului, aşa cum metabolismul este legat de scurgerea unei zile. Metabolismul este legat de scurgerea unei zile. Observaţi copilul începând de la concepţie până când, aşa cum frumos se spune, el vede lumina lumii; apoi sunt construite organele, mai cu seamă în primele luni, astfel că, în fapt, aşa cum am mai spus, avem de-a face cu curgerea unui an. Apoi urmărim din nou curgerea unui an, până la apariţia dinţilor. Pe scurt, în construcţia organelor avem de-a face cu curgerea unui an. Dar această curgere se află la unison cu forţele de mişcare din om, ca şi condiţiile meteorologice anuale, relaţiile dintre fenomenele meteorologice ale primăverii, verii, toamnei, iernii şi mişcările planetelor. Avem de-a face aici cu ceva care corespunde întru totul anumitor relaţii din macrocosmos. Aceste lucruri nu pot fi studiate altfel decât prin compararea detaliilor între ele. Astăzi nu pot decât să dau anumite indicaţii deoarece, dacă ar fi să studiem fiecare relaţie luată separat, ar fi nevoie de foarte mult timp. Veţi descoperi însă cu atât mai mult această suprapunere cu cât veţi pătrunde mai adânc în anumite relaţii existente în om în perioada în care se construiesc organele; când ele sunt definitivate, omul se sustrage forţelor. Când veţi lua în vedere aceste lucruri şi le veţi privi în legătură cu forţele de mişcare, veţi afla o relaţie analoagă cu ceea ce se întâmplă în metamorfozele meteorologice anuale, în relaţiile lor cu forţele de mişcare ale planetelor. Numai că nu trebuie să se plece efectiv de la ideea că inima este o pompă, ci ea trebuie privită ca o creaţie a mişcării sangvine. Inima trebuie plasată în circulaţia vie a sângelui. Dar tot aşa trebuie plasat şi Soarele în mişcarea planetelor. Observarea fără prejudecăţi a relaţiilor intraumane ne arată că trebuie să vorbim de o mişcare a Pământului în jurul axei sale (planşa 11, stânga, *Erde* = Pământ) datorită căreia se produce mişcarea aparentă a cerului înstelat ❙ aceasta corespunde mişcării metabolismului în raport cu modelarea exterioară a omului ❙, dar că atunci când înţelegem interiorul uman care este legat de macrocosmos nu putem vorbi de o rotire a Pământului în jurul Soarelui în cursul anului, deoarece ceea ce se mişcă înspre inimă nu trebuie în nici un caz conceput altfel decât celelalte circuite ale mişcărilor din om. Din această cauză trebuie să spunem că nu avem de-a face cu o mişcare a Pământului în jurul Soarelui pe o elipsă, ci cu o mişcare a Pământului în cursul unui an, dar aceasta corespunde unei mişcări a Soarelui. Aceasta înseamnă că Pământul şi Soarele se mişcă împreună, nu că unul se învârteşte în jurul celuilalt în cursul unui an. S-a ajuns la această ideea a rotirii Pământului în jurul Soarelui în cursul anului numai datorită faptului că s-a focalizat aparenţa exterioară. În realitate, avem de-a face cu o mişcare a ambelor corpuri cosmice, care are loc în spaţiu într-o anumită corelaţie între Pământ şi Soare (planşa 12, stânga).

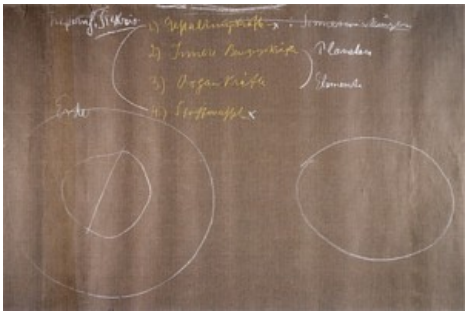

Planşa 11

[măreşte imaginea]

Acest aspect trebuie corectat în viitor în cadrul aşa-numitei concepţii copernicane despre lume. Dar legătura dintre om şi natura macrocosmică trebuie înţeleasă şi într-un alt mod.

Oare cum se desfăşoară ceea ce există în mişcarea zilnică a metabolismului? Numai o parte a ei este însoţită de apariţia conştienţei noastre. O altă parte se desfăşoară în aşa fel încât conştienţa noastră este decuplată, noi fiind împreună cu eul şi corpul nostru astral în afara corpului fizic şi a corpului eteric. Acestui fapt trebuie să-i acordăm atenţie. Trebuie să ne fie clar că omul nu străbate în acelaşi mod ambele situaţii, cea de la trezire până la adormire şi cea de la adormire la trezire. Aveţi în vedere cum se situează unul faţă de celălalt punctele adormirii şi ale trezirii. Veţi ajunge la o concepţie univocă dacă comparaţi fără prejudecăţi fenomenul trezirii cu cel al adormirii. Prin faptul că adormiţi ajungeţi la punctul zero al fiinţei dumneavoastră. Când dormiţi se realizează, de fapt, starea opusă stării de veghe, care nu este o simplă stare de repaus. Când vă treziţi sunteţi din nou în acelaşi raport cu sinea şi cu lumea exterioară ca la adormire; momentele adormirii şi trezirii îşi corespund pe deplin; ele se deosebesc între ele numai prin direcţie. La trezire se străbate drumul dinspre somn spre veghe, la adormire dinspre veghe spre somn. Dar în afara celor două direcţii cele două momente sunt asemănătoare. Aşadar, dacă vreţi să reprezentaţi mişcarea metabolismului nu veţi putea s-o faceţi printr-o linie dreaptă sau curbă deoarece în aceasta nu aţi avea trezirea şi adormirea. Trebuie să căutaţi o linie care să reprezinte cu adevărat mişcarea metabolismului şi această nu poate fi ❙ puteţi să reflectaţi cât doriţi ❙, dacă aveţi în atenţie metabolismul, decât lemniscata (fig. 2; planşa 12, mijloc). Aici aveţi orientate, o dată într-un sens, altă dată în sens opus, punctul trezirii şi punctul adormirii, dar altfel identice prin raportarea la condiţiile vieţii. Şi atunci puteţi deosebi cu adevărat între ele circuitul zilei de cel al nopţii.

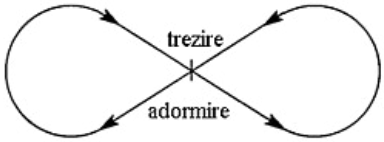

Fig. 2

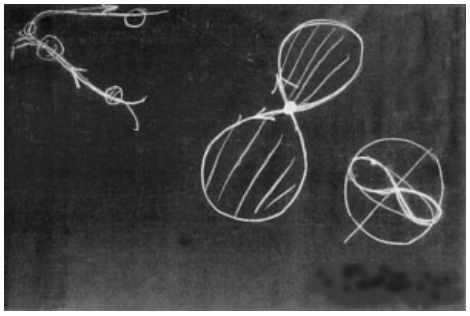

Planşa 12

[măreşte imaginea]

Ce rezultă de aici? Dacă am înţeles că mişcarea metabolismului diurn corespunde mişcării Pământului, nu ne este permis să atribuim unui singur punct o mişcare în sensul de a se deplasa într-un cerc. Acest lucru nu ne este îngăduit, ci trebuie să ne imaginăm că această mişcare se desfăşoară altfel, că în fapt Pământul avansează într-un anumit fel, astfel încât rezultă că dacă avem în vedere miscarea adevărată a unui punct de pe suprafaţa Pământului se obţine o lemniscată (planşa 12, dreapta ❙ este desenată lemniscata pe globul pământesc). Nu are loc o simplă rotire, ci o mişcare complicată a Pământului [26], astfel încât fiecare punct al suprafeţei sale descrie o lemniscată care corespunde lemniscatei pe care trebuie s-o desemnăm ca linie reprezentativă pentru metabolism.

Vedeţi deci că nu putem gândi Pământul doar învârtindu-se în jurul axei, ci trebuie să-l gândim într-o mişcare mai complicată, astfel încât fiecare punct pe care vă aflaţi să descrie o lemniscată care ar putea fi baza pentru mişcarea metabolismului dumneavoastră. Este necesar să se caute corespondentul a ceea ce se întâmplă în om în mişcările lumii exterioare. Căci numai în transformările interiorului omului poate fi studiat ce se petrece ca mişcare în afară; aşa cum nu pot fi ţinute prelegeri universitare pentru a vedea dacă omul este într-o mişcare relativă sau într-o mişcare reală când trebuie să-şi pună picioarele în mişcare şi oboseşte. În cazul unei mişcări adevărate nu se poate spune că este numai o mişcare relativă şi că numai celălalt om, de care mă apropii, se apropie de mine. Nu se mai poate vorbi despre teorii ale relativităţii, când mişcarea interioară arată că omul este în mişcare. Din această cauză nici nu puteţi atesta mişcările ce se produc în interiorul Pământului decât prin modificări interioare care au loc în omul însuşi. Mişcările interioare ale metabolismului, de exemplu, sunt imaginea fidelă a ceea ce realizează ca mişcare Pământul în spaţiu. De asemenea, ceea ce se manifestă ca forţe formatoare de organe în cursul unui an este ceea ce desemnează mişcarea anuală pe care o efectuează Pământul împreună cu Soarele. Vom mai vorbi despre astfel de lucruri şi vom putea să le detaliem.

Din cele spuse reiese că putem vorbi de o rotire diurnă a Pământului în jurul axei sale, dar nu despre o rotire (revoluţie) anuală a Pământului în jurul Soarelui. Căci Pământul aleargă după Soare şi amândouă execută aceleaşi rotaţii.

Faptul că nu trebuie să se vorbească despre o revoluţie a Pământului în jurul Soarelui rezultă din variate alte aspecte. Rezultă deja din faptul că a fost necesar să se suprime pur şi simplu o frază a lui Copernic [27]. Dacă luaţi în considerare faptul că axa de rotire rămâne, prin inerţie, paralelă cu ea însăşi, Pământul, în timp ce se învârteşte în jurul Soarelui, ar trebui să arate, aşa cum arată în cursul mişcării de revoluţie axa Pământului, mereu spre alte stele. Acest lucru ea nu-l face. Dacă Pământul s-ar învârti efectiv în jurul Soarelui, axa Pământului nu ar trebui să arate mereu Steaua Polară, ci punctul pe care-l indică ar trebui să se învârtească în jurul Stelei Polare. Acest lucru nu-l face, axa indică mereu Steaua Polară. Tocmai acea linie care corespunde înaintării Pământului prin raportare la Soare noi nu o vedem. Pământul se mişcă după Soare într-un fel de spirală, înaintează în spaţiul cosmic ca printr-o sfredelire.

Am spus deja că există o anumită mişcare care se exprimă prin faptul că punctul echinocţial sau vernal, punctul unde răsare Soarele primăvara, se deplasează, că el parcurge în întregime Zodiacul o dată în 25 920 de ani. Aceasta corespunde unei anumite mişcări. Ce fel de mişcare este aceasta? Putem găsi în om ceva care să-i corespundă? Din cele ce am spus până acum puteţi conchide ceva cu privire la

această mişcare. Trebuie să fie o mişcare care are o raportare la legătura dintre Soare şi cerul reprezentat de stelele fixe, căci Soarele face această mişcare în legătură cu cerul stelelor fixe. El parcurge Zodiacul în 25 920 de ani. Este o mişcare căreia în interiorul omului trebuie să-i corespundă ceva care există ca relaţie între forţele interioare de mişcare şi forţele modelatoare; dar una dintre acestea trebuie să aibă o durată lungă. Soarele se mişcă într-un mod oarecare în relaţie cu cerul stelelor fixe. Forţele de mişcare interioare umane trebuie să se modifice, astfel încât ele să se raporteze altfel la ceea ce este la periferia omului.

Vă amintiţi că v-am vorbit despre ceva remarcabil din timpul vechilor greci [28]. V-am spus că grecii aveau acelaşi cuvânt pentru galben şi pentru verde, că nu vedeau albastrul aşa cum îl vedem noi, că, de fapt, aşa cum ne raportează chiar scriitorii romani, ei se bazau pe patru culori, din care lipsea albastrul: galben, roşu, negru, alb. Ei cântau culorile vii. Grecii nu vedeau cerul atât de albastru cum îl vedem noi. Ei îl vedeau mai întunecat. Acest lucru se poate spune cu certitudine; mai cu seamă prin ştiinţa spiritului acest lucru se poate stabili cu certitudine. Da, aceasta este o transformare care s-a petrecut în om după vremea vechilor greci. Dacă ştiţi că de atunci constituţia ochiului uman s-a transformat atât de mult, puteţi să vă gândiţi şi la alte transformări din organismul uman care se desfăşoară exterior, la periferie, în intervale de timp mai lungi. Aceste transformări au loc la periferie, dar trebuie să fie legate de forţe interioare de mişcare, căci este de la sine înţeles că digestia sau organele nu pot acţiona în acest sens. Transformările care au loc la periferia umană corespund acestei migraţii a punctului echinocţial al Soarelui în Zodiac, aşadar unui interval de 25 920 de ani. În acest interval se modifică neamul omenesc. Nu trebuie în nici un caz să gândim că acum 25 920 de ani neamul omenesc era cum este acum. Chiar şi numai cunoscând aceste relaţii fizice este un nonsens absolut să se vorbească de acele numere pe care le indică geologia actuală pentru dezvoltarea umanităţii, deoarece nu putem include neamul omenesc decât în intervalul de 25 920 de ani, şi acestui fapt îi aparţine şi viitorul. Atunci când Soarele va reveni în punctul echinocţial se vor fi petrecut asemenea transformări cu întregul neam omenesc încât el nu va mai fi asemănător cu forma actuală. Eu v-am indicat, din alte surse de cunoaştere, câte ceva despre viitorul neamului omenesc şi despre vârsta acestuia. Acum vedeţi cum şi observarea adevărată a condiţiilor fizice ne constrânge să admitem astfel de cunoştinţe.

Din toate acestea înţelegeţi că acele lucruri pe care le desemnăm ca fiind mişcări ale corpurilor cereşti nu sunt atât de simple cum ar vrea să ne facă să credem astronomia modernă, că intrăm în relaţii extrem de complexe, în relaţii care pot fi studiate cu adevărat numai prin cunoaşterea legăturii dintre om şi macrocosmos. Până acum am putut doar să vă indic unele particularităţi ale acestor mişcări; le vom cunoaşte în timp pe alte baze, pătrunzându-le tot mai adânc. Un lucru este clar, că omul nu se epuizează în totalitate în această dependenţă de macrocosmos! Cu ceea ce se află în mare parte în subconştient, cu metabolismul său, omul este legat într-un anumit fel, dar numai într-un anumit fel, de rotirea zilnică a Pământului în jurul axei sale; dar el se poate emancipa. Omul, aşa cum este construit de forţele periferice, de forţele mişcărilor interioare, de forţele organelor şi ale metabolismului, a încheiat etapa sa de dependenţă faţă de forţele exterioare şi se poate smulge din acest context cu organizarea sa terminată. Exact aşa cum în somnul şi veghea noastră avem o imagine a zilei şi nopţii, dar nu trebuie să respectăm ritmul lor ❙ noi avem ritmul interior de zi şi noapte, dar nu îl respectăm întotdeauna, deşi acest ritm interior corespunde cu ritmul exterior de zi şi noapte ❙, tot astfel omul se smulge din ritmul macrocosmosului în ceea ce priveşte restul vieţii sale. Pe aceasta se bazează libertatea umană. Nu formarea actuală a omului depinde de macrocosmos, ci formarea sa din trecut este legată de macrocosmos, iar ceea ce trăieşte omul în prezent este, în fond, o imagine a adaptării sale trecute la macrocosmos. Astfel, noi trăim acum în imaginile trecutului nostru. Dar în cadrul acestor imagini putem dezvolta libertatea şi să-i conferim ordinea morală a lumii, independent de necesităţile naturii. Numai dacă vezi cum se leagă omul de macrocosmos înţelegi cum este posibilă libertatea omului.

Mai trebuie avut în vedere şi faptul că metabolismul omului se află într-o anumită relaţie cu ritmul vieţii zilnice. Forţele de modelare au devenit fixe. La animale se manifestă o dependenţă mult mai mare faţă de macrocosmos decât la om. Omul s-a emancipat deja din această dependenţă. O veche înţelepciune vorbea despre ceea ce corespunde forţelor modelatoare nu ca despre „cercul omului", ci ca despre „cercul animal", despre Zodiac. Forţele modelatoare care apar la animale într-o multitudine de forme apar în esenţă la om într-o formă pentru întregul neam omenesc. Forţele sunt însă ale animalităţii. Dar în timp ce noi trecem dincolo de ele, devenind oameni, trebuie să trecem peste Zodiac. Dincolo de Zodiac se află lucrul de care noi suntem dependenţi într-o măsură mai mare decât depindem de tot ceea ce se află dincoace de Zodiac, adică dincoace de cerul cu stele fixe. Acesta este în esenţă ceea ce corespunde eului nostru.

Cu corpul nostru astral ❙ pe acesta îl are şi animalul ❙ ne aflăm într-o dependenţă faţă de macrocosmos. Aici totul este încă format în corpul astral după cum vor stelele. Cu eul nostru ne aflăm dincolo de lumea stelelor, în afara Zodiacului.

Aici este partea prin care noi ne-am eliberat. În cuprinsul Zodiacului putem păcătui tot atât de puţin cât poate păcătui animalul. Dar începem să păcătuim când comportamentul nostru îşi are baza în afara Zodiacului. Când realizăm ceea ce ne face liberi de modelarea cosmică, noi creăm o relaţie cu ceea ce se află în afara Zodiacului, în afara cerului stelelor fixe. În aceasta constă esenţa eului nostru uman.

Dacă ne referim la lumea care se află în faţa noastră ca formaţiune vizibilă şi temporală, la tot ce se întinde în spaţiu până la stelele fixe cele mai îndepărtate şi ceea ce se petrece ca mişcare în timp în acest cer al stelelor fixe şi în cerul planetelor şi cuprindem toate acestea în relaţia lor cu omul, vedem că în om se mai întâmplă ceva care se desfăşoară în afara acestor lucruri exterioare, şi în afara a ceea ce se desfăşoară în astral. În afara acestuia nu există nici o necesitate naturală, aici se află numai ceea ce este legat de natura noastră morală, de faptele noastre morale. În cuprinsul cerului stelelor fixe nu ne putem desfăşura lumea noastră morală, dar în măsura în care o dezvoltăm noi o înscriem în macrocosmos, în afara Zodiacului. Tot ce facem rămâne ca efect în lume. Ceea ce se întâmplă în noi, de la forţa noastră modelatoare până în metabolism, este rezultatul trecutului. Dar trecutul nu prejudiciază în Cosmos întregul viitor, nu acel viitor care porneşte de la om prin acţiunile sale morale.

Să reţinem acest aspect. În aceste expuneri eu vă pot conduce numai treaptă cu treaptă. Să reţinem ceea ce am discutat azi; ulterior vom mai lumina această problemă şi din alte perspective.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a VII-a

Dornach, 23 aprilie 1920

Ultimele consideraţii pe care le-am făcut aici au fost dedicate unei căi care, abordată în mod corespunzător, permite obţinerea unei concepţii despre Cosmosul nostru şi organizarea acestuia. Aţi văzut că această cale obligă la căutarea consonanţei între ceea ce se întâmplă în interiorul omului şi ceea ce se întâmplă în marele Univers. Mâine şi poimâine va trebui să-mi prezint în aşa fel ideile încât şi prietenii noştri veniţi din afară la Adunarea noastră generală să poată primi câte ceva din aceste lucruri. Din această cauză, mâine va trebui să repet pe scurt câte ceva din ce a fost spus, esenţialul, pentru a face apoi legătura cu altceva. Astăzi însă vreau să inser în mersul analizelor noastre câte ceva care poate fi adecvat apropierii pe calea adevărată de cunoaşterea Cosmosului.

Dacă parcurgeţi ***Ştiinţa ocultă***, veţi vedea că în această expunere schiţată a evoluţiei Cosmosului făcută de noi se păstrează relaţia cu omul. Dacă plecaţi de la evoluţia fazei Saturn, pentru a progresa până la evoluţia Pământului nostru, trecând prin fazele evoluţiilor Soare şi Lună, ştiţi că această evoluţie este caracterizată prin aceea că a pus bazele senzorialităţii umane. Şi aşa merg apoi lucrurile mai departe. Stările Cosmosului sunt urmărite în aşa fel încât să se contureze concomitent evoluţia omului. Aşadar, omul nu este gândit doar ca prezenţă în Cosmos, aşa cum se întâmplă în prezent în ştiinţele naturii exterioare, în care Universul şi omul sunt considerate două entităţi ce nu-şi aparţin reciproc, ci ambii sunt gândiţi unul în celălalt, sunt urmăriţi împreună în evoluţia lor. Acest lucru trebuie luat în considerare când se vorbeşte de ceea ce sunt în prezent proprietăţi, forţe, mişcări etc. ale Cosmosului. Nu se poate contempla Universul, pe de o parte, în mod pur abstract, spaţial, în sensul copernican-galilean, şi independent de el omul, ci în timpul abordării ambele entităţi trebuie să se întrepătrundă.

Acest lucru este însă posibil numai dacă ţi-ai făcut o reprezentare corespunzătoare despre omul însuşi. V-am atras atenţia cât de puţin adecvată este concepţia actuală a ştiinţelor naturale pentru a da lămuriri cu privire la om. De fapt, ce face această ştiinţă a naturii? Observaţi numai. Ea arată cum omul s-a dezvoltat corporal, treptat, din alte forme. Ea urmăreşte apoi cum în timpul vieţii embrionare aceste forme sunt parcurse din nou, ca într-o scurtă repetare. Aceasta înseamnă că ea consideră omul ca fiind animalul suprem. Ea observă animalitatea şi apoi îl alcătuieşte pe om din tot ce a găsit în animalitate. Aceasta înseamnă că observă tot ce este extrauman pentru a spune apoi, aproximativ: Aici este punctul final, aici se termină extraumanul, aici se ajunge la om. Nu este studiat omul ca atare. Obiectivul de a studia omul ca atare nu se pune în faţa ştiinţei actuale a naturii, şi din această cauză nici nu se dezvoltă o concepţie despre adevărul uman.

Aş vrea să plec de la ceea ce am spus ieri într-un alt loc [29] şi într-un context cu totul diferit, în faţa unui alt public, dar care poate fi lămuritor şi eficient şi aici, în contextul de acum. Ar fi cu adevărat foarte necesar azi ca oamenii care vor să înţeleagă concret lucrurile în acest domeniu să plece de la observarea ştiinţifică goetheană a naturii, mai ales de la studiul învăţăturii sale despre culori. În învăţătura sa despre culori, Goethe a utilizat o cu totul altă metodă a observaţiei naturaliste decât ceea ce se obişnuieşte în prezent. Încă de la început este vorba despre aşa-numite culori subiective, culori fiziologice, şi aici se cercetează cum ochiul uman, ca formaţiune vie, are trăiri legate de ambianţă, că aceste trăiri nu durează numai atât timp cât ochiul este expus lumii exterioare, ci există aici ca o postacţiune. Cunoaşteţi cu toţii fenomenul cel mai simplu din acest domeniu: priviţi o suprafaţă limitată, de exemplu, de culoare roşie (planşa 13, rombul din stânga) apoi mutaţi repede ochiul spre o suprafaţă albă: vedeţi roşul în postculoarea verde. Aceasta înseamnă că ochiul mai stă, într-un anumit sens, sub influenţa a ceea ce a trăit. Acum nu vrem să cercetăm motivele pentru care apare postculoarea verde, ci vom insista mai mult asupra faptului general că ochiul mai lasă să rezoneze trăirea încă după ce aceasta a încetat.

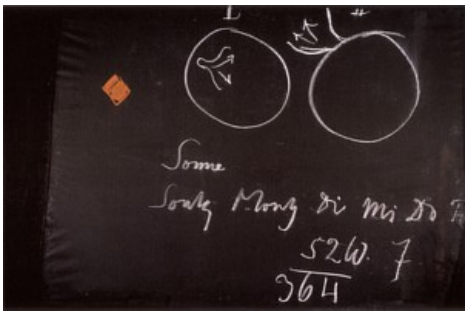

Planșa 13

[măreşte imaginea]

Avem de-a face aici cu o trăire la periferia vieţii noastre umane. Ochiul se află la periferia corpului uman. Dacă urmărim trăirea pe care o are, găsim că pentru un anumit timp, limitat, ochiul lasă să se stingă treptat această trăire. Apoi trăirea încetează cu totul. Atunci ochiul se poate îndrepta spre alte trăiri fără a fi influenţat de ceea ce a trăit anterior. Să observăm prin simplă intuiţie un fenomen care nu este legat de un singur organ izolat, ci de întregul organism al omului, şi dacă ne vom dărui unei analize obiective nu vom putea nesocoti faptul că şi înaintea observării această trăire este înrudită cu trăirea ochiului. Vă expuneţi unui fenomen, unei trăiri. Vă expuneţi ca om întreg acestei trăiri, o preluaţi aşa cum ochiul preia trăirea culorii căreia îi este expus. După luni, după ani, posttrăirea, postimaginea apare sub forma de imagine a memoriei. Sunt două fenomene diferite, dar nu veţi putea ignora înrudirea imaginii amintirii cu o postimagine a trăirii pe care ochiul o are pentru un timp limitat.

Astfel se pun probleme în toată autenticitatea, iar omul poate afla ceva despre lume prin faptul că învaţă să întrebe în mod corect. Să ne întrebăm: Cum se leagă aceste două fenomene, postimaginea ochiului şi imaginea amintirii asociată unei anumite trăiri care urcă în noi (să

lăsăm neprecizat locul de unde)? Când se pune o astfel de întrebare şi se caută un răspuns adecvat, întreaga metodă a cercetării naturaliste actuale cedează. Ea cedează din cauză că această metodă nu cunoaşte importanţa universală a metamorfozei. Această metamorfoză nu se încheie într-o viaţă de om, ci în cursul vieţilor pământene succesive.

Pentru a putea obţine o imagine a omului în întregul său ‖ făcând abstracţie de tripartiţie şi admiţând o bipartiţie prin contopirea celui de al doilea cu cel de al treilea segment ‖, distingem mai întâi formaţiunea pe care o numim capul uman şi restul omului. Dacă vrem să studiem structura capului omului, trebuie să vedem cum se leagă ea de întreaga evoluţie a acestuia. Este o metamorfoză mai târzie, este transformarea restului organismului uman în ceea ce priveşte forţele sale. Ceea ce sunteţi ca om dacă vă imaginaţi că sunteţi lipsiţi de cap ‖ desigur cu tot ce aparţine capului ‖, concepeţi acest om din afara capului mai întâi în mod substanţial. Dar nu acest aspect substanţial, ci contextul de forţe al acestei substanţe se metamorfozează în Cosmos între moarte şi o nouă naştere şi devine formaţiunea cap în viaţa pământeană următoare. Aceasta înseamnă că ceea ce se află acum în afara capului este o metamorfoză premergătoare a structurii cap ulterioare. Dacă însă vreţi să înţelegeţi cum se desfăşoară această metamorfoză, trebuie să focalizaţi următoarele aspecte.

Dacă aveţi în vedere unul din organele dumneavoastră ‖ ficat sau rinichi ‖ şi-l comparaţi cu capul, veţi afla o deosebire esenţială, şi anume că întreaga activitate a organului dumneavoastră din afara capului este orientată spre interior. Astfel, întreaga activitate a rinichiului este orientată spre interiorul omului. În această direcţie este orientată activitatea sistemului renal, este îndreptată spre excreţie, spre eliminare. Comparaţi acest organ cu un organ caracteristic pentru capul uman, de exemplu ochiul. Acesta acţionează exact invers, este în întregime orientat spre exterior, iar interacţiunile lui cu exteriorul le orientează spre interiorul omului, spre înţelegere, spre raţiune. Într-un organ al capului vom avea contraimaginea polară a unui organ din restul organismului. Restul organelor omului sunt orientate spre interiorul organismului. Capul îşi are organele sale principale orientate spre exterior. Prin urmare eu pot prezenta aceasta în mod schematic în felul următor (planșa 13, sus).

Dacă admitem că aceasta (din stânga) ar fi o metamorfoză, aceasta (din dreapta) ar fi cealaltă metamorfoză care intră în discuție aici, atunci trebuie să vă reprezentaţi prima viață, a doua viaţă; între ele este atunci viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. Avem un organ intern. Acesta este deschis spre interior. În timp ce metamorfoza este activă între moarte şi o nouă naştere, întreaga poziţie şi tot ce este legat de acest organ se răstoarnă. Organul se deschide spre exterior. Lucrurile stau ca şi cum ceea ce-şi desfăşoară acum activitatea spre interior în încarnarea următoare îşi va desfăşura activitatea spre exterior. Trebuie să vă reprezentaţi că între cele două încarnări s-a întâmplat ceva asemănător cu situaţia în care întoarceţi pe dos o mănuşe, în aşa fel încât partea care era în afară vine acum înăuntru. Aşadar, metamorfoza nu s-a realizat numai în sensul că organele din restul corpului s-au remodelat oarecum; ele s-au întors pe dos. Partea interioară, cea întoarsă spre interior, a devenit partea întoarsă spre exterior. Astfel putem spune: Organele ‖ voi vorbi despre corp şi cap ca fiind în opoziţie ‖, organele corpului se metamorfozează în timp ce se întorc pe dos. Aşadar, ochii noştri ar fi fost în încarnarea trecută ceva în burta noastră, dacă-mi pot permite expresia. Acest ceva s-a întors pe dos în forţele sale şi a devenit acum ochii noştri, care au obţinut capacitatea de a produce postimagini. Această capacitate de a produce postimagini în contact cu lumea exterioară trebuie să vină de undeva. De unde vine această capacitate?

Să observăm ochii, activitatea lor, să facem aceasta fără prejudecăţi. Postimaginile dovedesc că ochiul este ceva viu, postimaginile ne dovedesc că ochiul reţine pentru puţin timp activitatea. De ce reţine ochiul puţin timp activitatea? Haideţi să plecăm de la ceva mai simplu. Admiteţi că am pipăit un material din mătase. După aceasta îmi rămâne în organul pipăitului o postacţiune a moliciunii mătăsii. Dacă pipăi din nou materialul recunosc mătasea prin efectul pe care l-a avut asupra mea. Tot aşa stau lucrurile şi în cazul ochiului. Postimaginea are legătură cu recunoaşterea repetată. Vitalitatea interioară, care este necesară pentru ca postimaginea să ia naştere, are legătură cu recunoaşterea repetată. Când este vorba de recunoaştere repetată, obiectele se află afară. Dacă văd acum pe cineva şi-l întâlnesc mâine din nou, el se află aici în plan corporal.

Să comparăm acest lucru cu ceea ce s-a metamorfozat dezvoltându-se ca ochi, raportat la activitate. Să focalizăm organul din interior din care s-a dezvoltat ochiul. Aici trebuie să existe structurat ceea ce apare ca facultate de a produce postimagini, ca vitalitate a ochiului, numai că este necesar să fie orientat spre interior. Trebuie să aibă şi aceasta legătură cu recunoaşterea repetată. Dar a recunoaşte în mod repetat o trăire înseamnă a ţi-o aminti. Dacă, aşadar, căutaţi metamorfoza primordială pentru activitatea ochiului într-o viaţă anterioară, trebuie să întrebaţi care este activitatea organului care acţionează pentru amintire. Aceste lucruri nu pot fi expuse chiar atât de simplu cum se doreşte în prezent; dar ele se lasă sugerate. Urmând această cale veţi găsi că toate organele de simţ care sunt orientate înspre afară îşi au contraimaginile în organele noastre interne. Aceste organe interne sunt în acelaşi timp organele amintirii. Cu ochii vedeţi ceea ce se repetă în viaţa exterioară; cu ceea ce corespunde în corpul dumneavoastră metamorfozei anterioare a ochiului vă amintiţi imaginile pe care vi le mijloceşte ochiul. Cu urechea auziţi sunetele; cu ceea ce corespunde în corpul dumneavoastră urechii vă amintiţi sunetele. În felul acesta, întregul om, în timp ce-şi deschide organele spre interior, devine organ al amintirii. Şi noi preluăm această viaţă exterioară. Ştiinţa naturii materialistă spune că noi preluăm, de exemplu, imagini vizuale; influenţa acestora se transmite nervului optic. Cu aceasta însă se termină totul. Restul organismului este, pentru procesul cunoaşterii, a cincea roată a carului. Însă acest lucru nu este adevărat. Ceea ce noi percepem trece în restul organismului şi nervii nu au în mod nemijlocit nimic de-a face cu amintirea, ci celelalte organe, organele care îşi deschid activitatea spre interior. Întregul om este un instrument de amintit, specializat pe diferite organe. Materialismul trăieşte teribila tragedie că nu poate recunoaşte tocmai ceea ce este material, căci rămâne împotmolit în abstracţiuni. Şi devine tot mai abstract, mai filtrat, mai spiritual, neputând pătrunde în esenţa fenomenelor materiale. El nu înţelege spiritualitatea fenomenelor materiale. De exemplu, nu înţelege faptul că organele interne ale corpului nostru au mult mai mult de-a face cu memoria decât creierul nostru, care numai pregăteşte reprezentările noastre, pentru ca ele să fie preluate de restul organelor. În această privinţă, ştiinţa noastră este ‖ ce altceva, de fapt ‖ asceză continuată, asceză unilaterală continuată. În ce constă această asceză? În aceea că nu se doreşte întelegerea lumii materiale în spiritualitatea ei, ci se urmăreşte dispreţuirea, învingerea ei, nu se doreşte a se avea de-a face cu ea. Ştiinţa noastră a învăţat de la asceză faptul că, de fapt, nu mai înţelege nimic din lume; ea îşi imaginează că ochii şi celelalte organe de simţ preiau percepţiile, le transmit sistemului nervos şi apoi mai departe unui lucru care este lăsat în nedeterminare. Nu, acestea trec în restul organismului. Aici iau naştere amintirile, prin reverberaţia organelor.

Acest lucru era bine cunoscut, în vremuri în care asceza nu apăsa asupra concepţiilor umane. Din această cauză, când cei vechi vorbeau, de exemplu, de „ipohondrie" nu spuneau, cum o face adeseori omul modern sau chiar psihanalistul, că „ipohondria" ar fi ceva sufletesc, că ea ar avea rădăcini numai în suflet. Nu, ipohondria este starea cartilaginoasă din corpul inferior. Oamenii din vechime ştiau foarte bine că ceea ce este hipohondrie îşi are baza într-o înţepenire, o durificare a sistemului corpului inferior. Iar limba engleză care, faţă de alte limbi europene, se află încă într-o etapă mai puţin avansată, mai poartă în sine o amintire a acestei consonanţe a materialului cu spiritualul. Voi aminti un singur caz. În engleză, o anumită stare sufletescă este numită „spleen", dar aceasta nu este ceva exclusiv sufletesc. Splina se numeşte şi ea tot „spleen". Iar „spleen"-ul are o foarte mare legătură cu splina. Acest lucru nu este ceva care să poată fi explicat numai referitor la sistemul nervos, ci este explicabil din perspectiva activităţii splinei. În felul acesta, s-ar putea afla multe lucruri. Geniul limbii a reţinut foarte multe, şi chiar dacă cuvintele sunt oarecum transformate pentru utilizarea sufletească, ele fac totuşi trimitere la ceea ce a funcţionat bine ca o concepţie primordială a umanităţii.

Percepeţi, aşadar, lumea ca om întreg şi în acest timp ea acţionează asupra organelor dumneavoastră. Ele se adaptează trăirilor, diferitelor feluri de trăiri. În clinică, când se analizează din punct de vedere anatomic, ficatul este ficat. Ficatul unui om de 15 ani, ficatul unui om de 25 de ani, ficatul unui muzician este tot ficat; şi ficatul unui om care pricepe din muzică tot atât cât boul care întreaga săptămână a mâncat iarbă este tot ficat. Dar ceea ce este important este faptul că există o deosebire esenţială între ficatul unui muzician şi ficatul unui nemuzician, pentru că ficatul are o foarte, foarte mare legătură cu ceea ce rezonează în om din reprezentările muzicale. Nu ajută la nimic să contemplăm ficatul ca într-o cunoaştere ascetică, privindu-l ca pe un organ minor. Acest organ care în aparenţă este minor este sediul a tot ceea ce el înmagazinează din succesiunea acordurilor unei simfonii. Numai că trebuie să se ştie că în afară de ficatul fizic există şi un organ eteric şi că, în primul rând, *acesta* are legătură cu aspectul menţionat. Ficatul fizic, exterior, este exudatul ficatului eteric şi este modelat de ficatul eteric. Dacă aţi fi lăsat cu totul în voia dumneavoastră, şi în măsura în care sunteţi lăsat în voia dumneavoastră, aparatul senzorial din încarnarea viitoare ar fi o copie a trăirilor pe care le aveţi faţă de lumea înconjurătoare. Într-o anumită măsură asta şi este el, însă nu în mod exclusiv, întrucât între moarte şi o nouă naştere fiinţe aparţinând ierarhiilor superioare ne vin în ajutor şi nu permit ca toate necuviinţele pe care le comitem faţă de organele noastre să fie cu adevărat purtate de noi ca destin. Suntem ajutaţi între moarte şi o nouă naştere. Cu privire la această parte a organizării noastre nu suntem lăsaţi numai la cheremul nostru.

Vedeţi că există deci o legătură între întregul organism al omului şi organele acestuia şi formaţiunea cap. Corpul devine cap, iar capul îl pierdem odată cu moartea. Din această cauză, el este substanţial mai osos în forma sa şi se păstrează mai mult decât restul organismului aici, pe Pământ. Acesta este numai semnul exterior al faptului că el se pierde în încarnarea ulterioară, pentru tot ce trebuie să parcurgem între moarte şi o nouă naştere.

Aceste lucruri au fost bine înţelese de vechea înţelepciune atavică, şi ele au fost simţite şi atunci când se căuta legătura omului cu macrocosmosul care era prezentată în vechile descrieri ale mişcărilor cerului. Geniul limbii a păstrat şi în această privinţă câte ceva. Aşa cum am arătat, omul parcurge, interior, ciclul diurn exterior. Dumneavoastră vreţi să luaţi micul dejun în fiecare zi, nu numai duminica. De asemenea, vreţi să luaţi zilnic prânzul la amiază şi cina seara şi nu vreţi să luaţi micul dejun numai duminica, să prânziţi miercurea şi să cinaţi sâmbăta; nu procedaţi aşa. Sunteţi subordonaţi în ceea ce priveşte metabolismul ciclului rotirii zilnice a Pământului în jurul axei sale. Astfel de lucruri erau simţite în mod real în înţelepciunea originară. Atunci, omul ştia că nu este separat de Pământ, că trăieşte împreună cu Pământul ceea ce face acesta. Şi ştia să şi indice ce trăieşte el împreună cu Pământul. Cel care are un simţ pentru operele de artă vechi, cu toate că astăzi avem puţine prilejuri de a mai vedea astfel de lucruri, poate vedea că la cei vechi era încă prezentă o trăire vie cu privire la legătura dintre microcosmos-om şi macrocosmos. Dar încă şi mai multe lucruri se află în altceva.

La toate sau la majoritatea popoarelor ziua şi săptămâna se află în opoziţie. Pe de o parte, ciclul metabolismului se exprimă în faptul că trebuie să mâncaţi zilnic la aceleaşi ore. Dar niciodată omul nu s-a orientat numai după acest ciclu al metabolismului. Ciclului zilnic el l-a adăugat pe cel săptămânal. În primul rând a deosebit Soarele, răsăritul şi apusul, în mod corespunzător curgerii zilei, dar a adăugat la aceasta: duminică, luni, marţi, miercuri, joi, vineri, sâmbătă ▌un interval de timp de şapte ori mai lung. Apoi s-a reîntors la duminică. Într-o anumită măsură ne întoarcem iarăşi înapoi după şapte cicluri zilnice (planşa 14, stânga). Acest lucru este resimţit în opoziţia zi-săptămână. Dar în această opoziţie omul voia să exprime mult mai mult, şi anume că ciclul zilnic este legat de Soare, de circulaţia solară. Pentru moment, nu ne interesează că azi o numim circulaţie aparentă.

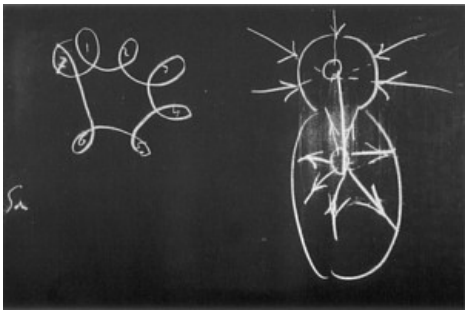

Planșa 14

[măreşte imaginea]

Acum avem un interval de timp de şapte ori mai mare, dar care preia în sine toate planetele: Soare, Lună, Marte, Mercur, Jupiter, Venus şi Saturn. Circulaţia săptămânală preia în sine toate planetele. Din această cauză trebuia să se spună: Avem un ciclu care corespunde zilei, un alt ciclu care corespunde unui interval de timp de şapte ori mai mare şi care preia în sine planetele. Trebuia făcută referire la faptul că nu numai Pământul se învârteşte în jurul axei sale sau că Soarele îl înconjoară, ci şi că întregul sistem are în sine o mişcare. Această mişcare ar mai putea fi văzută şi altfel. Dacă luăm în considerare ciclul anual, obţinem într-un an 52 de săptămâni. Aceasta înseamnă aproximativ o şeptime din numărul de zile dintr-un ciclu anual. Cu alte cuvinte, săptămânile trecute de la începutul până la sfârşitul anului ne obligă să gândim că ceea ce este dependent de săptămâni se desfăşoară cu altă viteză decât ceea ce este determinat de ciclul zilnic.

De unde provine sentimentul de a calcula o dată cu un ciclu zilnic şi altă dată cu un ciclu săptămânal? Acest sentiment şi-a avut originea în opoziţia dintre dezvoltarea capului uman şi dezvoltarea întregului rest al omului. Dezvoltarea corpului uman o vedem reprezentată în ceva despre care v-am vorbit, şi anume în ceea ce se dezvoltă în cap aproximativ într-un ciclu anual: în formarea primilor dinţi, a dinţilor de lapte.

Dacă luaţi în vedere schimbarea dinţilor, ea are loc într-un interval de şapte ori mai mare, în jurul celui de al şaptelea an de viaţă. Se poate spune: Aşa cum se prezintă fiecare ciclu anual faţă de ciclul din evoluţia omului care acţionează până la schimbarea dinţilor, tot aşa se prezintă ziua faţă de săptămână. Acest lucru era simţit. Şi era simţit pentru că se înţelegea în mod corect că apariţia dinţilor de lapte este un rezultat al eredităţii. Este suficient să vedeţi cum se dezvoltă embrionul din formaţiunea cap şi-şi alipeşte restul şi veţi înţelege că simţământul celor vechi de a pune în legătură formarea dinţilor de lapte cu capul, iar formarea dinţilor de mai târziu cu întregul organism uman era corect. Acesta este un rezultat al cercetării adecvate. Dinţii de lapte sunt legaţi de forţele capului uman, ceilalţi dinţi de forţele care ţâşnesc din restul organismului în cap.

Cu aceasta ne-am referit la un caz special, la o opoziţie importantă între cap şi restul organismului uman. Această opoziţie este temporală. Ceea ce se petrece în capul uman are loc de şapte ori mai repede decât ceea ce se întâmplă în restul corpului uman. Să traducem acest lucru într-o limbă raţională; noi l-am exprimat într-o limbă reală. Imaginaţi-vă că aţi mâncat azi în mod ordonat, aţi luat mesele la orele stabilite. Organismul dumneavoastră vă cere să repetaţi mâine ceea ce aţi făcut azi. Dar capul dumneavoastră are un alt tempo. El trebuie să aştepte şapte zile până când ceea ce a fost preluat de restul organismului dumneavoastră să fie în situaţia de a putea fi preluat de cap. Dacă mâine este duminică şi mâncaţi, capul dumneavoastră trebuie să aştepte până duminica viitoare pentru a primi roadele acestei îngurgitări. După şapte zile are loc o repetare a ceea ce aţi realizat în organismul dumneavoastră cu şapte zile în urmă. Acest lucru era simţit şi exprimat prin aceea că se spunea: Este necesară o săptămână până când fizicul-corporal se devină spiritual-sufletesc.

Metamorfoza constă şi în aceea ca ceea ce necesită un timp de şapte ori mai lung să poată fi repetat în timpul simplu, când viaţa ulterioară urmează acestei vieţi. Avem, aşadar, de-a face cu o metamorfoză spaţială prin aceea că restul organismului nostru, corpul nostru nu doar se transformă, ci se întoarce pe dos; şi avem de-a face cu o metamorfoză temporală, în timp ce organizarea capului nostru a rămas în urmă de şapte ori.

În fapt, această organizare umană nu este atât de simplă pe cât ar dori-o unii în sensul ştiinţei comode actuale. Trebuie deja să gândeşti această organizare a omului într-un mod mai complex. Şi dacă nu este studiat omul, atunci nu se poate spune la ce mişcări ale Cosmosului participă el. Din această cauză, mişcările descrise de la începutul epocii mai noi sunt abstracţiuni, sunt făcute cu excluderea cunoaşterii omului.

Aceasta este înainte de orice reforma căreia trebuie să-i facă fată astronomia pentru ca omul să fie reimplicat atunci când se studiază mişcările din Cosmos. Evident, prin aceasta studiile devin ceva mai greu de făcut decât sunt ele altfel.

Printr-o intuiţie extraordinară, Goethe a simţit în sine metamorfoza craniului uman din coloana vertebrală, din vertebrele coloanei, atunci când, fiind o dată la Venerţa, la cimitirul israelit, a găsit un craniu de berbec despicat. Acesta era aşa de bine desfăcut în părţile sale componente, încât Goethe a putut studia transformarea vertebrelor umane în oase craniene. Apoi, a urmărit acest lucru până la amănunte. Ştiinţa s-a ocupat şi ea într-un anumit fel de această problemă. Găsiţi observaţii interesante făcute de specialistul în anatomie comparată Carl Gegenbaur [30] şi ipoteze emise de el în acest sens, lucruri foarte interesante; dar, de fapt, Gegenbaur nu putea face decât dificultăţi intuiţiei lui Goethe. El nu credea că s-ar putea indica paralelismul corect al vertebrelor coloanei cu formaţiunile izolate ale craniului.

Dar ştiţi de ce? Pentru că oamenii nu se gândesc la răsturnări, la întoarceri pe dos. Nu trebuie gândit numai la o transformare, ci la o întoarcere pe dos; din această cauză, o asamblare de oase craniene poate fi numai pe departe asemănătoare vertebrelor. În realitate, oasele craniene sunt modelate în forma lor ca rezultat al acelor forţe care acţionează asupra omului între moarte şi o nouă naştere şi trebuie să arate în mod esenţial diferit decât alte oase transformate pur şi simplu. Ele sunt întoarse pe dos. Această întoarcere pe dos este ceea ce trebuie avut în vedere.

Dacă prezentăm schematic omul superior, omul-cap, toate influenţele merg de afară spre interior (planșa 14, dreapta). În restul organismului, toate influenţele merg dinăuntru spre afară, dar ele rămân în interiorul organic al omului. Astfel putem spune: Omul este în relaţie cu lumea ambientală prin capul său; prin restul organismului este în relaţie cu ceea ce se petrece în el însuşi. Misticul abstract spune: Priveşte în interiorul tău şi vei afla fiinţa lumii exterioare. Dar acest lucru este gândit foarte abstract, căci nu corespunde realităţii. Fiinţa lumii exterioare nu o aflăm doar dacă privim tot ce acţionează din afară asupra noastră, ci abia atunci când mergem mai adânc, abia când ne observăm ca pe o dualitate şi lăsăm să reapară lumea dintr-o cu totul altă parte a fiinţei noastre. Acesta este motivul pentru care mistica abstractă produce atât de puţin şi pentru care este necesar să ne gândim şi aici la un proces intern, nu numai la o simplă transformare a privirii exterioare.

Eu nu aş pretinde de la nici unul din dumneavoatră să lase prânzul pe masă şi să se sature prin simpla vedere a acestuia. Acest lucru nu este posibil, nu-i aşa? Viaţa nu ar putea fi întreţinută. Trebuie să realizăm procesul care se desfăşoară mai întâi în 24 de ore, iar dacă avem în vedere întregul om, inclusiv omul-cap, pe cel care se termină abia după şapte zile. Însă ceea ce este preluat în mod spiritual, şi acesta trebuie preluat cu adevărat, nu poate fi numai privit, trebuie să fie prelucrat interior şi are nevoie de asemenea de o perioadă de şapte ori mai lungă. Din această cauză este necesar ca ceea ce este preluat să fie mai întâi prelucrat în mod intelectual. Dar pentru a renaşte trebuie să aşteptăm şapte ani. Abia atunci apare din nou, abia atunci devine ceea ce trebuie să fie. Acesta a fost şi motivul pentru care, după ce s-a început în jurul anului 1901 cu Societatea antroposofică, a trebuit aşteptat mai întâi şapte ani, apoi chiar 14 ani, ca să apară ceea ce a rezultat din ea.

Mă voi opri azi în acest punct! Mâine vom vorbi în continuare despre aceasta.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a VIII-a

Dornach, 24 aprilie 1920

Mai întâi, aş vrea să vă readuc azi în atenţie unele aspecte care au apărut în cursul ultimelor discuţii. Ştiţi că apartenenţa omului la întregul Cosmos era mult mai apropiată unor direcţii mai vechi ale cunoaşterii decât îi este prezentului nostru. Dacă ne-am întoarce în perioada culturală egipteano-caldeană, am vedea că în acea epocă, aşadar numai în mileniul al doilea înaintea calendarului nostru, omul nu se simţea ca o fiinţă izolată care peregrinează pe acest glob terestru, ci ca o fiinţă care aparţine întregii lumi vizibile. Omul ştia că într-un anumit mod este dependent de Pământ. Acest lucru este uşor de perceput. Este un lucru pe care nici perioada materialismului nu-l contestă, deoarece şi ea acceptă că omul este dependent în ceea ce priveşte metabolismul lui fizic de produsele Pământului, pe care le preia în sine. Omul timpurilor vechi ştia însă ▌datorită unei cunoaşteri atavice ▌că în ceea ce priveşte problemele lui sufleteşti este dependent, pe de o parte, de elementele foc, apă, aer şi, pe de altă parte, de mişcările planetare. El raporta acest lucru la sufletescul său, aşa cum raporta produsele pământului la metabolismul său fizic. El raporta ceea ce se află în cerul de stele din afara sistemului planetar la spiritul său.

Aşadar, omul se ştia, în vremuri în care nu putea fi vorba de materialism, ca făcând parte din întregul Univers. Puteţi întreba: Cum se face oare că omul se afla totuşi într-o eroare atât de mare cu privire la mişcarea corpurilor cereşti în timp ce, în prezent, în perioada materialistă, el a dus lucrurile atât de departe încât să ştie ce se întâmplă tocmai cu aceste procese exterioare ale Universului? Noi am vorbit de un timp încoace despre aceste lucruri şi am subliniat că omenii de azi cred în ideile prezentate de aşa-numita ştiinţă numai datorită anumitor prejudecăţi. Despre aceasta vom mai vorbi mâine. Acum, înainte de orice dorim să focalizăm cum oamenii prezentului au pierdut cu totul conştienţa faptului că ceea ce aparţine omului în întregul său poate fi găsit tot atât de puţin în lumea terestră cât şi în lumea vizibilă a stelelor. Nu este posibil să ai o părere corectă nici despre lumea vizibilă a stelelor dacă vieţii fizice exterioare nu i se alătură cunoaşterea suprafizicului pe care omul trebuie să-l parcurgă între moarte şi o nouă nastere. Am făcut referire încă de ieri la felul cum este inserată metamorfoza generală a omului în această trecere între viaţa terestră şi cea supraterestră, la felul cum acele organe pe care le considerăm, în prezent, ca aparţinând omului inferior, organe despre care ieri spuneam că se deschid spre interior, se transformă în ceea ce priveşte forţele lor ▌bineînţeles nu substanţa lor ▌în timpul dintre moarte şi o nouă naştere şi devin aşa-numitul organ mai nobil, capul. Capul nostru fizic nu este, în fapt, în ceea ce priveşte structura sa de forţe decât transformarea aşa-numitului om inferior din viaţa anterioară.

Dacă luăm în vedere cu adevărat acest lucru, putem vedea mai întâi în spirit cum între moarte şi o nouă naştere omul are un anumit conţinut al trăirilor sale, aşa cum are un conţinut între naştere şi moarte. Dar aceste conținuturi ale trăirilor sale sunt esenţial diferite. Dacă vrem să ne reprezentăm în mod schematic în ce constă această diferență, putem să ne spunem: Dacă aici (planșa 15, mijloc sus) omul este între naştere şi moarte, atunci omul are circumferința ca trăiri ale sale, circumferința spaţială şi ceea ce se desfăşoară în timp; aceasta are el ca trăiri ale sale. Dumneavoastră ştiţi că omul, aici pe Pământ, are în infimă parte propria sa viaţă interioară ca trăire reală. Procesele interioare ale organismului nu sunt trăite conştient. Aveţi cunoştinţă despre ceea ce este imprejurul dumneavoastră. Despre ceea ce se află în interiorul corpului său omul nu cunoaște nimic în mod nemijlocit, căci cunoaşterea pe care ne-o furnizează anatomia şi fiziologia nu poate fi socotită o cunoaştere reală, deoarece ea este aşa încât noi nu putem privi totuși în interiorul real, prin cercetările corespunzătoare. Numai ştiinţa spiritului poate dezvălui puțin câte puțin acest interior.

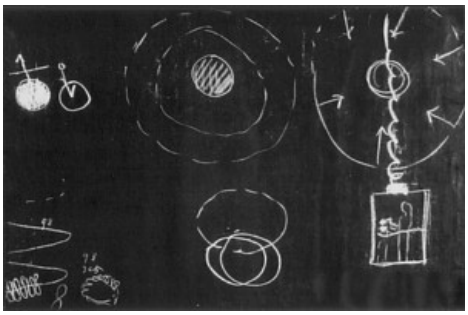

Planșa 15

[măreşte imaginea]

Dar cum este în timpul dintre moarte şi o nouă viaţă? Trebuie să ne spunem că aici privim într-un anumit fel de la periferie spre centru (planșa 15, deapta sus). Aici ştim tot atât de puţin despre periferie pe cât de puţin ştim în viaţa dintre naştere şi moarte despre centru, despre interiorul nostru. În schimb, în acest răstimp pătrundem tainele omului. Ceea ce este ascuns în interiorul nostru, în interiorul pielii noatre, aceasta o vedem ca experienţă a noastră între moarte şi o nouă naştere.

Veţi spune, poate, că această lume pe care o vedem între moarte şi o nouă naştere este teribil de mică. Dar nu intră în discuţie mărimea ei spaţială. Este vorba de sărăcia sau de bogăţia conţinutului. Acest lucru trebuie să ajungă mereu în conştienţă, fie că este vorba despre bogăţia sau sărăcia conţinutului. Dacă puneţi laolaltă tot ceea ce percepeţi aici pe Pământ în regnul mineral, în regnul vegetal, în regnul animal, în regnul pădurilor şi al munţilor, în regnul constelaţiilor, toate acestea nu pot fi încă comparate, ca bogăţie, cu ceea ce omul însuşi conţine ca taine în interiorul său.

Adevăratul proces constă în aceea că pierdem forţele structurale ale capului, când trecem prin moarte. Acestea şi-au îndeplinit sarcinile. În schimb, sunt preluate din lumea spirituală acele forţe care sunt forţe structurale ale restului organismului. Şi ele sunt transformate, din trăirile organismului care acum sunt periferice, în aşa fel încât, după ce s-au maturizat un timp, determină din lumile spirituale capul omului.

Trebuie să vă fie clar că ceea ce apare ca prim început al devenirii umane în corpul mamei este un rezultat al întregului Cosmos. Prin fecundare se creează prilejul ca într-un corp uman să aibă loc o anumită acţiune a Cosmosului. Procesul de formare a omului este o copie a întregului Cosmos. Cine vrea să studieze embrionul de la primele stadii trebuie să vadă acest embrion ca pe o copie a întregului Cosmos. Aceste lucruri sunt aproape în întregime ignorate. Oare despre ce este vorba când se vorbeşte despre formarea omului, în sens fizic? Este vorba despre linia ereditară. Se vede cum în organismul părinţilor ia naştere organismul copilului şi nu se ştie că în organismul părinţilor sunt active forţele cosmice care se află în afara noastră, în ambianţa noastră, ajungând departe în Cosmos, că întregul macrocosmos îşi concentrează forţele în fiinţa umană pentru ca o nouă fiinţă să poată lua naştere.

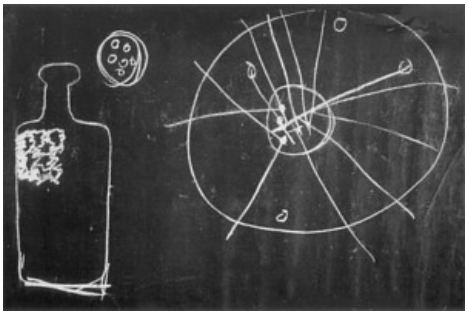
Planșa 16

[măreşte imaginea]

Aceasta este mai ales greşeala pe care o face lumea actuală, că nu priveşte niciodată spre macrocosmos, că nu conştientizează niciodată unde se află forţele pe care le observăm. Trebuie să revin la altceva: fizicianul sau chimistul actual spun că există molecule; moleculele sunt alcătuite din atomi (planșa 16, stânga sus). Atomii au forţe prin care acţionează unii asupra altora. Aceasta este o reprezentare care de fapt nu corespunde câtuşi de puţin adevărului. În realitate, în cea mai mică moleculă lucrurile stau astfel, încât asupra acestei molecule acţionează întregul cer înstelat. Să spunem că aici ar fi o planetă, acolo ar fi o planetă și așa mai departe (creculeţele pe desenul din dreapta), apoi stelele fixe. Stelele fixe trimit forţe înăuntrul moleculei. Aceste forţe, care sunt trimise înăuntru, se întretaie în modul cel mai variat, formează puncte de intersecţie. Planetele trimit și ele forţele lor, care se întretaie astfel încât în această moleculă peste tot nu este nimic altceva decât concentrarea forţelor macrocosmosului. Este dorul ştiinţei actuale de a dezvolta, în sfârşit, microscoapele atât de mult încât să se poată studia atomii în molecule. Acest mod de a studia trebuie să înceteze. În loc să se cerceteze microscopic structura moleculelor, ele trebuie privite în contextul macrocosmosului, al constelaţiei cerului cu stele; moleculele de cupru într-o constelaţie, cele de staniu în alta. Ar trebui îndreptată privirea spre afară, pentru a privi în macrocosmos structura moleculelor care numai se oglindeşte în moleculă. În loc de a privi la nivelul cel mai mic, ar trebui îndreptată privirea la nivelul maxim, deoarece acolo trebuie căutat ceea ce trăieşte la nivelul celor mai mici formaţiuni.

La fel se manifestă modul de gândire materialist şi în alte domenii. Auziţi în prezent pe cineva care şi crede că poate spune ceva despre progresul cunoaşterii dacă spune: Oh, materialismul secolului al XIX-lea este depăşit. ❙ Nu, el nu este depăşit atâta timp cât gândeşte atomist, atât timp cât nu se urmăreşte modelarea, configurarea a ceea ce este mai mic la nivelul maxim. Tot asfel, materialismul nu este depăşit, dacă nu se cunoaşte modul de a pătrunde în relaţia omului cu nivelul maxim, cu întregul Cosmos.

Găsim aici însă o nouă, putem spune uriaşă, urmă a materialismului asupra căreia am mai atras atenţia. Şi găsim această urmă adeseori chiar în ţările aşa-numitei teosofii. Există materia fizică, apoi eterul, care este mai rarefiat, dar în fond atât de asemănător cu materia fizică; astralul este şi mai rarefiat; apoi urmează lucruri tot mai rarefiate, din ce în ce mai rarefiate. Această lume ❙ fie că o numim lume astrală, fie *Kama Manas* [31] sau oricum s-ar numi ❙ nu este de natură spirituală, ci rămâne materială. Dacă se doreşte cu adevărat să se ajungă la cunoaşterea lumii trebuie să se înţeleagă faptul că eterul nu mai este materie în sensul celei despre care spunem că umple spaţiul. Când vorbim despre materia care umple spaţiul ne imaginăm spaţiul, vorbind schematic, alcătuit din materie. Când vorbim însă despre eter nu trebuie să gândim spaţiul ca fiind plin cu materie, ci golit de materie. Când materia obişnuită se ciocneşte de ceva, ea îl împinge mai departe. Când eterul se apropie de acel lucru îl absoarbe şi-l atrage în sine (planșa 15, stânga sus). Este exact acţiunea opusă aceleia a materiei obişnuite. Eterul exercită acţiuni de absorţie. Dacă eterul nu ar exercita asemenea acţiuni aţi arăta din spate ca din faţă, căci ceea ce face deosebirea dintre cele două înfăţişări este un rezultat, pe de o parte, al acţiunii presatoare a materiei gravitaţionale şi, pe de altă parte, al acţiunii absorbitoare a materiei-eter sau al eterului. Nasul dumneavoastră este scos în afara organismului prin materia gravitaţională, orbitele oculare sunt trase înapoi prin forţa de absorţie a eterului. Astfel acţionează substanţialitatea de presiune şi cea de absobţie.

Asemenea lucruri nu sunt luate în seamă, în prezent, în epoca materialistă. Când se vorbeşte despre astral nu ne putem gândi nici la materia fizică tridimensională, nici la eterul absorbitiv, ci la un al treilea lucru, care realizează mijlocirea între primele două. Iar dacă este vorba despre ceea ce trebuie să ne reprezentăm ca fiind esenţa-eu, atunci trebuie să ne gândim la un al patrulea lucru care mijloceşte, pe de o parte, acţiunea absorbtiv-apăsătoare a eterului şi a materiei fizice şi, pe de altă parte, substanţialitatea astrală. Acestea sunt lucrurile care trebuie avute în vedere (planșa 15, mijloc jos).

Nu puteţi spune: Bine, dacă eterul are numai o acţiune de absorbţie, de unde reiese că el este perceptibil? Eterul se comportă faţă de materia gravitaţională aşa cum se comportă ❙ folosim o imagine, pentru a ilustra un alt nivel ❙ ceea ce se află într-o sticlă de apă carbogazoasă (planșa 16, stânga). În sticlă se află apă, iar în aceasta bule. Nu putem vedea apa, dar putem vedea bulele, deşi bulele sunt mai neconsistente. Și așa este și în unele cazuri, eterul, care este un loc gol de materie fizică, este exact opusul ei, şi poate fi perceput.

Când vorbim despre viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, trebuie să ne gândim că această viaţă este trăită în afara spaţiului, a spaţiului obişnuit pe care-l percepem, şi efortul nostru ar trebui să fie îndreptat spre obţinerea unei reprezentări a acestui „în afara spaţiului". Reuşiţi dacă încercaţi să vă reprezentaţi mai întâi spaţiul plin. Este suficient să vă imaginaţi o masă; aceasta umple spaţiul. Apoi treceţi de la spaţiul plin la percepţia spaţiului gol. Veţi spune: Spatiul gol nu poate fi supralicitat. ❙ Acest lucru este tot atât de „inteligent" ca atunci când cineva spune: Am portmoneul plin cu bani, scot mereu din el, până nu mai am nimic; nimicul nu poate fi supralicitat. Dar el poate fi supralicitat. Dacă fac datorii, am mai puţin decât nimic. Tot aşa poate fi supralicitat şi spaţiul gol. Când este plin cu eter, el este mai puţin decât gol, este o entitate negativă.

Iar cel care realizează în dumneavoastră mijlocirea dintre ceea ce este absorptiv şi ceea ce este presiune este tocmai astralul. Nu ar exista nici o relaţie dintre partea anterioară şi cea posterioară, care sunt diferite, pentru că există în dumneavoastră acţiuni absorbtive şi acţiuni de presiune, dacă astralitatea care permite mijlocirea nu ar fi activă. Veţi spune: Eu nu observ acestă mijlocire. Vă rog urmăriţi procesul digestiei. Veţi vedea că această mijlocire există şi că ea se exprimă foarte precis. Aici este prezentă astralitatea. Activitatea astralului se bazează tocmai pe opoziţia dintre entitatea anterioară şi entitatea posterioară ale omului, tot aşa cum mijlocirea prin astral între omul

superior şi cel inferior se bazează pe entitatea eu. Este vorba să concepem omul, aşa cum stă în faţa noastră, în mod concret, cu adevărat concret, şi să ne fie clar că, în timp ce omul trăieşte între naştere şi moarte el îşi imprimă astralul şi eul său în ceea ce este absorptiv şi apăsător şi îşi duce entitatea înapoi în ceea ce aici pe Pământ nu este decât mijlocire între în faţă-în spate, sus jos.

Ce este această mijlocire între faţa-spate, sus-jos? Este ceea ce vieţuim în timp ce ne trăim echilibrul. Noi nu apucăm alimentele mişcând capul înainte şi înapoi; ne putem ridica şi pe verticală. Ne găsim locul în poziţia de echilibru. Aceasta nu o vedem, o trăim. Noi ne acomodăm mai întâi cu ceea ce în viaţă nu luăm în considerare; ne acomodăm abia atunci când trecem prin poarta morţii. Dacă am avea numai ochi, ar fi întuneric în jurul nostru, dacă am avea numai urechi, ar fi muţenie în jurul nostru. Dar mai avem şi un simţ al echilibrului şi un simţ al mişcării. Acum pot fi vieţuite în noi. Noi participăm la ceea ce înseamnă echilibru şi mişcare în Univers, ne integrăm în mişcarea lumii exterioare.

În viaţa dintre naştere şi moarte noi trăim numai efectul mişcării Pământului în jurul axei sale, în metabolismul zilnic. Trebuie să luăm zilnic micul dejun, prânzul şi totul se întâmplă în 24 de ore şi are acelaşi ritm cu rotirea Pământului în jurul axei sale. Aceste două procese sunt legate între ele. Fiecare este o dovadă pentru celălalt. Când murim, această mişcare a Pământului devine ceva foarte real, aşa cum sunt aici obiectele vizibile. Atunci noi trăim cu această mişcare a Pământului, atunci participăm şi noi la această mişcare a Pământului.

Şi tot astfel mai participăm şi la alte mişcări ale cerului înstelat. Şi această participare este de fapt în acest desen (planșa 15, dreapta sus), deoarece noi nu ne extindem în spaţiul cosmic ca o meduză, ci luăm parte la viaţa acestuia, și ca ființe participante la viața spațiului cosmic trăim interiorul omului. Aici, între naştere şi moarte, dumneavoastră spuneţi: Lumea mea este în pieptul meu, în inimă confluează mişcările umorale ale circulaţiei sangvine. Într-un anumit stadiu de maturizare dintre moarte şi o nouă naştere, spuneţi: În interiorul meu este Soarele, înţelegând Soarele adevărat, despre care fizicienii îşi imaginează că ar fi o bulă gazoasă, dar care este cu totul altceva. Vieţuiţi Soarele adevărat. Între moarte şi o nouă naştere, trăiţi Soarele aşa cum trăiţi aici inima dumneavoastră. Şi aşa cum aici Soarele este vizibil pentru ochiul dumneavoastră, tot aşa între moarte şi o nouă naştere inima, în devenirea ei pe calea unei minunate metamorfozări în glanda epifiză, este cauza unor trăiri grandioase. Întregul sistem sangvin îl trăiţi în transformare, se înţelege nu substanţa, ci forţele mobilizatoare. Aici aveţi sistemul sangvin în dumneavoastră. În timpul în care continuaţi să trăiţi între moarte şi o nouă naştere, aceste forţe care se află în sistemul sangvin se modifică. Când ajungeţi din nou aici, într-o nouă viaţă pământeană, ele au devenit forţele noului sistem nervos. Uitaţi-vă în planşele de anatomie sau de fiziologie actuale la imaginea traseelor nervoase şi la drumul circulaţiei sângelui: circulaţia sangvină = o încarnare. Din aceasta ia naştere în încarnarea viitoare viaţa nervilor. Iar atunci când spunem sistem-cap, sistem torace, sistem al membrelor nu trebuie să le juxtapunem schematizând, căci lucrurile trec unele în altele. Priviţi structura minunată a ochiului uman: vase sangvine, membrane vasculare, retină. Ultima este metamorfoza celei precedente. Ceea ce azi este retină a fost în încarnarea precedentă membrană vasculară, iar ceea ce, în prezent, este membrană vasculară a ochiului dumneavoastră va fi în încarnarea următoare retină — chiar dacă nu chiar atât de nemijlocit. Totuşi ceea ce am spus este valabil. După cum vedeţi, o adevărată cunoaştere a omului pe care-l avem în faţă nu o putem obţine dacă avem în vedere omul numai aşa cum evoluează între naştere şi moarte şi doar prin forţele eredităţii fizice. În felul acesta înţelegem lucrurile cel mult până la mişcarea umorilor. Dar această mişcare a umorilor este şi ultimul lucru pe care-l înţelegem. Structurile nervoase ale unei vieţi prezente sunt rezultatul unei vieţi anterioare şi nu pot fi înţelese din viaţa prezentă.

Acum, vă rog să nu obiectaţi la ce vă voi spune: Da, şi animalele au nervi, şi nu au vieţi anterioare. — A judeca lumea în felul acesta înseamnă a o privi foarte miop. Dacă sistemul nervos este, în forţele sale, transformarea sistemului sangvin din viaţa anterioară, acest lucru nu trebuie să fie valabil şi la animale. Dacă aţi aplica o astfel de logică — ea este aplicată în mare măsură în prezent — ar înseamnă acelaşi lucru ca în cazul în care intraţi la bărbier, vedeţi la el un număr de brice (în limba germană, *Rasiermesser* = cuţit de ras — *n.tr.*) şi spuneţi: Vă rog, vrem să le cumpărăm ca tacâmuri pentru masa noastră de prânz, căci cuţitele sunt pentru mâncare! — Bricele (cuţitele de ras) sunt pentru altceva! Un lucru nu poartă în sine determinarea sa nemijlocită; la fel şi un organ. Organul uman este cu totul altceva decât organul animalului. Depinde la ce este folosit. Nu ar trebui comparat sistem nervos cu sistem nervos, respectiv nervii omului cu nervii animalului; nervul omului a devenit faţă de nervul animalului ceva asemănător cu cuţitul de ras (briciul) faţă de cuţitul de masă, astfel încât pe calea cercetării materialiste nu se poate ajunge la nimic. Dar aceasta este principala cale practicată în prezent.

Iar această cale împiedică să fie focalizat ceea ce-l face inteligent pe om ca produs al lumii spirituale. Căci profesiunile noastre de credinţă religioase, aşa cum s-au dezvoltat treptat, s-au lăsat înrobite şi au slujit egoismului. Ele încearcă cel mult să dovedească persistenţa omului după moarte, pentru că acest lucru o cere el în egosimul său. Dar este tot atât de important să dovedeşti continuitatea vieţii prenatale, pentru ca omul să înţeleagă că pe acest Pământ eu trebuie să fiu un continuator a ceea ce am fost între moarte şi naşterea mea actuală. Eu am de continuat aici o viaţă spirituală. Oricum, aceasta ne înrobeşte mai puţin egoismului, dar, totodată, este şi ceva care trebuie să se reverse din nou în cultură pentru ca această cultură a noastră să elibereze omul de instinctele antisociale. Gândiţi-vă numai ce va însemna să spui, contemplând o faţă umană: Aceasta nu este din această lume, la ea a lucrat lumea spirituală între ultima moarte şi această naştere; ce va însemna ea când se va vedea deja lucrarea spirituală dintre moarte şi o nouă naştere. În fapt, va fi un alt fel de instruire, care şi ea va genera o altă mentalitate. Iar această mentalitate nu va permite să privim cerul cu stele şi să vedem în el numai o mare maşinărie de stele care se atrag în mod newtonian între ele, chiar dacă nu se ţine seama de faptul că, în prezent, abstractizarea a atins nivelul cel mai înalt.

Abstractizarea este prezentă în foarte mare măsură în sistemul nostru solar şi planetar obişnuit. Dar, la ora actuală, ea produce flori deosebit de ciudate. Astfel, de exemplu, veţi întâlni într-o mare parte a literaturii de popularizare glorificarea unei anumite idei pe care a avut-o, de exemplu, Einstein [32]. Se spune că datorită acestei idei gravitaţia este zdruncinată. Căci: își imaginează că departe de orice corp ceresc (planșa 15, dreapta jos), astfel încât nu acționează nici un câmp gravitațional, s-ar afla un dulap. În acest dulap se află un om; acesta ţine în mâini o piatră şi o pană. Le dă drumul şi ele cad, ajungând pe podeaua dulapului. Da, spune Einstein, poate că omul va gândi: Piatra şi pana cad pe podea. Dar nu este obligatoriu să fie aşa, deoarece sus poate fi fixată o funie (desen) — unde anume, nu ştiu! — care să ridice întregul dulap în sus. Piatra şi pana nu cad — pentru că în apropiere nu se găseşte nici un corp ceresc —, nu cad, ci rămân pe loc. Dulapul este ridicat, şi piatra şi pana rămân în acelaşi loc. Cum podeaua dulapului a ajuns la ele prin ridicarea dulapului, ea le ridică odată cu ea.

Această prezentare a unei abstracţiuni o puteţi găsi descrisă ca fiind teoria modernă a relativităţii a lui Albert Einstein. Vedeţi cât de departe a coborât omenirea în gândirea adevărului! Se vorbeşte despre relativitate. Gândiţi-vă ce s-ar întâmpla dacă s-ar lua în serios întreaga reprezentare: un dulap departe de alte corpuri cereşti, nici un corp ceresc în apropiere care ar putea atrage piatra şi pana, un om înăuntru! Aer nu există decât în apropierea corpurilor cereşti, dar el stă înăuntru cu piatra şi cu pana lui; ele, bineînţeles, nu au nevoie să respire. Şi, pe lângă aceasta, dulapul este spânzurat şi tras în sus.

Aceasta este încă o dinamizare a acelui pumn newtonian care-i este aplicat corpului ceresc în tangentă pentru a putea să se îndepărteze cu forţă centrifugă de forţa centripetă. Astfel de lucruri constituie, în prezent, obiectul dezbaterii ştiinţifice şi sunt considerate ca fiind fapte mari, în timp ce ele nu sunt nimic altceva decât dovada felului în care s-a ajuns la abstracţiunea extremă şi cum materialismul a dus lucrurile până acolo încât omul nu mai ştie nimic despre materie, că el poate trăi în formaţiuni de gânduri străine de orice realitate.

Numai că aceste lucruri nu sunt luate în seamă în prezent, ci se citeşte în toate ziarele că a fost făcută o mare descoperire; teoria gravitaţiei a fost înlocuită de simpla teorie a inerţiei. Piatra şi pana nu sunt atrase, ele stau pe loc, în timp ce dulapul este tras în sus. Se poate spune că, în prezent, foarte mult nonsens trăieşte ca fiind genialitate. Cum te poţi mira de faptul că în acest timp şi pe alte tărâmuri gândurile merg în cruciş şi-n curmeziş, şi drept şi strâmb, şi că au produs în final ceea ce au trăit oamenii în ultimii 5-6 ani (aluzie la primul război mondial ❙ *n.tr.*)

Acest lucru trebuie reamintit. Eu a trebuit să vă amintesc acest lucru, iar mâine voi adăuga pe baza acestor premise câte ceva despre construcţia Universului şi pentru prietenii noştri veniţi la Adunarea generală a Societăţii de antroposofie.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a IX-a

Dornach, 25 aprilie 1920

La baza expunerilor prezente se află, în sensul cel mai larg, tema cunoaşterii Cosmosului plecând de la relaţiile omului cu acesta. Nu aş vrea să induc, celor care au obţinut chiar în aceste seri unele perspective asupra Cosmosului, părerea că prin modul sumar în care sunt tratate mişcările cerului în astronomia noastră curentă se poate ajunge la adevărul acestei probleme. Dar aş dori ca acei prieteni care au venit acum să nu audă numai ceea ce se află în continuarea unui serial, ci aş vrea ca şi ei să obţină un tablou închegat al conferinţelor ţinute cu prilejul Adunării generale. Din această cauză, vreau să continui azi expunerea de ieri şi să indic cum se ajunge, plecând de la noţiunea de om, la noţiunea Cosmosului, la înţelegerea esenţei şi a mişcării sale. Este, desigur, o temă atât de bogată încât nu o pot epuiza pentru prietenii care acum sunt aici. Ceea ce am de spus azi, şi am spus în ultimele conferinţe, va avea o continuare sâmbăta viitoare. Dar aş vrea să expun pentru prietenii noştri cel puţin ceva din cele deja abordate.

Cunoaşteţi din diferite prezentări făcute în acest domeniu legătura care există în viaţa omenească între ritmul zilnic al stării de veghe şi somn. În mod obişnuit descriem abstract această relaţie spunând: În stare de veghe corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi eul se găsesc într-o anumită legătură interioară. În starea de somn avem împreună, pe de o parte, corpul fizic şi corpul eteric, şi, pe de altă parte, separate într-o anumită măsură de acestea, cel puţin raportat la legătura din timpul zilei, la starea de veghe, eul şi corpul astral.

Dar dumneavoastră ştiţi şi că aceasta este o constatare abstractă, deoarece am subliniat adeseori că, raportat la tot ce ţine de natura membrelor, la ceea ce într-o anumită măsură se continuă în interiorul organismului, fiind şi purtătorul metabolismului şi totodată legat de voinţă, omul se află, de fapt, într-o stare continuă de somn. Trebuie să ne fie foarte clar că tot ceea ce este legat de voinţa noastră este într-o continuă stare de somn atunci când veghem. Astfel încât putem spune: Omul-membre ca purtător al omului-voinţă se află într-o permanentă stare de somn. Ceea ce se află între formaţiunea cap propriu-zisă şi această organizare a omului-membre, aşadar ceea ce se află la mijloc, ceea ce aparţine omului-circulaţie, omului ritmic, se află într-o stare permanentă de vis. Aceasta este, totodată, unealta lumii sentimentelor. Lumea sentimentelor îşi are rădăcinile integral în omul ritmic. Şi în timp ce omul-metabolism, cu prelungirea lui, membrele, este totodată purtător al voinţei, omul ritmic este purtătorul vietii sufleteşti care se află faţă de conştienţa noastră ca starea de vis faţă de conştienţa noastră de veghe. Cu adevărat treji suntem numai în viaţa noastră de reprezentare de la trezire la adormire.

Este un fapt că între naştere şi moarte omul se află alternativ în stare de veghe pentru viaţa sa de reprezentare, că pentru viaţa sa afectivă care are ca suport omul ritmic el este în stare de vis şi că se află într-o continuă stare de somn profund cu privire la natura membrelor şi la natura metabolismului său. Trebuie să vă fie clar faptul că pentru a putea înţelege cu adevărat natura omului este necesară focalizarea continuării activităţii membrelor spre interior. Tot ceea ce mai are de-a face cu partea inferioară a corpului, cu metabolismul, de exemplu, cu secreţia de lapte la femei, este o continuare orientată spre interior a omului-membre, astfel încât, atunci când vorbim de natura voinţei, de natura metabolismului, noi nu înţelegem în mod schematic numai membrele exterioare. În principal, este vorba de membrele exterioare, dar ceea ce este activitate a membrelor exterioare se continuă spre interior. Privitor la ceea ce este legat nemijlocit de natura voinţei umane, omul este continuu adormit. Aceasta complică reprezentarea abstractă a ieşirii eului şi a corpului astral, dar mai creează şi necesitatea de a se da o explicaţie corespunzătoare asupra unui alt lucru.

Când, în prezent, fiziologul cu mentalitate materialistă vorbeşte despre voinţă, care se manifestă, de exemplu, în mişcarea unui membru, el îşi imaginează că se trimite de către creier, organul central, un semnal telegrafic oarecare, care trece prin aşa-numitul nerv motor şi atunci mişcă piciorul drept. În realitate aceasta este o ipoteză cu totul nefondată, şi este şi o ipoteză greşită. Observarea spirituală arată altceva. Dacă privim omul în mod schematic (planşa 17), lucrurile stau în felul următor: când se ridică piciorul drept prin voinţă se produce din partea entităţii-eu a omului o influenţă directă asupra piciorului, iar piciorul este mişcat nemijlocit de către entitatea-eu. Numai că toate acestea se petrec ca şi activitatea somnului. Conştienţa nu ştie nimic despre aceasta. Faptul că aici sunt inseraţi nervi care apoi merg la organul central ne informează că avem un picior, ne informează despre prezenţa acestuia. Ca atare, acest nerv nu are nimic de-a face cu acţiunea eului asupra piciorului. Între picior şi voinţă este o corespondenţă nemijlocită care la om este legată de entitatea-eu, la animal de corpul astral. Tot ce are fiziologia de spus, de exemplu, cu privire la viteza de propagare a aşa-numitei voinţă ar trebui regândit, în sensul că avem de-a face cu viteza de propagare care se referă la perceperea membrului în cauză. Este natural ca cei pregătiţi de fiziologia actuală să vină cu obiecţii pe care le cunosc foarte bine; trebuie însă să ajungi la un acord cu gândirea logică ca să înţelegi că ceea ce spun se află în perfectă concordanţa cu faptele observate, nu însă cu ceea ce se găseşte în tratatele actuale de fiziologie.

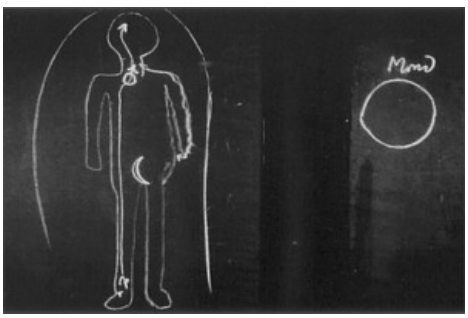

Planşa 17

[măreşte imaginea]

Se poate spune că uneori se arată cu degetul spre astfel de lucruri. O dată, la o conferinţă a naturaliştilor italieni, cred că prin anii ’80 ai

secolului al XIX-lea, a avut loc o discuţie foarte interesantă asupra contradicţiilor dintre învăţătura obişnuită despre nervul motor şi mişcarea membrelor. Dar întrucât în fiziologia actuală nu există înclinaţia de a înţelege nivelul spiritual al omului, nu a putut să iasă la iveală nici într-o astfel de discuţie mult mai mult decât că s-au constatat contradicţii cu ceea ce fusese dat ca explicaţie ipotetică pentru acest fapt. Ar fi deosebit de interesant dacă prietenii noştri savanţi — şi dintre aceştia avem printre noi — s-ar preocupa să testeze literatura fiziologică, biologică a ultimilor 40 de ani. Ei ar face descoperiri extraordinar de interesante; ar trebui numai să caute aspectele respective. Veţi vedea că faptele sunt pregătite, ele trebuie numai înţelese în mod corect, pentru a ajunge să se fundamenteze ceea ce aduce ştiinţa spiritului. Următoarele obiective ar fi printre cele mai importante sarcini ale institutelor de cercetare [33] care ar trebui înfiinţate: mai întâi ar trebui să fie studiată literatura internaţională, căci cele mai uimitoare indicaţii se găsesc, de exemplu, în literatura engleză şi mai ales în cea americană. Americanii au constatat cele mai interesante fapte, numai că nu ştiu ce să facă cu ele. Dacă ar aprofunda aceste lucruri, dacă ar focaliza cu adevărat ce se găseşte aici, apoi ar constata că este necesar un singur pas pentru a continua organizarea cercetării, ei ar putea să facă lucruri cu adevărat grandioase. Ar trebui numai să existe un institut de cercetări cu organizarea experimentală corespunzătoare, adică să dispună de aparatura şi materialele necesare — peste tot lucrurile stau în aşteptare. Nici nu se observă, în prezent, cum totul îndeamnă spre institute de cercetare ca cele pe care le avem în vedere; prin totul înţelegem seriile experimentale începute şi care au fost întrerupte exact în momentele hotărâtoare, pentru că oamenii nu cunosc direcţia corectă. Iar aceste institute de cercetare ar furniza baze cu adevărat importante şi pentru practică. Tehnica care ar lua naştere dacă s-ar realiza aceste lucruri, mai întâi ca experimente, apoi ca aplicaţii practice, ar antrena apariţia unor tehnici noi la care nici nu se visează. Lipseşte numai posibilitatea de a lucra practic. Aceasta ca o paranteză.

Cum am văzut, avem de-a face cu o parte a omului care doarme şi atunci când veghează. Acum vă fac atenţi asupra unui lucru care a jucat un rol important în întreaga cunoaştere mai veche a lumii. Această cunoaştere a făcut următoarea subordonare. S-a spus: Punctul de plecare pentru membrele inferioare este subordonat Lunii. Punctul de convergență al membrelor superioare aflat în regiunea laringelui este subordonat lui Marte (sunt desenate Luna și Marte). Omul actual, ancorat în concepţia actuală despre lume, nu poate face, desigur, nimic cu astfel de lucruri; iar mofturilor unor mistici şi teosofi de astăzi despre aceste lucruri un ar trebui să li se atribuie nici o valoare. Căci aceste lucruri sunt mult mai profunde decât ceea ce se repetă în domeniul teosofiei materialiste: materia grosieră, fizică; eterul ceva mai rarefiat; astralul şi mai rarefiat etc. — Lucruri care sunt considerate ca teosofice, care, de fapt, nu sunt o învăţătură spirituală, ci o minciună spirituală, căci nu sunt decât continuarea materialismului însuşi. Resturile unei înţelepciuni străvechi, atunci când începem să le înţelegem, provoacă în noi o extraordinară veneraţie, o profundă smerenie faţă de ştiinţa originară a omenirii, căci urmele ei s-au păstrat nu numai până în Evul Mediu târziu, ci până în secolul al XVIII-lea. Ea se mai găseşte în literatura secolului al XVIII-lea, poate chiar şi în cea a secolului al XIX-lea, dar aici numai reprodusă; aici, ea nu mai este ieşită dintr-o conştienţă originară. Şi dacă în prezent filfizoni mistici o reintroduc în literatură, de-abia atunci ea nu mai este decât copiată. Dar până în secolul al XVIII-lea se mai găseşte o conştienţă a acestor lucruri, şi atunci din nou natura lunară este gândită în legătură cu această poziţie a organismului.

Ceea ce tocmai am spus, că omul — referitor la natura voinţei, la metabolismul său — este o fiinţă permanent adormită, aceasta se exprimă cel mai intens în acţiunea membrelor sale inferioare. S-ar putea spune că prin metamorfozarea pe care au atins-o braţele şi mâinile omului acesta smulge de la inconştient ceea ce este, de fapt, natura somnului propriu-zis al omului-membre. Veţi putea conştientiza, dacă vă pregătiţi puţin trăirea interioară pentru astfel de lucruri, şi faptul că există totuşi o deosebire între mişcările picioarelor şi mişcările braţelor. Mişcările braţelor sunt libere, ele urmează unor simţiri. Mişcările picioarelor nu sunt atât de libere; mă refer acum la legitatea potrivit căreia facem ca picioarele să fie în mişcare. Acest lucru nu este întotdeauna luat în seamă şi nu este apreciat corect; o mare parte a publicului care frecventează euritmia este învăţată să se dăruiască mai mult în mod pasiv spectacolelor; acest public resimte atunci la euritmia noastră [34] mişcarea mai puţin articulată a picioarelor în contrast cu mişcarea mai articulată a braţelor şi a mâinilor. Dar aceasta vine din faptul că pentru a înţelege mişcările braţelor este necesară o colaborare a sufletului spectatorului. În prezent, în vremea cinematografului, nu se doreşte câtuşi de puţin acest lucru. Într-o mişcare de dans, când nu se mişcă decât picioarele iar braţele fac cel mult unele gesturi la voia întâmplării, nu este necesar să participaţi cu gândirea sau cu simţirea. Asta tot ca o paranteză.

Aşadar, inconştient este ceea ce se raportează la mişcarea membrelor inferioare. Aici, omul doarme permanent. Voinţa acţionează în partea inferioară a corpului şi exprimă faptul că aici omul este o fiintă permanent adormită. El este, într-un anumit mod, mereu deviat de la natura sa conştientă. Natura sa îi returnează numai ceea ce este reflecţie. Desigur, dumneavoastră vă urmăriţi şi mişcarea picioarelor, dar prin aparatul nervos, prin percepţie; cum acţionează voinţa aflaţi numai în percepţie, în reflecţie. Natura inferioară vă ascunde una din feţe şi vă arată numai una, după cum o iluminaţi dinspre omul superior. Dar exact acelaşi lucru îl face Luna (planșa 17, dreapta). Luna se deplasează în jurul Pământului. Este o fiinţă politicoasă; arată Pământului numai o faţă. Ea nu-şi arată o dată faţa anterioară, altă dată faţa posterioară, pe aceasta din urmă nu o arată niciodată. Dar nici nu obţinem niciodată ceva ce-i este propriu Lunii, ci numai ceea ce reflectă ea, lumina reflectată. Există un paralelism interior între natura Lunii şi întreaga entitate umană interioară. Dacă priviţi Luna şi dacă o înţelegeri numai potrivit acestei părţi exterioare vizibile, resimţiţii această înrudire interioară cu organizarea inferioară a omului. Cu cât pătrundeţi mai adânc în aceste lucruri, cu atât mai mult se va întâmpla aşa. A fost întru totul naivă, instinctiv-naivă percepţia celor vechi, care a surprins această relaţie interioară a naturii umane cu corpul ceresc, în timp ce făţarnicul materialist actual spune: Da, Luna este lumină argintie. — Toate acestea reprezintă rezultatul ignoranţei în ceea ce priveşte modul în care trebuie să recucerim ştiinţa spiritului, ştiinţă pe care au atins-o cei vechi, dar pe care ei au cucerit-o în alt fel.

Dacă ne referim acum la faptul că braţele, în legătura lor cu omul superior şi cu cel median, au o mişcare care devine ca un vis, atunci simţim că tot ce priveşte braţele are o mai mare înrudire cu conştienţa umană decât mişcarea picioarelor. Din această cauză, omul cu simţire elementară se va ajuta foarte adesea în mod natural de braţe în vorbire, care are o foarte mare legătură cu omul median. O susţinere a vorbirii cu braţele ne este foarte la îndemână. Dar nu cred că există foarte mulţi oratori care să-şi susţină cu gesturi ale picioarelor cele ce spun sau mulţi auditori care ar avea vreo satisfacţie într-o asemenea situaţie. Aşadar, numai dacă simţiţi o astfel de necesitate în mod corect veţi resimţi înrudirea care există între bratele şi mâinile omului-membre — ale acestei părţi superioare a omului-membre — şi ale omului median, omului ritmic, căruia îi aparţine ca o contraimagine sufletească afectivitatea omului. În mod preferenţial, încercăm să însoţim cu gesturi ale braţelor şi mâinilor vorbirea, care devine foarte uşor abstractă. Căutăm să introducem afectivul în discurs cu acest sprijin. În prezent, în anumite cercuri — nu vreau să spun în care — a întări discursul cu gesturi este considerat a fi semnul unei naturi echilibrate. Dacă se analizează problema şi din alt punct de vedere, se poate spune: Când cineva, pentru ca să nu-şi susţină vorbirea cu gesturi, îşi face obiceiul să-şi bage mâinile în buzunarele pantalonului, acesta nu este numai un semn al echilibrului, ci, poate, şi a unei anumite blazări. Acesta este celălalt aspect al problemei. Nu vreau să iau atitudine nici pro nici contra, dar în acelaşi timp braţele, pe lângă faptul că aparţin omului-membre, indică şi omul median, omul-circulaţie. Acest lucru era resimţit atunci când vorbirea şi mişcarea braţelor erau aduse într-o anumită relaţie cu planeta Marte. Marte nu se află într-o legătură atât de intimă cu Pământul ca Luna, iar ceea ce se află la baza organismului vorbirii şi a braţelor nu are o legătură atât de intimă cu omul terestru cum au picioarele şi partea inferioară a corpului. Putem spune: Într-o anumită privinţă, ceea ce corespunde ca activităţi membrelor inferioare acţionează foarte puternic asupra omului inconştient; asupra omului semiconştient acţionează cu deosebită forţă ceea ce corespunde braţelor şi mâinilor. Cineva care are mâini neîndemânatice, care nu poate face cu degetele mişcări îndemânatice, nu va deveni nici un gânditor foarte subtil. Într-un anumit sens el va căuta mai mult o

legătură grosolană de gânduri decât elaborări fine de raţionamente. Dacă are mâini grosolane el va fi mult mai adecvat pentru materialism, decât dacă face mişcări abile cu mâinile. Aceasta nu are nimic de-a face cu concepţia abstractă despre lume, ci cu înclinaţia pentru o concepţie spirituală despre lume, care ridică întotdeauna pretenţia de a o cuprinde într-o ţesătură fină de gânduri.

Toate aceste lucruri sunt focalizate de o pedagogie cuprinzătoare. Aţi fi probabil bucuroşi dacă, intrând în şcoala noastră Waldorf [35], aţi pătrunde în camera în care aproximativ după ora 10 are loc predarea lucrului manual de către prietena noastră, doamna Molt [36], împreună cu alte doamne şi aţi vedea băieţi ce tricotează şi băieţi ce croşetează plini de dăruire şi silinţă, ca şi fetiţele. Toate acestea reprezintă spiritul şcolii Waldorf, căci aici nu este vorba să se descrie în fraze programatice abstracte un lucru sau altul, ci să se ia în serios faptul că întregul învăţământ trebuie să plece de la cunoaşterea omului; ca profesor, trebuie să ştiu de ce este important să mişc degetele cu îndemânare ❙ când, în anumite situaţii, pot trece degetul mijlociu peste arătător, ca un caduceu, sau dacă sunt incapabil să fac aceasta ❙, ce reprezintă aceasta pentru gândire. Mişcările degetelor noastre sunt în mare parte profesorii elasticităţii gândirii noastre. Aceste lucruri pot fi urmărite acum şi prin cunoaştere. Vă veţi putea însuşi relativ uşor aptitudinea de a pune în mod elastic degetul mijlociu peste degetul arătător, realizând un şarpe din caduceul lui Mercur, dar veţi reuşi mult mai puţin să treceţi degetul mijlociu de la picior peste degetul al doilea. În aceasta constă deosebirea între cele două organizări de organe. Este foarte important să se focalizeze acest lucru, căci construcţia piciorului este intim legată de întreaga noastră natură terestră umană. Prin organizarea mâinii noi ne ridicăm deasupra naturii terestre. Ne ridicăm spre extraterestru. Această ridicare de sine spre extraterestru a omului o simţea vechea înţelepciune când spunea: Omul inferior este repartizat Lunii; omul care se ridică deasupra naturii sale terestre este repartizat lui Marte. Această înţelepciune străveche simţea în întregul Cosmos organizarea, aşa cum noi simţim organizarea în om. Dar materialismul a dus lucrurile până acolo încât să nu se mai poată înţelege nimic din om. Trebuie să spun mereu că tragedia materialismului este că el îşi îndreaptă privirea spre materie, dar nu înţelege nimic despre materie, pierde chiar legătura cu existenţa materială. Din această cauză, materialismul nu poate aduce decât răul şi în plan social. Materialiştii socialişti sunt palavragii în ceea ce priveşte adevărul. Aceasta au învăţat-o de la burghezie, care practică vorbăria materialistă de secole, dar nu au aplicat-o instituţiei sociale şi au rămas la jumătatea drumului. O concepţie spirituală despre lume ne va redezvălui natura omului, dar nu va releva o viziune sufletesc-spirituală concretă, care poate acţiona în toate componentele organizării umane.

Lucrurile nu pot progresa dacă nu se are în vedere cealaltă parte a vieţii. Căci în dezvoltarea organismului nostru tot ce aparţine omului superior este o metamorfoză a omului inferior din viaţa pământeană anterioară. Există un moment între moarte şi o nouă naştere când are loc o întoarcere pe dos prin care interiorul este îndreptat spre exterior, când ceea ce se prezintă ca legătura dintre ficat şi splină se transformă, în întreaga sa structură de forţă, în ceea ce la o nouă naştere devine sistemul auditiv. Întregul om inferior apare transformat. La omul inferior există o anumită legătură între ficat şi splină. Aceste două organe se insinuează întru câtva unul în celălalt. Ceea ce este splină se strecoară prin ficat, ajunge într-o anumită condiţie de partea cealaltă şi reapare în aparatul auditiv. Şi aşa se întâmplă şi cu celelalte organe. În prezent, se vorbeşte despre faptul că ar trebui găsite dovezi pentru vieţile pământene repetate. Totuşi, mai întâi trebuie să deţii metoda prin care aceste dovezi pot fi găsite. Cine poate studia capul uman în mod corect ajunge să înţeleagă această transformare a omului inferior în cap uman; dar n-o poate înţelege fără a implica stadiul intermediar al trăirii dintre moarte şi o nouă naştere.

În această privinţă putem întâlni lucruri foarte ciudate. Poate veri fi miraţi dacă vă spun următoarele. Un artist care a cunoscut concepţia noastră a spus: Tot ce spune antroposofia este foarte frumos, dar ea nu aduce dovezi. De Rochas [37], de exemplu, a furnizat dovezi spunând că în anumite stări de hipnoză pot apărea la om reminiscenţe ale unor vieţi pământene anterioare. ❙ Trebuie să spun că m-a uimit ca tocmai un artist ca el să spună aşa ceva, deoarece asta este ca şi cum eu ţi-aş declara: Dragă prietene, tablourile tale nu-mi spun nimic, arată-mi mai întâi originalele şi atunci voi putea crede că ele sunt bune, sau ceva asemănător. Ar fi un nonsens, nu-i aşa? Tabloul trebuie să vorbească prin sine, nu prin compararea cu originalul. Capul omului vorbeşte pentru sine. El exprimă adevărul, este om inferior transformat şi indică vieţi pământene anterioare. Dar mai întâi trebuie să înţelegi corect ce ai în faţă.

În felul acesta suntem îndrumaţi să înţelegem că ceea ce există fizic în faţa noastră este o expresie nemijlocită pentru spiritual. Putem vedea că omul fizic pe care-l avem în faţa noastră este o expresie a traseului spiritual care este parcurs între moarte şi o nouă naştere. Lumea fizică trebuie explicată din sine şi ea aduce lumea spirituală în această explicaţie. Dar mai înainte de asta trebuie să ai posibilitatea de a-ţi spune: Procesele naturale sunt numai o jumătate a întregului, când ele există numai ca fenomene ce cad sub simţuri. Pornind de la aceasta poţi găsi trecerea spre evenimentul care dă sensul corect al Pământului, evenimentul de pe Golgota, care este, pe de o parte, un eveniment pur spiritual, dar intervine în acelaşi timp în viaţa fizică. Dacă nu eşti pregătit să vezi în mod corect relaţia dintre fizic şi spiritul nu vei fi niciodată în stare să înţelegi că evenimentul de pe Golgota este concomitent un eveniment spiritual şi un eveniment al planului fizic. În anul 869, la cel de al optulea Conciliu ecumenic, spiritualul a fost eliminat, apărând în acelaşi timp şi imposibilitatea înţelegerii evenimentului de pe Golgota. Partea interesantă este că mărturisirile de credinţă occidentale au plecat de la creştinism, dar au avut o grijă uimitoare de a nu cuprinde esenţa creştinismului.

Esenţa creştinismului trebuie să fie înţeleasă de pe poziţia spiritualului. Iar confesiunile occidentale s-au opus spiritualului şi unul dintre principalele motive pentru care antroposofia este înfierată de catolicism este acela că aici se trece de la eroarea că omul ar fi alcătuit din trup şi suflet la adevărul că este alcătuit din trup, suflet şi spirit. Aceasta arată interesul catolicismului de a nu lăsa omul să ajungă la recunoaşterea spiritului şi în nici un caz la înţelegerea a ceea ce este, de fapt, evenimentul de pe Golgota. Şi aşa s-a pierdut această întreagă cunoaştere despre care vedeţi că acţionează atât de lămuritor pentru înţelegerea omului. Cum să elaborezi o pedagogie pentru omenirea actuală, când aceasta a pierdut înţelegerea pentru esenţa omului?

A fi pedagog înseamnă să rezolvi acea enigmă grandioasă care ne dă în sarcină copilul şi care, treptat, aduce la lumină ceea ce a fost structurat între moarte şi o nouă naştere. Dar confesiunile au avut în vedere numai viaţa post-mortem, viaţa de după moarte pentru a înrobi egoismul uman, dar nu au luat în considerare viaţa umană de pe Pământ ca o continuare a vieţii cereşti. Pentru a avea pretenţia ca omul să se dovedească demn de cerinţele ce i s-au impus înainte de a fi intrat în această viaţă pământeană, este necesar un anumit altruism al concepţiei, în timp ce confesiunile au scos la iveală până acum cel mai mult egoismul concepţiei. Ceea ce este propriu confesiunilor capătă, într-un anume sens, o tentă morală. Aici cunoaşterea pur teoretică se revarsă în morala superioară a mentalităţii şi în morala concepţiei despre lume. Faptul că într-un anumit sens o înclinaţie morală pentru spiritualitate constituie premisa pentru o cunoaştere a esenţei spirituale ar trebui recunoscut şi de prietenii antroposofiei. În aceste vremuri grele este mai ales necesar să acordăm atenţie şi acestei părţi morale a concepţiei despre lume. Dacă vedeţi ce se întâmplă în lumea exterioară, va trebui să spuneţi: Un lucru care este frate cu minciuna şi care se amplifică în timpul nostru până la minciună este ceea ce a rezultat din materialism pentru trăirea morală a omenirii. Acest lucru s-ar intensifica dacă omenirea nu ar fi ajutată prin cunoaşterea care năzuieşte spre spirit şi care trebuie legată de o înălţare a simţului moral interior al omului. Ar trebui să ne însuşim şi aptitudinea de a simţi cum concepţia despre lumea antroposofică aparţine sarcinilor, demnităţii totale a omului; această simţire ar trebui luată ca punct de plecare pentru cunoaşterea noastră. Acest lucru constituie o necesitate pentru omenirea actuală, şi am vrea să găsim mereu noi expresii şi forme ale vorbirii pentru a caracteriza tocmai acest aspect al sarcinilor ce derivă din ştiinţa spiritului.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a X-a

Dornach, 1 mai 1920

A înţelege lumea fără a înţelege omul nu este posibil. Acesta este rezultatul global al abordărilor pe care le-am făcut aici. Din acest motiv aş vrea să mai adaug azi câte ceva care conduce la cunoaşterea omului. Să luăm ca punct de plecare diferenţa, mult discutată şi focalizată până acum, dintre organizarea capului uman şi cea a restului corpului uman, mai cu seamă a omului-membre. As vrea să vă reamintesc că organizarea capului, aşa cum o cunoaştem în viaţa dintre naştere şi moarte, este urmarea acelor procese formatoare care au fost active de la ultima moarte până la încarnarea terestră în această viaţă. Trebuie însă să conchideţi de pe acum că tot ce este legat de organizarea capului uman întru câtva nu ascultă în legitatea sa de acele reguli şi forţe la care suntem adaptaţi ca oameni pământeni. Noi suntem adaptaţi la viaţa terestră prin acea organizare a capului pe care o obţinem abia în această încarnare. Am vorbit deja de felul în care suntem adaptaţi cu această organizare la viaţa terestră. Noi împlinim un ciclu al preluării alimentelor şi al prelucrării acestora în 24 de ore. Prin aceasta suntem adaptaţi la mişcarea Pământului în 24 de ore. Într-o oarecare măsură în noi se întâmplă ceva asemănător cu ceea ce se împlineşte în mişcarea Pământului în Cosmos. Capul însă îl aducem în organizarea noastră, în principal, odată cu naşterea. Din această cauză, capul nu este la început adaptat condiţiilor terestre, ci condiţiilor extraterestre. Prin aceasta, capul are o poziţie cu totul specială. Aş vrea să vă fac clară, printr-o comparaţie, situaţia în care se află capul omului în prima etapă de viaţă.

Imaginaţi-vă că vă aflaţi pe un vapor. Acesta face cele mai variate mişcări. Dacă aveţi pe vapor o busolă, un ac magnetic, poziţia acestuia nu urmează mişcărilor vaporului, ci indică în permanenţă polul nord magnetic. El se sustrage de la participarea la mişcările vaporului. Se pot chiar regla mişcările vaporului după poziţia constantă a acului magnetic. Într-o anumită privinţă acesta este asemănător capului uman. Cu restul corpului omul săvârşeşte cele mai variate lucruri, aici, în lumea fizică. Într-o anumită măsură, capul nu participă la ceea ce săvârşeşte omul în viaţa pământeană. Cu forţele sale înnăscute el este organizat, în primul rând, în vederea extraterestrului. Totuşi există întotdeauna o interacţiune între organizarea capului şi organizarea restului corpului omului. Numai că această interacţiune se realizează în cursul timpului care se scurge intre naştere şi moarte. Capul nostru, aşa cum îl obţinem prin naşterea în această lume din lumile supraterestre, este organizat la început pentru viaţa de reprezentare. El este format în întregime astfel încât viaţa de reprezentare se poate folosi de acest cap ca de unealta sa. Dacă s-ar dezvolta numai pe baza forţelor pe care le primeşte din lumile suprapământene, el s-ar putea forma numai ca organ al vieţii de reprezentare. Atunci, am pierde treptat în întregime legătura cu lumea prin organizarea capului nostru. Am trece atunci prin existenţa terestră cu conştienţa că dezvoltăm prin capul nostru numai reprezentări, adică numai imagini ale vieţii pământene. Am păstra tot mai mult conştienţa faptului că noi proeminăm într-o anumită măsură din organizarea noastră care este legată de fiinţa pământeană, că proeminăm cu capul nostru ca şi cum prin acest cap am fi fiinţe străine de Pământ, care dezvoltă în imagini ceea ce este legat de viaţa pământeană.

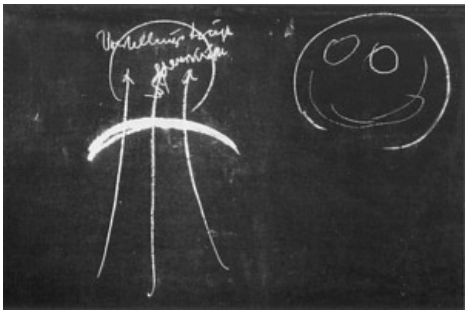

Planșa 18

[măreşte imaginea]

Nu este însă cazul. Nu este cazul deoarece restul organismului îşi trimite forţele în cap. Şi dacă ne întrebăm despre calitatea forţelor care începând din copilărie sunt trimise de restul organismului în cap, trebuie, în timp ce caracterizăm aceste forţe ca fiind sufleteşti, să le căutăm în forţele voinţei. Restul organismului inundă încontinuu ceea ce ţine de reprezentare în capul nostru cu forţe voliţionale. Astfel încât, schematic, putem spune: Capul îl primim ca rezultat al încarnării anterioare, ca purtător al reprezentării (planşa 18, stânga); dar forţele voliţionale sunt trimise în acesta de restul organismului. Ceea ce v-am spus acum nu se desfăşoară numai în viaţa sufletească, ci îşi arată efectele şi în viaţa corporală. Prin faptul că suntem oameni ai capului, noi ne naştem în lumea pământeană ca fiinţe de reprezentare. Forţele de reprezentare sunt încă foarte puternice când ne naştem în viaţa terestră. Ele radiază de la cap asupra întregului organism. Aceste forţe de reprezentare sunt cele care în primii şapte ani de viaţă fac ca din restul organismului să acţioneze acele forţe care se concretizează în a doua dentiţie; aceleaşi forţe care, de fapt, în noi consolidează viaţa de reprezentare, care încă nu este consolidată înainte ca noi să ne pregătim pentru primirea celei de a doua dentiţii, exact aceleaşi forţe contribuie la apariţia dinţilor. După ce apar dinţii, aceste forţe devin libere. Atunci ele pot deveni suport al vieţii de reprezentare, pot forma reprezentările, pot modela în mod corespunzător memoria, pot da naştere unor reprezentări foarte clar conturate. Atâta vreme cât avem nevoie de aceleaşi forţe pentru apariţia dinţilor, noi nu le putem utiliza ca adevărate forţe de consolidare a vieţii de reprezentare.

După vârsta de şapte-opt ani ar trebui să se vadă cum voinţa care este legată în mod esenţial de celălalt om, nu de omul-cap, pătrunde cu forţă în cap. Acest lucru nu se produce de la sine. Căci capul nostru, care este organizat pentru domeniul extraterestru, nu poate prelua pur şi simplu acele forţe puternice care vor să ţâşnească din metabolismul nostru ca purtătoare de voinţă. Aceste forţe trebuie mai întâi să se acumuleze (este desenată linia curbă dedesubt). Aceste forţe trebuie să se oprească mai întâi, înainte de a fi suficient filtrate, suficient diluate, suficient însufleţite pentru a putea fi folosite în cap. După ce ne-am maturizat sexual şi se produce ceea ce merge paralel cu

maturizarea sexuală, schimbarea vocii, ajungem la stadiul în care prin capul nostru poate coacţiona în omul terestru reprezentarea şi voinţa.

Aici aveţi un exemplu al felului în care ne putem referi cu ştiinţa noastră a spiritului la evenimente. Filosofiile abstracte care au fost puse în valoare în ultimul timp, de exemplu *Lumea ca voinţă şi reprezentare* a lui Schopenhauer [38], s-au împotmolit în abstract. Schopenhauer se străduieşte să caracterizeze lumea, pe de o parte, prin aspectul ei de reprezentare, pe de altă parte, prin aspectul ei de voinţă; numai că el se împotmoleşte în abstract, la fel şi Eduard von Hartmann [39]. Oamenii rămân în abstract. Concretul înseamnă să înţelegem cum în acest sistem al capului uman se regăsesc într-un mod foarte clar şi diferenţiat reprezentarea şi voinţa în cele două etape, de câte şapte ani de viaţă. Important este să ne putem referi la sufletesc-spiritual aşa cum se manifestă el în lumea fizică exterioară. În felul acesta vedeţi cum se întrepătrund activ forţele capului care ţâşnesc spre corp şi se materializează în formarea dinţilor şi forţele corpului care ţâşnesc spre cap şi se pregătesc să devină voinţă sufletească, cum contribuie mai întâi la formarea vorbirii şi abia după aceea pătrund în cap.

Aşa trebuie înţeles omul în procesul său formator. Aşa trebuie văzut ce se întâmplă, de fapt, cu omul. Am spus că prin capul său omul nu este organizat în vederea adaptării la condiţiile terestre. Aşa cum acul magnetic al busolei nu este adaptat la mişcările vaporului, tot astfel capul omului nu este adaptat la condiţiile terestre. Aceasta conduce treptat la întelegerea fiziologică a libertăţii. Aveţi acum posibilitatea de a înţelege ce am spus în cartea mea ***Filosofia libertăţii***, şi anume că putem percepe libertatea numai dacă o cuprindem cu gândirea lipsită de orice senzualitate, adică în procesele care se desfăşoară în om când voinţa sa dirijează gândirea pură şi o orientează spre direcţii precise.

Vedeţi cum se poate ajunge în mod treptat la studiul real al interacţiunii sufletesc-spiritualului cu corporalul fizic şi cum procesul de formare a vorbirii poate fi înţeles numai dacă îl concepem ca rezultat al acestor două surse care-l alimentează pe om, al celei care se află în omul-cap, pe de o parte, şi al celei care se află în omul-membre, pe de altă parte.

Acum puteţi înţelege mai exact că este imposibil să se spună că de la creier pornesc unele mijlociri ale voinţei prin nervii motori. Creierul îşi obţine propriile sale forţe de voinţă de la restul organismului. Desigur, nu trebuie să vă reprezentaţi aceasta în mod schematic căci procesul care se prezintă ulterior în acumularea sa, mai ales în acţiunea de formare a vorbirii, se pregăteşte, natural, mai devreme; este ceva care străbate toată viaţa, care se arată în trăsăturile sale cele mai caracteristice în perioadele speciale de tranziţie. Trebuie să ne fie clar că omul este adaptat, în fapt, atât la viaţa terestră cât şi la o viaţă extraterestră.

La viaţa terestră el este adaptat în aşa fel încât, spre deosebire de animal, care duce anumite procese până la capăt, el nu le finisează în organizarea sa pur naturală. Animalul se naşte cu toate funcţiile sale. Omul trebuie să obţină el însuşi aceste funcţii, condus fiind prin educaţie etc. În fond, ceea ce se petrece şi în om este numai o expresie exterioară a ceea ce se petrece organic în el. Dacă se studiază metabolismul animalului conform cu ştiinţa spiritului, vedem că acesta este dus mai departe decât metabolismul omului. Metabolismul omului trebuie oprit mai devreme decât metabolismul animalului. Ceea ce în animal este dus până la o anumită treaptă (planşa 19, stânga sus, linia orizontală cu terminaţie sferică), la om trebuie să se oprească mai devreme. Omul nu trebuie să digere ca animalul, el trebuie să se oprească mai repede în procesul de digestie decât acesta. Prin aceasta el obţine acele forţe care devin purtătorii fizici pentru ceea ce trimite prin voinţă sus, în cap.

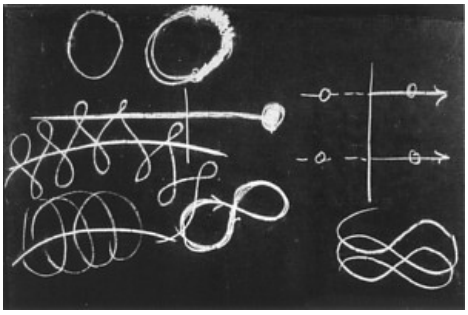

Planșa 19

[măreşte imaginea]

Natura umană este complexă şi, dacă nu vrem să acceptăm incomoditatea de a studia cu adevărat natura umană, obţinem doar o ştiinţă a naturii despre om aşa cum o avem azi în ştiinţa exterioară, care nu poate ajunge la ceea ce fiinţa umană găseşte cu adevărat. Fiinţa umană va putea fi dezvăluită cu adevărat numai când se va accepta ca ştiinţa spiritului să strălumineze ştiinţa naturii. Dar dacă în ceea ce-l priveşte pe om lucrurile stau aşa cum vi le-am spus, dacă între om şi lumea exterioară extraumană există relaţia pe care v-am prezentat-o în aceste conferinţe, atunci veţi recunoaşte şi faptul că lumea extraumană poate exista pentru om numai dacă acesta are o anumită asemănare cu organizarea lui. Cu alte cuvinte, noi suntem adaptaţi ca oameni-membre la condiţiile terestre; prin formaţiunea cap ne ridicăm din condiţiile terestre, ca busola deasupra vaporului. Ceva asemănător trebuie să aibă loc şi în lumea extraumană. În mişcările planetelor trebuie să existe ceva care corespunde adaptării naturii membrelor umane la terestru, iar altceva care să se ridice deasupra; ceva trebuie să nu-i aparţină acesteia.

Oare cum priveşte ştiinţa actuală a naturii omul? Îl vede ca şi cum n-ar avea cap. Bineînţeles că ea studiază şi capul, dar cum îl studiază? Ca pe un fel de anexă a restului organismului. Tot ce face ştiinţa naturii pentru a cunoaşte omul se bazează pe înţelegerea a ceea ce este în afara capului omului, dar nu şi în capul său. Acest lucru trebuie să fie înţeles din lumea spirituală.

Aş fi putut folosi şi altă comparaţie. Aş fi putut spune şi că formaţiunea cap este, raportat la restul organismului, în aceeaşi situaţie în care v-aţi afla într-un tren. Dumneavoastră nu participaţi la mişcările trenului. Sunteţi în repaus, vă lăsaţi dus de tren. Tot astfel, capul uman doar contemplă restul organismului, care se adaptează lumii exterioare. El se lasă purtat de acesta. El este organizat în vederea unei cu totul alte lumi. Tot aşa trebuie să stea lucrurile şi în lumea exterioară. Aşadar, dacă se elaborează o istorie naturală a omului aşa cum o avem azi, aceasta vorbeşte, de fapt, numai despre om, făcând abstracţie de capul său. Din această cauză, ea nu înţelege entitatea adevărată a omului. Când elaborăm o astronomie pe baza aceloraşi principii, nici ea nu corespunde întregii lumi extraumane, ci numai unei anumite părţi; cealaltă parte, care se sustrage acestui principiu, nu este observată. Forţa ştiinţei naturii din ultimele 3-4 secole a constat mai ales în faptul că a elaborat mişcări ale Cosmosului care fac abstracţie de un anumit conţinut al său, aşa cum restul ştiinţei naturii face abstracţie de capul uman. Din această cauză astronomia obţine forme de mişcare (Pământul se învârteşte în jurul Soarelui pe o elipsă şi altele asemănătoare) care sunt tot atât de neadevărate cât este de neadevărată ştiinţa naturii pentru întreaga entitate umană. Ele nu corespund adevărului lumii. Din această cauză a trebuit să insistăm asupra necesităţii de a fertiliza concepţia copernicană cu ajutorul ştiinţei spiritului.

Mulţi dintre misticii, antroposofii actuali etc. spun, în prezent, că lumea simţurilor pe care o avem în jurul nostru este maya. Dar ei nu duc lucrurile până la ultimele lor consecinţe, căci altfel ar trebui să spună: Şi lumea sistemului copernican, această mişcare a Pământului în jurul

Soarelui etc., este, în realitate, o iluzie, o maya şi ea trebuie corectată. Trebuie să conştientizăm că în ea se introduce ceva ce poate fi tot atât de puţin recunoscut ca bază a premiselor utilizate de Copernic, Galilei şi Kepler pe cât poate fi înţeleasă din principiile ştiinţelor naturale actuale entitatea omului.

Dacă abordăm o temă ca aceasta, trebuie să indicăm totodată şi un lucru care s-a petrecut împreună cu evoluţia umanităţii. Dacă ne amintim ceea ce am mai spus, că în timpuri vechi a existat o înţelepciune primordială, ceva ce oamenii au ştiut, de fapt, printr-o stare atavică asemănătoare visului, dar care în conţinutul său a depăşit mult cuceririle obţinute în prezent, dacă ne reamintim toate acestea, nu ne va fi greu să reflectăm la faptul că imaginea lumii existentă în timpurile vechi era cu totul diferită de ceea ce putem avea, în prezent, ca imagine a lumii. Ce reprezenta imaginea lumii pentru înaintaşii noştri? Era prezentă mult mai mult decât azi ca imagine a lumii ceea ce se aducea prin naştere în existenţa fizică. În prezent, mai există o imagine a lumii cel mult la copii, dacă întelegem să-i investigăm în modul corect, ceva ca o imagine a lumii în care omul a trăit înainte de a coborî în existenţa fizică. Dar această imagine a lumii dispare mai târziu. Omenirea mai veche avea această imagine a lumii. Şi ceea ce era prezent în omenirea epocilor de început de dezvoltare spirituală, ca imagine astronomică, ca descriere a sistemului solar, a sistemului planetar şi a legăturii acestuia cu omul, era ceva ce omul trăia nemijlocit în sine, chiar dacă avea un aspect de vis. Desigur, noi privim azi cu o anumită aroganţă la timpurile înaintaşilor omenirii. Dar atunci se ştia cu adevărat că în noi este ceva legat de Marte, de Mercur etc. Era un constituent interior al conştienţei entităţii umane. Era ceea ce răsărea în om în timp ce el evolua în acest context. Omul străvechi nu vedea numai constelaţia exterioară. El simţea în sine o constelaţie interioară, un sistem cosmic interior. El simţea sistemul cosmic din afara lui în capul său, pe care în prezent îl avem ca purtător al vieţii de reprezentare nediferenţiate. Aici, în interior, lumina Soarele, se roteau planetele. Omul purta în capul său această imagine a lumii (planşa 18, dreapta). Şi ceea ce purta în capul său avea în sine forţe care acţionau asupra restului organismului, care la rândul lor influenţau ceea ce se obţine din forţele terestre numai după naştere, respectiv după concepţie; omul era influenţat de structura capului în aşa fel încât era prins şi restul organismului său în adaptarea la forţele planetare. Se vede din aceasta că omul pătrunde prin naştere în lumea aceasta. Ca ereditate el prezintă tendinţa de a primi primii săi dinţi, dinţii de lapte, care apar în decurs de aproximativ un an. A doua dentiţie are nevoie de un timp de şapte ori mai lung, fiind realizată de însuşi organismul uman. Astfel, un ritm pe care-l aducem cu noi prin naştere şi care se referă la ciclul anual este încetinit de şapte ori în viaţa noastră pământeană. Ciclul anual este încetinit de şapte ori. Acest lucru a fost exprimat şi prin aceea că în divizarea timpului a fost introdusă relaţia dintre o zi şi o săptămână. Săptămâna este de şapte ori mai lungă decât ziua. Aceasta exprimă faptul că în om se întâmplă ceva care se desfăşoară de şapte ori mai încet decât ceea ce introducem prin naştere în existanţa fizică. Procesul propriu-zis al existenţei umane nu va fi înţeles dacă nu vom şti că ceva ce este adus în om într-un anumit fel de condiţiile cosmice trebuie să fie încetinit de şapte ori în timpul existenţei terestre.

Ştiinţa ocultă ebraică a vorbit mult tocmai despre aceste fapte. Dacă vreau să exprim în limba noastră ceea ce ştiinţa ebraică a spus despre acest lucru provenind dintr-o ştiinţă atavică, trebuie să spun: Aceşti ocultişti ebraici vechi îşi învăţau elevii că Iahve, care este zeul propriu-zis al Pământului, care a adăugat organizărilor Saturn, Soare şi Lună organizarea Pământului, are tendinţa de a încetini de şapte ori ceea ce a ajuns la noi din organizarea lunară. Ceva din om vrea să se mişte mai repede faţă de cursul terestru al Pământului. Aş putea spune şi că vechiul ocultist evreu le spunea elevilor săi: Lucifer aleargă de şapte ori mai repede decât Iahve. Aceasta ne indică două mişcări, două curente în natura umană. Cele două curente sunt prezente şi în natura extraumană, într-un mod diferit decât în natura umană.

Dar acest gând de care ne apropiem aici nu este foarte uşor de cuprins. Dacă vrem să-l pătrundem trebuie să plecăm de la relaţiile sociale, pentru a ne întoarce din nou spre relaţiile cosmotelurice.

Am spus în mai multe rânduri în conferinţe oficiale ceva ce aş vrea să exprim şi aici. Dacă supervizăm răul vremurilor actuale, vedem că întreaga inteligenţă a omenirii mai recente s-a dezvoltat într-un mod străin adevărului. Este ciudat că tocmai în viaţa practică găsim din ce în ce mai mult oamenii incapabili, nu pe cei capabili. În secolul al XIX-lea s-a discutat mult despre influenţa etalonului aur, acoperirea prin aur, asupra relaţiilor economice internaţionale. Puteţi parcurge rapoartele parlamentare ale secolului al XIX-lea. Încercaţi să vă faceţi o imagine a ceea ce au gândit oamenii despre monometalismul etalonului aur. Ei considerau că etalonul aur va face posibil comerţul liber, dincolo de domeniul unitar al economiei mondiale.

Aceasta se credea peste tot unde se înălţau imnuri de laudă etalonului aur. Dar ce s-a întâmplat în realitate? Au apărut barierele vamale. Încetul cu încetul s-au dezvoltat adevăratele relaţii de schimb, în aşa fel încât s-au instalat peste tot bariere vamale. Acest lucru l-a produs realitatea.

Dacă aţi judeca superficial, aţi spune: Lumea trebuie să fi fost tare proastă. Dar ea nu era proastă; printre cei care prevedeau o stimulare a comerţului liber prin etalonul aur erau minţi foarte ascuţite, oameni deştepţi. Dar ei nu aveau simţul realităţii, ei calculau numai cu logica nu şi cu o măsură a realităţii. Ei nu puteau pătrunde în relaţiile reale, aşa cum cercetătorii noştri naturalişti actuali nu pot pătrunde în organizarea inimii, a ficatului, a splinei etc. Ei rămân împotmoliţi cu teoriile lor în abstracţiuni, în ciuda faptului că devin materialişti. Din această cauză se poate întâmpla aşa cum se povesteşte într-o anecdotă bazată pe realitate care luminează multe: într-o academie de ştiinţe, unul dintre membri savanţi ai acesteia, un fiziolog, elaborase o teorie despre cât timp ar putea ţine păsările fără mâncare. Fiziologul respectiv instalase peste tot pe coridorul său colivii cu păsări pentru a afla cât timp pot ele să nu mănânce. Apoi a înregistrat datele, pe care le-a prelucrat şi le-a prezentat într-o prelegere pe care a ţinut-o într-o şedinţă a Academiei. Dar în aceeaşi casă locuia şi un fiziolog care nu aprecia asemenea metode. El locuia cu un etaj mai sus. După ce s-a citit prelegerea savantă, acesta s-a ridicat şi a spus: Din păcate, trebuie să spun că datele prezentate nu sunt exacte, deoarece bietele fiinţe îmi făceau milă şi trecând pe acolo le hrăneam.

Este o anecdotă, dar se bazează pe realitate, pentru că, în fapt, o mare parte din materialul care se află la baza ştiinţei noastre exacte a luat naştere şi pe această cale, cineva „a hrănit păsările", în loc să le „înfometeze". Când ai cu adevărat simţul realităţii nu poi face mare lucru cu astfel de metode statistice. Nu poţi obţine foarte mult de la astfel de metode. Acest simţ al realităţii a lipsit cu totul omenirii mai recente. De ce a lipsit? De vină este o anumită necesitate a evoluţiei umanităţii.

Admiteţi că în timpuri vechi omul a privit în lumea exterioară în limitele permise de simţurile sale (planşa 19, dreapta sus). El a cuprins cu privirea relaţiile din lumea exterioară prin tot ceea ce purta în sine. El şi-a format şi teoriile asupra stelelor din sistemul său stelar interior. El avea simţul adevărului. Acest simţ al adevărului sălăşuia în simţuri (sunt desenate cele două cerculeţe din dreapta); acesta a dispărut în timpul evoluţiei umanităţii. El trebuie dezvoltat în interior tot atât de mult cât era dezvoltat mai înainte în exterior. Trebuie să ajungem să aclimatizăm simţul realităţii în interiorul nostru, prin educaţia pe care o obţinem prin ştiinţa spiritului, abia apoi vom putea dezvolta simţul realităţii în lumea exterioară. Dacă oamenii ar continua să meargă pe calea pe care s-au dezvoltat odată cu noua intelectualitate, ei nu ar mai putea să supervizeze ce este afară; lucrurile ar evolua ca în cazul etalonului aur: în timp ce se preconiza că va lua naştere un comerţ liber au fost ridicate bariere vamale. Acest lucru se întâmplă continuu în cele mai variate domenii ale aşa-numitei vieţi practice. Ceea ce aici s-a produs la scară mare se întâmplă, în prezent, peste tot la scară mică. Practicienii prevăd unele lucruri în realitate se întâmplă invers. Ar fi interesant să se înregistreze ce au prevestit practicienii că se va întâmpla în timpul ultimului război. S-a întâmplat, de fapt, altceva decât fusese prezis, tocmai pentru că oamenii nu mai aveau nici un simţ al adevărului. Dar acest simt al adevărului nu apare decât dacă omul se educă prin ştiinţa spiritului. În viitor, nimeni nu va fi un practician, nu va avea un simţ al adevărului, dacă va refuza să se educe în interior

prin ştiinţa spiritului într-un fel în care, în prezent, nu poţi fi format de lumea exterioară. Noi trebuie să introducem în lumea exterioară si ceea ce se dezvoltă în interior. Oamenii nu vor afla cum se comportă inima faţă de ficat dacă nu-şi însuşesc metoda corespunzătoare prin instruire în cadrul ştiinţei spiritului. Iată de ce este necesară ştiinţa spiritului. Mai înainte puteai spune că inima se comportă faţă de ficat în lumea interioară aproximativ aşa cum se comportă în lumea exterioară Soarele faţă de Mercur şi se ştia ceva pentru că se transfera relaţia Soare-Mercur din lumea suprasensibilă în lumea sensibilă; acest lucru nu mai este înţeles şi nici nu mai poate fi înţeles dacă oamenii nu-şi însuşesc baza pentru impulsul acestei înţelegeri din interior spre exterior. Acest impuls nu ţi-l poţi însuşi numai prin clarvedere ❙ faptele ştiinţei spiritului se cercetează prin clarvedere ❙, acest simţ ţi-l însuşeşti în timp ce treci prin gândire şi simţire cele stabilite prin metoda clarvederii şi îţi organizezi viaţa potrivit cu aceasta. Este vorba de a studia rezultatele ştiinţei spiritului, nu de a satisface curiozitatea legată de clarvedere. Acest lucru trebuie mereu subliniat, căci în procesul cultural general al umanităţii are o importanţă deosebită aplicarea metodei ştiinţei spiritului la viaţa exterioară şi, de asemenea, la cunoaşterea lumii mari, a lumii extraumane.

Aşadar, ceea ce trebuie să considerăm ca fiind organizarea primordială a capului se pătrunde treptat în cursul vieţii noastre cu tot ceea ce în organizarea noastră este adaptare la lumea exterioară. Aşadar, trebuie să învăţăm a înţelege din organizarea omului, din organizarea omului-membre lumea extraumană. Şi în această privinţă ne pot ajuta numai lucruri ca cele la care m-am referit deja. V-am spus că între starea de veghe a omului şi starea sa de somn există o opoziţie. Pe de o parte, avem veghea, trezirea, pe de alta, somnul. Sunt stări opuse una alteia. Şi în timp ce una trece în cealaltă în momentele trezirii şi adormirii, noi trecem printr-un fel de punct zero al existenţei noastre. Momentul trezirii şi acela al adormirii trebuie să aibă ceva în comun.

Acest fapt ne arată că dacă vrem să exprimăm ciclul diurn al omului printr-o formă geometrică nu putem utiliza nici cercul, nici elipsa (fig. 3). Dacă am atribui starea de somn unei părţi a elipsei, atunci starea de somn şi stările trezirii şi adormirii s-ar separa una de alta (planșa 19, cercurile de sus). Dar ele nu se pot separa ❙ vom mai vedea că ele reprezintă o identitate şi în manifestările lor exterioare. Aşadar, nu putem să prezentăm în formă de cerc sau de elipsă o reprezentare care să corespundă ciclului diurn al omului. O putem prezenta numai ca find o lemniscată (fig. 2)(planșa 19, centru jos). Numai prin aceasta avem posibilitatea să ne reprezentăm trezirea trecând prin acelaşi loc în care am marcat adormirea.

Fig. 3

Dar mai există ceva. Dacă urmărim procesul dezvoltării umane mai ales în copilărie, trebuie să spunem că noi ne trezim în acelaşi fel cum am adormit. Dar putem exclude starea de somn din întreaga viaţă umană. Noi îi învăţăm pe copii în timpul zilei. Ar trebui să avem întotdeauna un simţ pentru a observa ce a devenit ceea ce noi îi învăţăm pe copii nu imediat, ci în ziua următoare, după ce eul şi corpul astral au fost un timp despărţite de corpul fizic şi de cel eteric prin starea de noapte. Abia acum copilul pune în practică ceea ce îl învăţăm în timpul zilei. Noi trebuie să orientăm pedagogia şi didactica noastră ţinând seama de acest lucru. Astfel încât putem spune, referitor la stările alternative ale zilei şi nopţii: Noi dormim; prin trezire ieşim prin acelaşi loc prin care am adormit, dar progresăm puţin în privinţa evoluţiei umane. Progresăm într-o altă direcţie.

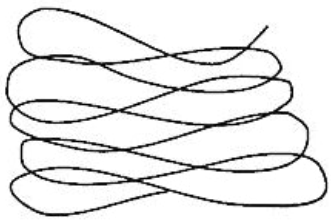

Fig. 4

Din această cauză nu trebuie să prezentăm schematic procesul ca în lemniscată, deoarece, deşi noi ieşim prin acelaşi punct, o facem puţin mai departe, aşa încât obţinem lemniscate progresive (fig. 4)(planșa 19, dreapta jos). Dacă examinăm, aşadar, pe de o parte, starea alternativă între veghe şi somn, iar pe de altă parte dezvoltarea, obţinem ca formă geometrică pentru ceea ce se întâmplă cu omul o linie elicoidală. Această spirală este în corelație intimă cu evoluția noastră, şi evoluția noatră este la rândul ei în corelație cu întregul sistem cosmic. Din această cauză trebuie să căutăm această aceeaşi linie ca bază a mişcărilor cosmice. Și dacă în loc să se aplice spaţiului ceresc o geometrie abstractă, i s-ar fi aplicat geometria concretă care rezultă din omul întreg, s-ar fi ajuns la altceva. Căci în întelepciunea originară, exista această linie. Acolo nu se spunea că ceva, să zicem Marte, s-ar mişca altfel decât progresând într-o astfel de linie (planșa 19, stânga centru). Numai că, treptat, acest lucru s-a uitat. Omul a ajuns să „construiască” teorii în loc să „știe”. Ce a rezultat din aceasta? Această linie, care progresează aşa (fig. 5), în care nu se putea merge mai departe. Și aşa s-a luat această linie (fig. 6) și peste ea cercuri și s-a obținut teoria epiciclurilor. Teoria ptolemeică a epiciclurilor este ultima rămăşiţă a vechii înţelepciuni, iar Copernic a întreprins pe baza acesteia din nou o simplificare. În jurul acesteia astronomia actuală încă mai teoretizează. Ea continuă să teoretizeze preferând să ia în considerare elipse şi cercuri şi tot felul de alte lucruri decât acea linie interior vie care reprezintă o spirală progresivă. Şi apare mirarea că observaţiile nu se suprapun cu calculele, că devin necesare corecturi noi.

Fig. 5

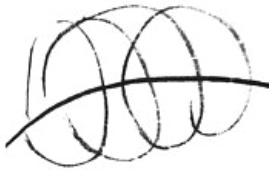

Fig. 6

Vedeţi cum se construieşte teoria relativităţii pe o eroare în perioadele de revoluţie ale lui Mercur. Nu se caută să se facă corectura decât

într-un alt mod decât ar trebui să se facă, adică revenindu-se la relaţia omului cu întreaga ambianţă. Dar despre acestea vom vorbi mâine.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a XI-a

Dornach, 2 mai 1920

Am atras ieri atenţia asupra modului în care ceea ce este prezent în om indică ceva care se află în mod corespunzător în Cosmosul extrauman, în măsura în care există o anumită relaţie între om şi Cosmosul extrauman. Lucrul asupra căruia trebuie să ne îndreptăm acum atenţia este organizarea orientată a capului uman spre o lume extraterestră, spre o lume aflată în afara celei de care depinde restul organismului uman. Capul nostru trimite în mod clar spre acea lume pe care am parcurs-o între moarte şi o nouă naştere. Întreaga structurare a capului nostru este în aşa fel întocmită încât reprezintă ecoul clar al sejurului nostru în lumile spirituale. Acum trebuie să căutăm ceea ce-i corespunde în Cosmos.

Este suficient să comparaţi comportarea lui Saturn, care se află departe în Cosmos, cu comportarea Pământului şi veţi percepe o anumită deosebire. Astronomia concretizează această deosebire spunând că Saturn se învârteşte în jurul Soarelui în 30 de ani, iar Pământul într-un an. Acum nu ne vom ocupa de faptul dacă aceste afirmaţii sunt corecte sau greşite, dacă reprezintă unilateralităţi sau nu, vrem să atragem numai atenţia că tocmai observaţiile obţinute prin urmărirea lui Saturn în spaţiul cosmic şi compararea vitezei sale cu ceea ce i se atribuie Pământului ca fiind o anumită viteză, prin aceasta, plecând de la sistemul cosmic copernican-keplerian, se ajunge la concluzia că Saturn are nevoie de 30 de ani pentru a înconjura Soarele, iar Pământul de un an. Iar lui Jupiter i se atribuie o mişcare de revoluţie de 12 ani. Timpul de revoluţie al lui Marte este mult mai scurt. Dacă observăm celelalte planete, Venus, Mercur, ajungem, la timpi de revoluţie mai mici decât cel al Pământului sau, spunem noi, despre care se afirmă că sunt mai mici decât timpul de revoluţie al Pământului. Toate aceste lucruri sunt gândite, bineînţeles, pe baza observaţiilor care se fac într-un mod sau altul.

M-am referit la faptul că obţinem o înţelegere adevărată a acestor lucruri numai când comparăm ce se întâmplă în depărtările cosmice cu ce se desfăşoară în mod coordonat în cuprinsul epidermei noastre, în organismul nostru. Ceva din ce se întâmplă aici corespunde la ceea ce numim timpul de revoluţie al Pământului în jurul Soarelui. Am atras ieri atenţia că şi pentru seria de fapte diurne trebuie indicată o anumită linie. Într-un mod asemănător trebuie reprezentată şi linia, acea linie curbă care corespunde mişcării anuale a Pământului, indiferent dacă avem sau nu convingerea că Pământul se roteşte în jurul Soarelui. Ce avem, de fapt, în faţa noastră? Gândiţi-vă că noi avem propriul nostru ciclu diurn, pe care-l percepem nu aşa cum corespunde Cosmosului, ci aşa cum apare în om, astfel încât să-i putem cuprinde şi pe acei oameni al căror timp de somn şi de veghe nu coincide cu alternaţa zi-noapte, adică pe cheflii şi pe cei ce duc o viaţă neregulată. Vrem să observăm acest ciclu diurn al omului astfel încât, din motivul enunţat ieri, să ni-l gândim reprezentat printr-o linie în care punctele adormirii şi trezirii se suprapun (planşa 20, dreapta sus). Am spus că aceste puncte ale adormirii şi trezirii trebuie gândite ca suprapunându-se. Sunt multe motive, dar ajunge unul pentru a recunoaşte cu o judecată nepărtinitoare că trebuie să aşezăm punctul trezirii peste cel al adormirii. Luaţi în considerare faptul cel mai evident: când vă gândiţi retrospectiv la viaţa dumneavoastră ea vă apare ca un circuit închis. Nu sunteţi siliţi să vă reprezentaţi această viaţă aşa (planşa 20, centru mijloc, linia dreaptă întreruptă): Azi am trăit şi am simţit ambianţa până la trezire; apoi vine întunericul; ieri am adormit aici, aici am trăit din nou până la trezire; urmează din nou întunericul. Nu astfel vă reprezentaţi viaţa, ci în aşa fel încât momentul trezirii şi momentul adormirii se suprapun în conştienţa dumneavoastră ce deapănă amintiri. Este un fapt simplu. El poate fi prezentat în aşa fel încât curba care reprezintă cursul zilei omului să fie desenată ca o lemniscată în care punctul trezirii se suprapune peste punctul adormirii. Dacă am avea o curbă cu formă de cerc sau de elipsă, adormirea şi trezirea ar trebui clar separate; trezirea şi adormirea nu s-ar putea suprapuse. Astfel trebuie să ne reprezentăm cursul zilei omului.

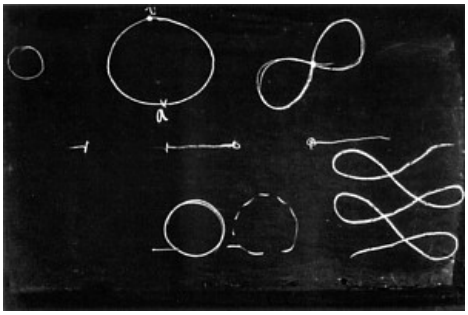

Planşa 20

[măreşte imaginea]

De fapt, trăiţi veghind de la trezire până la adormire. Deoarece sunteţi om fizic, sunteţi totodată om întreg, aveţi în dumneavoastră corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi eul. Din momentul adormirii până la cel al trezirii, omul are numai corpul fizic şi pe cel eteric. Ca om fizic nu sunteţi om, ci aveţi numai corp fizic şi corp eteric. Acestea reprezintă numai restul rămas culcat al omului integral din care au plecat eul şi corpul astral, şi numai datorită faptului că eul şi corpul astral se pot întoarce înainte ca cele două corpuri, fizic şi eteric, să-şi poată urma rolul lor vegetal, numai acest fapt face ca noi să nu murim în fiecare noapte.

Să ne uităm la ceea ce a rămas în pat. Oare ce reprezintă aceasta? Este ceva ce capătă natura regnului vegetal. Trebuie să-l priviţi ca fiind ceva asemănător cu ceea ce se întâmplă pe Pământ din momentul în care, primăvara, plantele răsar, lăstăresc până toamna, când mor. Acum în om intră în creştere existenţa vegetală, de la adormire până la trezire. El devine aşa cum este Pământul în timpul verii. Iar când eul şi corpul astral revin, când omul se trezeşte, atunci el devine aşa cum este Pământul în timp de iarnă. Astfel încât putem spune: Starea de veghe a omului, de la trezire la adormire, este iarna personală, iar timpul de la adormire la trezire este vara personală. În măsura în care Pământul aparţine Cosmosului, ceea ce corespunde Cosmosului este anul. Pământul veghează iarna, doarme vara. Timpul verii este timpul

somnului Pământului, iarna este timpul său de veghe. Comparate exterior, există, bineînţeles, o analogie falsă; se crede că timpul verii este timpul veghei Pământului, iar timpul iernii timpul somnului Pământului. Corect este invers, căci în timpul stării noastre de somn, devenim asemănători lumii vegetale lăstărind, adică devenim aşa cum este Pământul în timpul verii. Iar când eul şi corpul nostru astral intră în corpul nostru fizic şi în corpul nostru eteric are loc un proces asemănător cu ceea ce se petrece când, pentru Pământul purtător de plante, Soarele de vară se retrage şi acţionează Soarele de iarnă. Totuşi orice anotimp există mereu pentru o parte oarecare a suprafeţei Pământului. Aşadar, pentru Pământ lucrurile sunt diferite faţă de omul individual, dar numai aparent; în măsura în care noi locuim într-o parte oarecare a Pământului, lucrurile se petrec astfel încât cursul unui an corespunde cursului unei zile a omului. Un ciclu anual în Cosmos corespunde ciclului diurn al omului.

Prin acest fapt aveţi dată în mod nemijlocit situaţia că un an pentru Cosmos înseamnă a dormi şi a veghea. Iar dacă Pământul este capul Cosmosului, atunci în starea de iarnă se exprimă veghea Cosmosului, în starea de vară somnul Cosmosului. Pătura vegetală de pe Pământ este rezultatul Cosmosului. Dacă focalizăm Cosmosul, trebuie să-l privim ca pe un mare organism. Ceea ce se întâmplă în componentele sale trebuie să ne închipuim că este integrat în întregul Cosmos tot atât de organic cum ne gândim că este integrat ceea ce se desfăşoară într-unul din organele noastre în întregul organism. Ajungem aici la semnificaţii ale acelor deosebiri care pentru astronomie se exprimă în timpii de revoluţie mai mici ai lui Venus şi Mercur faţă de timpii de revoluţie mai lungi ▮ mai lungi decât aşa-numitul timp de revoluţie al Pământului ▮ ai lui Marte, Jupiter şi Saturn. Dacă luăm în considerare aşa-numitele planete exterioare, Saturn, Jupiter, Marte, acestea au aparent timpi de revoluţie lungi care depăşesc un an, care cresc aşadar dincolo de simpla veghe. Dacă îl luăm pe Saturn, 30 de ani ai lui sunt timpul aparent de revoluţie în jurul Soarelui (planșa 20, stânga sus); cum putem să exprimăm cei 30 de ani ai lui, când vorbim limbajul corespunzător al Cosmosului, în care un an este ciclul diurn al lui? Dacă un an este ciclul diurn al Cosmosului, atunci aşa-numita perioadă de revoluţie a lui Saturn reprezintă aproximativ 30 de zile, o lună cosmică, patru săptămâni cosmice. Astfel încât puteţi spune: Dacă Saturn este considerat a fi planeta cea mai exterioară şi că celelalte două planete, Uranus şi Neptun, s-au alăturat mai târziu sistemului înseamnă că Saturn fixează graniţa Cosmosului, iar în aparenta deplasare lentă, în şchiopătarea lui Saturn în urma Pământului ni se prezintă viaţa Cosmosului în patru săptămâni, într-o lună, faţă de viaţa sa în cursul anului şi care pentru el este o adormire şi o trezire.

Dacă considerăm orbita aparentă a lui Saturn ca fiind graniţa exterioară extremă a sistemului nostru planetar, vom vedea că el se comportă în alt mod în interiorul acestui sistem decât, de exemplu, Mercur. Mercur, care nu are nevoie nici măcar de 100 de zile pentru o aşa-numită mişcare de revoluţie aparentă, se mişcă repede, este mobil în interior, are o anumită viteză, în timp ce Saturn se mişcă mai încet.

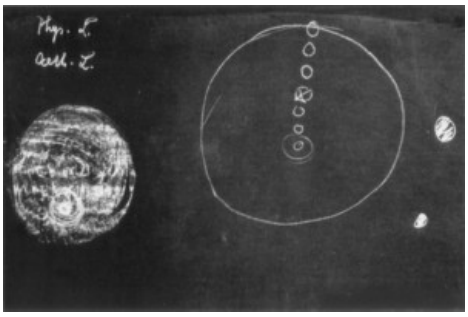

Planșa 21

[măreşte imaginea]

Ce înseamnă aceasta, de fapt? Mişcarea lui Saturn este relativ lentă; mişcarea lui Mercur, comparată cu mişcarea lui Saturn, este rapidă, o mobilitate interioară a organismului Cosmos, ceva ce mişcă Cosmosul în interior. Este ca şi cum v-aţi imagina, să spunem, un fel de organism mucilaginos care se roteşte (planșa 21, stânga), iar aici, în interiorul lui, un organ care la rândul lui se roteşte mai repede în jurul său. Mercur se desparte, aici, în mişcarea sa, prin rotirea sa mai rapidă, de întreaga rotire, de întreaga mişcare. Este ca o componentă inclusă; la fel şi mişcarea lui Venus este ca o componentă inclusă. Este ceva care corespunde comportamentului capului faţă de restul organismului. Venus şi Mercur se emancipează faţă de Saturn. Ele îşi urmează calea proprie. Ele vibrează în interiorul întregului sistem. Ce înseamnă acest lucru? Ele au ceva special. Care este corespondentul acestui fapt special? Ceea ce are special capul este coordonarea orientată cu lumea suprasensibilă; numai că acesta, capul, stă liniştit lângă organismul nostru, aşa cum noi stăm liniştiţi într-o trăsură sau în tren cu toate că trăsura sau trenul înaintează. Venus şi Mercur procedează altfel. În timp ce capul nostru este liniştit, Venus şi Mercur se emancipează într-un sens opus faţă de întregul sistem planetar. Este ca şi cum în timp ce stăm în tren, impulsionaţi de ceva, ne-am mişca continuu, mai repede decât trenul.

Acest lucru decurge din faptul că Venus şi Mercur, care prezintă o mişcarea aparentă mai rapidă, nu au numai o relaţie cu spaţiul de afară, cu spaţialitatea, ci au relaţii cu ceea ce are legătură cu capul nostru. Numai că acestea se manifestă în mod diferit, capul nostru se linişteşte, Venus şi Mercur se mobilizează. Dar Venus şi Mercur sunt acele planete prin care sistemul nostru planetar are o relaţie cu lumea suprasensibilă. Ele integrează altfel sistemul nostru planetar în Cosmos decât o fac Saturn şi Jupiter. Prin Venus şi Mercur sistemul nostru planetar se spiritualizează, devine spiritualizat, coordonat forţelor spirituale într-un mod mai intim, dacât se întâmplă aceasta prin Jupiter şi Saturn.

Lucrurile din realitate se prezintă adeseori cu totul altfel atunci când le studiezi conform cu adevărul, decât atunci când le cuprinzi cu o judecată la îndemână. Exact aşa cum omul, atunci când judecă exterior, numeşte iarna timpul de somn al Pământului, iar vara timpul de veghe al acestuia, lucrurile fiind inversate, tot aşa judecând superficial am putea fi ispitiţi să gândim că Saturn şi Jupiter sunt mai spiritualizaţi decât Venus şi Mercur. Dar lucrurile nu stau aşa, pentru că tocmai Venus şi Mercur se află într-o relaţie mai intimă cu ceea ce se află dincolo de întregul Cosmos decât Jupiter şi Saturn. Astfel încât putem spune: Venus şi Mercur, în măsura în care suntem o componentă a sistemului nostru planetar, ne pun în legătură cu lumea suprasensibilă exterioară. S-ar mai putea spune: Prin naştere noi ne încorporăm în lumea fizică şi suntem introduşi în această lume de Saturn şi Jupiter; cât timp trăim de la naştere până la moarte, Mercur şi Venus acţionează în noi şi ne pregătesc să ducem din nou, prin moarte, suprasensibilul nostru în lumea suprasensibilă. În fapt, Mercur şi Venus participă la nemurirea noastră după moarte, aşa cum Jupiter şi Saturn participă la nemurirea noastră înainte de moarte. Dar trebuie să vedem şi în Cosmos ceva care corespunde organizării relativ mai spirituale a capului în comparaţie cu organizarea restului organismului uman.

Dacă ne reprezentăm mişcarea lui Saturn într-o astfel de curbă (planșa 20, lemniscata), care, bineînţeles, altfel este trasată în spaţiul cosmic decât curba descrisă de mişcarea de 30 de ori mai rapidă a Pământului, dacă ne reprezentăm aşa această curbă pentru Saturn și de asemenea pentru Pământ, trebuie să ne reprezentăm că fiecare corp ceresc, care circulă pe astfel de traiectorie, este pus în mişcare pe traiectoria sa de forţe, dar de forţe de feluri diferită. Şi ajungem la o reprezentare care vă va apărea probabil în mod instantaneu ca fiind valabilă. Ea nu pare valabilă oamenilor numai din cauză că ei, fiind sub influenţa materialismului ultimelor secole, nu sunt obişnuiţi să lege aceste lucruri cu faptele Universului.

Pentru concepţia materialistă actuală despre lume Saturn este numai un corp care navighează prin spaţiul cosmic, şi la fel şi celelalte planete. Dar nu aşa stau lucrurile; pe Saturn, planeta cea mai exterioară a sistemului nostru planetar, trebuie să ni-l reprezentăm ▌şi acum va trebui să mă refer din nou la un lucru pe care-l vom explica abia mai târziu ▌ca fiind conducătorul sistemului nostru planetar în Cosmos. El trage sistemul nostru planetar în spaţiul cosmic. El este corpul pentru forţa cea mai exterioară care ne poartă aici, în lemniscată, prin spaţiul cosmic. El conduce trăsura şi o trage totodată. Aşadar, el este forţa la periferia extremă. Dacă ar acţiona numai el, noi ne-am mişca pe lemniscată. Dar în sistemul nostru planetar există şi forţe care reprezintă o mijlocire mai intimă cu lumea spirituală, pe care le regăsim în Mercur şi în Venus. Prin aceste forţe traiectoria Pământului este permanent înălţată. Astfel că, dacă privim această traectorie de sus, obţinem o lemniscată; dacă însă o privim din lateral, obţinem linii care progresează continuu (planșa 20, dreapta jos). Acest progres corespunde faptului că, în timp ce dormim, prelucrăm ceea ce am preluat în noi; chiar dacă nu trec imediat în conştient, noi le prelucrăm. Noi prelucrăm ceea ce preluăm prin educaţie, prin viaţa noastră, în special în timpul somnului. Iar în timpul somnului acest lucru ni-l mijlocesc Mercur şi Venus. Ele sunt cele mai importante planete de noapte, în timp ce Saturn şi Jupiter sunt cele mai importante planete de zi. Din această cauză, o înţelepciune mai veche, instinctiv-atavică, a stabilit cu deplină dreptate o legătură între Jupiter şi Saturn şi formarea capului şi între Mercur şi Venus şi restul organismului. Aceste constatări au luat naştere din cunoasterea intimă a relaţiei dintre om şi Cosmos.

Acum, vă rog să luaţi aminte la cele ce urmează. Din motive interioare, avem nevoie să concepem mişcarea Pământului ca pe o lemniscată, în afară de aceasta forţele lui Mercur şi Venus ca acţionând asupra mişcării Pământului, care poartă ele însele mai departe lemniscata, astfel încât, de fapt, lemniscata progresează şi axa ei devine ea însăşi o lemniscată. Este o mişcare deosebit de complicată pentru Pământ. Şi acum vine lucrul la care, de fapt, vreau să mă refer. Astronomia se străduieşte să prezinte aceste mişcări. Se urmăreşte redarea şi explicarea matematică a sistemului solar. Dar planete ca Venus şi Mercur au relaţii şi cu extraspaţialul, cu suprasensibilul, cu spiritualul, cu ceea ce nu aparţine spaţiului. Dacă vreţi să redaţi calea lui Saturn, calea lui Jupiter, calea lui Marte şi să cuprindeţi în acelaşi spaţiu şi căile lui Venus şi Mercur, veţi obţine cel mult o proiecţie a căilor lui Venus şi Mercur, dar în nici un caz căile reale ale lui Venus şi Mercur. Dacă folosiţi spaţiul tridimensional pentru a înscrie căile lui Jupiter, Saturn şi Marte, ajungeţi cel mult la o graniţă; obţineţi ceva ca o cale a Soarelui. Dacă însă vreţi să redaţi şi restul care mai ţine de aceasta, nu mai puteţi să-l înscrieţi în spaţiul tridimensional, ci obţineţi doar fantome pentru celelalte mişcări. Nu puteţi înscrie în acelaşi spaţiu drumul lui Venus şi calea lui Saturn. Din aceasta puteţi vedea că orice descriere a sistemului solar în care se foloseşte acelaşi spaţiu pentru Saturn şi Venus nu este decât o aproximaţie, că nu este posibil să se descrie sistemul solar. Acest lucru este tot atât de puţin posibil cât este de puţin posibil să explici entitatea integrală a omului numai prin forţele naturale. Şi acum veţi înţelege de ce nu este suficient un sistem solar. Un neastronom ca Johannes Schlaf [40] a demonstrat unor astronomi versaţi imposibilitatea sistemului solar, în baza unor elemente foarte simple, indicând, de exemplu, faptul că dacă Pământul s-ar învârti pur şi simplu în jurul Soarelui petele solare nu ar trebui să ne apară aşa cum le vedem. Nimic din ceea ce se înscrie în descrierea sistemului solar nu corespunde într-un spaţiu al celor trei dimensiuni abstracte. Aşa cum, dacă vrem să înţelegem omul ca om integral, trebuie să trecem de la forţele fizice la forţele suprasensibile, tot astfel, dacă vrem să înţelegem sistemul solar, trebuie să trecem dincolo de cele trei dimensiuni în altă dimensionalitate. Aceasta înseamnă că nu se poate desena un sistem solar obişnuit în spaţiul tridimensional (planșa 21, centru). Toate aceste planigloburi etc. trebuie să le înţelegem în aşa fel încât să spunem: Dacă într-un astfel de planiglob este Saturn, dacă conform sistemului nostru solar obişnuit avem pe undeva pe Mercur, nu-l avem pe adevăratul Mercur, ci numai umbra, numai proiecţia sa.

Acestea sunt lucruri care trebuie din nou aduse la lumină de ştiinţa spiritului. Ele au dispărut. Înţelepciunea primordială a început să dispară aproximativ cu şase, şapte secole înainte de calendarul creştin. Apoi ea s-a estompat, până când a fost înlocuită de filosofie de la mijlocul secolului al XV-lea. Dar oameni ca Pitagora ştiau încă atât de multe lucruri din vechea înţelepciune primordială încât puteau spune: Da, noi locuim pe Pământ, aparţinem prin acest Pământ unui sistem cosmic, aparţinem lui Saturn şi Jupiter; dar dacă rămânem în această dimensiune nu găsim în ea o apartenenţă asemănătoare la Venus şi Mercur. Lui Venus şi Mercur nu le putem aparţine în acelaşi fel nemijlocit în care aparţinem lui Saturn şi lui Jupiter. Dacă Pământul nostru se află într-un spaţiu comun cu Saturn şi Jupiter (planșa 20, centru jos), atunci există un Antipământ care se află în celălalt spaţiu comun cu Mercur şi Venus. ▌Din această cauză, vechii astronomi vorbesc de Pământ şi Antipământ. Acum, bineînţeles, vine materialistul modern şi spune: Antipământul, nu văd nimic din el. ▌El seamănă cu cel care cântăreşte un om căruia i-a ordonat să nu gândească nimic, apoi îl cântăreşte după ce i-a ordonat să gândească ceva deosebit de inteligent şi apoi spune: Am cântărit, dar n-am descoperit greutatea gândului. ▌Materialismul refuză orice nu are greutate sau nu poate fi văzut. Dar din înţelepciunea primordială, atavică a oamenilor se înalţă luminând lucruri uimitoare, la care ajungem din nou printr-o vedere cu totul interioară, printr-o intuiţie interioară, din ştiinţa spiritului. Şi această prelucrare care ajunge la ceva absolut nou, dar care, de fapt, a mai fost pe Pământ, trebuie acum numai cucerită prin conştienia deplină a omului, este ceva care este imperios necesar acum pentru omenire, deoarece altfel oamenii îşi pot pierde capacitatea de a gândi.

Am atenţionat ieri asupra faptului că oamenii se străduiesc să realizeze monometalismul în beneficiul comerţului liber ▌şi apare protecţia vamală. Din ceea ce se năzuieşte pe baza gândirii pe care o are în prezent omenirea asupra faptului nu va lua niciodată naştere pe Pământ o ordine socială adevărată, ci numai din gândirea formată de ştiinţa care nu desenează planigloburi în care se află în acelaşi spaţiu Saturn şi Venus. Acest mod de a privi antroposofic lumea înseamnă nu numai că noi avem unele rezerve sau obiecţii, ci şi că învăţăm să gândim într-un anume fel. Ce înseamnă să gândim aşa cum învăţăm în prezent? Amintiţi-vă ce v-am spus. În timp ce organizarea noastră corporală se transformă prin metamorfozare în încarnarea următoare, ea nu parcurge numai o transformare, ci şi o întoarcere pe dos. Aşa cum aş întoarce pe dos mănuşa mâinii stângi făcând-o mănuşă a mâinii drepte, partea interioară devenind exterioară, tot astfel ceea ce acum este îndreptat spre interior, ficat, inimă, rinichi etc. va fi orientat spre exterior în încarnarea viitoare, devine organizare a simţurilor, devine ochi, ureche etc. Se întoarce pe dos. Această întoarcere pe dos din om corespunde altei întoarceri pe dos: Saturn, pe de o parte, apoi, cu totul în afara acestui spaţiu, Venus şi Mercur. O întoarcere pe dos în sine însuşi. Dacă nu ţinem seama de aceasta, ce facem? Facem exact acelaşi lucru ca atunci când nu luăm în considerare întoarcerea pe dos din capul uman. Când nu observăm lumea sub această lege a întoarcerii pe dos, facem ceva foarte ciudat, nu gândim cu capul nostru. Şi acesta este lucrul spre care tinde cea de a cincea epocă postatlaneană, în măsura în care se mişcă descendent şi nu caută o nouă înălţare prin ştiinţa spiritului. Oamenii ar vrea să scape de capul lor şi să gândească numai cu restul organismului. Gândirea cu restul organismului este o abstracţiune. Ei ar vrea să scape de cap. Ei nu ar vrea să recurgă la ceea ce a rezultat din încarnarea anterioară, ci să aibă în vedere numai încarnarea prezentă. Oamenii vor să conteste vieţile pământeşti succesive nu numai teoretic, ci îşi poartă capul cu demnitate exterioară, pentru că stăpânul se aşază pe restul organismului aşa cum omul se aşază într-o trăsură. Şi ei nu iau în serios pe cel ce se află în trăsură. Ei îl poartă de colo până colo, dar nu apelează la capacităţile sale proprii. Ei nu fac uz nici practic de vieţile pământene repetate.

Aceasta este tendinţa care s-a dezvoltat în principal de la începutul celei de a cincea epoci postatlanteene şi căreia i se poate face faţă numai apelând la ştiinţa spiritului. Ştiinţa spiritului ar putea fi definită şi dacă spunem că ea îl aduce pe om în situaţia de a-şi lua din nou în serios capul. De fapt, privind într-o anumită perspectivă, esenţial pentru ştiinţa spiritului este faptul că se ia din nou în serios capul omului, că acesta nu mai este tratat ca o simplă anexă a restului organismului. Europa, mai ales, vrea, îndreptându-se repede spre barbarie, să scape de capetele oamenilor. Ştiinţa spiritului trebuie să deranjeze acest somn. Ea trebuie să apeleze la omenire: Utilizaţi-vă capetele!

Acest lucru nu se poate face altfel decât luând din nou în serios vieţile pământene repetate.

Nu se poate vorbi despre ştiinţa spiritului la modul obişnuit, dacă se ia în serios această ştiinţă. Trebuie spus ceea ce este. Iar de ceea ce este se leagă şi ceva care oamenilor le apare ca o nebunie; la ceea ce este se adaugă faptul că oamenii îşi contestă capetele. Ei nu se hotărăsc bucuros să creadă acest lucru. Este de la sine înţeles că preferă să considere un astfel de adevăr ca fiind o nebunie. Dar, în definitiv, lucrurile au stat întotdeauna aşa. Lucrurile au trebuit să intre în evoluţia omenirii în aşa fel încât oamenii să fie surprinşi de noutate. Astfel trebuie să fie surprinşi oamenii şi de noutatea că li se spune să-şi utilizeze capul. Lenin şi Troţki spuneau: Nu vă folosiţi capetele, aveţi în vedere numai restul organismului. Acesta este purtător de instincte. Trebuie calculat numai cu instinctele. Vedeţi, aceasta este practica. Nimic din ceea ce izvorăşte din capul uman nu trebuie să intre în teoria marxistă modernă. Sunt lucruri foarte serioase şi trebuie subliniat mereu cât sunt de importante.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a XII-a

Dornach, 8 mai 1920

Din multe direcţii se critică faptul că se pune în legătură evenimentul christic, apariţia lui Christos pe Pământ cu evenimente cosmice, cu mersul Soarelui, cu relaţia dintre Soare şi Pământ etc. Această problemă poate fi înţeleasă numai dacă aprofundăm toate observaţiile asupra cărora am încercat să reflectăm referitor la mişcările din sistemul stelar. În acest sens vrem să lămurim acum lucrurile, căci veţi vedea că astronomia nu poate fi studiată temeinic fără a înţelege întreaga fiinţă a omului. Veţi vedea cât de profund întemeiată este această afirmaţie şi că, de fapt, nu putem înţelege nici esenţa lumii, nici fiinţa omului dacă ele sunt studiate separat, aşa cum se întâmplă în prezent.

Legat de cele menţionate, veţi observa că materialismul, chiar dacă nu este recunoscut, este totuşi preferat de confesiunile religioase, aşa cum există ele în prezent, unei ştiinţe a spiritului. Aceasta înseamnă că şi confesiunea catolică şi cea evanghelică preferă ca lumea exterioară să fie observată în sens materialist, decât să se aprofundeze modul în care spiritualul acţionează în lume şi cum trăieşte spiritualul în fenomenele materiale. Este suficient, pentru a avea dovada acestui lucru, să studiaţi lucrările de ştiinţe naturale ale iezuiţilor şi veţi vedea că ele sunt prezentate în cel mai strict sens materialist, că există o împăcare deplină cu o prezentare materialistă a lumii exterioare, a Cosmosului. Prin aceasta se vrea chiar protejarea unei anumite forme a mărturisirii de credinţă care a fost elaborată după Conciliul de la Constantinopol, în anul 869, prin menţinerea ştiinţei exterioare la nivelul materialismului. Oricum, în această privinţă se răspândeşte în cercuri foarte largi o iluzie, în timp ce se combate materialismul şi pe tărâmul ştiinţei. Acest lucru este însă numai aparent, căci nu este vorba să nu se spună că spiritul este prezent, ci că acest spirit nu este chiar negat atunci când lumea materială nu este explicată spiritual.

Unul din punctele culminante al explicaţiei exterioare mai noi a naturii este astrofizica, ştiinţă care pleacă de la focalizarea aspectului substanţial al lumii stelare care, la rândul ei, pleacă de la studiul unităţii materiale a lumii accesibile simţurilor. Unul dintre cei mai mari astrofizicieni este Pater Secchi, un iezuit din Roma. Nu este nici un obstacol între a adopta punctul de vedere al ştiinţei naturii actuale, materialiste, şi în acelaşi timp a fi de partea acestei nuanţe a confesiunii religioase. În prezent, efectiv, observarea materialistă a cerului este mai apropiată confesiunilor religioase decât specialistul care cercetează conform cu ştiinţa spiritului. Căci, înainte de orice, aceste confesiuni religioase nu explică lumea din punct de vedere al relaţiei spiritualului cu aspectele materiale. Spiritualul trebuie să fie conţinut al unei confesiuni de credinţă independente în care să nu se vorbească despre observarea ştiinţifică a lumii, care trebuie să rămână materialistă; în clipa în care încetează să mai fie materialistă, ea trebuie să pătrundă în domeniul spiritului, deoarece trebuie să vorbească despre spirit.

Vă rog să luaţi cât se poate de mult în serios cele ce am spus, altfel veţi scăpa din vedere faptul că tocmai cercetătorii iezuiţi ai naturii sunt cei mai extremişti materialişti pe tărâmul cercetării ştiinţifice. Ei nu se limitează la a dovedi continuu că numai cu cercetarea naturii nu se poate ajunge la spirit, ci se străduiesc să ţină departe tot ce este spiritual de cercetarea naturii. Acest lucru îl puteţi urmări până în cercetările asupra furnicilor făcute de Pater Wassmann.

După aceste observaţii preliminare vă rog să vă amintiţi un lucru important care aparent se desfăşoară în întregime în cadrul lumii spirituale, dar care, în timp ce-l observăm mai îndeaproape, ne va lămuri un fenomen al vieţii spirituale paralel cu viaţa lumii exterioare a stelelor. După cum ştiţi, noi împărţim aşa-numita perioadă postatlanteană în epoci culturale. Spunem că a existat o primă epocă culturală, cea protoindiană, o a doua, cea protoiraniană, o a treia, cea caldeano-babiloniano-egipteană, o a patra, cea greco-romană, o a cincea, care a început cu mijlocul secolului al XV-lea şi în care trăim acum. Acesteia îi va urma o a şasea etc. Mai ştiţi şi că am focalizat adeseori cum în acest curent continuu al perioadei postatlanteene cea de a patra epocă culturală începe aproximativ cu anul 747 î.Chr. şi se încheie ❙ eu spun întotdeauna aproximativ ❙ la jumătatea secolului al XV-lea, dar mai exact cam în anul 1413 d.Chr. (planșa 22); aceasta este a patra epocă culturală, iar acum ne aflăm în a cincea.

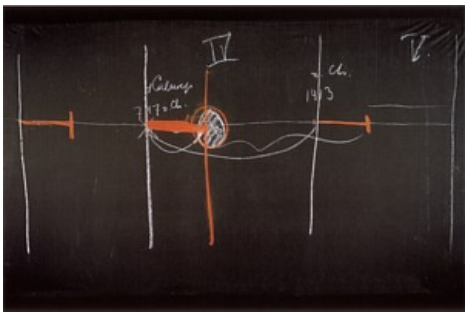

Planșa 22

[mărește imaginea]

Când contemplăm succesiunea culturilor descrisă în cartea mea ***Ştiinţa ocultă***, putem spune că vechea epocă culturală indiană avea anumite caracteristici. Apoi descriem epoca greco-romană în care s-a produs evenimentul de pe Golgota, dar o descriem făcând legătura cu cea premergătoare, şi în timp ce facem această legătură nu este necesar să apelăm la evenimentul de pe Golgota. Putem descrie epocile culturale succesive în caracterul lor fundamental şi avem un interval de la 747 î.Chr. până la 1413 d.Chr. care se desfăşoară în aşa fel încât nimic nu indică producerea în cursul lui a unui eveniment important. Putem vedea acest lucru chiar în istorie. Gândiţi-vă care era situaţia când s-a produs evenimentul de pe Golgota. Amintiţi-vă ceea ce ştiţi, din timpul producerii evenimentului de pe Golgota, despre culturile popoarelor celor mai avansate ale acelui timp, despre cultura grecilor, despre cultura latinilor. Gândiţi-vă că pentru aceşti oameni

evenimentul de pe Golgota a fost la început un lucru necunoscut. Evenimentul de pe Golgota a avut loc într-un oarecare colţişor al lumii şi scriitorul roman Tacitus povesteşte abia după un secol despre efectele acestui eveniment: Evenimentul de pe Golgota nu a fost, de fapt, observat de contemporani, nici chiar de contemporanii culţi.

Aşa se exprimă simplu faptul că în mersul progresiv, regulat, al devenirii omenirii, de la prima, a doua, a treia epocă culturală continuată cu a patra, nu a apărut o necesitate nemijlocită pentru a interveni evenimentul de pe Golgota. Acesta este un lucru care ar trebui analizat cu cea mai mare atenţie. În adevăr, la 747 de ani de la începutul celei de a patra epoci culturale postatlanteene survine evenimentul de pe Golgota. Şi vorbim despre acesta încercând să înţelegem şi să spunem că evenimentul de pe Golgota dă sens vieţii pământene, că viaţa pământeană nu ar avea sens dacă evoluţia ar continua construindu-se pur şi simplu pe ceea ce vine din prima, a doua şi a treia epocă culturală postatlanteană. Tot ce ţine de acest eveniment de pe Golgota este ca o intervenţie ce vine din lumi străine. Este un lucru care nu este suficient luat în seamă. În vremurile mai noi, unii istorici au încercat să evidenţieze acest lucru. În fond, toţi scriitorii elimină din istoria propriu-zisă evenimentul de pe Golgota. Ei descriu cel mult efectele creştinismului în secolele succesive de după Christos. Dar impactul propriu-zis al misteriului de pe Golgota nu-l prezintă în cadrul desfăşurării obişnuite a istoriei. Este efectiv greu să faci acest lucru, dacă se menţine metoda obişnuită a istoriei.

Au existat oameni care în mod straniu erau chiar pastori şi care au căutat să explice evenimentul de pe Golgota în mod cauzal. Un astfel de om ciudat este, de exemplu, pastorul Kalthoff [41], dar există şi mulţi alţii. Pastorul Kalthoff a făcut încercarea de a explica creştinismul prin starea de conştienţă şi prin condiţiile economice existente în lume în ultimele secole dinaintea apariţiei creştinismului. El spunea: Da, oamenii au trăit în anumite condiţii economice, şi din acestea le-a apărut ideea de Christos, visul despre Christos, ideologia despre Christos şi prin aceasta s-a născut christologia. Ea s-a născut numai ca idee în om. Iar oameni ca Pavel şi alţi câţiva au descris ceea ce se zămislise ca idee în oameni ca şi cum ar corespunde unui fapt real, dintr-un colţ izolat al lumii. ❙ O astfel de explicaţie a creştinismului înseamnă eliminarea sa. Este un fenomen demn de menţionat al secolului al XIX-lea şi al începutului de secol al XX-lea acela că pastori creştini şi-au asumat sarcina de a salva creştinismul prin eliminarea lui Christos. Era ruşinos să se recunoască formal apariţa creştinismului. Din această cauză se considera folositor să se explice apariţia ideei de christologie ca simplă idee. Oricum, astfel am pătruns în toate curentele posibile, iar ceea ce este treabă de specialist s-a remarcat din plin şi în acest domeniu. Apoi a apărut curentul cultural materialist, care a atins apogeul în marxism. Kalthoff este un astfel de pastor marxist care a încercat să explice din punctul de vedere al unui marxism mai cucernic christologia. Alţii au folosit propria lor marotă pentru a explica apariţia creştinismului. De ce nu ar folosi fiecare cazul lui special pentru a explica fenomenul creştinismului, respectiv al apariţiei lui Iisus Christos? Un bărbat care era sau este un psihiatru a folosit psihiatria în acest scop, şi a explicat pur şi simplu din ce fel de stare psihiatrică ar fi putut să apară Iisus Christos în timpul său, cum poate fi explicat acest fapt dintr-o conştienţă anormală din punctul de vedere psihiatric actual. Acest lucru nu a rămas un caz izolat, deoarece alţii au încercat să explice chiar acea rătăcire care a venit în lume prin creştinism, din punctul de vedere al psihiatriei actuale.

Toate acestea sunt fenomene ale timpului pe care nu este îngăduit să le ignorăm. Dacă nu vrem să acceptăm asemenea fenomene nu vedem ce se întâmplă, de fapt, în prezent, căci ele sunt simptome pentru întreaga viaţă a prezentului. Trebuie aşadar să ne fie clar că ceea ce dă efectiv sens Pământului irumpe ca intervenţia în forţă a unei alte lumi. Şi ar trebui să spunem, de fapt, ar trebui să deosebim două curente în devenirea umană care merg acum împreună, dar care s-au găsit abia la începutul erei noastre. Mai întâi s-a adăugat ceea ce trebuie să numim curentul creştin la ceea ce este un curent ce se continuă din timpuri vechi. Ştiinţa naturii, de exemplu, nu a preluat încă în sine evenimentul de pe Golgota, ea lucrează în continuare ca şi cum evenimentul de pe Golgota nu ar fi existat. Şi ştiinţa spiritului trebuie să se preocupe de prezentarea împreună, în mod consonant, a acestor două aspecte: observaţia naturalistă şi christologia. Căci unde este locul christologiei, dacă se ia în serios teoria Kant-Laplace care pune la baza lumii o nebuloasă originară din care se formează totul. Cum poate avea christologia o importanţă universală pentru omenire, dacă contemplăm cerul înstelat aşa cum o face pater Secchi? În acest sens se poate spune: Privim cerul înstelat într-un mod materialist, ca şi cum din el nu s-ar fi născut evenimentul de pe Golgota. Şi atunci, aceasta constituie fundamentul pentru a lăsa în grijă altor forţe tot ceea ce trebuie spus despre evenimentul de pe Golgota. Dacă nu este permis să dezvolţi din cunoaşterea lumii nimic despre evenimentul de pe Golgota, trebuie să stabileşti o altă instanţă care să spună oamenilor ce trebuie să gândească despre acest eveniment. Şi atunci este la îndemână gândul că acea instanţă eşti tu însuţi, adică acea instanţă este Roma. Toate aceste lucruri sunt gândite atât de consecvent şi într-un anumit stil, chiar măreţ, încât, de fapt, nu este permis să te dăruieşti unor iluzii oarecare în vremea actuală atât de încărcată de destin.

Şi aceşti 747 de ani sunt intercalaţi în evoluţia lumii ca un interval de timp (planşa 22, roşu) care vorbeşte profund semnificativ despre tot ce este legat de vechea evoluţie a lumii, în aşa fel încât se iau în considerare vechile intervale de timp. Noul început îşi ia avânt după acest interval, 747 de ani de la fondarea Romei. Acesta este intervalul corect, nu cel aflat în cărtile de istorie.

Avem, aşadar, aici un nou început. Dacă parcurgem istoria retrospectiv şi luăm în considerare intervalele de timp, ar trebui să adăugăm peste tot, pentru momentele corect stabilite, începuturi corespunzătoare. O cu totul altă împărţire a timpului este produsă de faptul că evenimentul de pe Golgota se plasează în acest moment ca şi cum ar fi aşezat din afară în evoluţia umanităţii. Trebuie să fie clar, aceste două curente sunt prezente în evoluţia lumii în măsura în care omul este inserat în această evoluţie. Să reţinem acest lucru şi să observăm acum altceva.

Ştiţi că Luna se deplasează ❙ am putea să păstrăm perspectiva astronomiei obişnuite ❙ în jurul Pământului. În realitate, ea nu face acest lucru aşa cum se spune în mod obişnuit. Şi ea descrie o lemniscată. Dar să facem abstracţie de acest lucru. În acelaşi timp, în afară de faptul că se roteşte în jurul Pământului, ea se învârteşte în jurul axei ei [42]. Este o doamnă politicoasă, ne arată mereu aceeaşi faţă. Partea opusă este permanent întoarsă de la Pământ. O şeptime a Lunii se întoarce pe margini (planşa 23, sus, roşu), încât se poate spune: De fapt, nu în întregime partea anterioară a Lunii este întoarsă spre Pământ, căci după un timp apare o şeptime a feţei posterioare, în timp ce o altă şeptime trece dincolo. Acest lucru se contrabalansează apoi, prin alte mişcări. Şeptimea nu trece în întregime dincolo, ci revine şi, luată în fond, Luna se clatină în timp ce înconjoară Pământul. Acesta este un fapt pe care numai îl menţionăm aici, căci găsiţi descrieri mai exacte ale lui în orice astronomie elementară.

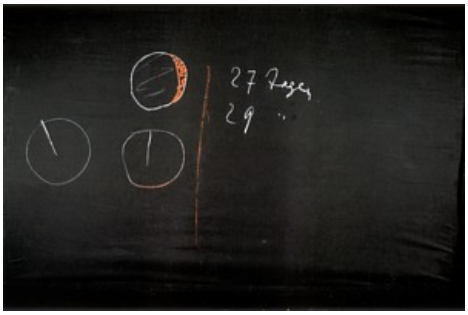

Planșa 23

[măreşte imaginea]

Dacă ne-am transpune într-un loc din spaţiul cosmic care potrivit calculelor pe care le efectuează astronomia ar fi o stea îndepărtată, atunci această mişcare a Lunii în jurul axei sale ar necesita ceva mai mult de 27 de zile, dar dacă ne transpunem în Soare vedem că Soarele şi Luna se mişcă cu viteze diferite, de pe Soare vedem rotirea nu aşa cum apare de pe o stea îndepărtată, ci ca fiind de aproximativ 29 de zile. Astfel încât se poate spune: ziua stelară a Lunii [43] este de 27 de zile, ziua solară a Lunii este de 29 de zile.

Acest lucru se leagă, în mod natural, de toate deplasările suprapuse care au loc în Univers. Ştiţi că Soarele răsare în fiecare primăvară într-un alt punct al echinocţiului, iar echinocţiul se mişcă în 25 920 de ani în jurul întregii ecliptici, în jurul întregului Zodiac. Aceste mişcări fac ca ziua stelară a Lunii să fie sensibil mai scurtă decât ziua solară a Lunii.

Dacă luaţi aceasta în vedere aceasta, veţi putea spune că şi aici există o deosebire ciudată. De fiecare dată când observăm două Luni pline succesive constatăm în modul cum se reprezintă Luna şi Soarele o distanţă de aproape două zile. Acesta este un indiciu că şi în acest caz avem de-a face cu două mişcări în Cosmos care merg împreună, dar care nu au aceeaşi origine. Şi se poate compara ce am spus acum la nivel cosmic cu ce am prezentat mai înainte în plan moral-spiritual. Există un timp intermediar între acele începuturi pe care le au diferitele epoci culturale ce sunt legate de un curent şi acele începuturi care sunt întru câtva orientate spre evenimentul Christos. Când Luna plină este raportată la timpul stelar [44], ziua sa stelară este mai scurtă decât ziua sa solară. Este prezent din nou un timp intermediar. Există în Cosmos un curent al mişcării la care participă Soarele şi un curent al mişcării la care participă Luna, care sunt de aşa natură încât se poate spune: Curentul solar pătrunde în curentul lunar ca un trăsnet exterior, exact aşa cum evenimentul christic pătrunde în curentul cultural în desfăşurare ca dintr-o lume străină. Pentru lumea lunară, lumea solară este o lume străină. Pentru lumea păgână, lumea lui Christos este, privită dintr-un anumit punct de vedere, o lume străină.

Acum să examinăm acelaşi lucru dintr-un al treilea punct de vedere. Putem face acest lucru. Dacă încercaţi să vă amintiţi cu precizie cum acţionează memoria omului când în această amintire retrospectivă includeţi şi visele dumneavoastră, veţi spune că în lumea de imagini a viselor se inseră mai ales ceea ce s-a petrecut în ultimul timp. Să nu mă înţelegeţi greşit. Desigur, vi se poate arăta în vis ceva ce vi s-a întâmplat cu mulţi ani în urmă, dar numai dacă în ultimele zile a survenit ceva care să se afle într-o relaţie oarecare de gânduri sau simţiri cu ceea ce a fost cu ani în urmă. Întreaga natură a visării are de-a face cu ce s-a întâmplat în ultimele zile. A face observaţii în această privinţă presupune, bineînţeles, să te preocupe asemenea rafinamente ale vieţii sufleteşti. Când faci acest lucru, observaţia îţi furnizează rezultate tot atât de precise cum o poate face doar o ştiinţă exactă a naturii.

Aceasta se datorează faptului că este necesar un timp pentru ca ceea ce noi trăim sufleteşte să se imprime din corpul astral în corpul nostru eteric. Ceea ce trăim în contactul cu lumea se imprimă din corpul astral în corpul nostru eteric după aproximativ două zile şi jumătate până la trei zile, uneori şi după o zi jumătate sau două zile, dar nu fără a fi dormit între timp. Pentru ca să se consolideze în acesta este întotdeauna necesar un timp. Şi dacă comparăm acest lucru cu faptul că în viaţa obişnuită despărţim alternativ corpul fizic împreună cu cel eteric de corpul astral şi de eu în somn şi le reunim din nou în starea de veghe, trebuie să ne spunem că între aceste două grupe de mădulare ale fiinţei umane există o legătură mai laxă. Corpul eteric şi corpul fizic rămân legate între ele tot timpul dintre naştere şi moarte. Însă corpul astral şi corpul eteric nu rămân legate. Ele se despart în fiecare noapte. Există o legătură mai lejeră între corpul astral şi corpul eteric dacât între corpul eteric şi corpul fizic. Această legătură mai lejeră se manifestă prin aceea că trebuie să fi avut loc o separare între corpurile astral şi eteric, până când ceea ce trăim prin corpul nostru astral să se imprime în corpul nostru eteric. Şi putem spune că un eveniment oarecare acţionează asupra noastră în starea de veghe. Gândiţi-vă că atunci când faceţi faţă unui eveniment în stare de veghe acesta acţionează asupra corpului dumneavoastră fizic, a corpului eteric, a corpului astral şi a eului. Există totuşi o deosebire în ceea ce priveşte preluarea lui. Corpul astral îl preia imediat. Corpul eteric are nevoie de timp, pentru a-l lăsa să se consolideze în sine în aşa fel încât să existe o consonanţă între corpul eteric şi cel astral. Nu vă spune acest fapt cu maximă claritate că, în ciuda faptului că faceţi faţă evenimentului cu toate cele patru mădulare ale fiinţei umane, aici există două curente care nu se raporteză la fel faţă de lumea exterioară, unul din ele având nevoie de un timp mai lung decât celălalt? Acelaşi lucru pe care-l vedeţi în istorie îl aveţi în Cosmos, Lună şi Soare, păgânism şi creştinism: etericitate, astralitate, despărţite de un interval de timp. Aşadar, este vorba de două curente care acţionează împreună, care furnizează rezultate comune pentru viaţă, dar care nu trebuie înţelese simplist, în sensul de a suprapune cauzele şi efectele unui curent peste cauzele şi efectele celuilalt curent.

Sunt lucruri de o importanţă fundamentală pentru observarea lumii şi a vieţii, fără de care nu poţi ajunge la o înţelegere deplină a lumii. Totodată, ele sunt fapte care, în prezent, nu sunt menţionate nicăieri, care sunt cu totul trecute cu vederea. Ce ne arată aceste fapte? Ne arată că există o anumită armonie între viaţa cosmică, viaţa istorică şi viaţa omului individual, dar nici o armonie construită aşa cum este ea oferită de obicei în prezent, unde toate lucrurile sunt coafate potrivit legii materialiste fundamentale a biogeneticii. Rezultă că nu trebuie să avem o singură astronomie, ci că avem nevoie de astronomii diferite: o astronomie lunară şi o astronomie solară. Dacă aveţi două ceasuri (planșa 23, jos), dintre care unul rămâne în urma celuilalt, rezultă că unul va fi înainte, celălalt în urmă, dar nu veţi putea admite niciodată că ceea ce se întâmplă cu un ceas îşi are cauza în celălalt. Acest lucru nu-l puteţi face chiar dacă există o anumită legitate, în sensul că unul dintre ceasuri rămâne în urmă cu acelaşi interval de timp. Ele nu au nimic de-a face unul cu altul, ele acţionează împreună numai dacă le privim astfel. Tot atât de puţin are de-a face astronomia solară cu astronomia lunară. Ele acţionează împreună în Cosmosul nostru.

Este important ca acest lucru să fie luat în vedere. Şi aşa cum trebuie să deosebim astronomia solară de cea lunară, respectiv reglarea mişcării Soarelui de reglarea mişcării Lunii, tot astfel şi în istorie trebuie să facem distincţia între ceea ce se întâmplă în noi datorită faptului că mişcarea se desfăşoară aşa cum o redăm în epocile culturale şi ceea ce se întâmplă prin aceea că redăm acele epoci temporale care-şi au punctul central în evenimentul de pe Golgota. Aceste două lucruri acţionează mai întâi împreună în lume. Dar dacă vrem să ne apropiem de ele trebuie să le deosebim. Prototipul pentru ce este istoric îl vedem în cosmic, şi vedem ultima expresie ❙ nu spun efect ❙ a aceluiaşi fapt universal în propria noastră viaţă, în cele 2-3 zile care trebuie să treacă până când gândurile să se consolideze într-atât încât să nu mai fie departe în corpul nostru astral, ci să se găsească jos, în corpul nostru eteric, pentru a putea apărea fără probleme ca vis şi să poată fi aduse sus ca amintire activă sau prin ceva care trezeşte asemănări cu ele. Aşadar, în noi unul dintre curenţi intră în celălalt. Aşa cum trebuie

să ne reprezentăm că există un curent lunar care generează structuri de mişcare independente şi un curent solar care are structuri de mişcare proprii, tot aşa trebuie să ne reprezentăm că suntem mai legaţi cu entitatea noastră umană prin corpul nostru fizic şi prin corpul nostru eteric de ceva extrauman şi, pe de altă parte, de altceva extrauman prin corpul nostru astral şi eul nostru.

Asupra acestor lucruri abordarea actuală întinde un văl de întuneric datorită căruia se amestecă toate lucrurile; ea admite o nebuloasă universală care se lasă adunată într-un cocoloş. Din acesta apar sori, planete, luni. Dar lucrurile nu stau aşa. Sorii şi Lunile nu au aceeaşi obârşie, ci este vorba de doi curenţi care curg alături. Şi tot atât de puţin putem afla aceeaşi origine la ceea ce sunt în om eul şi corpul astral, pe de o parte, şi corpul fizic şi corpul eteric, pe de altă parte. Aceştia sunt diferiţi. Dacă citiţi cartea mea ***Ştiinţa ocultă***, vedeţi cum trebuie să urmăriţi aceşti doi curenţi în mod retrospectiv până la perioada Soare. Apoi, dacă mergem de la Soare la Saturn, este prezentă un fel de unitate. Dar aceasta se află cu foarte mult timp în urmă. Plecând de la epoca Soare, este prezentă tendinţa ca doi curenţi să curgă unul lângă celălalt.

Azi am vrut numai să spun că este necesar să se arunce o lumină asupra paralelismului dintre existenţa cosmică, existenţa istorică şi existenţa umană, pentru a putea să ne formăm o părere despre atitudinea pe care trebuie s-o avem faţă de mişcările cosmice. Aţi văzut că dacă vă poziţionaţi corect urmează nu o astronomie, ci două astronomii, una solară şi una lunară. Şi tot aşa urmează o devenire umană de natură păgână ❙ ştiinţa naturii încă este păgână ❙ şi o devenire umană de natură creştină. Iar în vremurile noastre mulţi oameni au tendinţa de a nu lăsa să se reunească aceste două curente care acum s-au întâlnit cu adevărat pe Pământ pentru a acţiona împreună.

Uitaţi-vă cum întregul sens ❙ fără aceasta tot restul este nonsens ❙ al unei broşuri ca cea a lui Traub [45] constă în faptul că se spune: Da, Steiner ar vrea ca cele două curente, cel păgân şi cel creştin, să se reunească. Noi nu vrem să permitem aceasta, vrem ca ştiinţa naturii să rămână mereu păgână, pentru a nu fi nevoiţi să lăsăm să se întâmple ceva în sfera creştinismului care să reunească creştinismul cu ştiinţa naturii. ❙ Este de la sine înţeles că dacă ştiinţa naturii este lăsată să fie păgână creştinismul nu poate fi unit cu ea. Atunci se poate spune: Ştiinţa naturii este condusă exterior în mod materialist, creştinismul se bazează pe credinţă. Cele două nu trebuie să fie reunite. ❙ Dar Christos nu a apărut în lume pentru ca alături de impulsurile sale impulsurile păgâne să devină tot mai puternice, ci pentru a pătrunde impulsurile păgâne. Sarcina timpului actual este de a reuni ceea ce s-ar dori a fi ţinut separat ca ştiinţă şi credinţă. Şi aceasta trebuie să se întâmple. Din această cauză trebuie atrasă atenţia, aşa cum am făcut eu în una din conferinţele publice recente. Pe de o parte, confesiunea a ajuns să nu accepte ca în christologie să fie introdusă cosmologia, iar, pe de altă parte, cosmologia a ajuns la principiul indestructibilităţii materiei şi energiei. Dacă considerăm materia şi energia ca fiind indestructibile şi veşnice, acest lucru duce la călcarea în picioare a tuturor idealurilor. Atunci însă şi creştinismul este fără sens. Numai dacă ceea ce sunt acum materia şi legile materiei constituie un fenomen trecător, iar în ceea ce trăim acum legat de christologie, de impulsul christic, există un germene pentru ceea ce va exista când materia şi energia, aşa cum guvernează acum în mod logic, nu vor mai exista, ci vor fi moarte, numai atunci creştinismul şi idealul moral au un sens adevărat, au o valoare umană. Există două mari opoziţii. Una decurge din ultima consecinţă a păgânismului şi înseamnă: materia şi energia sunt netrecătoare, cealaltă decurge din creştinism şi înseamnă: Cerul şi Pământul vor trece, dar Cuvintele mele nu vor trece [46].

Acestea sunt cele două mari opoziţii care pot fi exprimate în concepţia despre lume. Iar timpul nostru ar avea prilejul de a nu lua atitudini confuze faţă de astfel de lucruri, ci de a privi în mod serios, cu suflet treaz spre ceea ce trebuie cucerit ca o concepţie despre lume, pentru a nu se pierde, dincolo de iluzia privitoare la materia şi energia indestructibile, valoarea umană morală şi impulsul creştin în evoluţia cosmică. Despre aceasta vom vorbi mâine.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a XIII-a

Dornach, 9 mai 1920

Am reunit cele mai variate lucruri care pot să ne conducă la obţinerea unui sentiment al relaţiilor care există între structura Universului şi om. Am văzut că Universul nu poate fi înţeles fără om; aceasta înseamnă că este imposibil să avem o întelegere a Cosmosului în sine fără a implica omul şi a focaliza relaţia Cosmosului cu omul. Dacă vreţi să vă formaţi o reprezentare despre cum este legat omul de Cosmos, este suficient să vă gândiţi care este obiectul astronomiei celei mai elementare, şi anume la oblicitatea eclipticii, adică la poziţia oblică a axei Pământului faţă de curba ce poate fi trasată prin Zodiac. Această oblicitate a eclipticii poate fi concepută sau interpretată în mod diferit. Dacă axa Pământului, acea axă în jurul căreia Pământul îşi realizează rotirile zilnice, ar sta vertical în timpul întregului an, ziua şi noaptea ar fi egale. Dacă axa Pământului ar fi plasată în ecliptică, pe tot Pământul ar fi jumătate de an zi, jumătate de an noapte. Ambele extreme sunt prezente într-o anumită măsură la Ecuator şi la poli. Între aceştia sunt însă cuprinse acele ţinuturi care au în cursul anului zile de lungime variabilă. Nu trebuie decât să gândiţi puţin la această problemă pentru a vă da seama ce importanţă uriaşă are poziţia axei Pământului în Cosmos pentru întreaga evoluţie culturală. Gândiţi-vă doar că pe întreaga suprafaţă a Pământului am fi cu toţii eschimoşi, dacă axa terestră ar fi plasată pe ecliptică, şi că întregul Pământ ar trebui să fie stăpânit de cultura care există la Ecuator, dacă axa Pământului ar fi verticală pe ecliptică.

Înţelegerea adevărului depinde de felul în care interpretezi un lucru. Dar pentru a te apropia de înţelegerea faptului că între om, cultura şi civilizaţia sa şi structura Universului există o legătură este suficientă orice interpretare care te obligă să concepi omul şi Pământul ca pe ceva unitar, să consideri că omul, în măsura în care este o fiinţă fizică, nu poate fi privit în mod izolat, numai pentru sine. Omul nu este un adevăr pentru sine, ci este o fiinţă fizică împreună cu tot Pământul. Aşa cum nu putem considera o mână desprinsă de organismul uman ca ceva real ‖ ea moare, nu poate fi gândită decât în legătură cu organismul ‖, aşa cum nu putem considera ca fiind real un trandafir tăiat de pe tulpina sa ‖ el moare, nu poate fi gândit decât legat cu planta înrădăcinată în Pământ ‖, tot astfel poate fi cercetat şi omul când vrem să-l cunoaştem în totalitatea sa ca fiind închis în limitele epidermei sale.

Aşadar, ceea ce omul trăieşte pe Pământ trebuie cercetat împreună cu axa Pământului, aşa cum într-o altă perspectivă un anumit fel de inteligenţă este observată în legătură cu rotunjimea feţei sau cu unghiul feţei omului. Într-o concepţie despre lume care urmăreşte adevărul, este important să nu se confunde ceea ce este un adevăr parţial cu un adevăr deplin. La conceperea omului ca o totalitate care îl reprezintă ca fiinţă spiritual-sufletească se ajunge dacă nu considerăm ca adevăr deplin omul ca fiinţă fizică închisă în sine. Ca fiinţă spiritual-sufletească, omul este un adevăr închis în sine, o individualitate adevărată. Însă ceea ce el ocupă între naştere şi moarte ‖ fizicul şi corpul eteric ‖ nu sunt realităţi în sine, ele sunt membre ale întregului Pământ şi, aşa cum vom vedea îndată, chiar şi ale altui întreg.

Ajungem astfel la ceva ce trebuie luat în seamă într-un sens mai exact. Trebuie să atrag atenţia asupra unui lucru: reprezentările pe care ni le facem asupra omului au aproape întotdeauna tendinţa de a-l considera un fel de corp solid sau pe-aproape. Desigur, suntem conştienţi că omul nu este chiar un corp dur, că este într-o oarecare măsură maleabil; dar de obicei nu conştientizăm că omul este alcătuit mai mult de 75% din lichid şi că numai restul de 25% poate fi conceput ca o fiinţă care conţine în sine materie minerală solidă. Omul este 75% o fiinţă de apă. Acum, vă întreb, este corect să descrii organismul uman în felul cum se obişnuieşte, în imagini clar conturate: aici avem un lob al creierului, aici avem cutare organ şi aşa mai departe, şi apoi să se procedeze ca şi cum aceste organe net conturate acţionează împreună, din activităţile lor rezultând activitatea întregului organism uman? Luat în fond, acest lucru nu are nici un sens. Este totuşi vorba ca şi noi să avem în vedere că, în limitele epidermei sale, omul este ca o apă unduitoare, că are importanţă şi ceea ce este numai interior lichid unduitor, că, aşadar, nu ar trebui să spunem că omul este mai mult sau mai puţin un corp solid. Privit din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, acesta are o semnificaţie foarte profundă. Căci tocmai ceea ce este solid, ceea ce se află într-un anumit mod legat de mineralul exterior, acest aspect solid al omului are în organismul uman o anumită relaţie cu Pământul.

Am constatat cele mai variate relaţii ale omului cu lumea înconjurătoare; acum vrem să descoperim relaţia a ceea ce este solid în el cu Pământul. Această relaţie există. Dar ceea ce este element lichid în om nu are nici o relaţie cu Pământul, ci are o relaţie cu Cosmosul planetar extraterestru, în mod preferenţial cu Luna. Exact aşa cum Luna are o legătură, chiar dacă nu directă, indirectă cu geneza fluxului şi refluxului, aşadar cu anumite configuraţii ale părţii lichide a Pământului, tot astfel ea are legături cu ceea ce se întâmplă în partea lichidă a organismului uman. Ieri v-am spus că avem, pe de o parte, o astronomie care este valabilă pentru Soare ‖ dar şi pentru Pământ ‖ şi că noi suntem integraţi în această astronomie ca organism care include în sine o componentă solidă, iar pe de altă parte o astronomie lunară, diferită, în care suntem integraţi în aşa fel încât ea are de-a face cu componenta lichidă a organismului nostru. Vedeţi, aşadar, că în corpul nostru fizic-solid şi în corpul nostru fizic-lichid acţionează forţele Cosmosului.

Are însă o importanţă mult mai mare faptul că asupra omului solid are o influenţă directă eul nostru, iar asupra omului lichid are o influenţă nemijlocită corpul nostru astral, astfel încât ceea ce acţionează asupra organizării noastre de către spiritualul-sufletesc ajunge, prin corporalitatea noastră, la o relaţie cu toate forţele şi mişcările Cosmosului. Aceste mişcări ale Cosmosului au fost dintotdeauna obiect al observaţiilor, plecând de la cele mai diferite puncte de vedere ale concepţiilor despre lume. Dacă luăm în considerare cultura veche persană, existau cercetări privitoare la mişcările din Univers; existau astfel de cercetări şi la caldeeni şi la egipteni. Şi nu este lipsit de interes să urmărim cum se situau egiptenii faţă de mişcările Universului. Egiptenii au avut prilejul, aparent la început, din motive cu totul materiale, să studieze legătura Pământului cu Cosmosul extraterestru. Căci ţara lor era dependentă de inundaţiile Nilului, iar acestea se produceau când Soarele avea o anumită poziţie în Cosmos. Aceasta putea fi determinată după poziţia lui Sirius [47], astfel încât egiptenii ajunseseră să-şi facă reprezentări despre poziţia Soarelui faţă de stelele pe care azi le numim fixe. Se făceau cercetări extinse în colonii de preoţi egipteni, în misterii preoţeşti egiptene, cu privire la poziţia Soarelui faţă de alte stele, numite azi stele fixe. Am mai menţionat că egiptenii cunoşteau deja faptul că Soarele, cu fiecare an, pare a fi deplasat faţă de celelalte stele de pe cer. Astfel încât ei luau în calcul că stelele ‖ indiferent

dacă aparent sau real ▮ se mişcă pe cer şi observau că ele aveau în cursul zilelor o viteză, că Soarele avea altă viteză, dar nici pe departe ca cea a celorlalte stele. Soarele rămâne puţin în urmă. Egiptenii ştiau şi consemnau faptul că Soarele rămâne în decurs de 72 de ani cu o zi în urmă, aşadar că atunci când o stea cu care Soarele răsărise în acelaşi timp apare din nou după 72 de ani acesta nu răsare în acelaşi timp cu ea, ci cu 24 de ore mai târziu. Steaua care aparţine lumii stelelor fixe a grăbit pasul în 72 de ani cu o zi întreagă. Acesta este drumul pe care-l fac stelele şi cel pe care-l face Soarele (planşa 24, sus). Soarele rămâne cu o zi în urmă în 72 de ani. Dacă înmulţesc cu 360, voi obţine 25 920 de ani. Acesta este numărul pe care l-am întâlnit adeseori. Este timpul de care are nevoie Soarele pentru ca prin rămânerea lui în urmă să ajungă din nou la punctul de plecare, dând astfel ocol întregului Zodiac. Aşadar, în 72 de ani el a rămas în urmă cu exact un grad, căci un cerc are, după cum ştiţi, 360 de grade. După aceste calcule împărţeau egiptenii marele an, care cuprinde de fapt 25 920 de ani, în 360 de zile. Dar o astfel de zi este lungă de 72 de ani. Aceasta este în medie şi durata de viaţă maximă a omului. Sigur că unii depăşesc această vârstă, iar alţii nu ajung la ea, dar este o limită superioară a duratei de viaţă a omului. Aşa încât se poate spune că acest întreg context este construit în Cosmos cu scopul de a menţine o viaţă umană timp de o zi solară lungă de 72 de ore. În orice caz, omul este emancipat faţă de aceasta. El se poate naşte în orice moment, dar viaţa sa ca om fizic între naştere şi moarte se orientează după această zi solară. Egiptenii acceptaseră şi anul obişnuit de 360 de zile nu de 365 de zile, aşa cum este în adevăr, până când lucrurile s-au potrivit atât de puţin cu mersul stelelor încât au fost introduse şi celelalte cinci zile. Dar de unde ştim că egiptenii acceptaseră iniţial anul de 360 de zile? S-a produs o neînţelegere prin faptul că preoţii vorbiseră de un mare an cosmic. Pentru acest an cosmic este valabil un grad, a 360-a parte, un an cosmic de 72 de ani. Omul a fost articulat la Cosmos, s-a clarificat relaţia sa cu Cosmosul.

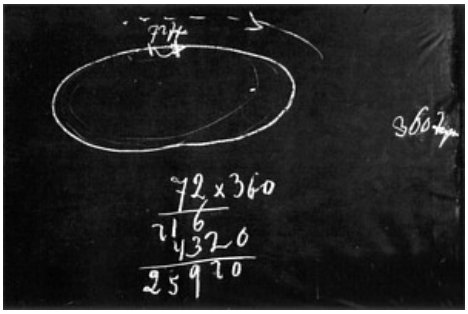

Planșa 24

[măreşte imaginea]

Dar datorită decadenţei întregii evoluţii a poporului egiptean nu s-a lămurit maselor largi ▮ şi aceasta s-a petrecut în modul cel mai caracteristic ▮ ceea ce este entitate a omului, ceea ce este legătură a omului cu Cosmosul. Exista raţionamentul că dacă toţi oamenii ar şti că sunt o entitate integrată în Cosmos în aşa fel încât durata vieţii lor este o componentă a duratei de viaţă a unui ciclu solar, ei s-ar simţi integraţi în Cosmos, nu s-ar mai lăsa conduşi, fiecare s-ar considera un membru al Cosmosului. ▮ Acest lucru trebuiau să-l ştie numai cei care erau consideraţi a fi chemaţi să conducă. Ceilalţi oameni nu trebuiau să aibă o asemenea ştiinţă cosmică, ci o ştiinţă a zilei. Acest lucru se leagă de întreaga decadenţă a evoluţiei culturale egiptene. Şi ceea ce se considera a fi necesar pentru iniţierea omenirii nematurizate în anumite misterii a fost extins de cultura egipteană la lucruri care dădeau putere conducătorilor.

Multe lucruri care impregnează, în prezent, sufletul uman au venit din surse orientale. De asemenea, şi creştinismul tradiţional conţine multe lucruri ce-şi au originea în surse orientale. Dar o puternică influenţă a trecut din cultura egipteană în creştinismul roman. Aşa cum poporul egiptean trebuia să rămână ignorant referitor la legătura sa cu Cosmosul, tot astfel în anumite cercuri ale romanismului exista părerea că poporul trebuie să rămână ignorant cu privire la relaţia lui cu Cosmosul aşa cum a survenit prin misteriul de pe Golgota. ▮ De aici, acea luptă dură, atunci când, dintr-o necesitate culturală şi interioară, se atrage atenţia asupra faptului că evenimentul de pe Golgota nu trebuie gândit în afara oricărei legături cu restul concepţiei despre lume, ci că el trebuie să fie cuprins în întregul concepţiei despre lume, când se atrage atenţia asupra faptului că ceea ce s-a întâmplat pe Golgota are legătură cu întreaga lume şi cu constituţia acesteia. Din acest motiv, desemnarea lui Christos ca fiind Spiritul solar în sensul în care am făcut-o noi se consideră a fi cea mai gravă erezie.

În nici un caz nu trebuie crezut că lucrul de care este vorba aici nu ar fi cunoscut anumitor persoane, din prima linie conducătoare, care combat ceea ce v-am spus acum. Bineînţeles că le este cunoscut. Dar la fel cum preoţii egipteni ştiau foarte bine că anul obişnuit nu are 360 de zile, ci 365¼ de zile, tot aşa anumiţi oameni ştiu foarte bine că în cazul tainei lui Christos este vorba de misteriul solar. Dar omenirii actuale nu trebuie să i se aducă la cunoştinţă această cunoaştere, căci ceea ce am spus ieri este adevărat: concepţia materialistă despre lume este mult mai dragă acelei categorii de oameni decât ştiinţa spiritului. Concepţia materialistă despre lume are şi ea consecinţele ei practice. Are consecinţe practice care pot fi studiate făcându-se o comparaţie între timpul actual şi vechea cultură egipteană. Egiptenii erau dependenţi de mersul Soarelui, aşadar de legătura dintre terestru şi ceresc cu privire la cultura lor exterioară. Dacă era ţinută secretă legătura dintre fenomenele cosmice şi acţiunea lor asupra culturii proprii Egiptului, aceasta însemna o anumită putere în mâinile preoţimii egiptene în decadenţă. Prin aceasta, cel care trebuia să lucreze în Egipt era avizat că trebuie să accepte directivele date de preoţii care aveau cunoaşterea respectivă.

Dacă civilizaţia europeană şi cea americană şi-ar păstra caracterul actual, dacă s-ar menţine concepţia materialistă copernicană despre lume împreună cu lăstarul ei, teoria lui Kant-Laplace, în mod necesar ar trebui să ia naştere o concepţie materialistă despre lume şi pentru fenomenele biologice, fizice, chimice. Această concepţie materialistă despre lume nu poate să includă în structura ei ordinea morală a lumii. De asemenea, nu are nici o posibilitate să implice în structura ei evenimentul Christos; să fii adept al concepţiei materialiste despre lume şi în acelaşi timp creştin nu poate fi posibil, dacă vrei să fii cinstit şi sincer. Din această cauză în cultura europeană şi americană trebuiau să apară urmările practice ale sciziunii dintre materialism, pe de o parte, şi imaginea morală a lumii fără legătură cu imaginea materialistă a lumii şi conţinuturile credinţei, pe de altă parte. Consecinţa acestui fapt constă în aceea că oamenii, care nu au fost determinaţi de motive exterioare să fie necinstiţi interior, au aruncat peste bord credinţa şi au statuat imaginea materialistă a lumii şi pentru viaţa umană. Prin aceasta imaginea materialistă a lumii a devenit imaginea socială a lumii. Dacă acest lucru s-ar perpetua în cadrul culturii europene şi americane, oamenii ar avea doar o imagine materialistă a lumii, nu ar şti nimic despre legătura Pământului cu forţele cosmice, aşa cum am spus de mai multe ori. Dar o anumită castă preoţească ar deţine cunoaşterea legăturii cu imaginea cosmică la fel cum preoţii egipteni păstrau cunoştinţa despre anul platonic, marele an cosmic şi marea zi cosmică. Această castă preoţească ar putea spera să domine poporul, care se degradează în mod barbar sub acţiunea materialismului.

Este natural că astfel de lucruri sunt spuse azi numai dintr-un sentiment al datoriei faţă de adevăr, dar ele trebuie neapărat spuse. Un număr cât mai mare de oameni trebuie să afle despre misteriul de pe Golgota, să înţeleagă importanţa sa cosmologică. Omenirii Pământului trebuie să nu-i rămână ascuns faptul că ea este legată de un spirit extraterestru care a existat în Palestina la începutul calendarului nostru şi a fost întruchipat de omul Iisus. O astfel de percepere, depăşirea necinstei, uzuală în probleme legat de concepţie despre lume şi în mărturisirile de credinţă, este o sarcină a zilelor noastre. Căci în prezent, pe de o parte, se ascultă povestiri despre cum se mişcă Pământul

în jurul Soarelui într-o elipsă şi cum a evoluat el în sensul teoriei lui Kant-Laplace, şi se subscrie la aceasta; pe de altă parte, se ascultă povestiri despre faptul că la începutul calendarului nostru în Palestina s-au întâmplat anumite lucruri. Se acceptă aceste două aspecte fără a le pune într-o relaţie, ele sunt luate ca atare şi se gândeşte că acest fapt este fără consecinţe. Nu este aşa, deoarece este mai puţin grav când minciuna este concepută în mod conştient decât atunci când ea se manifestă în mod inconştient şi-l înjoseşte pe om, îl barbarizează. Minciuna pleacă împreună cu conştienţa din corpul fizic şi din cel eteric odată cu adormirea, este prezentă în existenţa aspaţială şi atemporală, în existenţa veşnică, când omul se află în somnul fără vise. Aici se pregăteşte tot ceea ce minciuna poate deveni în viitor când ea se află în conştienţă. Dar dacă minciuna se află în subconştient înseamnă că ea rămâne în pat cu corpul fizic şi cu cel eteric. Aici, în timp ce omul nu-şi foloseşte corpurile fizic şi eteric, ea aparţine Cosmosului, nu numai Cosmosului pământesc, ci întregului Cosmos. Aici ea lucrează la distrugerea Cosmosului, la distrugerea întregii umanităţi, aici începe distrugerea însăşi a omenirii.

Omenirea nu poate face faţă la ceea ce o ameninţă prin nimic altceva decât prin străduania de a obţine adevărul interior referitor la problemele cele mai mari ale existenţei. În prezent, există, aşadar, întru câtva o chemare adresată omenirii, pornită din impulsurile timpului nostru, ca să nu mai permită să existe mai departe o astronomie de tip materialist, care nu știe nimic despre faptul că într-un anumit moment s-a format evenimentul de pe Golgota. Dar orice astronomie care include Luna în structura cosmică la fel ca şi Soarele şi Pământul, în loc să le lase cele două curente să curgă unul într-altul, dar aşa încât ele să fie curente separate, orice astfel de astronomie este o astronomie păgână, nu o astronomie creştină. Din această cauză, din punct de vedere creştin trebuie să fie respinsă orice învăţătură evoluţionistă care nu descrie lumea în mod unitar. Dacă urmăriţi cartea mea ***Ştiinţa ocultă***, veţi vedea cum, în timp ce descriu perioada Saturn, perioada Soare, curentul se divide în două curente, apoi acţionează împreună. Acolo aveți cele două curente. Când se descrie însă aşa cum se face în mod curent, se folosesc noţiuni care sunt în sensului continuării evoluţiei păgâne. Aceasta merge până în detalii. Când teoreticianul evoluţionist actual descrie în sens darwinist evoluţia formei organice, el spune: La început au existat forme organice simple, apoi altele mai complicate, apoi altele şi mai complicate etc., până se ajunge la om (planșa 25, sus). Dar lucrurile nu stau aşa, ci dacă luăm omul, este alcătuit din trei părţi, numai capul său este perfecţionarea formelor animale inferioare. Ceea ce are omul drept cap este perfecționarea formelor animale inferioare. Ceea ce este anexat capului a luat naştere mai târziu. Aşa că nu ne este permis să spunem că măduva spinării se transformă devenind cap, ci trebuie să spunem: Capul nostru a luat naştere cu siguranţă din formaţiuni anterioare care erau asemănătoare măduvei spinării, iar coloana dorsală actuală nu are nici o legătură cu această evoluţie, ci este o anexă mai târzie, iar ceea ce este astăzi formaţiunea capului îşi are originea într-o coloană dorsală altfel formată.

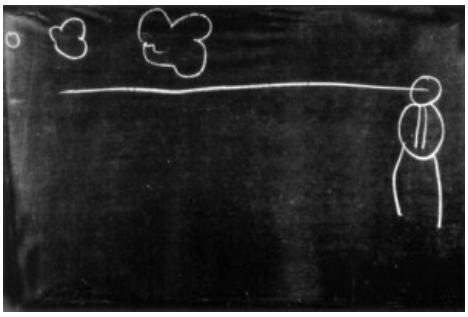
Planșa 25

[măreşte imaginea]

Menţionez acest lucru pentru cei care s-au ocupat cât de cât cu teoria descendenţei şi pentru ca dumneavoastră să vedeţi că o linie dreaptă de observaţii cosmice conduce la consideraţii cu privire la ceea ce există în evoluţia umanităţii şi pentru ca să înţelegeţi că este necesar ca ştiinţa spiritului să lumineze toate domeniile ştiinţei şi ale vieţii, că lucrurile nu pot continua aşa cum s-a întâmplat în ultimele secole, când ştiinţa s-a dezvoltat sub influenţa concepţiei materialiste despre lume, rezultat al conceperii materialiste a creştinismului. Materialismul îl datorăm devenirii materialiste a concepţiei creştine despre lume. Trebuie restabilită învăţătura despre Christosul cosmic în opoziţie cu impregnarea materialistă a acestei învăţături. Aceasta este sarcina cea mai importantă a timpului nostru. Înainte de a se recunoaşte că aceasta este sarcina cea mai importantă a timpului, nu se va putea concepe clar nici un domeniu al cunoaşterii.

Am vrut să vă aduc azi unele elemente care să vă lămurească de ce adversari rău intenţionaţi se ridică cu atâta înverşunare împotriva a ceea ce trebuie să întâmpine omenirea, în prezent, dintr-o necesitate interioară. Şi a trebuit să leg această întreagă abordare de cosmologie. Vom continua joia viitoare, aici, la ora opt.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a XIV-a

Dornach, 14 mai 1920

Esenţa expunerilor ce vor urma va consta în cunoaşterea modului în care cele două curente din istoria lumii, cel păgân şi cel creştin, coexistă, acţionează împreună, sunt strâns legate de desfăşurările ce au loc în întregul Univers. Pentru a putea înţelege exact toate acestea, este necesar un studiu premergător. Este vorba de a spune cât se poate de precis prin ce se deosebeşte concepţia păgână despre lume în sensul cel mai larg ❙ care nu numai că este, ci şi trebuie să stea încă la baza concepţiei noastre despre lume ❙ de concepţia creştină despre lume. Este vorba de focalizarea clară a faptului că am ajuns azi la o juxtapunere nemijlocită a ceea ce putem numi imaginea naturalistă a lumii şi a ceea ce numim ordinea morală a lumii, la care este asociată, desigur, şi concepţia religioasă despre lume. Pentru omul actual desfăşurarea concepută în spiritul ştiinţei naturii şi manifestarea morală sunt, mai mult decât conştientizează el, două aspecte foarte depărtate unul de altul, pe care el nu le poate lega, dacă vrea să fie pe deplin cinstit cu el însuşi, din punctul de vedere al concepţiei actuale despre lume. Acesta este motivul pentru care o mare parte a teologiei secolelor al XIX-lea şi al XX-lea nu conţine, în fond, nici un fel de christologie. Sunt cărţi ca cea a lui Adolf Harnack [48] *Esenţa creştinismului* în care nu există nici o motivaţie pentru folosirea numelui lui Christos. Căci ceea ce apare ca fiind „Christos" în aceste texte nu este altceva decât zeitatea care apare în Vechiul Testament ca Iahve, Iehova. În fond, nu există nici o deosebire între această fiinţă pe care Harnack o numeşte „Christos" şi zeul Iahve; vreau să spun că nu există nici o diferenţă între ceea ce se spune despre fiinţa lui Christos şi ceea ce spun adepţii concepţiei Vechiului Testament despre Iehova. Şi dacă analizăm reprezentarea lui Christos a multor contemporani ai noştri şi o comparăm cu concepţia despre viaţă, nu există nici un motiv ca aceşti oameni să vorbească despre Christos şi creştinism. Când cineva vorbeşte despre Christos şi creştinism şi concepe, de exemplu, esenţa naţională ca mulţi dintre contemporanii noştri, ne aflăm într-o contradicţie totală. Aceste lucruri fac ca omul de azi să nu poată trage o concluzie din ceea ce are, în prezent, în faţa sa. Dar cea mai profundă ruptură, cea mai adâncă prăpastie apare între modul în care priveşte lucrurile ştiinţa naturii şi modul în care le priveşte concepţia creştină. Şi cea mai importantă sarcină a timpului nostru este construirea unei punţi peste prăpastie. Concepţia despre lume în sensul ştiinţei naturii, aşa cum o întâlnim azi la ţăran, este, de fapt, un produs al secolului al XIX-lea. Şi este bine să nu caracterizăm lucrurile în mod abstract, ci să privim puţin în concret.

Am pomenit de mai multe ori un nume care a aparţinut unei personalităţi proeminente a secolului al XIX-lea şi care ne conduce la a focaliza foarte exact concepţia naturalistă despre lume; este vorba de Julius Robert Meyer [49], de care trebuie să legăm concepţia naturalistă despre lume a secolului al XIX-lea ❙ deşi aceasta poate induce în eroare în multe privinţe. Julius Meyer este autorul aşa-numitei legi a conservării energiei care spune că Universul include în sine o sumă constantă de forţe care nu pot fi sporite, nici reduse, care doar se pot transforma unele în altele. Căldura, forţa mecanică, electricitatea, forţa chimică se transformă una în alta. Dar suma cantităţilor de forţe rămâne mereu aceeaşi. Aşa gândeşte azi orice fizician. Chiar dacă în conştienţa curentă oamenii nu dau atenţie legii conservării energiei, ei abordează fenomenele naturale aşa cum se poate gândi numai sub influenţa acestei legi. Acţiunile unei fiinţe pot corespunde unui anumit principiu, fără ca aceasta să-şi lămurească principiul. De exemplu, dacă unui câine i se pun în faţă o bucată mică de carne şi una mai mare, de regulă, el va înhăţa bucata mai mare. Aceasta nu înseamnă că el a conştientizat faptul că bucata mai mare este dublul bucăţii mai mici. Te poţi afla sub influenţa unui principiu fără a-ţi explica acest principiu în forma sa abstractă. Desigur, cei mai mulţi oameni nu se gândesc la principiul conservării energiei, dar ei îşi reprezintă întreaga natură în funcţie de legea conservării energiei pe care au învăţat-o la şcoală. Este interesant acum să privim la felul cum s-a exprimat modul de gândire al lui Julius Robert Meyer când s-a pus problema de a prezenta de faţă cu alţii, care încă nu gândeau ca el, acest fel de gândire.

Gustav Rümelin [50], un prieten, a consemnat în memoriile sale convorbirile pe care le-a avut cu Julius Robert Meyer. El povesteşte lucruri foarte interesante care dezvăluie modul de gândire asupra naturii în secolul al XIX-lea. Julius Robert Meyer era atât de cufundat în întregul mod de reprezentare care l-a condus la teoria conservării energiei, încât, de regulă, când întâlnea un prieten pe stradă îi striga încă de departe: Din nimic iese nimic! ❙ Aceste cuvinte se repetă de mai multe ori în lucrarea din 1842 a lui Julius Robert Meyer: Din nimic iese nimic! S-a întâmplat şi ca Julius Robert Meyer să-l viziteze pe Rümelin ❙ a bătut la uşă, a intrat şi a strigat: „Din nimic iese nimic!" Aceasta în loc de salut. Atât era Julius Robert Meyer de cufundat în acest „Din nimic iese nimic!"

Rümelin povesteşte despre o convorbire foarte interesantă pe care a avut-o cu Meyer, în care deoarece Rümelin nu știa prea mult despre legea conservării energiei, a trebuit să-i fie explicat în ce constă ea de fapt. Julius Robert Meyer: Dacă în oraşul Heilbronn doi cai trag o trăsură (Julius Robert Meyer era din Heilbronn, oraş în care se află şi monumentul său), și merg mai departe, care este efectul? ❙ Rümelin: Efectul este că cei care sunt în trăsură ajung la Öhringen. ❙ Meyer: Dar dacă se întorc la Heilbronn fără să fi făcut ceva la Öhringen? ❙ Rümelin: Înseamnă că întâmplător unul din drumuri l-a anulat pe celălalt şi prin aceasta aparent nu există un efect, dar există totuşi efectul real, acela că oamenii au călătorit de la Heilbronn la Öhringen şi s-au întors înapoi. ❙ Meyer: Nu, acesta este numai un efect colateral, el nu are nici o legătură cu ceea ce s-a întâmplat de fapt. Efectul forţei cailor este cu totul altul. Prin forţa cailor s-au încălzit caii; în al doilea rând s-au încălzit osiile trăsurii; în al treilea rând, urmele lăsate de roţi au o temperatură mai ridicată decît părţile alăturate ale străzii. Acesta este efectul adevărat. Şi metabolismul cailor indică arderea unor substanţe. Toate acestea reprezintă adevăratul efect. Restul, faptul că oamenii au călătorit de la Heilbronn la Öhringen şi înapoi, este un efect colateral, dar nu ceea ce este cu adevărat eveniment fizic. Adevăratul eveniment fizic constă în forţa cailor; căldura osiilor trăsurii; consumul lubrifiantului cu care se ung roţile; încălzirea urmelor trăsurii etc. Şi când măsori ❙ Julius Robert Meyer a măsurat atunci şi a indicat rezultatul corespunzător ❙ găşeşti că forţa folosită de cai a trecut în întregime în această căldură. Restul este numai efect colateral.

După cum vedeţi, aceasta are în mod firesc o anumită influenţă asupra concepţiei noastre. În final, rezultă că trebuie să spui: Da, trebuie să îndepărtezi cu grijă de desfăşurarea evenimentului natural tot ce este efect colateral în sensul gândirii stricte din ştiinţa naturii. Efectul colateral nu are nimic de-a face cu gândirea naturalistă din secolul al XIX-lea. El sare peste evenimentul ce aparţine ştiinţei naturii. Dacă însă întrebăm din nou: În ce se exprimă tot ceea ce numim ordinea morală a lumii? În ce se exprimă tot ceea ce numim valoare umană şi

demnitate umană? putem să răspundem: Desigur, nu în aceea că forţa folosită de cai se transformă în căldura crescută a osiilor trăsurii; aici efectul colateral devine aspectul principal! Gândiţi-vă că în tot ceea ce este elaborat ca abordare ştiinţifică a naturii acest efect colateral este dat la o parte. Oamenii secolului al XIX-lea şi deja Kant în secolul al XVIII-lea au formulat concepţii despre devenirea Universului plecând de la principiile lui Julius Robert Meyer, separând tot ce aparţine numai naturii de ceea ce este efect colateral.

Dacă luăm în vedere problema, trebuie să spunem că Universul trebuie să fie construit plecând de la acele principii care sunt recunoscute ca principii ale naturii. Tot ceea ce s-a întâmplat, de exemplu, prin creştinism este un efect colateral, exact aşa cum este efect colateral faptul că oamenii călătoresc cu trăsura de la Heilbronn la Öhringen. Pentru concepţia ştiinţei naturii nu intră în considerare ceea ce au de rezolvat oamenii aici. Dar, din nou, nu se întâlnesc totuşi în vreun fel cele două curente?

Să admitem că Rumelin nu s-ar fi liniştit şi ar fi făcut următoarea obiecţie ▌ştiu că pentru fizicianul actual aceasta nu este o obiecţie valabilă, dar pentru construirea unei concepţii generale despre lume ea este importantă ▌, să admitem deci că el ar fi spus: Dacă nişte oameni nu ar fi vrut să călătorească de la Heilbronn la Öhringen, caii nu şi-ar fi folosit forţa; transformarea în căldură nu s-ar fi întâmplat, sau ar fi avut loc în alt loc şi în cu totul alt context. Aşadar, ştiinţa naturii trebuie să-și extindă cercetarea doar la ceea ce a cauzat întâmplarea. Nu s-ar fi întâmplat dacă oamenii n-ar fi crezut că au ceva de făcut la Öhringen. Aşadar, ceea ce ştiinţa naturii consideră un efect colateral intervine totuşi în evenimentul natural. Sau să admitem că oamenii ar fi avut ceva de făcut la o oră anume la Öhringen, că una din osiile trăsurii s-ar fi rupt şi ei n-ar mai fi putut continua drumul. Ruperea osiei trăsurii ar fi fost, bineînteles, pe deplin explicabilă. Faptul că nu a mai putut fi dus până la capăt un lucru are în anumite împrejurări ▌ceea ce este uşor de imaginat ▌consecinţe foarte importante, chiar pentru alte procese naturale, care s-ar fi înlănţuit ca urmare a acestui eveniment.

Chiar dacă rămânem numai pe un fundament logic, aici se ridică unele întrebări care, trebuie spus, nu pot primi un răspuns din partea concepţiei despre lume la care îşi poate recunoaşte apartenenţa un om, plecând de la premisele instrucţiei noastre. Aceasta deoarece înainte de a fi dată o direcţie gândirii care stă la baza ştiinţei naturii care abia la Julius Robert Meyer a ajuns la o precizie atât de netă nu a existat o linie de despărţire clară între gândirea de la baza ştiinţei naturii şi gândirea morală. Dacă ne referim la secolul al XIII-lea sau la secolul al XII-lea, lucrurile pe care le spuneau oamenii despre ordinea morală aveau întotdeauna ecouri în celălalt domeniu, în ordinea fizică. Din timpurile mai vechi puţine lucruri au ajuns până la noi nefalsificate. Chiar în scrierile care reprezintă ultimele manifestări ale vechii concepţii despre lume veţi descoperi că în timpuri mai vechi aspectul moral era introdus în fizic, fizicul era ridicat până la moral. Citiţi scrierile deja în parte falsificate, dar, oricum, care mai pot fi înţelese şi în prezent, ale lui Basilius Valentinus [51] despre metale, despre planete. Aproape în fiecare rând vă veţi lovi de adjective care sunt asociate cu metalele, metale bune, metale rele sau metale înţelepte etc., care vă arată că şi în acest domeniu a fost introdus ceva din gândirea morală. Este de la sine înţeles că în prezent acest lucru nu mai este posibil. Căci după ce abstractizarea a fost dusă atât de departe încât se izolează evenimentul natural de tot ce este efect colateral, cum a făcut-o Julius Robert Meyer, nu se mai poate spune, bineînţeles, că este o calitate a picioarelor cailor care s-au mișcat, astfel încât ei au consumat lubrifiantul prin căldura care s-a dezvoltat prin această mișcare. Nu mai este posibil să se introducă în vreun fel în acest context al ştiinţei naturii categorii morale. Cele două domenii, domeniul natural şi domeniul moral, stau în mod total radical unul lângă altul. Şi dacă evenimentele desfăşurate în Univers ar fi aşa cum sunt imaginate de acest mod de reprezentare, omul nu ar putea exista deloc în lumea noastră. Omul nu ar fi aici. Căci care este baza pentru forma fizică actuală a omului?

În timp ce eu vorbesc aici de forma fizică a omului, vă rog să luaţi întru totul în serios cuvântul „formă". Gânditorii naturalişti actuali nu iau în serios cuvântul „formă umană". Ce fac ei atunci? Ei numără, aşa cum au făcut Huxley [52] şi alţii, oasele oamenilor, oasele animalelor superioare şi de aici deduc că omul nu este decât o treaptă superioară a animalităţii. Sau numără muşchii etc. Noi a trebuit mereu să atragem atenția ca lucrul esențial este că linia coloanei vertebrale a animalelor este orizontală, iar linia coloanei vertebrale a omului este verticală (planșa 26, stânga). Şi chiar dacă anumite animale se înalță spre verticală, aceasta nu este esențial la ele, ci lucrul caracteristic şi cel mai important la animale este coloana vertebrală orizontală. Şi de acest lucru depinde întreaga configurație. Aşadar, vă rog luaţi cu deplină seriozitate ceea ce vreau să exprim prin cuvântul formă.

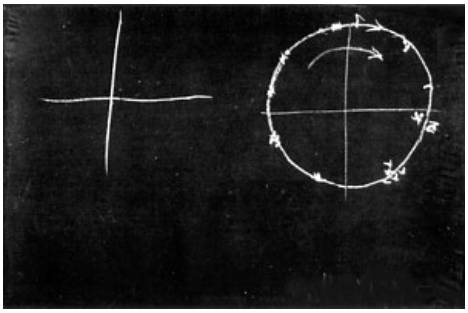

Planșa 26

[măreşte imaginea]

Această formă a omului, unde trebuie să-i căutăm cauza, aș spune mai întâi cauza fizică, unde să o căutăm în mod spiritual în Univers? În abordările făcute m-am referit deja la acest aspect. V-am atras atenţia: Cerul cu stele pe care îl desenăm aici schematic ▌să zicem, ca Zodiac cu constelaţiile sale (planșa 26, dreapta) ▌, se mișcă ▌aparent sau cu adevărat, acest lucru ne este indiferent ▌în jurul Pământului; şi Soarele de asemenea. Soarele parcurge, aşadar, acelaşi drum. Dar dacă luăm în considerare că Soarele îşi deplasează în fiecare an punctul său echinocţial, rămânând în urma stelelor, atunci ajungem la un fapt deosebit de important. Această deplasare a punctului echinocţial faţă de constelaţii se vede din aceea că, dacă este focalizată o constelaţie anume, aceasta răsare mai devreme în anul următor decât Soarele şi apune mai devreme. Aceasta ne spune că Soarele rămâne în urmă. Şi am atras atenţia asupra faptului că deja vechii egipteni ştiau că, dacă împărţim circumferinţa în 360 de grade, după 72 de ani Soarele rămâne în urmă cu un grad; 360 de grade ori 72 de ani înseamnă 25 920 de ani, perioadă în care el rămâne în urmă cu o întreagă circumferinţă, adică ajunge din nou la steaua cu care a răsărit împreună cu 25 920 de ani în urmă.

Deci în Univers stelele şi Soarele se învârtesc ▌aşa cum am spus, nu vreau să discut acum dacă este o aparenţă sau o realitate. Important este faptul că Soarele se deplasează mai încet, că el rămâne în urmă cu un grad din circumferinţa cosmică în 72 de ani. Aceşti 72 de ani ▌am mai menționat aceasta ▌înseamnă durata maximă de viaţă normală a omului. Aşadar, omul trăieşte 72 de ani, exact timpul în care Soarele rămâne în urmă cu un grad din circumferinţa cosmică faţă de celelalte stele.

Noi nu mai avem o percepţie corectă a acestor lucruri. Încă în misteriile ebraice învăţătorul spunea elevilor săi, inoculându-le foarte adânc acest lucru: Iahve este cel care face ca Soarele să rămână în urma stelelor. Iar cu forţa care reţine aici Soarele, el formează silueta umană, care este propriul său chip. Aşadar, nota bene, stelele se mișcă mai repede, Soarele mai încet. De aici, o diferenţă de energie, şi aceasta este, conform acestor vechi misterii, ceea ce produce silueta umană. Omul îşi datorează existenţa diferenţelor de viteză dintre ziua stelară

şi ziua solară. În limbajul nostru actual, am spune: Dacă Soarele nu ar fi în Univers, dacă ar fi o stea care s-ar deplasa cu aceeaşi viteză ca celelalte stele, care ar fi rezultatul? Rezultatul ar fi că ar domni numai forţele luciferice. Faptul că nu forţele luciferice stăpânesc în Univers, că omul ajunge în situaţia de a se sustrage forţelor luciferice cu întreaga sa entitate, acest lucru se datorează împrejurării că Soarele nu participă la viteza stelelor, ci rămâne în urma acestora, nu desfăşoară viteza lui Lucifer, ci viteza lui Iahve. Pe de altă parte, dacă ar fi prezentă numai viteza Soarelui şi nu şi cea a stelelor, omul nu ar putea întâmpina cu raţiunea sa restul evoluţiei sale. Şi aceasta nu s-ar desfăşura împreună cu evoluţia omului. În timpul nostru acest lucru este cu deosebire izbitor. Potrivit ştiinţei spiritului, se ştie că la 36 de ani omul a înţeles lucruri care nu puteau fi cunoscute la 25 de ani. Căci pentru înţelegerea lucrurilor este necesară trăirea lor. În prezent, acest lucru este puţin admis, căci omul de 25 de ani se simte matur. Dar el este matur numai în înţelegere nu şi în trăire. Trăirea evoluează mai încet decât capacitatea de înţelegere. Dacă ar înţelege acest lucru, cei mai tineri ar şti că pentru a avea anumite puncte de vedere trebuie mai întâi să fi trăit ceva. Înţelegerea, raţiunea evoluează cu stelele, trăirea cu Soarele. Dacă avem în vedere durata vieţii umane 72 de ani, dacă nu survin evenimente care să scurteze sau să lungească viaţa omului vă veţi convinge că ea durează până când Soarele rămâne în urmă cu un grad faţă de punctul său echinocţial. Atât poate ea dura. De ce durează atât? Cauza se află într-o anumită fineţe cosmică. Totuşi vă rog să mă urmaţi azi în observaţiile pregătitoare.

Lucrurile stau astfel: se cunoaşte data exactă a unei eclipse lunare. Aceasta se repetă după aproximativ 18 ani la aceeaşi dată, respectiv sub aceeaşi constelaţie. Există un ritm periodic al eclipselor, care are o durată 18 ani. 72 împărţit la 4 fac 18. Acesta reprezintă un sfert din ziua cosmică şi un sfert al unei vieţi umane. Omul străbate în timpul vieţii sale patru perioade de eclipse. De ce? Pentru că în Cosmos efectiv totul se potriveşte numeric. Omul are în medie, în cei 72 de ani de viaţă, 72 de pulsaţii şi 18 respiraţii pe minut. Aceasta reprezintă, din nou, a patra parte. Această legătură numerică care se exprimă în Cosmos am numit perioada de 18 ani pentru că aşa au indicat caldeenii perioada Saros [53], acest ritm se manifestă între perioada Saros şi perioada solară, dar acelaşi ritm există şi la om, în mobilitatea sa interioară între respiraţie şi puls. Nu degeaba spunea Platon: Dumnezeu geometrizează, aritmetizează. Activitatea noastră respiratorie nu coincide cu activitatea pulsatorie, care este mult mai rapidă. Şi aceasta corespunde faptului că în viaţa noastră de 72 de ani, căreia îi sunt corelate activităţile cardiacă şi pulsatorie, noi vieţuim de patru ori perioada Saros, pentru că în ea am inclus de patru ori activitatea noastră respiratorie. Organizarea noastră umană este în întregime construită conform organizării Cosmosului. Importanţa ei o vom înţelege însă numai după ce vom lua în vedere şi o altă corelaţie.

Înţelegem mişcarea Lunii în jurul axei sale numai dacă nu raportăm mişcarea ei pe circumferinţă la ziua solară, ci la ziua stelară. Dacă focalizăm timpul stelar ajungem la un timp mai scurt pentru rotaţia Lunii în jurul axei sale, de 27 ½ de zile. Mişcarea Soarelui se exclude dintr-un sistem căruia îi aparţine Luna şi stelele. Aşadar, suntem asociaţi în Cosmos pe de o parte cu mişcarea stelelor şi a Lunii, iar pe de altă parte cu mişcarea Soarelui.

Aici se despart astronomia Soarelui şi astronomia stelelor. Aşa cum v-am spus ultima oară, noi nu o scoatem la capăt cu o singură astronomie. Nu trebuie să ne limităm la o singură astronomie, ci să spunem că, pe de o parte, este sistemul stelelor, care într-o anumită privinţă cuprinde şi Luna, de cealaltă parte, este sistemul căruia îi aparţine Soarele. Acestea se întrepătrund, acţionează împreună. Dar nu procedăm corect dacă le aplicăm ambelor aceeaşi legitate.

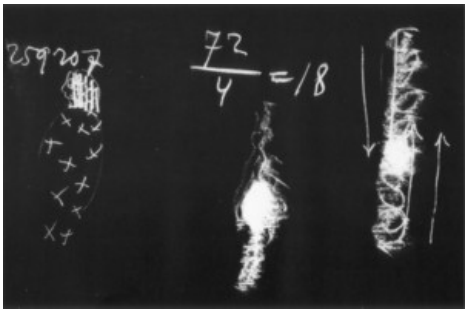

Planșa 27

[măreşte imaginea]

Când vom înţelege că avem două astronomii complet diferite, vom spune: Desfăşurarea cosmică în mijlocul căreia ne aflăm are două origini. Dar noi ne aflăm prinşi în aşa fel în această desfăşurare încât cele două curente confluează chiar în noi oamenii. Ce se întâmplă în organismul uman? Să considerăm că în noi s-ar întâmpla numai de ceea ce poate aprecia cercetătorul actual al naturii, atunci, dacă desenez schematic (planșa 27, stânga fără liniile de la cap) s-ar petrece tot felul de lucruri în organismul omenesc, mişcări de substanţe etc. Acestea s-ar extinde în întregul organism şi în creier, respectiv ar intra în simţuri. Dar care ar fi consecinţa dacă întreaga transformare a substanţelor care are loc în organismul uman şi care este inclusă în Cosmos, aşa cum am descris-o acum, dacă această întreagă transformare de substanţe s-ar extinde în creier? Noi nu am putea avea niciodată conştienţa că noi înşine gândim. Oxigenul, fierul, celelalte substanţe, carbonul etc., despre ele ar trebui să spunem că gândesc în noi, în relaţiile lor reciproce. Dar aceasta nu ne este dată deloc ca stare de fapt a conştieniei. Nici nu poate fi vorba ca noi să ne fie dată aceasta ca stare de lucruri a conștienței. Noi avem ca stare de fapt a conştienţei conţinutul stării noastre sufleteşti. Acesta nu poate exista sub nici o altă premisă decât că întreaga desfăşurare materială se lichidează, se distruge (sunt desenate liniile în cap), încât în noi realmente nu există nici o conservare de forţă şi de materie, ci prin distrugerea materiei se face loc dezvoltării vieţii gândirii. Realmente omul este singura scenă unde are loc o adevărată nimicire a materiei. În vremea noastră, în care nu se dezvoltă o adevărată cunoaştere a omului, ci se ia în vedere doar ceea ce este extrauman, nu se ajunge la înţelegerea acestui lucru.

Dacă ştim că după 72 de ani Soarele rămâne cu un grad în urmă în călătoria sa cerească, că există o deosebire de viteză între mişcarea stelelor şi mişcarea Soarelui, care confluează în noi, şi dacă ne imaginăm că formarea capului nostru se datorează cerului cu stele şi că, în timp ce, conform unui mod frumos de exprimare, „vedem lumina lumii", suntem inseraţi în mişcarea Soarelui, ar trebui să spunem: Există în mod constant în noi o tendinţă de a acţiona cu o viteză mai mică, contrar vitezei mai mari a stelelor. Există o contraacţiune la ceea ce produc stelele în noi. Efectul acestei contraacţiuni este deconstrucţia a ceea ce înfăptuiesc material în noi stelele. Deconstrucţia legilor pur materiale, care are loc prin acţiunea Soarelui. Putem spune, aşadar: Dacă ne-am deplasa ca oameni prin lume împreună cu stelele, am face-o astfel încât am fi subordonaţi legilor materiale ale Universului. Dar acest lucru nu se întâmplă. Legile Soarelui acţionează în sens contrar şi ne reţin. Există ceva în noi care ne reţine. Se poate calcula calcul pe care nu vi-l pot expune, mai întâi pentru că ar lua prea mult timp şi în al doilea rând pentru că nu l-aţi urmări atunci când are loc o anume mişcare (planșa 27, dreapta, săgeata în jos), deci aici are loc un curent cu o anumită viteză şi acest curent confluează cu altul, dar trebuie desigur presupus că cel de-al doilea curent nu curge tot aşa, ci în sens opus (săgeata în sus), se poate calcula deci că dacă aceste curente curg aşa, ele curg unul în altul. Imaginați-vă un vânt care se deplasează cu o anumită viteză, creând vârtejuri de sus în jos, și alt vânt de jos în sus, și ele se învârtejesc unul în celălalt (mijlocul desenului din dreapta). Dacă curentul ascendent se raportează față de curentul descendent astfel încât între vitezele lor rezultă același raport cu raportul

vitezelor între timpul stelar şi timpul solar, atunci, când acestea se învârtejesc unul în celălalt, prin vârtej rezultă o condensare care îşi capătă forma ei precisă. Aceasta se învârtejește în jos (planșa 27, mijloc); prin faptul că cealaltă se învârtejește în sus, împingând aici înăuntru cu o viteză mai mare ‖ viteza mai mică ar fi de sus în jos ‖, dă aici prin ciocnire o condensare, o anumită figură. Și această figură este ‖ o desenez numai schematic ‖ conturul, silueta inimii umane. Aşa încât este posibil să construieşti în mod corect, prin întâlnirea curentului lui Lucifer şi a curentului lui Iahve, figura inimii umane. Inima umană este construită pur şi simplu din relaţiile din Cosmos. Trebuie într-adevăr să spunem: Îndată ce admitem că mişcarea Soarelui este expresia unei mişcări mai puţin rapide, care întâmpină o mișcare mai rapidă, suntem introduși în aceste două mişcări în aşa fel încât din aceasta apare forma inimii noastre. La aceasta este anexat restul formei umane. Vedeţi deci ce taine sunt, de fapt, ascunse în Cosmos. Căci atunci când spun: avem două astronomii şi acestea coacţionează ‖ care este rezultatul? Rezultatul este inima umană. Întreaga orientare a ştiinţei naturii actuale merge pe a nu deosebi cele două curente. De aici tragicul ei destin, că descompune conlucrarea în bucăți într-un alt fel, o divizează în desfăşurarea naturii ‖ atât cât a gândit-o Julius Robert Meyer ‖ şi în efecte colaterale. Pentru că oamenii nu sunt în stare să gândească laolaltă cosmic ceea ce conlucrează din două surse, lumea se împarte pentru gândire în două extreme.

Pentru lucruri de o imensă importanţă referitoare la înţelegerea omului şi a lumii acesta este aspectul cosmic. Şi dacă din premisele noastre actuale nu se desprind acele cunoştinţe care au existat cândva în vechile misterii când creştinismul era aşteptat, aşa cum am descris în cartea mea ***Creştinismul ca fapt mistic***, dacă nu se reînnoiesc aceste vechi cunoştinle într-o formă în care trebuie să le percepem azi, orice cunoaştere rămâne iluzie. Căci cel mai important lucru care ajunge să se exprime în inima omului este prezent pretutindeni. Pretutindeni evenimentele sunt astfel alcătuite încât sunt explicabile prin confluenţa a două curente care vin din obârşii diferite. Niciodată nu va fi înţeleasă inserarea misteriului de pe Golgota în evoluţia Pământului nostru dacă nu se va începe această înţelegere cu Cosmosul. În discuţia premergătoare de astăzi am vrut să pun baza pe care vom putea construi mâine şi poimâine.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a XV-a

Dornach, 15 mai 1920

Din consideraţiile pe care le-am prezentat aici aţi văzut cât este de necesar să observăm omul în totalitatea sa, pentru a ajunge la concluzia că el este, de fapt, o copie a întregii lumi. Este deosebit de important să se preia aceasta nu numai în cunoaşterea prin înţelegere raţională, ci şi în cunoaşterea prin simţire, în cunoaşterea prin voinţă. Căci numai dacă considerăm omul ca fiind în totalitatea lui rezultatul întregului Univers vom putea ajunge la o înţelegere profundă a ceea ce vrea să fie în fundament creştinismul pentru lume. Se poate obiecta foarte uşor: Se cere de la umanitatea modernă o înţelegere complexă a detaliilor Universului, în aceeaşi măsură şi o înţelegere complexă şi a detaliilor omului, pentru ca abia prin aceasta el să poată fi în conştienţa sa un om întreg. Dar această cerinţă, care este ca un fel de imperativ cardinal pentru umanitate, nu este proprie numai ştiinţei spiritului care îşi face acum apariţia. Pentru a lămuri ceea ce vreau să spun, aş vrea mai întâi să vă pun o întrebare: Ce a adus, de fapt, creştinismul la apariţia sa? A adus cerinţa unei înţelegeri a lumii care era cu devărat una foarte extinsă. Şi această înţelegere a lumii care s-a legat de vechile reprezentări păgâne a fost, de fapt, complet uitată odată cu trecerea vremii. Gândiți-vă doar ce li s-a dat oamenilor treptat, în decursul timpului, din concepţiile fundamentale, ideile fundamentale ale creştinismului. Creștinismul a apărut în așa fel încât puteau fi înțeles numai dacă se înțelegea Sfânta Treime, dacă se înţelegea esenţa Dumnezeului Tată, a Dumnezeului Fiu ❙ adică a lui Iisus Christos ❙ şi a Sfântului Duh. În sensul în care creştinismul înţelegea aceste trei aspecte ale divinului-spiritual, înțelegerea lor nu necesita mai puţin decât necesită înțelegerea unor astfel de lucruri precum sunt expuse în prezent de ştiinţa spiritului. Numai că, treptat, ceea ce conducea la înțelegerea acestei ideei, a Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh a fost eliminat, a fost aruncat afară din ceea ce poate fi înţeles şi s-au păstrat cuvinte goale, învelişuri de cuvinte goale. Şi timp de secole oamenii au avut la dispoziţie învelişuri de cuvinte goale. S-a ajuns atât de departe încât oamenii, după ce mai întâi au respins în mod dogmatic învelişurile de cuvinte goale, au început apoi chiar să-şi bată joc de aceste învelişuri de cuvinte goale. Oamenii cei mai aleşi au luat în râs aceste învelişuri goale de cuvinte. Să ne gândim numai câtă zeflemea s-a vărsat, de pildă, sub forma că se spunea că dogmatica pretinde că Unul ar fi Trei şi Trei ar fi Unul. Oamenii se iluzionează când cred că ceea ce a vehiculat odinioară creştinismul cere mai puţină înţelegere plină de dăruire ❙ pentru a cuceri din nou creştinismul ❙ decât ceea ce dă ştiinţa actuală a spiritului. În orice caz, lucrurile cele mai importante, fundamentale, au fost aruncate afară din creştinism, şi dacă facem abstracţie de faptul că el a trăit mai departe în diferitele confesiuni sub formă de cuvinte, atunci te poţi întreba: Ce a rămas, de fapt, în realitate, din noţiunile fundamentale despre Christos însuşi? Cum deosebeşte omul modern ❙ v-am atras atenţia asupra faptului că nici măcar teologi ca Harnack nu deosebesc ❙ pe Christos de Dumnezeul general al Universului, pentru care s-ar potrivi şi conceptul de Iahve sau Iehova? Oare câţi oameni au în minte ceva clar cu privire la ceea ce se înţelege prin Duh sau Sfântul Duh? Oamenii au devenit treptat partizani ai abstracţiunii, încât sunt mulţumiţi cu învelişurile de vorbe goale; fie, dacă se opresc la mărturisirea de credinţă, fie dacă, devenind iluminaţi, încep să ironizeze. Dar niciodată ceea ce este prezentat în învelişuri de cuvinte goale nu va putea avea puterea de a aduce lumină în procesul cunoaşterii umane.

Gândiți-vă cât de departe am ajuns în această privinţă. Tot ce era cunoaştere umană în timpurile greceşti mai vechi era în acelaşi timp şi conţinut al unui principiu vindecător. Cel ce tămăduia era preot şi în acelaşi timp învăţător al poporului. Faptul că învăţătorul poporului, că preotul este în acelaşi timp şi vindecător presupune că ceva este bolnav în întregul proces cultural. Altfel nu ar fi existat nici o justificare pentru a se vorbi de vindecător. Se vorbea de vindecător pentru că printr-o cunoaştere instinctivă se avea încă o viziune mai cuprinzătoare, mai largă a întregului proces cosmic decât în prezent. În prezent, procesul cosmic este imaginat în desfăşurare, iar ceea ce urmează este considerat efectul a ceea ce a precedat. Dar, în realitate, lucrurile nu stau astfel. Şi o cunoaştere veche, instinctivă a ştiut că în realitate lucrurile nu stau aşa. Astăzi se imaginează, şi mai ales cei care vorbesc despre un progres abstract îşi închipuie că evoluţia merge doar în sus mereu. ❙ Această viziune a unei astfel de evoluții mergând în sus (planșa 28, mijloc, linia oblică) o găsim chiar şi în filosofia timpurilor mai noi care a devenit superficială. Wilhelm Wundt [54], nefilosoful, care a devenit pentru mulţi filosoful timpului, vorbeşte de un astfel de progres general fără a cunoaşte ce presupune, de fapt, procesul devenirii omului. Trebuie să ne reprezentăm că în curentul real al devenirii umană există continuu o strădanie spre degenerare. Nu este o tendinţă spre progres aici, înainte de toate nu în istorie. Este o tendinţă continuă spre degenerare (săgeţile în jos), şi numai pentru că în permanenţă împotriva acestei tendinţe spre degenerare acţionează ceea ce numim învăţământul, cunoaşterea etc. este împins în sus ceea ce altminteri ar fi tras în adâncuri. Numai prin aceasta rezultă un progres (săgeţile roşii în sus).

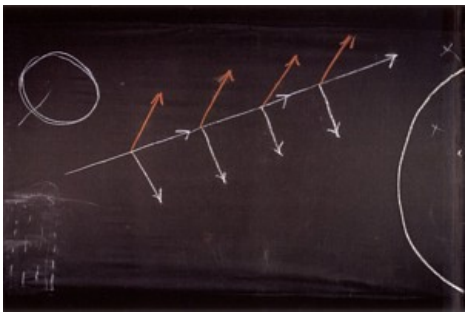

Planșa 28

[măreşte imaginea]

Să examinăm din acest punct de vedere cum stau lucrurile în ceea ce-l priveşte pe copil. Copilul se naşte. Se vorbeşte de moşteniri. Da, dar se moşteneşte numai ceea ce duce la decadenţă. Dacă nu ar fi educat mai întâi în ambianţa de acasă şi mai târziu prin şcoală, prin viaţă, copilul ar decădea. Educaţia este o stavilă în calea decăderii. Aşadar, ea produce vindecare; cunoaşterea umană instinctivă privea tot ceea ce avea de-a face cât de cât cu cunoasterea, educatia, preotimea ca fiind un proces de vindecare. Pentru concepții mai vechi, preotul nu

putea fi despărţit de medic, ei erau unul şi acelaşi lucru; abia evoluţia mai nouă a despărţit ştiinţa naturii de ştiinţa spiritului şi sufletului, aşa cum le-am despărţit ieri. Astăzi se lasă medicului format de ştiinţa naturii posibilitatea de a vindeca ce, potrivit concepţiei lui Julius Robert Meyer, nu are de-a face cu scopurile sufletului etc., ci numai cu ceva cum este folosirea forţei cailor transformată în încălzirea acestora, a osiilor trăsurii, a străzii pe care trece trăsura etc. Aceasta este lăsată în seama medicului. Iar oameni ca Rubner [55] de la Berlin, care este reprezentantul acestei direcţii, calculează ceea ce îi este necesar omului pentru viaţă, ca şi cum acesta ar fi un fel de cuptor complicat.

Vedeţi care este consecinţa social-etică a unei astfel de concepţii. Recunoaşteţi că atunci când tot ce se întâmplă prin transformarea forţelor are ca efecte colaterale ceea ce se petrece ca intenţie sau scopuri ale omului există posibilitatea de a gândi că lumea ar putea exista şi fără aceste intenţii colaterale. Aceasta este, de fapt, părerea oamenilor de azi, că adevărul ar consta numai în ceea ce este fizic, iar restul nu reprezintă decât efecte colaterale.

Unica consecinţă a unei asemenea concepţii ar fi respingerea creştinismului, aşa cum au făcut-o materialiştii de la mijlocul secolului al XIX-lea. Aceştia au tras concluzia că dacă naturalismul este corect nu mai rămâne altceva de făcut decât să spui că este ridicol să faci o deosebire între infractor şi omul bun, fiind de la sine înţeles că forţa se transformă în căldură atât în infractor cât şi în omul bun. Problemele care se ivesc, în prezent, în omenire privesc cinstea, curajul, consecvenţa. Când nu există consecvenţă cu privire la lucrurile exterioare ale vieţii, nu este de mirare că referitor la aceste probleme cardinale nu există această probitate.

Aşa se face că omenirea actuală încă vorbeşte despre Christos, fără să ştie de fapt ceva despre faptul că acest Christos trebuie să fie deosebit de Dumnezeul general, care este baza întregii naturi. Transformarea reprezentării lui Christos în simpla reprezentare a lui Dumnezeu înseamnă un pas înapoi al omenirii, înainte de misteriul de pe Golgota. Pentru a ajunge însă cu adevărat la creştinism, este necesar ca acest principiu al degenerării să fie luat în serios. Omenirea actuală va trebui să ştie că prin misteriul de pe Golgota în evoluţia Pământului nu a avut loc un eveniment pur şi simplu raţional al umanului ci s-a întâmplat ceva raţionalist pentru întreaga viaţă a Pământului.

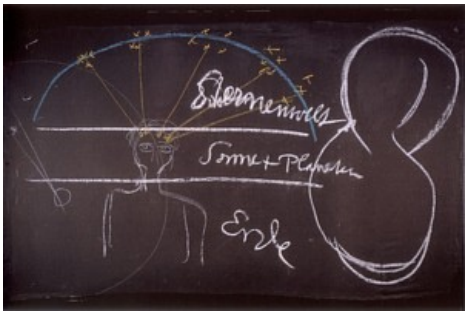

Planșa 29

[măreşte imaginea]

Dacă recunoşti acest lucru, trebuie să studiezi natura şi spiritul mult mai intensiv decât o face omenirea actuală. Pentru a fi înţeles, aş vrea să vă prezint un lucru care a trăit în conştienţa omenirii cam până în secolul al VIII-lea î.Chr. Omul până în secolul al VIII-lea î.Chr. nu se simţea ca o fiinţa izolată, precum se simte în prezent. În prezent, omul se simte numai fiinţa care este închisă în limitele pielii sale. Omul până în secolele al VIII-lea sau al VII-lea î.Chr. se simţea un membru al întregului Univers şi se simţea de asemenea implicat în evenimentele întregului Univers. El nu simţea într-un mod aşa de intens ❙ omului actual acest lucru i se pare aproape grotesc, dar nu este aşa ❙, omul acelor timpuri vechi nu simţea, ca omul din ziua de astăzi, capul său strict închis de cutia craniană, ci el simţea că ceea ce trăia în capul său avea o continuare afară în lume şi că aparţine întregului cer înstelat (planșa 29, stânga, bolta cerească albastră, stelele și razele galbene). Omul ❙ oricât de ciudat ar părea omului actual ❙ îşi simţea capul legat în mod viu de stele. Aşa încât el îşi spunea: În timp ce deasupra mea se bolteşte cerul de noapte, eu sunt, de fapt, acela care trăieşte într-o comunicare vie a capului meu cu stelele. ❙ Şi îşi mai spunea: Când înaintez apoi în timp, când după noapte vine ziua, stelele care au răsărit într-o parte apun în partea cealaltă, în locul stelelor apare Soarele. Atunci nu mai acţionează în capul meu configuraţia cerului înstelat, ci Soarele reprezintă cerul cu stele, iar asociaţi cu Soarele sunt ochii mei. Şi în timp ce simţea în mod viu acest lucru el îşi spunea: Aşa cum acum, când avem o existenţă pământeană, ochii mei sunt asociaţi cu Soarele, în existenţa care a premers Pământului (noi o numim existenţă lunară) întregul meu cap era un fel de ochi; numai că acest ochi nu reunea doar două imagini ale obiectelor, ci vedea afară în spaţiul cosmic; într-o anumită măsură, în mine, în creierul meu existau tot atâţia ochi câte stele există. Din acei ochi s-a format tot ceea ce trăieşte acum în creierul meu, iar ochii mei senzoriali sunt produse ulterioare asociate Soarelui, aşa cum creierul meu era asociat cerului înstelat. Din această cauză, creierul meu este un produs ulterior al multor ochi pariţiali, a atâtor ochi parţiali câţi Sori luminează în timp de noapte. Din acel simţ s-a născut creierul meu. Şi ceea ce este ochiul meu în existenţa pământeană, prin care comunic cu ambianţa mea terestră, va deveni organ interior cum este acum creierul meu, când Pământul va fi înlocuit de o stare planetară viitoare ❙ ştiţi că noi o numim starea Jupiter. Ceea ce, în prezent, se află la suprafaţa corpului meu se va retrage atunci în interior. Oamenii vor arăta altfel. ❙ Aşa simţea în mod instinctiv omenirea din timpurile de demult. ❙ Lumina pătrunde prin ochiul meu senzorial, dar în interior eu păstrez lumina timpurilor vechi; aceasta acţionează în mine ca gând. Gândul era percepţie senzorială când Pământul încă nu exista, când Pământul era încă o altă planetă. Şi percepţia mea senzorială va deveni gând în viitor; toate acestea erau resimţite în vremuri vechi ca o înţelepciune care ❙ spunem în prezent ❙ era resimţită în mod instinctiv. Cei vechi nu foloseau cuvântul „instinctiv" cu atât de puţină înţelegere cum o face omenirea actuală, ci ei spuneau: Aceasta este înţelepciunea pe care ne-au adus-o zeii din cer pe Pământ. Despre ceea ce li se clarificase instinctiv privind trecutul, prezentul şi viitorul, ei spuneau: Aceasta ne-au adus-o nemuritorii. ❙ Şi ei şi-o reprezentau în imagine. Iar imaginea-Isis ce spune ea oare? „Eu sunt Universul. Sunt trecutul, prezentul şi viitorul. Vălul meu încă nu l-a ridicat nici un muritor". Interpretarea pe care o dă umanitatea mai recentă este stranie. Căci omenirea mai nouă gândeşte materialist în faţa unei propoziţii în care se află cuvântul „muritor". De fapt, omenirea actuală nu gândeşte: „Eu sunt trecutul, eu sunt prezentul, eu sunt viitorul. Vălul meu nu l-a ridicat nici un muritor", ci: „Eu sunt trecutul, eu sunt prezentul, eu sunt viitorul. Vălul meu nu l-a ridicat nici un *om*". Aşa gândeşte omenirea modernă. Ea nu se gândeşte deloc la faptul că se consideră nemuritoare şi de aceea nu poate socoti deloc afirmaţia „Vălul meu nu l-a ridicat încă nici un muritor" ca ceva care a pus capăt cunoaşterii. Novalis a spus: Ei bine, atunci trebuie să devenim nemuritori pentru a ridica vălul lui Isis!

Gândiţi-vă numai ce gânduri primitive a produs omenirea modernă materialistă. Dar îi face şi bine, căci în timp ce gândeşte: „Eu sunt Universul. Eu sunt trecutul, prezentul şi viitorul. Vălul meu nu l-a ridicat nici un om" ea este scutită de efortul de a ridica vălul, iar filosofii ei pot spune că există limite ale cunoaşterii. În realitate, părerea lor este că omul este prea leneş pentru a parcurge drumul cunoaşterii. Dar acest lucru ei nu vor să-l spună. Şi în timpul nostru; care vrea să fie liber de autoritate, aceste lucruri sunt admise. În viitor, ele nu vor trebui acceptate, dacă omenirea nu va vrea să degenereze. Şi nu trebuie trecut cu vederea că nimeni nu are dreptul să se numească creştin dacă crede numai într-un progres general, dacă nu-i este limpede faptul că dacă Pământul ar fi fost lăsat în voia lui după misteriul de pe Golgota ar fi ajuns la decadenlă. În locul decăderii trebuie să punem ceva ce nu putem lua de la Pământ, de la constituenţii Pământului, nu putem

lua de la Dumnezeu Tatăl, ci trebuie să-l luăm de la Dumnezeu Fiul şi să-l inoculăm în ceea ce este evoluţia în desfăşurare a omenirii. Este o abatere a omenirii de la sarcina ei actuală refuzul de a admite legătura dintre Univers şi evenimentul Christos. Confesiunile catolică şi evanghelică tună şi fulgeră împotriva ideii că gândul-Christos trebuie legat de gândul-Cosmos, spunând că ştiinţa spiritului nu ştie că Christos trebuie conceput în primul rând ca ceva etic, ca ceva care se inserează numai în ordinea morală a lumii. Da, dacă ordinea morală a lumii nu este privită decât ca un efect colateral al transformării energiilor, atunci şi gândul-Christos apare ca un efect colateral al ordinii universale.

Acesta era unul din lucrurile spre care trimitea o aşa-numită cunoaştere instinctivă a umanităţii, felul în care creierul uman este legat de sfera stelară, în care ochiul uman este asociat sferei solare. Dacă priviţi retrospectiv anumite perioade mai vechi când se dispunea încă de o cunoaştere calitativă a elementelor astronomice şi de asemenea a lucrurilor elementare pământene, veţi vedea că aici se stabileşte o anumită relaţie între lumină şi ceea ce există în jurul Pământului, în primul rând, cu aerul. Cei vechi nu puteau gândi, în cunoaşterea lor instinctivă, lumina fără aer. Cei mai noi separă, în cunoaşterea lor abstractă, ceva ce consideră ei ca fiind lumină ‖ desigur, ei o descriu ca pe o mişcare oscilatorie a eterului şi o prezintă în mod cu totul straniu ‖, ei o separă de aer şi nu pot să o reunească cu aerul altfel decât considerând aerul ca fiind un mediu prin care străbate lumina. Este ciudat cât de puţin gândesc oamenii la ceea ce, aş spune, le este adus la nas: Pământul, spaţiul cosmic infinit, stelele (planşa 29, stânga şi parţial pe planşa 28). Există stele a căror lumină are nevoie de milioane de ani pentru a ajunge pe Pământ, iar altele a căror lumină are nevoie de un timp mai scurt. Raza de lumină care ajunge la ochiul dumneavoastră vine, conform acestei teorii, de la ceva care a existat acum milioane de ani; acest ceva poate a dispărut de mult, dar lumina tot mai vine. Despre ce există acolo, afară, în Univers, nu ar trebui să se vorbească. De fapt, ar trebui să se vorbească despre faptul că ne sosesc canale de lumină care ar putea conduce la unele stele existente, dar şi la unele care nu mai există.

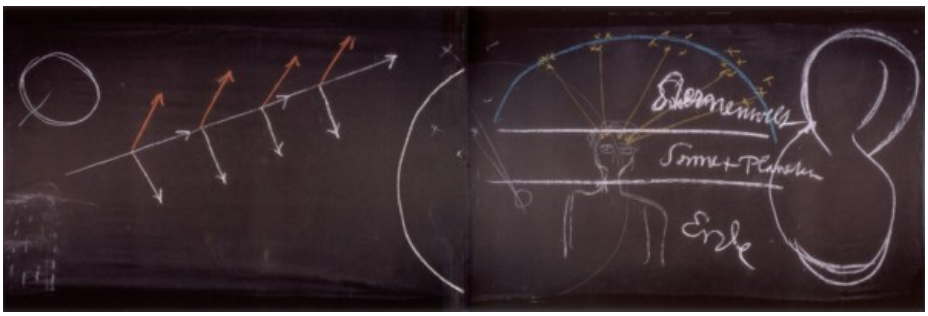

Planșele 28 și 29

Trebuie să ne familiarizăm cu faptul că fenomenele luminoase în sine se reprezintă pentru noi în fenomenul aerian. Chiar dacă lumina trece prin spaţiul aparent lipsit de aer, pentru noi ea se prezintă în spaţiul plin cu aer, căci noi nu putem exista decât aici. Şi în felul acesta pentru noi lumina şi aerul vieţuiesc împreună. Prin faptul că lumina şi aerul sunt vieţuite împreună ajungem mai adânc în constituţia umană. Se ajunge mai în profunzime; la capul uman ajungem de la ochi la nas. Nasul este ‖ filosofia orientală ştia multe despre aceasta ‖ locul prin care inspirăm şi expirăm. Ochiul este organul de preluare a luminii. Nasul se adaptează aerului, şi tot ce se adaptează aerului se prelungeşte în afară, în lumea planetară. Soarele acţionează asupra ochiului nostru. Celelalte acţionează asupra restului organismului nostru şi astfel coborâm din lumea stelelor în lumea Soarelui şi a planetelor şi ajungem la om. Apoi coborâm la Pământ şi trecem de la nas la gură, la organul gustului, intrăm din lumea planetară în lumea pământeană. Restul organismului omului îl avem ca pe o anexă, capul ca pe o anexă a ochilor, pieptul ca pe o anexă a nasului, omul-membre, omul-metabolism, în întregime, ca o anexă a organului gustului. Astfel am repartizat omul, dacă ni-l reprezentăm în totalitatea sa, lumii stelare, lumii solare şi planetare, lumii terestre (se desenează aceste zone pe planşa 29, desenul din stânga). Am introdus omul în întregul Cosmos, şi vedem în cap, în măsura în care el este purtătorul creierului ‖ interior, nu exterior, nu prin anatomia fizică, ci prin ştiinţă interioară ‖, o copie nemijlocită a lumii stelare. În tot ceea ce se prelungeşte de la nas spre plămâni etc. vedem o copie a sistemului planetar, inclusiv Soarele. Dacă focalizăm apoi ceea ce mai rămâne din om, vedem în acesta ceea ce este în om atât de legat de Pământ, cum este legat de Pământ, de exemplu, animalul. Din felul acesta ajungem la adevăratul paralelism dintre om şi restul lumii. Îl vedem interpretat prin ceea ce există în restul lumii. Aşa ar trebui înţeles omul şi în detalii.

Când examinaţi circuitul sangvin vedeţi că mai întâi sângele transformat de aerul exterior merge în auriculul stâng, apoi de acolo în ventriculul stâng; de acolo, ramificându-se prin artera aortă merge în organism (planşa 29, dreapta). Putem spune că sângele circulă de la plămâni la inimă, de aici în restul organismului, dar cu o ramificaţie la cap. Sângele care trece prin organism preia hrana. În ea este inclus tot ceea ce este dependent de Pământ. Aparatul digestiv este terestru; ceea ce este inserat prin faptul că respirăm, introducând oxigenul în sânge, este planetar; apoi avem circuitul sângelui care merge în cap, care include tot ceea ce înseamnă capul nostru. Aşa cum circuitul pulmonar, cu preluarea de oxigen şi cedarea de dioxid de carbon, este asociat lumii planetare, cum ceea ce este introdus în sânge prin aparatul nostru digestiv este asociat lumii terestre, tot aşa ceea ce se ramifică în sus în micul circuit este asociat lumii stelare. Sângele din aortă se întâlneşte cu sângele care se întoarce din restul organismului, astfel încât sângele care vine de sus şi cel care vine de jos se reîntorc împreună la inimă. Ceea ce este ramificat în sus spune întru câtva întregului rest al circulaţiei: Eu nu particip nici la procesul oxigenării, nici la procesul digestiei, ci mă revărs deasupra acestora. ‖ Este ceea ce este legat de lumea stelară. S-ar putea urmări acest aspect şi în ceea ce priveşte sistemul nervos. Omul nu poate fi studiat aşa cum îl avem în mod sensibil în faţa noastră. Aici găsim acel „terci" în interiorul cutiei craniene pe care-l descrie anatomia fizică, fără a face nici o legătură cu cerul înstelat. Este tot atât de lipsit de sens să descrii creierul fizic pentru sine cât este să descrii un trandafir pentru sine, căci el nu poate fi gândit separat de tufa de trandafiri. El este nimic dacă este separat de tufă. Tot aşa, creierul uman este nimic dacă-l separăm de cerul înstelat.

Acum să ne amintim ce este, de fapt, Soarele. Am subliniat în mod repetat că fizicienii ar fi miraţi dacă ar putea echipa un aerostat şi ar putea călători spre Soare, presupunând că vor găsi o pungă de gaze incandescentă. Ei vor afla doar o sferă absorbantă, ceva ce ar vrea să absoarbă în el orice fel de lucruri, dar care de fapt este un spaţiu vid, mai vid decât un spaţiu vid, este materie negativă. În interiorul sferei solare nu se află nimic ce s-ar putea compara cu materia noastră. Nu este numai un vid, ci este mai mult decât un vid. În epoca noastră nu trebuie să se speculeze cu privire la realitatea unor lucruri ale lumii, ci să se ajungă la un spirit al adevărului. Nu de mult v-am dat un exemplu plastic când v-am vorbit despre teoria relativităţii. Vă amintiţi că v-am povestit despre dulapul lui Einstein şi despre modul în care trebuie depăşită învăţătura despre gravitaţie. Einstein a pus în valoare şi faptul că întinderea unui corp este numai un lucru relativ, şi că ea depinde de viteza mişcării, că, aşadar, potrivit teoriei lui Einstein, dacă se deplasează cu o anumită viteză, un om devine subţire ca o foaie de hârtie. Este un lucru care se discută cu seriozitate în cercul adepţilor lui Einstein, autori ai invenţiei epocale a teoriei relativităţii. Aceste gânduri străine adevărului produc deja în prezent ştiinţă. Acesta este polul opus a ceea ce este mărturisirea de credinţă.

Medicul a fost exilat în domeniul pur fizic, preotul în domeniul pur sufletesc. Domeniul spiritual a fost eliminat. Preotul a fost exilat în domeniul pur sufletesc. Dar ce se va întâmpla dacă această tendinţă se va dezvolta în continuare în aşa fel încât tot ce există în afara

domeniului fizic va deveni efect colateral! Caii, trăsura, reale pentru simţurile fizice, forţele cailor se transformă în încălzirea cailor, a osiei trăsurii, a urmelor de pe stradă; restul este, desigur nu se poate spune a cincea roată a trăsurii, căci este mai puţin decât a cincea roată a trăsurii, este un simplu efect colateral care, de fapt, nu aparţine realităţii. Şi în timp ce medicul se ocupă de transformarea forţelor, preotul se ocupă de efectul colateral. Acesta este el, aşadar, şi nici nu mai poate spune că ar fi numai a cincea roată a trăsurii în cadrul concepţiei moderne despre lume, căci ce mai realizează el dacă toate acestea sunt numai efecte colaterale? Dacă medicii fac filosofie ca Julius Robert Meyer, atunci aceasta devine fizică, şi dacă adepţii substanţei sufleteşti fac filosofie, conceptele ei devin abstracte, iar cele două curente cosmice stau faţă în faţă străine una de cealaltă, aşa cum stăteau medicii şi preoţii predicatori ai secolului al XIX-lea. Aceştia nu se înţelegeau, nici nu se respectau, ci, poate, cel mult se înfruntau politic. Oricum, a venit un timp în care oamenii sunt mai puţin cinstiţi, mai inconsecvenţi şi care trebuie să fie depăşit. Dar acest lucru trebuie să fie făcut cu toată seriozitatea.

Noi nu trebuie să luptăm numai cu reaua-credinţă, ci şi cu prostia şi necunoaşterea. Aşa stau lucrurile. Vă mai pot spune că de Rusalii voi vorbi în trei conferinţe, sâmbătă, duminică şi luni, despre filosofia lui Toma d'Aquino [56], sâmbătă despre augustinism şi duminică despre tomism, despre esenţa tomismului, şi în lunea Rusaliilor despre tomism şi prezent. Nu ştiu dacă adversarii noştri nu ne vor contesta dreptul de a discuta despre tomism, de a ne lămuri în această privinţă. Dar poate că cel mai bun lucru este de a opune acestei vorbării un studiu serios al tomismului. Dumneavoastră ştiţi că, printr-o enciclică a lui Leon al XIII-lea, tomismul a fost declarat filosofia oficială a catolicismului, şi nu ştiu dacă ceea ce voi spune despre tomism nu va fi considerat şi ca fiind o propagandă nejustificată care pleacă de la Dornach. Vom vedea ce va ieşi din aceasta.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

CONFERINŢA a XVI-a

Dornach, 16 mai 1920

Dacă vrem să cunoaştem locul omului în Univers trebuie să focalizăm nu numai aspectul spaţial, ci şi pe cel temporal. Cine urmăreşte istoria evoluţiei umanităţii va afla că este o particularitate a concepţiei orientale despre lume de a pune în prim-plan aspectul spaţial, fără ca aspectul temporal să fie cu totul neluat în seamă; dar spaţialitatea este pusă în prim-plan. Dimpotrivă, este o particularitate a concepliei occidentale despre lume de a lua în calcul în măsură preponderentă temporalul. Şi tocmai importanţa acordată temporalului în evoluţia omenirii şi a Universului trebuie avută în vedere înainte de orice într-o concepţie corectă despre forţa-Christos. Însă când vrei să cunoşti forţa-Christos în întreaga ei semnificaţie în cadrul evoluţiei umanităţii şi a Pământului trebuie să poţi plasa omul în mod temporal în întregul Univers. Acest lucru este împiedicat, în prezent, de credinţa în legea conservării energiei şi, de asemenea, în legea conservării materiei. Această lege a conservării energiei vrea să-l plaseze pe om în Univers în aşa fel încât acesta să nu fie decât un produs al naturii. S-au făcut de altfel încercări de fundamentare a modului cum transformarea în forţe a ceea ce omul preia ca hrană are loc prin ardere, şi cum căldura de ardere care rezultă şi restul forţei sale apar ca forţă transformată a alimentelor. Astfel de încercări s-au făcut recent cu studenţi. Ele se aseamănă întru câtva gândului care se dorea pus în valoare în felul următor: vezi o casă, auzi că aceasta este o bancă, încerci să numeri printr-o manipulare oarecare toţi banii care sunt introduşi în bancă şi pe cei care sunt scoşi din bancă; apreciezi că sumele sunt egale. Şi tragi concluzia: Aşadar în bancă banii s-au transformat sau au rămas aceiaşi şi în clădirea băncii nu există funcţionari, nu există oameni. Cam aceasta este logica gândului că tot ceea ce consumă omul s-ar regăsi în forţele transformate ale încălzirii sale, ale activităţii sale. Numai că şi aici lipseşte curajul de a testa maturitatea gândirii care se află la baza acestor principii moderne. Ar ieşi la iveală câte ceva dacă ar fi testată logica şi mai ales caracterul de adevăr a ceea ce figurează în aşa-zisa ştiinţă a prezentului.

Prin toate aceste operaţiuni neadecvate adevărului şi în fond nelogice ale gândirii epocii mai noi omul este plasat în această bifurcaţie pe care am semnalat-o în aceste zile, în care, pe de o parte, stau idealurile, efectele secundare, pe de altă parte, desfăşurarea naturii, şi nu poate fi găsită nici o punte între ele. În timpurile mai noi, cel mult unii palavragii decadenţi din domeniul filosofiei ca Eucken şi Bergson [57] încearcă să intervină verbal în desfăşurarea naturii într-un mod în care poate fi linguşită puţin gândirea primitivă a acelor oameni care nu vor să se ocupe de ceva concret, ci care se declară mulţumiţi cu bazaconii cum sunt euckenismul şi bergsonismul. Ce extrage omul în sine din întregul cuprins al Universului? Toate celelalte lucruri din Univers, toate celelalte esenţialităţi, dacă-mi este permis să folosesc acest cuvânt, ale Universului sunt mai puţin uşor de supervizat, dar o anumită esenţialitate este studiată mai uşor dacă mai întâi se face abstracţie de toate prejudecăţile aşa-numitei ştiinţe mai noi; aceasta este căldura.

Desigur, şi lumea animală, şi poate până la un anumit grad şi lumea plantelor au o căldură proprie; dar în modul în care are căldură proprie lumea animalelor superioare şi lumea oamenilor este diferită de alte feluri de căldură proprie care sunt dezvoltate. Oricum, este necesar să fie studiat ceea ce numim căldură proprie a omului. Azi vreau să fac cu totul abstracţie de animalitate, cu toate că ceea ce spun nu este deloc în contradicţie cu ceea ce se întâmplă în lumea animală; dar am merge prea departe dacă am extinde studiul şi la lumea animală. Omul are propria sa căldură, care îl separă ca organism caloric de restul căldurii universale, în care el îşi are cel mai intim câmp de acţiune corporal, de activitate corporală interioară. Numai că nu-i acordăm atenţie, deoarece conştienţei obişnuite i se sustrage, aşa cum ceea ce trăieşte în om ca spiritual-sufletesc îşi găseşte continuarea nemijlocită într-o acţiune asupra căldurii prezente în om. Când se vorbeşte despre corporalitatea omului, ar trebui să se amintească, mai întâi, despre corpul său caloric. Ar trebui să se spună: Când un om stă în faţa ta, ai de-a face cu un spaţiu caloric închis care are o temperatură superioară celei a mediului înconjurător. În această temperatură crescută trăieşte ceea ce este spiritual-sufletesc în om, şi prin căldură ceea ce este spiritual-sufletesc în om se transferă şi asupra celorlalte organe. Aşa ia naştere şi voinţa.

Voinţa ia naştere prin faptul că se acţionează mai întâi asupra căldurii din om, apoi asupra oganismului aerian, asupra organismului de apă, şi abia după aceea asupra a ceea ce este în om mineral solid. Astfel încât trebuie să ne reprezentăm organizarea umană în felul următor: se acţionează interior mai întâi asupra căldurii, apoi prin căldură asupra aerului, de aici asupra apei, asupra organismului fluid şi asupra organismului solid. V-am atras atenţia asupra faptului că omul este în mică parte corp solid, că el este mai mult de 75% corp de apă. Faptul că, de fapt, trăim şi urzim în căldura noastră aparţine aspectelor fiziologice, care trebuie să fie luate în vedere cu mare atenţie. Nu trebuie să concepem ceea ce este aici ca un spaţiu de căldură închis (planșa 30, forma mare din centru sus) în mod simplu, spunând că aici avem o temperatură mai mare decât cea a ambianţei, ci trebuie să înţelegem acest lucru în sensul că sunt diferenţiate părţi mai calde şi mai reci. La fel cum în organismul nostru ficatul, plămânul etc.. sunt entităţi separate, tot aşa este diferenţiat şi organismul nostru de căldură, în aşa fel încât el îşi modifică continuu interior temperatura. El este într-o diferenţiere dinamică. Şi în această organizare a căldurii constă ceea ce se leagă de activitatea spiritual-sufletească.

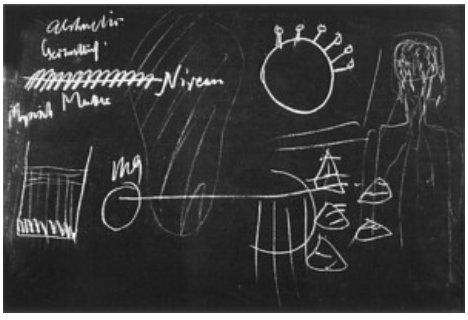

Planșa 30

[măreşte imaginea]

În prezent, filosofii vorbesc despre faptul că nu se poate înţelege acţiunea spiritual-sufletescului asupra corporalului, pentru că ei îşi imaginează, de exemplu, un braţ ca o instalaţie cu pârghie (planșa 30, desenul în unghi dreapta sus). Atunci, bineînţeles, nu se poate înţelege cum activitatea spiritual-sufletească, imaginată cât se poate de abstract, poate să se transmită instalaţiei cu pârghie. Trebuie doar să-ţi îndrepţi atenţia asupra tranziţiilor. Aici, deci, găsim ceea ce este organizat pentru om din întregul Univers. Şi acum este vorba că dacă studiem real gândirea omului, ne lămurim că gândirea, care se exercită în capul nostru are foarte mult de-a face cu această activitate interioară în condiţii de căldură. Este un mod de a vorbi poate imprecis, dar numai în decursul timpului această imprecizie poate să fie, eventual, completată în mod riguros. Trebuie să încercăm să obţinem o imagine închegată. De aceea vreau să caracterizez întâi pe scurt, fără să intru în detalii Dacă observăm acest modul de a lucra unul înăuntrul celuilalt al gândurilor în spaţiul caloric, în spațiu caloric închis, iese la iveală că are loc ceva ca o conlucrare a ceea ce este activitate de gândire şi a activităţii de căldură. În ce constă aceasta? Aici ajungem la ceva, pe care vă rog să îl luați în considerație foarte precis.

Dacă ne referim la tot restul organismului omului şi apoi la capul său (planșa 30, cel mai în dreapta), putem urmări drumul metabolismului. Iar faptul că gândirea este proprie capului o simţiţi ca pe o experienţă nemijlocită. Dar ce se întâmplă în realitate? Admiteţi că aveti un lichid; îl aduceţi la fierbere; el se evaporă, trece într-o substanţă cu densitate mai scăzută. Acest fenomen se petrece mult mai intens prin gândirea umană. El face ca prin ceea ce se desfăşoară ca metabolism în capul uman orice materie să fie cadă și apoi să fie eliminată (punctat în desen) şi în urmă să rămână numai imaginea.

Mai vreau să folosesc şi un alt exemplu, ca să mă înţelegeţi. Gândiţi-vă că aţi avea un vas (desenul cel mai din stânga) în care se află o soluţie. Răciţi această soluţie, ceea ce este de asemenea un proces caloric. Pe fund se depozitează un sediment, sus se separă lichidul mai fin. Aşa se întâmplă şi în capul omului (în desenul anterior din dreapta): sus nu se adună nimic material, ci numai imaginile, ce este material se elimină. Aceasta este activitatea capului, faptul că se acumulează doar imaginile și ce este material se elimină. Acest proces are loc realmente în tot ceea se poate numi trecerea omului la gândirea pură. Tot ce este material şi a participat la viaţa interioară cade oarecum înapoi în organism şi rămân numai imaginile. Realmente este așa, că noi când ne ridicăm la gândirea pură trăim în imagini. Sufletul nostru trăieşte în imagini. Şi aceste imagini sunt ceea ce rămâne din tot ce a existat mai înainte. Nu rămâne ce este material, ci rămân imaginile.

Ceea ce v-am expus acum trebuie urmărit până în gânduri, căci acest proces are loc numai atunci când gândurile se transformă în imagini pure. La început, gândurile trăiesc, să spunem, corporalizate. Ele sunt pătrunse de substanţă. Dar ele se degajă din această substanţă ca imagini. Dacă însă acţionăm în sensul ştiinţei spiritului, putem deosebi ce se degajă aici ca gânduri pure, ca gânduri lipsite de senzorialitate din procesul material, de toate gândurile care erau proprii „înţelepciunii instinctive a celor din vechime". Această înţelepciune instinctivă arată că cei vechi nu ajunseseră la o astfel de filtrare a gândurilor încât tot ce era material să fi fost cu adevărat eliminat. Eliminarea a tot ce este material este un rezultat al evolutiei umanităţii. Prin fiziologia exterioară nu se poate constata că omenirea Pământului a avut înainte de misteriul de pe Golgota numai gânduri legate de ceea ce este material şi că ajunsese atât de departe în evoluţia ei încât putea separa în procesul de gândire interior spiritual-sufletesc ceea ce era material; gândirea liberă de materie devenise posibilă.

Vă rog, nu concepeţi acest lucru ca fiind lipsit de importanţă. Este, se poate spune, un fapt dintre cele mai importante pe care îl putem observa în viaţa pământească, acela că în această viaţă pământeană odată a intervenit faptul că oamenii în evoluția lor mai departe, devin liberi de întruparea gândurilor, că gândurile se transformă în simple imagini. Aşa încât putem spune: Evoluția până la misteriul de pe Golgota – în oameni trăiesc imagini întrupate; Evoluția după misteriul de pe Golgota – în oameni trăiesc imagini libere de materie (planșa 31, sus). Universul acţionează înaintea misteriului de pe Golgota în aşa fel asupra omului încât el nu ajunge la imagini acorporale, libere de materie. Universul se retrage într-o oarecare măsură după misteriul de pe Golgota. Omul este transpus într-o existentă care se petrece numai în imagini.

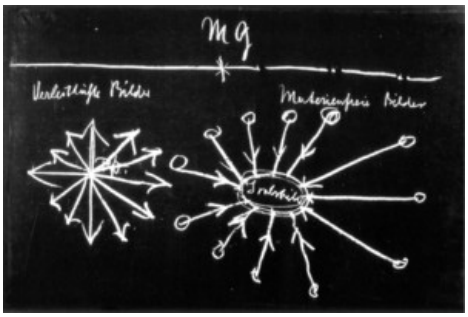

Planșa 31

[măreşte imaginea]

Ceea ce omul a simţit înaintea misteriului de pe Golgota ca fiind legătura sa cu Pământul el a raportat şi la Univers. El a raportat într-o oarecare măsură viaţa omenească terestră la cer. Putem observa acest lucru într-un mod foarte precis. În antichitatea ebraică a existat conştienţa clară că cele 12 triburi ale lui Israel sunt proiecţii terestre ale celor 12 constelaţii ale Zodiacului. Dodecapartiția lumii se exprimă în viaţa omului (planșa 31, dreapta). Şi putem spune: Viaţa umană era reprezentată în aşa fel încât apărea ca un rezultat al dodecapartiției cerului, a Zodiacului. Oamenii se simţeau, fiecare în parte, ca şi cum cerul cu stele ar fi radiat în ei. Mai presus de orice ei se simţeau ca şi cum cerul cu stele iradia în ei. În evoluţia antichităţii ebraice trebuie să mergem retrospectiv până la timpul în care ni se vorbeşte de cei 12 fii ai lui Iacob ca fiind proiecţii ale celor 12 regiuni ale cerului pe Pământ. Aşa cum în antichitatea cenuşie, în cadrul evoluţiei ebraice s-a produs această iradiere a forţelor cerului asupra omului Pământului, tot aşa s-a produs acest lucru pentru Europa mai târziu, datorită faptului că în diferite puncte de pe suprafaţa Pământului evoluţia se produce în momente diferite. În Europa trebuie să mergeţi înapoi până în evul mediu timpuriu şi să studiaţi legenda lui Artus (Rudolf Steiner foloseşte numele vechi Artus şi Parzival, aşa cum sunt întâlnite în textele medievale britanice şi germane, şi nu formele popularizate mai târziu, Artur şi Parsifal, utilizate curent în prezent – *n. tr.*), legenda regelui Artus şi a mesei sale rotunde, importanta legendă celtică. Europa Centrală, care a parcurs într-o vreme mai târzie acea etapă culturală pe care vechii evrei au străbătut-o cu milenii înainte, a ajuns la acest nivel abia în timpul în care se situează legenda lui Artus, legenda despre masa rotundă a lui Artus. Dar antichitatea ebraică s-a dezvoltat până la punctul în care această radiaţie pătrunzătoare din Univers mai producea în om imagini corporalizate. Apoi a venit timpul în care corporalul s-a retras din imagini. Acum trebuia dată imaginilor o nouă substanţialitate. Exista pericolul ca omul să se transfere integral din punct de vedere al vieţii sale sufleteşti într-o existenţă de imagini. Acest pericol nu a fost recunoscut imediat de către om. Cartesius [**58**], în loc să rostească adevărul: Eu gândesc, deci nu exist, a spus un neadevăr: Eu gândesc, deci exist. – Adevărul e că atunci când trăim în imagini noi, de fapt, *nu existăm*. Semnul cel mai sigur că nu existăm atunci când trăim în simple imagini este acela că gândul trebuie să fie umplut cu substanţă. Pentru ca omenirea să nu trăiască în continuare în simple imagini, în evoluția umanităţii a intervenit acea entitate care a acţionat prin misteriul de pe Golgota, pentru ca în fiinţa umană să existe din nou substanţialitate interioară. Această intervenție a forţei centrale care trebuie să dea din nou realitate sufletului uman devenit

imagine nu este însă imediat înţeleasă. Ea atinge, desigur, mai întâi antichitatea ebraică veche. În evul mediu avem ultima prelungire a acestui proces în masa rotundă a celor 12 în jurul regelui Artus; dar imediat i se prezintă altceva, legenda lui Parzival, care opune omul-unu celor 12, pe omul-unu care dezvoltă din centrul său interior duzina. Astfel, acestei imagini (planșa 31, dreapta) care în esenţă ar fi imaginea Graalului i se opune imaginea lui Parzival (stânga), în care radiază din centru ceea ce omul are acum în sine. Si străduania celor care în evul mediu voiau să-l înţeleagă pe Parzival era de a aduce în existenţa în imagini a omului ceva care să se poată cristaliza după filtrare, eliminând orice materie, orice substanţialitate, interioritate, esenţialitate. În timp ce legenda Graalului mai prezintă iradierea din afară, îi este opusă figura lui Parzival care, plecând din centru, trebuie să radieze în imagini ceea ce le conferă acestora din nou realitate.

Legenda lui Parzival reprezintă străduania umanităţii medievale de a găsi drumul spre Christosul interior. Este o străduanie instinctivă de a înţelege ceea ce trăieşte ca fiind Christos în evoluţia umanităţii. Când analizezi interior ce a fost resimţit prin modelarea acestei figuri a lui Parzival şi compari apoi cu ceea ce trăieşte, în prezent, în confesiuni, primeşti cu adevărat un impuls pentru ceea ce trebuie să se întâmple. Acum, oamenii nu se mai mulţumesc cu învelişul verbal „Christos" şi cred că îl au pe Christos, în vreme ce nici teologii, care şi ei depind de interpretarea cuvântului exterior, nu-l au. În evul mediu, exista încă atât de multă conştienţă nemijlocită încât se dorea înălţarea spre figura lui Christos prin înţelegerea reprezentantului umanităţii, a lui Parzival. Dacă se meditează asupra acestui lucru, se obţine şi o imagine a poziţiei omului faţă de întregul Univers. Pretutindeni, afară în lumea naturală, are loc transformarea forţelor fizice, numai în om, prin gândirea pură, este aruncată în afară materia. Materia care este eliminată din om prin gândirea pură dispare ca materie. Viaţa umană este plasată în Univers în aşa fel încât în om se află locul în care materialitatea încetează de a mai exista.

Dacă reflectaţi la acest lucru, trebuie să vă reprezentaţi întreaga existenţă terestră în felul următor (planșa 30, sus, puțin dreapta): Aici Pământul, pe Pământ oamenii, în oameni materia. Oriunde, ea se transformă; în om este distrusă. Pământul material va dispărea în măsura în care materia Pământului va fi distrusă prin om (planșa 30, jos, puțin dreapta, pământul cu linii iragiind în jos). Când toată materia Pământului va fi trecut prin organismul uman, astfel încât să fie folosită pentru gândire, Pământul va înceta de a mai exista ca un corp al Universului. Ceea ce au obţinut oamenii din acest Pământ cosmic sunt imaginile (formele trinughiulare). Dar aceste imagini au o nouă realitate, au obținut o realitate primordială. Această realitate pleacă din ceea ce s-a afirmat ca forţă centrală prin misteriul de pe Golgota (cercul MG cu lina care iradiază în imagini). Cum se va produce sfârşitul Pământului? Sfârşitul Pământului va avea loc atunci când, în modul descris mai înainte, materia Pământului va fi distrusă. Din ce se va fi întâmplat în evoluţia Pământului oamenii vor primi imagini. La sfârşitul timpului Pământului, acesta va fi scufundat în Cosmos şi nu vor mai rămâne decât imagini fără realitate. Ceea ce le dă însă realitate este faptul că în omenire a existat misteriul de pe Golgota care dă realitate interioară acestor imagini pentru viaţa următoare. Prin misteriul de pe Golgota se oferă un nou început pentru existenţa viitoare a Pământului.

Vedeţi din aceasta că evoluţia noastră este un curent progresiv, în care lucrurile se leagă ca efectul de cauză. A existat o evoluţie precreştină a Pământului, din care a rezultat tot ceea ce oamenii au putut gândi atunci. Căci aceste lucruri porneau de la Dumnezeu Tatăl, erau comunicate Pământului prin Dumnezeul Tată al său. Dar Dumnezeu Tatăl a rânduit lucrurile în aşa fel încât ceea ce El a creat a fost dedicat părţii muribunde a evoluţiei Pământului. Un nou început a survenit odată cu misteriul de pe Golgota. Din tot ce a fost mai înainte trebuiau să rămână numai imaginile, întru câtva tabloul lumii. Dar aceste imagini trebuiau să primească o nouă realitate prin ceea ce a pătruns ca entitate în evoluţia Pământului prin misteriul de pe Golgota. Aceasta este importanţa cosmică a misteriului de pe Golgota. Acest lucru l-am sugerat când spuneam cu ani în urmă: Creştinismul nu va fi înţeles până când nu va impregna toată cunoaşterea noastră coborând până la planul fizic. Creştinismul nu va fi înţeles până nu vom înţelege, coborând până în planul fizic, cum acţionează substanţialitatea creştină în existenţa universală. Creştinismul nu va fi înţeles până când nu ne vom spune: Chiar în ceea ce priveşte căldura, în om se produce o astfel de transformare încât prin ea se distruge materia, din materie se extrage existenţă de imagine pură, care devine o nouă realitate prin legarea sufletului uman cu substanţa lui Christos.

Dacă comparaţi această împletire a ceea ce este spiritual-sufletesc în om cu existenţa fizică, dacă comparaţi acest gând cu gândul disperat al ştiinţei naturii care nu vă poate duce decât într-o fundătură, veţi vedea ce importanţă are acesta; el ne arată cum trebuie să ne reprezentăm tot ce este inclus în simplele legi ale lui Julius Robert Meyer, cum trebuie să ne repezentăm aceasta ca fiind ceea ce dispare din existenţa cosmică aşa cum gheaţa se topeşte la Soare, cum se topeşte zăpada la Soare. Aceste imagini capătă însă o realitate pentru viitor prin faptul că o nouă substanţă pătrunde în ele, substanţa care a trecut prin misteriul de pe Golgota.

Prin aceasta însă se fundamentează şi gândul uman al libertăţii, şi el se leagă de gândirea din ştiinţa naturii prin aceea că nu se vorbeşte despre conservarea materiei şi a energiei, ci despre faptul că materiei şi energiei le este determinată o anumită durată de viaţă în timp. Noi nu participăm numai la Universul material ce se dezvoltă continuu, ci şi la moartea acestui Univers, şi suntem în situaţia de a ne smulge din el până la o simplă existenţă în imagine şi de a ne pătrunde cu singurul lucru căruia ne putem dărui de bunăvoie, fiinţa lui Christos. În evoluţia umanităţii relaţia omului cu Christos nu poate fi decât una liberă. Cel care se simte constrâns să-l recunoască pe Christos, acela nu-i poate afla împărăţia. Acela nu poate ajunge decât la Dumnezeu Tatăl, cel care însă nu mai participă decât la lumea ce apune şi care tocmai din cauza acestui declin al lumii şi-a trimis Fiul. Concepţia spirituală despre viaţă şi concepţia naturalistă despre viaţă trebuie să se reunească; dar ele se reunesc în om. Şi se reunesc printr-o faptă liberă. Din această cauză nu se poate spune decât că cine vrea să certifice libertatea adoptă un punct de vedere păgân. Din această cauză eşuează toate dovezile aduse în sprijinul libertăţii; libertatea nu trebuie dovedită, ci trebuie să vrei s-o iei în stăpânire. Şi o iei în stăpânire în momentul în care înţelegi caracterul gândirii libere de senzorialitate. Dar această gândire nesenzorială la rândul ei trebuie văzută în relaţie cu lumea. Ea nu va fi înţeleasă decât dacă va fi pusă în legătură cu ceea ce a pătruns ca nouă substanţă tocmai în evoluţia Universului prin misteriul de pe Golgota.

În înţelegerea corectă a creştinismului se află puntea dintre concepţia naturalistă despre lume şi concepţia morală despre lume. Ar putea părea ciudat faptul că tocmai propovăduitorii moderni sau vechi ai unor confesiuni care se evidenţiază în viaţa modernă nu acceptă o ştiinţă care se mişcă înspre creştinism, ci numai o ştiinţă pe cât posibil exclusiv materialistă, pentru ca alături de aceasta să-şi poată găsi dreptul la existenţă o credinţă lipsită de ştiinţă. În această privinţă se poate spune: materialismul modern şi creştinismul reacţionar sunt îndeaproape înrudite. Creştinismul reacţionar a împins omenirea în concepţia că nimic spiritual nu trebuie pătruns de ştiinţa adevărată. Ştiinţa adevărată ar trebui să se menţină departe de spiritual, să stea departe de ceea ce este spiritual, să se extindă numai asupra a ceea ce este material. Pe de o parte, apărătorul unei confesiuni oarecare spune: Ştiinţa se extinde numai asupra celor perceptibile senzorial, celelalte fiind înţelese numai de credinţă, iar de partea cealaltă se află materialistul care spune: Ştiinţa se extinde numai asupra celor perceptibile senzorial, debarasându-se de credinţă.

Ştiinţa spiritului nu este înrudită cu materialismul. Confesiunile vechi care irump în viaţa modernă sunt chiar foarte înrudite cu materialismul.

Cu aceasta cred că v-am indicat cât de ancorată este în ştiinţa spiritului posibilitatea de a impregna cu adevărat ordinea morală a lumii cu ceea ce putem cunoaşte despre natură şi, invers, de a impregna cu adevărat ştiinţa naturii cu ordinea morală a lumii. Acea fantomă care mai figurează în ştiinţa exterioară ca fiind om, acea imagine înşelătoare care consideră omul o configuraţie de componente minerale, aceasta nu este în realitate proprie omului care umblă prin lume. Omul este la fel de organizat în lichid ca şi în solid, organizat în ceea ce este aerian, dar înainte de orice organizat în căldură. Și când ajungem la căldură, găsim trecerea în spiritual-sufletesc, căci în căldură avem

deja trecerea de la spaţial la temporal. Şi acolo sufletescul se scurge în temporal. Prin intermediul căldurii vă înălţaţi tot mai mult din spaţial în temporal şi obţineţi posibilitatea de a căuta, pe calea ocolită la care m-am referit, moralul în fizic. Cine gândeşte mărginit nu va afla mare lucru despre legătura dintre ceea ce este moral şi partea fizică din natura umană. Căci poţi trăi viaţa mergând spre moarte ca un ticălos, fără a-ţi luxa din această cauză braţele, ci rămânând un om întreg. Dar starea termică nu este examinată atunci. Starea termică, care se modifică în mod mult mai minuțios decât se crede, acţionează înapoi asupra a ceea ce omul duce cu sine prin moarte. – În prezent, modul de abordare este așa încât se privește întru câtva de la acest nivel (planșa 30, stânga sus se scrie și se desenează); se privește în sus, în abstracţiune, aici sus avem ceea ce ţine de gândire, se privește în jos în domeniul fizic-material. Dar nu obţinem trecerea de la una la alta dacă nu trecem la căldura mobilă în sine, care se află între ele, la acea căldură care cel puţin pentru instinctul uman încă are şi un aspect sufletesc şi unul fizic. Cel puţin din instinct încă nu a fost scos faptul că omul poate dezvolta şi din punct de vedere moral căldură pentru aproapele său, acea căldură sufletească care este adevărata contraimagine a căldurii fizice. Dar această căldură sufletească nu ia naştere printr-o transformare fizică, în sensul teoriei lui Julius Robert Meyer. Oare cum ia naştere? De ce vorbiţi despre o simţire caldă? Pentru că percepeţi că această căldură a simţirii este imaginea căldurii fizice exterioare. Aici căldura se filtrează, trecând în imagine. Şi ceea ce azi este numai căldură sufletească mai târziu, în existenţa cosmică viitoare, va juca un rol fizic prin aceea că în ea va trăi impulsul lui Christos. Iar în ceea ce azi este numai căldură-imagine în lumea simţirii noastre va trăi, pentru a putea fi fizică atunci când căldura Pământului va fi dispărut, ceea ce este substanţa lui Christos, esenţialitatea lui Christos. Încercaţi să găsiţi acea legătură delicată dintre căldura exterioară fizică şi ceea ce în mod instinctiv este numit căldură a simţirii. Mergeţi apoi la ceea ce Goethe numeşte în învăţătura sa despre culori, în secţiunea a şasea, „efectul senzorial-moral al culorilor". Veţi vedea că şi în percepţiile culorilor el distinge, pe de o parte, culorile răcoritoare, iar pe de altă parte, culorile încălzitoare; aici ceea ce este senzorial-moral se contopeşte cu starea fizică pe care o putem măsura întru câtva cu termoscopul; vedeţi cum aici interacţionează sufletescul cu ceea ce este fizic exterior. Veţi obţine o imagine a modului în care prin adevăratul goetheanism poate fi aflată legătura dintre concepţia morală despre lume şi concepţia fizică despre lume.

Oricum, iezuitismul urăşte această legătură. Din această cauză cea mai bună carte despre Goethe care a fost scrisă în spirit iezuit este plină de ură, înfricoşătoare, dar mult mai eficientă decât tot ce s-a scris altminteri despre Goethe, pentru că este concepută cu retorică iezuită interioară. Mă refer la *Opera lui Goethe* a lui Pater Baumgartner [59]. Este o carte plină de ură, plină de otravă, dar face impresie şi este eficientă. Şi puteţi fi foarte siguri că în lumea despre care mulţi oameni de azi nu-şi fac nici o reprezentare, în lumea care ne combate şi pe noi, Goethe este mai cunoscut decât în lumea altor categorii de oamenii culţi. Cei care ţin la Goethe şi-l înţeleg dintr-un punct de vedere pozitiv reprezintă o comunitate mică. Cei care îl urăsc pe Goethe sunt o comunitate mare; numai că nu ne-o reprezentăm suficient de mare. Cu mai mult timp în urmă am arătat cât de puţin sunt conştienţi oamenii în legătură cu ceea ce trăieşte printre noi. Am spus atunci că aş vrea să colectez de la uşile oamenilor bileţele pentru a şti câţi dintre cei prezenţi cunosc cârpeala *Treisprezece tei* de Weber. Aş fi dorit foarte mult să ştiu câte bileţele ar fi fost scrise. Ar fi fost cu siguranţă un rezultat trist. Şi totuşi *Treisprezece tei*, o lucrare scrisă în sensul catolicismului pozitiv, a cunoscut, imediat după apariţie, un număr neobişnuit de mare de ediţii. Ştiu oare cei pe care umanitatea ar dori să-i facă să evolueze ceva despre dimensiunile influenţei pe care o au astfel de lucruri? O mare influenţă o au toate aceste lucruri din care porneşte şi lupta împotriva noastră, de aceasta puteţi fi convinşi. Ele sunt influente într-o măsură mult mai mare decât ar dori să şi-o reprezinte în prezent umanitatea somnolentă. Şi în timp ce avem o comunitate mică care ţine la Goethe, care nici măcar nu ar putea indica ceva consistent din înţelepciunea sa, cartea iezuită despre Goethe este scrisă cu mare abilitate şi este foarte influentă.

Este necesar să ne pătrundem cu viaţa trează a spiritului. Ştiinţa spiritului va propăşi atunci când o viaţă trează a spiritului îşi va găsi locul printre noi.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

NOTE

Ar fi împotriva sensului acestor conferinţe a voi să cauţi în ele ce se află în cărţile obişnuite de astronomie. Ele vorbesc despre ceea ce nu există în aceste cărţi, despre relaţia existenţială, genetică dintre om si Cosmos. Aceasta dă abordării o altă dimensiune. Acolo unde se face referire la astronomia obişnuită, aceasta se realizează cu totul sumar; numai în mod aluziv se face trimitere la ceea ce poate fi căutat şi găsit în altă parte. Totuşi, în mod natural, în expuneri se strecoară şi aspecte astronomice în sensul obişnuit, prezentate mai mult într-un mod întreţesut decât explicit. Descrierea precesiei, de exemplu, este de aşa natură încât obţii impresia că pătrunzi în ceea ce au făcut cu adevărat astronomii-preoţi egipteni. Chiar dacă aceasta a fost mai mult decât astronomie obişnuită, ea a devenit punct de plecare.

Baza textelor: Cele 16 conferinţe au fost stenografiate de stenografa de profesie Helene Finckh. Tot ei i se datorează copia dactilografiată a acestora. Încă din vara anului 1920 Walter Johannes Stein a înregistrat propuneri pentru textul într-un exemplar al copiei. În 1940-1942 Louis Locker a prelucrat, cu aprobarea încurajatoare a doamnei Marie Steiner, primele 12 conferinţe pentru tipar şi le-a publicat în revista „Mathematisch-Astronomische Blätter" (nr. 2-4) a Secţiei matematică-astronomie a institutului Goetheanum, prevăzute cu un număr mare de note foarte competente. El a făcut şi încercarea de a reda în facsimile desenele care au însoţit expunerea, schilate pe tablă de conferenţiar (cele care mai există), ceea ce atunci, din motive de costuri, nu a fost posibil decât pentru primele trei conferinţe. Locker pare să nu fi ştiut nimic despre propunerile de text ale lui W.J. Stein. În 1958, Günther Schubert, împreună cu Hella Wiesberger, a prelucrat textul pentru ediţia completă. Ediţia prezentă este legată în principal de acest text, totuşi la pasajele dificile a folosit şi celelalte prelucrări. Pentru toţi redactorii s-a pus sarcina, mai ales în cazul conferinţelor, de a adapta rostirea liberă a cuvântului purtat de ton şi gestică, care în mare măsură a fost completată prin desenare, la particularităţile lecturii, spre deosebire de audiţie. Pentru a menţiona numai un detaliu referitor la acest aspect, să ne referim la faptul că pentru audiţie repetiţiile înseamnă cu totul altceva decât pentru lectură. O anumită redactare a textului ar fi din această cauză necesară chiar şi în cazul în care nu ar exista nici un pasaj care să creeze dificultăţi înţelegerii şi unde se pune problema dacă textul a fost transmis în mod obiectiv, corect. În această privinţă, prezenţa stenogramei este de un ajutor esenţial. Noua sa transcriere a avut deja loc datorită domnişoarei Hedwig Frey şi mai târziu din nou doamnei Ulla Trapp şi a putut înlătura unele neclarităţi, dar şi unele aspecte stilistice care nu au existat în vorbire, ci numai în stenogramă. În cele ce urmează sunt redate numai îmbunătăţirile de text mai importante care au rezultat din confruntarea cu stenograma. Stenograma a cuprins şi structura generală a desenelor, cuprinzând unele notiţe şi însemnări. Cu toate acestea legătura dintre text şi desene nu a putut să fie restabilită cu deplină siguranţă peste tot.

1. *o temă care a mai fost abordată aici în ultimul timp*: în conferinţa din 28 martie 1920. ***Factori de vindecare pentru organismul social***, 1984, p. 40, GA 198.

2. *V-am spus cum imposibilitatea de a realiza o punte între cele două lumi... l-a determinat pe Kant să scrie două critici*: menţiunea se află în volumul ***Soziales Verständnis aus geisteswissenschaftlicher Erkenntnis***, GA 191.
   Immanuel Kant, Konigsberg, 1724–1804, tot acolo.
   Critica raţiunii pure, 1781; *Critica raţiunii practice*, 1788; *Critica puterii de judecată*, 1790.

3. *cursul ţinut de curând pentru medici*: 20 de conferinţe, Dornach 21 martie – 9 aprilie 1920. Apărut ca volum: ***Ştiinţa spiritului şi medicina***, GA 312.

4. *seria de conferinţe ţinute aici de prietenii noştri şi de mine*: este vorba de manifestarea *Antroposofia şi disciplinele ştiinţifice*, 24 III - 7 IV 1920, Dornach:
   1. Dr. Rudolf Steiner, ***Antroposofia şi ştiinţele actuale***
   2. Dr. Carl Unger, *Antroposofia şi bazele teoretice ale cunoaşterii în ştiinţele naturii*
   3. Dr. Friedrich Husemann, *Nervozitatea, concepţia despre lume şi antroposofia*
   4. Dr. Walter Johannes Stein, *Antroposofia şi fiziologia*
   5. Dr. Eugen Kolisko, *Antroposofia şi chimia*
   6. E.A. Karl Stockmeyer, *Antroposofia şi fizica*
   7. Dr. Oskar Schmiedel, *Antroposofia şi teoria culorilor*
   8. Dr. Roman Boos, *Antroposofia şi ştiinţa dreptului*
   9. Dr. Rudolf Steiner, ***Antroposofia şi ştiinţa igienei ca problemă socială***.

5. *să se afle ce reprezintă această construcţie*: vezi ***Căi spre un nou stil arhitectural***, cinci conferinţe, GA 286.

6. *aspect expus în conferinţa ţinută alaltăieri*: *Igiena ca problemă socială*, GA 314.

7. *Medicilor le-am putut arăta*: vezi nota 3.

8. *despre structura entităţii umane*: vezi ***Despre enigmele sufletului***, 1917, GA 21.

9. *într-o lume pe care am descris-o*: de exemplu, în ***Teosofia***, 1904, GA 9.

10. ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***: 1904/1905, GA 10.

11. *ce am făcut de la începutul celei de a cincea epoci postatlanteene*: vezi ***Ştiinţa ocultă***, 1910, GA 13.

12. *Dr. Walter Johannes Stein*, Viena, 1891–Londra 1957. Iniţial matematician apoi scriitor în domeniul filosofiei şi istoriei. Învăţător la şcoala Waldorf, Stuttgart.

13. *nostalgii care se aflau la baza întrebărilor puse*: după conferinţa din 10 aprilie probabil a avut loc o discuţie despre care n-au rămas notiţe. S-au desenat lemniscate care au fost apoi şterse.

14. *parcurgând Zodiacul şi în cursul zilei*: trecerea prin Zodiac este raportată aici şi la deplasarea diurnă. Această relaţie este exprimată în euritmie. A se vedea ***Naşterea şi dezvoltarea euritmiei***, GA 227.

15. *toate sufletele celor morţi să poată avea loc aici*: David Friedrich Strauss discuta această problemă în *Credinţa veche şi cea nouă*, paragraful 41, la pagina intitulată „Local pentru sufletele omeneşti moarte".

16. *ceea ce astronomii de astăzi numesc nutaţia axei Pământului*: axa Pământului descrie un dublu con prin aceea că nu trece într-o parte a centrului Pământului, ci prin el. – Conul nu este circular, ci eliptic. Liniile suprafeţei formează cu axa conului un unghi de 9,2"–17,2". Nutaţia este aşadar foarte mică. Aşa-numita „nutaţie longitudinală", cu amplitudinea de 17,2", se suprapune precesiei anuale de 50,26" ca oscilaţie cu perioada de 18,6 ani, care poate modifica deplasarea punctului echinocţial cu aproximativ 1/9 a valorii. Deplasarea care rezultă este maximă atunci când nodul lunar coincide cu echinocţiul (proxima dată la 2 decembrie 1987), minimă cu 9,3 ani mai târziu. 9,2" înseamnă o oscilaţie în înclinaiia eclipticii. Aceasta din urmă îşi are maximumul la data menţionată.

17. *Aşa cum Soarele... la fel procedează şi Luna*: aici se face o comparaţie între mişcarea Lunii şi cea a Soarelui privind relaţia lor cu Ecuatorul ceresc. Textul este uşor adăugit. – Dacă s-ar urmări compararea mişcărilor mai pe larg, s-ar putea pune în evidenţă trei aspecte:

1) Mişcarea Lunii şi cea a Soarelui ar fi, raportat la Ecuator, asemănătoare, chiar dacă Luna s-ar mişca în ecliptică sau cel puţin într-o formă apropiată de aceasta. Numai că mişcarea Lunii este de aproximativ 13 ⅓ mai rapidă decât cea a Soarelui.

2) Drumul Lunii este însă opus eclipticii. El este înclinat cu 5° faţă de aceasta şi punctele sale de intersecţie, nodurile lunare, se deplasează în 18 ani – mai precis în 18 ani şi 7 luni – o dată în sens invers. Astfel, Luna revine abia după 18 ani de unde a plecat. În felul acesta nodurile lunare se repetă pe cerul stelelor mai exact după 18 ani, nu după o lună.

3) În timp ce poziţia cea mai înaltă a Soarelui deasupra Ecuatorului este de 23½°, cea a Lunii oscilează în cursul a 18 ani între 18½°şi 28½°. Acelaşi lucru este valabil şi pentru poziţiile cele mai joase sub Ecuator.
În acest timp, deplasarea punctului echinocţial în ecliptică rămâne neatinsă. Prin aceasta, Ecuatorul ceresc se dovedeşte a fi o circumferinţă stabilă numai pentru intervale scurte de timp. Cercul care mai trece aproape neschimbat prin aceleaşi stele este ecliptica, nu Ecuatorul. Nodurile Ecuatorului se deplasează în 25 920 de ani în ecliptică, cum o fac nodurile lunare în 18 ani. – O orientare privind mişcarea Lunii faţă de cea a Soarelui este dată anual în „Calendarul stelelor" al Secţiei matematică-astronomie de la Goetheanum (Ed. Antroposofică, Dornach), în reprezentare grafică.

18. *Din timpuri străvechi a fost observat un fenomen astronomic*: acesta nu este un lucru stabilit de istoria obişnuită, care-l cunoaşte numai pe Hipparh ca descoperitor al precesiei, mai recent şi pe babilonianul Kidinnu (Kidenas), în mileniul IV î.Chr., ci a rezultat din cercetarea spiritului. El stârneşte însă întrebarea dacă au existat observaţii senzoriale accesibile vechilor egipteni care au putut fundamenta legea despre care vorbim. Cercetarea acestui aspect indică faptul că epoca egipteană a fost chiar predestinată pentru aceasta printr-o anumită constelaţie; vezi nota următoare.

19. *după 72 de ani stelele fixe... au devansat Soarele cu o zi*: este vorba despre un proces din ecliptică, cel puţin la început. Stelele din ecliptică au un avans faţă de Soare cu o dată precisă. Acum însă data înseamnă un loc fix al răsăritului Soarelui la orizont. Un an se împlineşte când Soarele se reîntoarce la acelaşi loc de răsărire. (Dacă se vorbeşte despre răsărituri, trebuie subînţelese şi apusurile.) Cu o precizie mai mare, această reîntoarcere se produce la fiecare patru ani. În intervalul dintre aceşti ani există deplasări de ¼ de zi, care sunt anihilate prin introducerea zilei suplimentare din anii bisecţi. Faptul că Soarele se află în punctul echinocţial înseamnă că răsăritul lui are loc în punctul de est al orizontului (aşadar, apune în punctul vestic). – Egiptenii comparau răsăritul stelelor cu răsăriturile Soarelui. Ce ne spune această comparaţie? Chiar dacă Soarele revine după un an în acelaşi loc de răsărire, el realizează la orizont, în ceea ce priveşte punctul său de răsărire, o mare oscilaţie. Stelele însă par să răsară în fiecare noapte în acelaşi loc. În realitate, ele îşi schimbă încet acest loc, în 72 de ani, cu o distanţă echivalentă celei cu care Soarele se deplasează când (după o zi) răsare în acelaşi loc. Despre acest fapt este vorba aici. El este însă valabil numai pentru stelele din ecliptică, şi despre aceste stele se vorbeşte în astronomie. Ele se evidenţiază din multitudinea celorlalte printr-o experienţă specială, şi despre acest lucru vom discuta în conferinţa următoare. Despre aceste stele este vorba în observarea legii celor 72 de ani. În domeniul punctelor echinocţiale de primăvară şi toamnă, legea este însă valabilă şi pentru o ambianţă stelară mai largă a eclipticii, care însă se restrânge spre punctele echinocţiale în cazul eclipticii. Precesia este descrisă în mod abstract, ca deplasare a punctului de primăvară pe ecliptică anual cu 50,256", care în curs de 72 de ani înseamnă exact 1°, în timp ce Soarele avansează în sens invers într-o zi tot cu 1°. Odată cu punctul de primăvară, Ecuatorul alunecă sub un unghi fix în lungul eclipticii. El se deplasează trecând peste stele, în timp ce ecliptica îşi păstrează aproape neschimbată poziţia faţă de stele. În timp ce pe Pământ Ecuatorul este ancorat fix în orizont de la est la vest, se ajunge la o mişcare oblică a stelelor faţă de Ecuator. Dacă pe o hartă a stelelor se încearcă să se deplaseze Ecuatorul în lungul eclipticii, se vede uşor că el trece prin steaua Aldebaran, dacă se deplasează înapoi punctul de primvară cu aproximativ 1/6 din ecliptică. Acest lucru se întâmpla acum mai mult de 4 000 de ani. Un calcul exact al precesiei arată că Aldebaran a ajuns în anul 2092 î.Chr. din emisfera sudică la Ecuator. Ea era la o distanţă de 14,28° de punctul de primăvară. Această constelaţie se dovedeşte, la o observaţie mai atentă, un profesor sensibil, direct, care ne învaţă legea celor 72 de ani, în măsura în care se află în această situaţie. Să privim constelaţia la echinocţiu, în momentul în care punctul de primăvară apune (fig. 5).

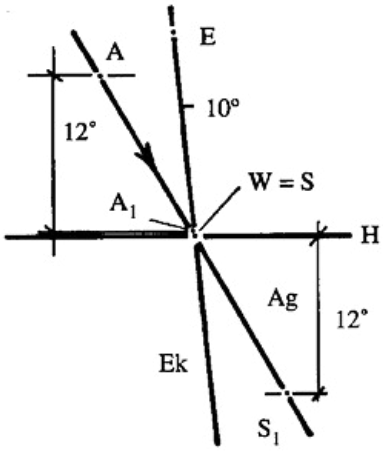

Fig. 5

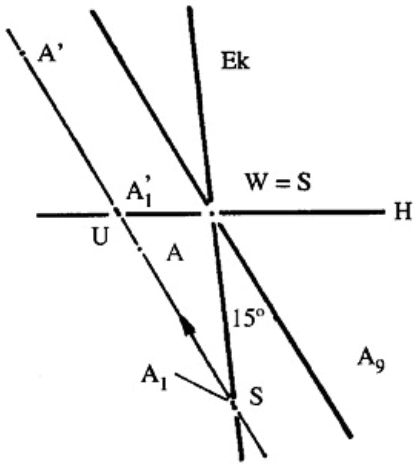

Fig. 6

Soarele se află în sau foarte aproape de acest punct şi apune, în cazul ideal, împreună cu constelaţia în punctul vestic. În Egipt, Ecuatorul traversează o pantă abruptă cu o înclinalie de 60° şi încă şi mai abrupt cu 24°, aşadar ecliptica pătrunde aproape vertical de asemenea în punctul vestic, iar paralel cu Ecuatorul alunecă în jos Soarele şi stelele. Când Soarele a alunecat mult sub orizont după direcţia S_1, cerul s-a întunecat suficient pentru ca stele ca Aldebaran să devină vizibile. În acest timp, Aldebaran a trecut din A în A_1 imediat deasupra orizontului. Aici el se aprinde şi apune după 1½ minute. Este ultimul lui apus vizibil, apusul heliacal. În seara următoare Soarele a ajuns prea aproape, pentru ca Aldebaran să poată deveni vizibil. Şi Aldebaran nu este o stea oarecare, ci steaua principală din constelaţia Taurului, căreia în vechiul Egipt i se acorda o importanţă deosebită. Un Aldebaran care apune la echinocţiu în mod heliacal în punctul de apus al Soarelui trebuia să atragă asupra sa în mare măsură interesul egiptenilor, ţinând seama de faptul că răsăriturilor şi apusurilor heliacale li se atribuia în vechea astronomie o mare importanţă. Astfel, egiptenii din vechile timpuri, de exemplu, au fixat începutul anului după răsăritul heliacal al lui Sirius. – Atât despre anul 2092 î.Chr. Să ne imaginăm acum că am fi transpuşi cu un mare număr de ani în urmă, de exemplu, cu de 15 ori 72 = 1 080. Punctul E al eclipticii, la distanţă de 15° de vest, era atunci punctul de primăvară. Să ne imaginăm din nou momentul în care el apune în vestul W (fig. 6). Nu trebuie însă să fie în noaptea echinocţiului, ci în ziua în care Soarele se află în acelaşi punct al eclipticii ca în fig. 5, aşadar cu 15 zile înainte de echinocţiu. Prin acest punct, Ecuatorul vechi descria un unghi de 24° faţă de ecliptică. Pe el sunt plasaţi Aldebaran şi punctul ajutător A_1. Pe noul Ecuator aceştia se află la sud de Ecuator. Vechiul Ecuator apare, cu un unghi de 24°, în S, ca fiind paralel cu cel nou. Soarele aflat în S a apus deja. Punctul de apunere este U. Dacă ne imaginăm întregul cer, inclusiv Soarele, întors înapoi cu unghiul SU, obţinem momentul când Soarele apune. A şi A_1 apar totuşi înapoi în A' şi A'_1 şi se vede că ele au aceeaşi poziţie faţă de orizont ca în fig. 5. Aşadar şi Aldebaran apune în mod heliacal în U. Ceea ce pentru noi este rezultat al unei reconstrucţii, Aldebaran îl prezenta în mod vizibil egiptenilor. Aceştia puteau observa două feluri de fenomene. În primul rând, că Aldebaran avea întotdeauna apusul său heliacal, când Soarele venea spre el, cu locul lui de apunere, din stânga. În al doilea rând, că locul comun de apunere al Soarelui şi al stelei se deplasa încet spre dreapta, în cei 15 ori 72 de ani acceptaţi aici de la punctul U până la poziţia vestică W. Pentru această deplasare, Soarele are nevoie de 15 zile, pentru că înainte cu 15 zile de echinocţiu a apus în U, dar la echinocţiu în W. Steaua s-a deplasat, aşadar, în 72 de ani tot atât cât s-a deplasat Soarele într-o zi. Se mai pot adăuga două observaţii.

1) Apusurile heliacale nu au în sine nimic de-a face cu legea celor 72 de ani. Dar cele ale lui Aldebaran, care au avut loc timp de mai multe milenii exact în acelaşi loc cu cel al Soarelui, trebuie să fi atras în mod cu totul special atenţia asupra deplasării acestui loc comun. Nu este un lucru obişnuit ca apusul heliacal al unei stele să se producă în locul unde a apus însuşi Soarele, ci este o proprietate caracteristică evoluţiei cereşti a lui Alderbaran din vremea egiptenilor. În prezent, această condiţie nu mai este realizată decât într-o oarecare măsură.

2) Cu ajutorul unei figuri plane, noi am analizat dacă în realitate este vorba de un fragment de sferă. Deosebirea dispare dacă laturile triunghiurilor sferice sunt suficient de mici. Cele 15° ale noastre nu sunt chiar mici, dar coincidenţele care apar la unghiuri mici sunt totuşi bine realizate pentru ca, de exemplu (vezi fig. 6), să nu se instaleze nici o deosebire între cercul mic, pe care migrează Soarele de la U la S, şi arcul cercului mare A A_1.

20. *filosoful Schelling avea perfectă dreptate*: Friedrich Wilhelm Joseph Schelling, Leonberg, 1775–Bad Ragaz, 1854. Vezi ***Enigmele filosofiei*** de Rudolf Steiner, 1914, GA 18, 1985, S 214.

21. *Dacă consultaţi manualul „Bischoff"*: Th.L.W. Bischoff, Hanovra, 1809–München, 1882. *Circunvoluţiunile creierului mare la om*, München, 1868; *Studiul exercitării medicinei de către femei*, München, 1872.

22. *o vorbă asupra căreia Goethe... ne atrage atenţia*:

> De n-ar fi ochiul de natură solară,
> Cum am putea vedea noi lumina?
> De n-ar trăi în noi forţa lui Dumnezeu
> Cum ne-ar putea încânta dumnezeiescul?
> (Din Introducerea la *O teorie a culorilor*, cu introduceri şi comentarii de Rudolf Steiner; vezi în GA, 1c, 1975.)

„Vechiul mistic" este Jacob Böhme.

23. *aşa-numitul experiment al lui Foucault cu pendulul*: J.B.L. Foucault, Paris 1819–1868. Experimentul cu pendulul a fost efectuat în 1851 la Panteonul de la Paris.

24. *trebuie introdusă o corecţie*: este vorba de diferenţa dintre amiaza adevărată şi cea medie, aşa-numita ecuaţie a timpului. Ceasurile merg

după amiaza mijlocie, care este proporţională cu timpul stelar.

25. *Am atras adeseori atenţia cum stau lucrurile în ceea ce priveşte inima umană*: în conferinţa a II-a a cursului pentru medici, ***Ştiinţa spiritului şi medicina***, GA 312. Vezi şi nota 3.

26. *Nu are loc o simplă rotire, ci o mişcare complicată*: W.J. Stein a introdus în copia stenogramei o observaţie: „Dr. Steiner a spus la 14.XI. 1920 (nu se menţionează cu ce prilej) ceva ce lămureşte acest aspect: Axa de rotaţie nu trece întotdeauna prin cei doi poli, ci descrie în 24 de ore un dublu con lemniscatic, al cărui punct de rotaţie fix este centrul Pământului". Mai departe W.J. Stein a înscris cu cerneală, în figura din copia stenogramei care corespunde desenului din planşa 12, o altă figură care redă modul său de înţelegere a indicaţiei de mai sus. Ea prezintă la Polul Nord o mică lemniscată având ca punct de încrucişare polul, a cărei proiecţie din centrul Pământului produce conul leminiscatic. Completarea dă dublul con. Ambele puncte de revenire ale lemniscatei fixează un cerc meridian. Meridianul perpendicular pe acesta întâlneşte Ecuatorul în două puncte, dintre care unul din punctele de încrucişare devine o curbă leminiscatică îngustă care se desenează pe Pământ şi după toate aparenţele trebuie să indice mişcarea Pământului. Curba are Ecuatorul ca linie de simetrie. Încrucişarea se face sub un unghi foarte mic şi punctele de revenire ale curbei se ating pe Ecuator în punctul opus punctului de încrucişare.

27. *a fost necesar să se suprime pur şi simplu o frază a lui Copernic*: acest aspect este discutat mai ales în conferinţa din 28.IX.1919, în ***Abordarea de către ştiinţa spiritului a problemelor sociale şi pedagogice***, GA 162. Vezi şi în cel de al treilea curs de ştiinţe ale naturii, GA 323.

28. *v-am vorbit despre ceva remarcabil din timpul vechilor greci*: în conferinţa din 20.III. 1920, GA 73 a. De relaţia grecilor cu partea albastră a spectrului de culori s-au ocupat şi filologul Lazarus Geiger (*Referitor la istoria evoluţiei umanităţii*, Stuttgart, 1971, conferinţa a III-a: *Despre simţul culorii în vremuri străvechi şi evoluţia acestuia*) şi medicul oculist Hugo Magnus (*Evoluţia istorică a simţului culorilor*, Leipzig, 1877, p. 14 şi urm.).

29. *ceea ce am spus ieri într-un alt loc*: în ***Înnoirea artei didactico-pedagogice prin ştiinţa spiritului***, 14 conferinţe ţinute pentru profesorii şi profesoarele din Basel şi împrejurimi de la 20 aprilie la 11 mai 1920, GA 301, 1977, pp. 51–52.

30. *Carl Gegenbaur*, Würzburg, 1826–Heidelberg, 1903. Lucrarea sa Anatomia comparată a vertebratelor, Leipzig, 1898–1901.

31. *Kama Manas*: expresie indiană pentru sufletul raţiunii, curentă în literatura teosofică de orientare indiană.

32. *glorificarea unei anumite idei pe care a avut-o, de exemplu, Einstein*: Albert Einstein, Ulm, 1879–Princeton (N.J.), 1955. Reprezentarea dulapului departe de orice câmp gravitaţional căruia îi este imprimată o acceleraţie cu ajutorul unei frânghii se găseşte în scrierea sa *Despre teoria specială şi generală a relativităţii*, caietul 38 al culegerii Vieweg, Braunschweig, 1917, pp. 45–48. De teoria relativităţii Rudolf Steiner s-a ocupat încă în 1914 în ***Enigmele filosofiei***, GA 18, în care această teorie este prezentată ca ultima etapă a concepţiei despre lume, înainte să urmeze tranziţia spre ştiinţa spiritului în prezentare fundamentală. Teoria relativităţii este descrisă ca o consecinţă a ştiinţei naturii, care trebuie considerată ca fiind inevitabilă în lipsa ştiinţei spiritului. În anul 1920, teoria relativităţii era intens discutată pentru confirmarea uneia dintre prezicerile ei cu prilejul eclipsei solare din acel an. Vezi şi conferinţa I din cel de al doilea curs de ştiinţe ale naturii, GA 321.

33. *sarcini ale institutelor de cercetare*: în 1920 a fost fondat la Stuttgart, în cadrul societăţii pe acţiuni „Ziua care vine", un institut de cercetări de orientare fizică şi chimică, având o secţie de biologie, care a fost mutat câţiva ani mai târziu la Dornach. Detalii privind sarcinile institutului se găsesc în conferinţele a XVI-a şi a XVIII-a din ***Cursul de ştiinţe ale naturii***, GA 323. Primele lucrări realizate în institut au apărut în „Ziua care vine, Institutul de cercetări ştiinţifice, Comunicări". Caietul 1 (1921) conţine: „Funcţia splinei şi problema plăcuţelor" de L. Kolisko; Caietul 2 (1923) „Experienţa lui Villard" de dr. cerc. nat. R.E. Maier; Caietul 3 (1923): „Testarea fiziologică şi fizică a celor mai mici entităţi" de L. Kolisko. Lucrări ulterioare au apărut în volumele *Gaä Sophia*, Anuarul Secţiei de ştiinţe ale naturii al Universităţii libere pentru ştiinţa spiritului de la Goetheanum, Dornach, vol. I (1926) şi următoarele.

34. *la euritmia noastră*: euritmia, arta mişcării inaugurată de Rudolf Steiner, 1912. Vezi ***Apariţia şi evoluţia euritmiei***, GA 277a sau cartea de buzunar ***Euritmia. Noua artă a mişcării a prezentului***.

35. *şcoala noastră Waldorf*: înfiinţată de Emil Molt (1876–1936) în anul 1919 pentru copiii muncitorilor de la fabrica de ţigări Waldorf-Astoria, ca şcoală unitară populară şi superioară. Ea a fost condusă de Rudolf Steiner până la moartea acestuia în 1925. El a instruit şi cadrele didactice, ţinându-le un curs pregătitor.

36. *doamna Molt*: Betta Molt, Calw, 1876–Stuttgart, 1939. Soţia fondatorului şcolii Emil Molt şi membru al Colegiului profesoral al şcolii.

37. *De Rochas, de exemplu, a furnizat dovezi*: Rochas d'Aiglun, Albert de (1837–1914): Este vorba probabil de scrierea *Vieţile succesive. Documente pentru studiul acestei probleme*. Ar putea fi luate în discuţie şi *Les états profonds de l'hypnose*, Paris, 1892, sau *Les états superficials de l'hypnose*, Paris, 1897.

38. *Arthur Schopenhauer*, Danzig, 1788–Frankfurt a.M., 1860: *Lumea ca voinţă şi reprezentare*, 1819. Vezi despre Schopenhauer în ***Enigmele filosofiei***, GA 18.

39. *Eduard von Hartmann*, Berlin, 1842–1906. A făcut legătura dintre idealismul lui Schelling şi cel al lui Hegel şi filosofia voinţei a lui Schopenhauer. Cartea sa *Filosofia inconştientului*, 1869, s-a bucurat de mare succes. Mult citat de Rudolf Steiner. Vezi ***Enigmele filosofiei***, GA 18, şi ***Viaţa mea***, GA 28.

40. *Johannes Schlaf*, Querfurt, 1862–1941. A încercat să respingă teoria lui Copernic cu privire la sistemul solar, în *Pământul – nu Soarele*, 1919, şi *Faptul geocentric*, 1925.

41. *Albert Kalthoff*; Barmen, 1850–Bremen, 1906, teolog evanghelic, preşedinte temporar al Ligii germane a moniştilor. A scris, printre altele, *Viaţa lui Iisus*, 1880, şi *Problema Christos*, 1902.

42. *în afară de faptul că se învârteşte în jurul Pământului, ea se învârteşte şi în jurul axei sale*: prima mişcare este egală, a doua nu. De aici „legănatul" Lunii, aşa-numita libraţiune.

43. *ziua stelară a Lunii*: pe Lună, în primul rând timpul dintre o culminaţie a unei stele şi următoarea. În mod analog şi ziua solară. Acest timp este însă în mod evident acelaşi ca şi cel dinainte, după care Luna prezintă din nou stelei, respectiv Soarelui, aceeaşi faţă.

44. *Când luna plină este raportată la timpul stelar*: Luna arată Soarelui aceeaşi faţă pe care o arată şi Pământului. Aceasta nu se întâmplă decât pe Lună plină. De aici Luna plină se poate raporta şi la o stea din ecliptică, ca fiind momentul în care ea prezintă stelei aceeaşi faţă. Timpul dintre două astfel de momente este ziua stelară a Lunii, lunaţia obişnuită este ziua solară a Lunii.

45. întregul sens al unei broşuri ca cea a lui Traub: Friedrich Traub, *Rudolf Steiner ca filosof şi teosof*, Tübingen, 1919.

46. *Cerul si Pământul vor trece*: Matei, 24, 35.

47. *după poziţia lui Sirius*: în timpurile de la început ale Egiptului, inundaţiile Nilului coincideau cu răsăritul heliacal al lui Sirius. Acesta a avut loc în anul 2771 î.Chr. la solstiţiul de vară, dar întârzia de la mileniu la mileniu cu 8 sau 9 zile, mai precis, în anul 2771 î.Chr., la răsăritul heliacal al lui Sirius, Soarele avea longitudinea de 90°, care apoi a crescut într-un mileniu cu 8 şi 9 °. Azi ea este de 130°, iar răsăritul heliacal al lui Sirius are loc în Egipt la 3 august. Vezi L. Borchardt şi P.V. Neugebauer, *Observaţii asupra răsăritului timpuriu al lui Sirius în Egipt*, în 1926, „Gazeta literară orientală", 30 (1927), p. 441.

48. *Adolf Harnack*, Dorpat, 1851–Heidelberg, 1930; *Esenţa creştinismului*, 16 prelegeri, 1899/1900.

49. *Julius Robert Meyer*, Heilbronn, 1814–1878. Descoperitor al legii conservării forţei (legea conservării energiei).

50. *Gustav Rümelin*, Ravensburg, 1815–Tübingen, 1888, scriitor şi om de stat. Amintirile sale legate de J.R. Meyer se găsesc în *Cuvântări şi articole* (3 volume, 1875–1894).

51. *Basilius Valentinus*, alchimist, a trăit din 1413 la Mănăstirea lui Petru din Erfurt.

52. *Thomas Henry Huxley*, zoolog, Ealing, 1825–Londra, 1895.

53. *perioada Saros*: este de aproape 18 ani, mai exact de 18 ani şi 11 zile şi nu este identică cu revoluţia nodurilor lunare, care este de 18 ani şi 7 luni. Aici întâlnim din nou una dintre „suprapunerile prin deplasare" care au fost evidenţiate mai înainte.

54. *Wilhelm Wundt*, Neckarau, 1832–Leipzig, 1920. Despre progresul istoric, vezi *Sistemul filosofiei*, Leipzig, 1889, şi expunerea mai largă despre Wundt în ***Enigmele filosofiei***, GA 18.

55. *Max Rubner*, München, 1854–Berlin, 1909, fiziolog şi igienist; *Laudă igienei*, 1881, *Problema duratei vieţii şi relaţiile acesteia cu creşterea şi hrănirea*, 1908.

56. *voi vorbi... despre filosofia lui Toma de Aquino*: ***Filosofia lui Toma de Aquino***, GA 74.

57. *Rudolf Eucken*, Aurich, 1846–Jena, 1926. Vezi ***Enigmele filosofiei***, GA 18.

Henri Bergson, Paris, 1859–1941. Vezi ***Enigmele filosofiei***, GA 18.

58. *Cartesius*, Rene Descartes, La Haye, 1596–Stockholm, 1650. Vezi ***Enigmele filosofiei***, GA 18.

59. *Alexander Baumgartner*, St. Gallen, 1841–Luxemburg, 1910; *Goethe. Viaţa şi lucrările sale*, 3 volume, 1911–1913.

Rudolf Steiner

OMUL – HIEROGLIFĂ A COSMOSULUI

GA 201

DESENELE LA TABLĂ

Desenele şi notaţiile originale de pe tablă, făcute de Rudolf Steiner în cadrul conferințelor, s-au păstrat începând din toamna anului 1919, deoarece la dorința auditorilor tabla a fost acoperită cu hârtie neagră, care s-a putut păstra ulterior. De multe ori lui Rudolf Steiner îi stăteau la dispoziţie două sau chiar trei table pregătite în felul acesta. În urma unei conferinţe, desenele executate cu creta albă sau colorate erau fixate pe hârtie, datate şi păstrate. În cadrul Ediției Complete Rudolf Steiner („Rudolf Steiner Gesamtausgabe"), ele se găsesc, drept completări la conferinţe, în seria Rudolf Steiner, *Desene la tablă de la conferinţe* («Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk»), GA K 58/1 – 58/30, reproduse fotografic la dimensiuni micşorate.

Desenele și notaţiile la tablă făcute de Rudolf Steiner pe parcursul acestui ciclu de conferințe se gasesc în volumul V (GA K58/5).

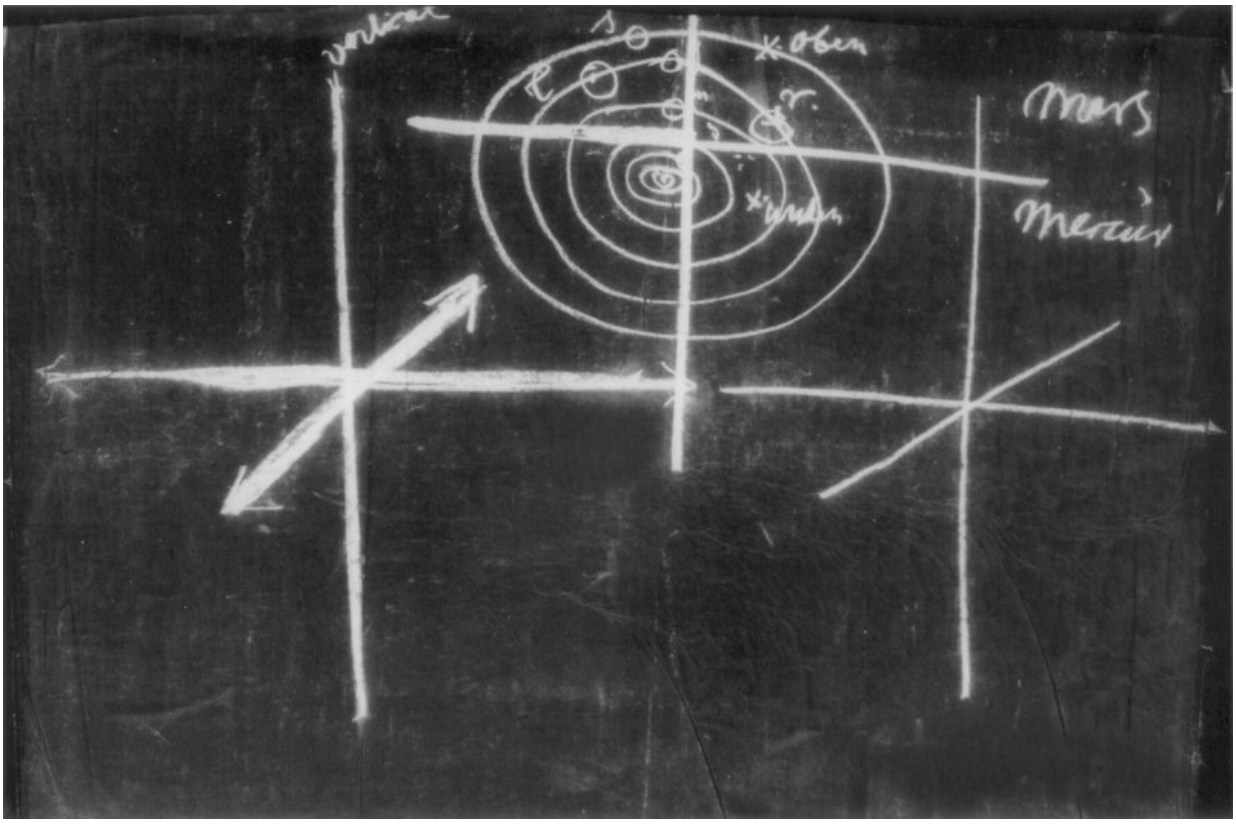

Tabla 1 Conferința 1 — Dornach, 9 aprilie 1920

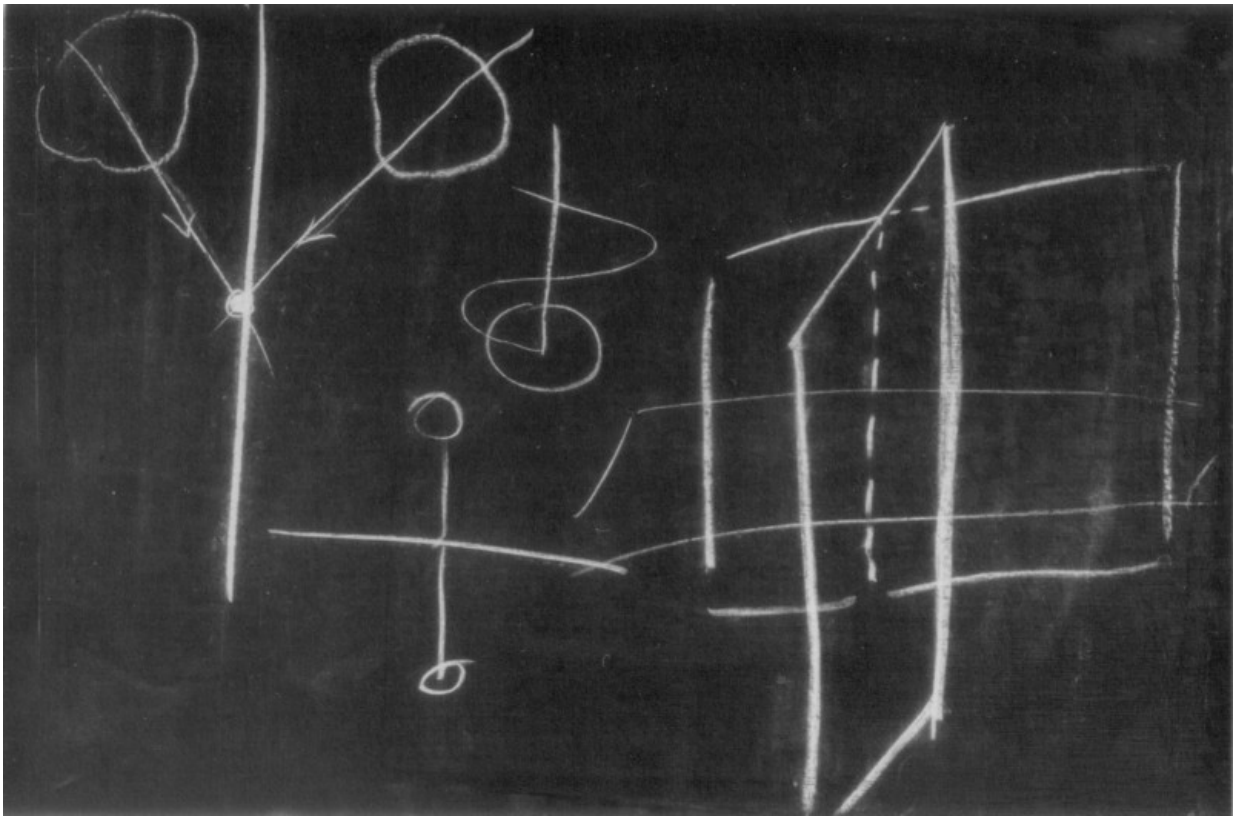

Tabla 2

Conferința 1 — Dornach, 9 aprilie 1920

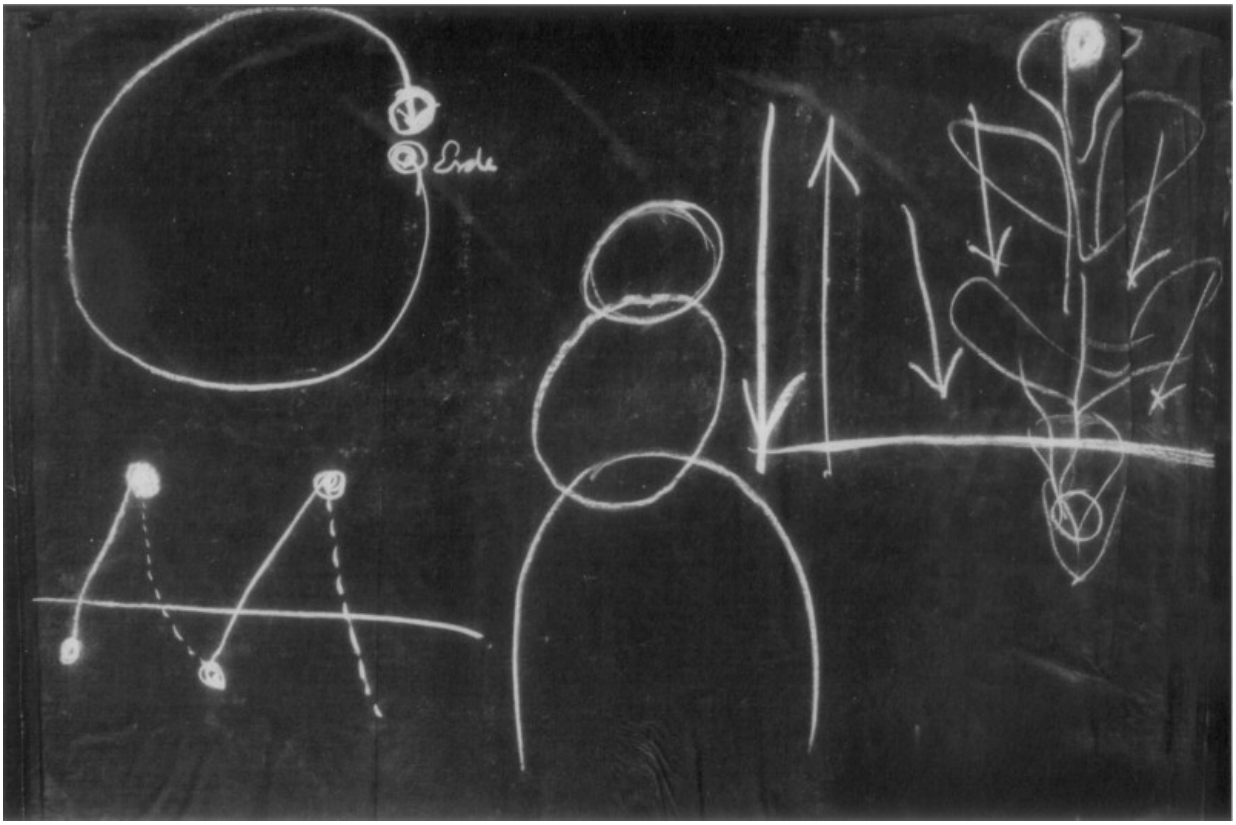

Tabla 3

Conferința 2 — Dornach, 10 aprilie 1920

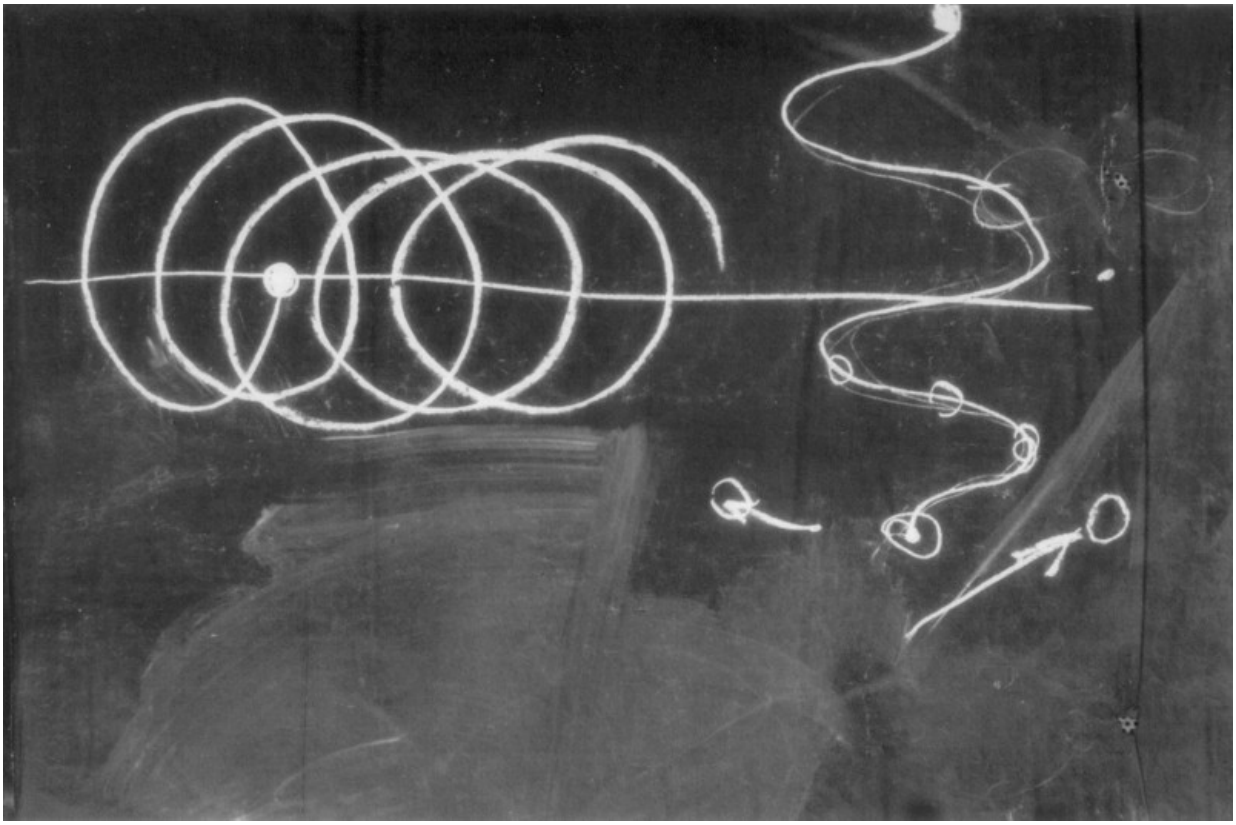

Tabla 4

Conferința 2 — Dornach, 10 aprilie 1920

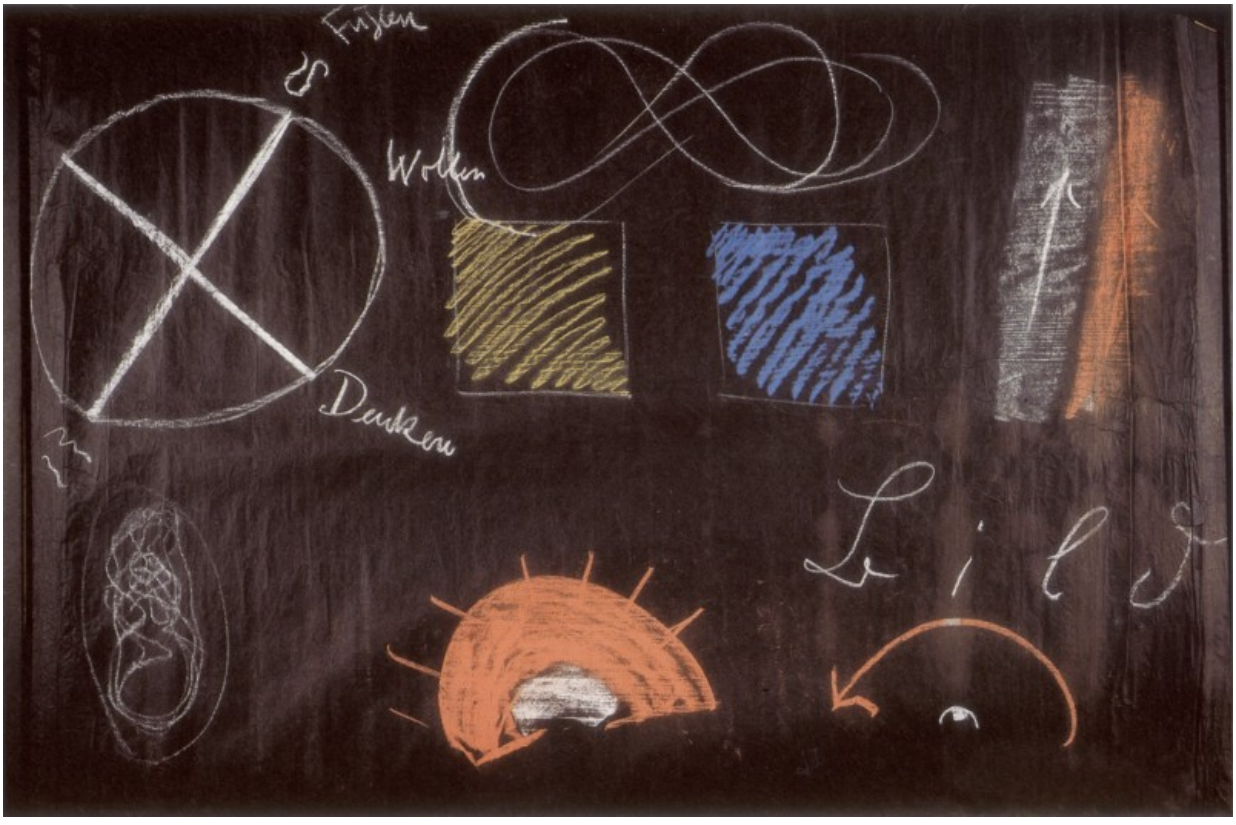

Tabla 5

Conferința 3 — Dornach, 11 aprilie 1920

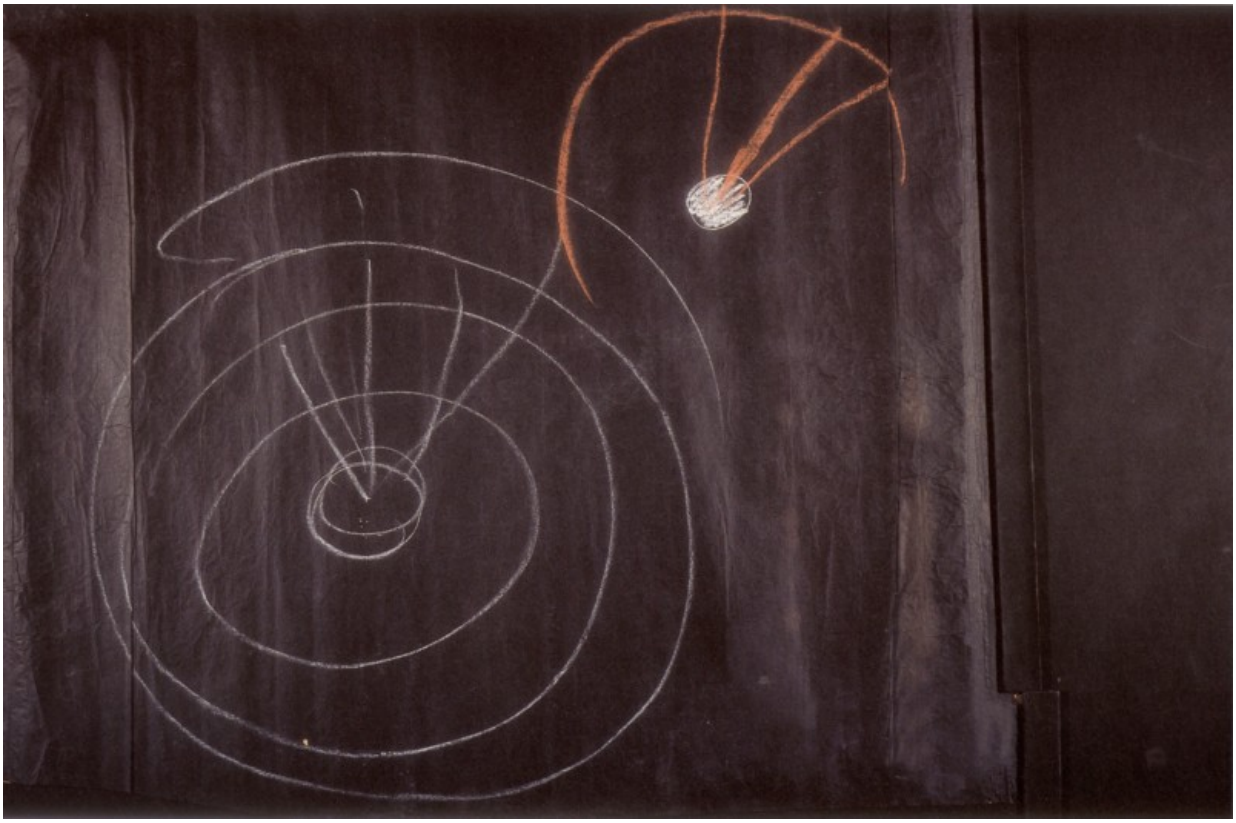

Tabla 6 Conferința 3 — Dornach, 11 aprilie 1920

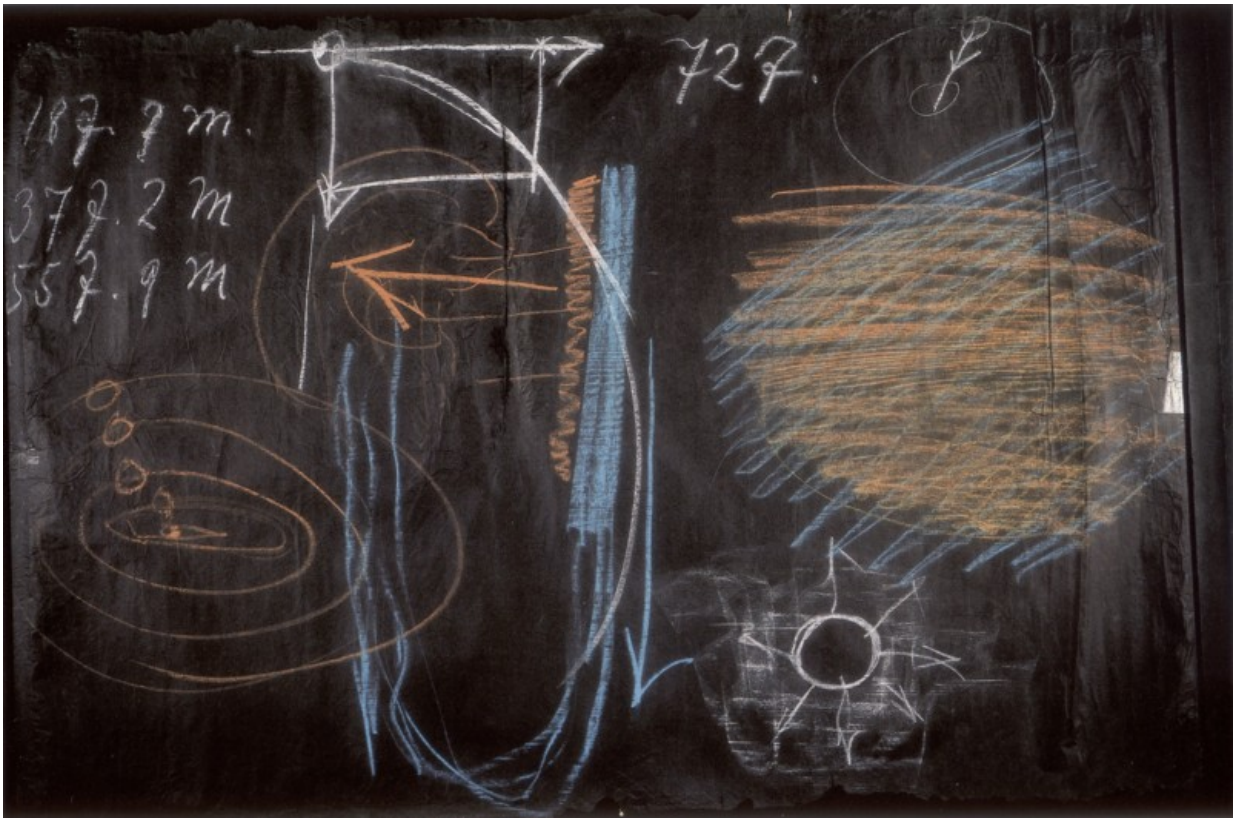

Tabla 7 Conferința 4 — Dornach, 16 aprilie 1920

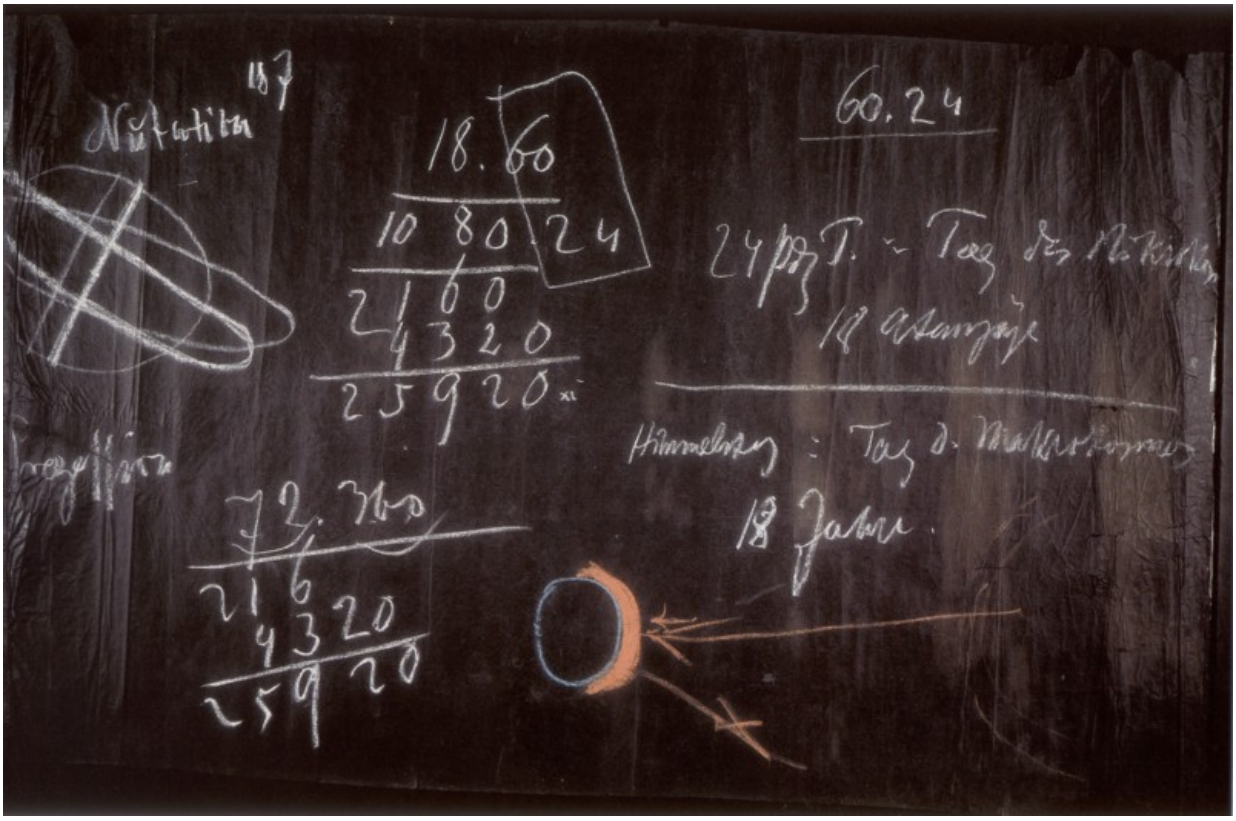

Tabla 8 Conferința 4 — Dornach, 16 aprilie 1920

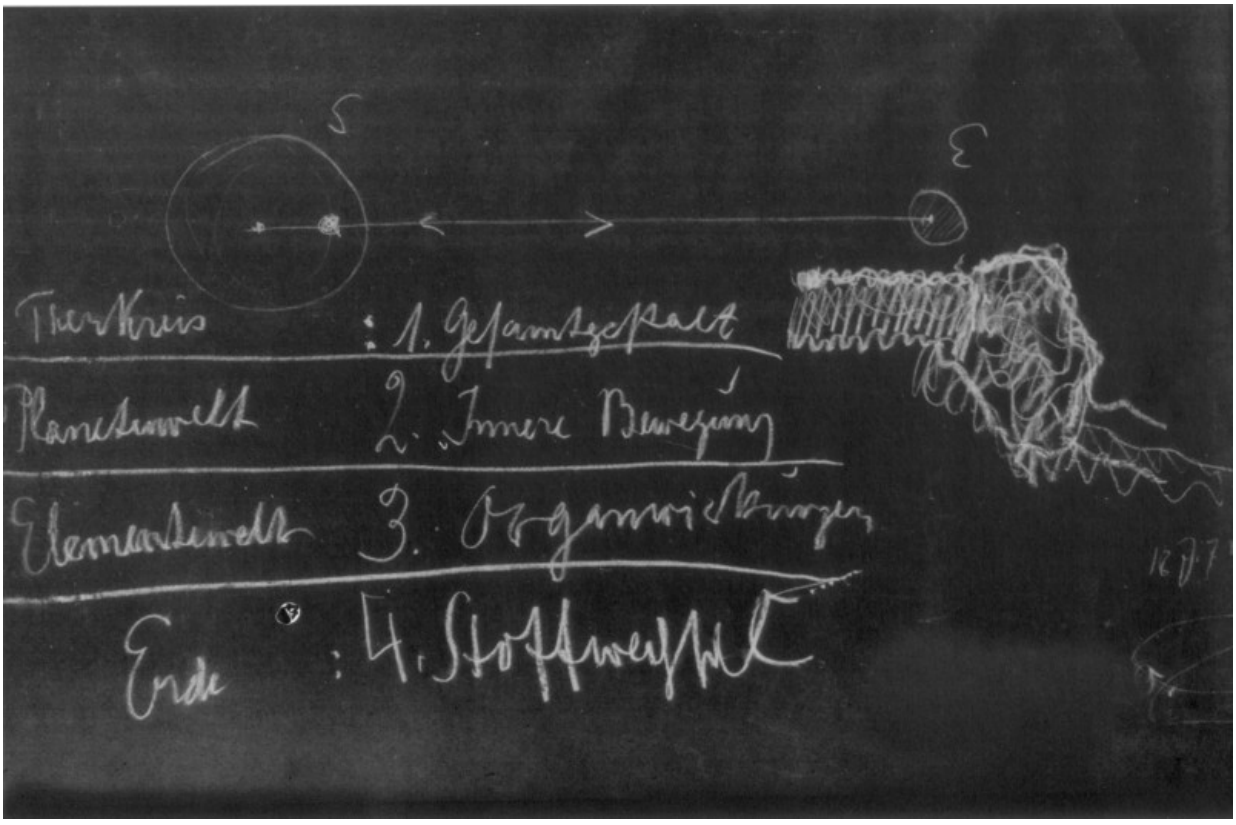

Tabla 9 Conferința 5 — Dornach, 17 aprilie 1920

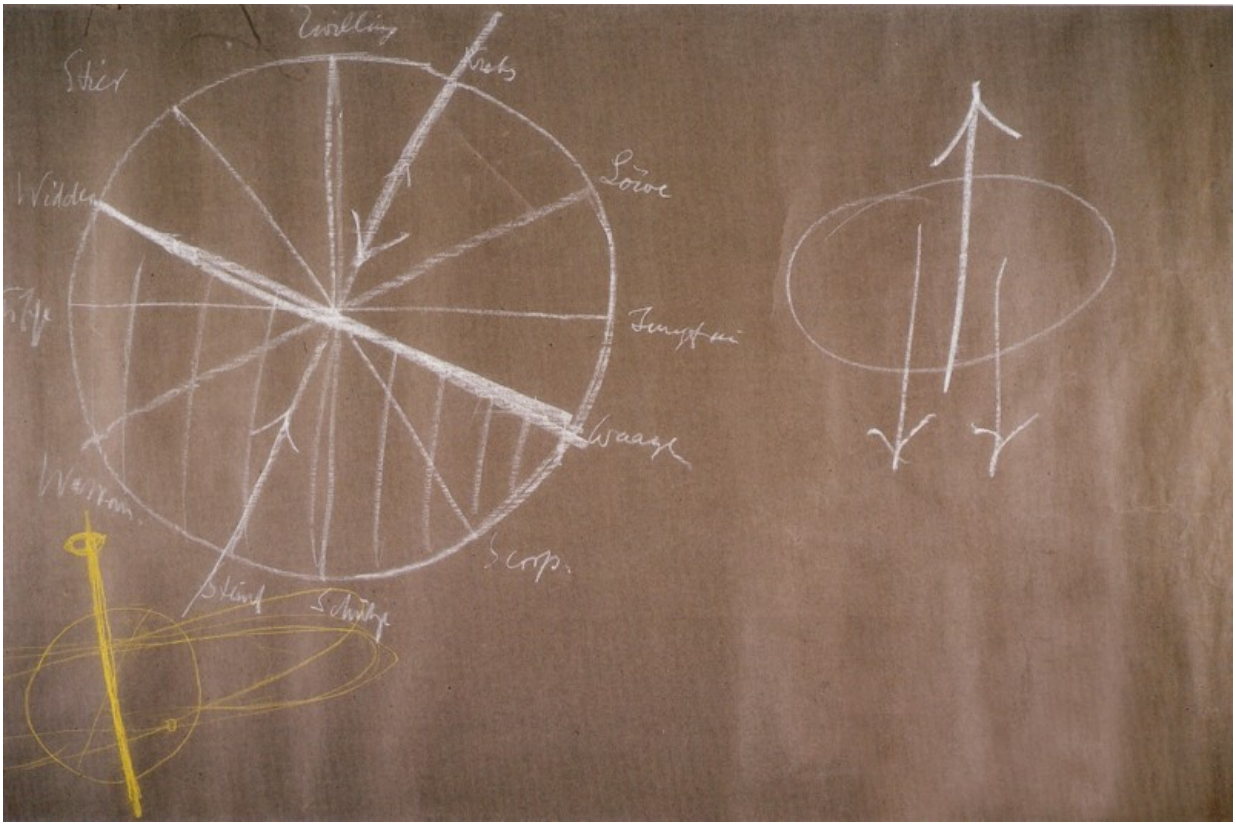

Tabla 10 Conferința 5 — Dornach, 17 aprilie 1920

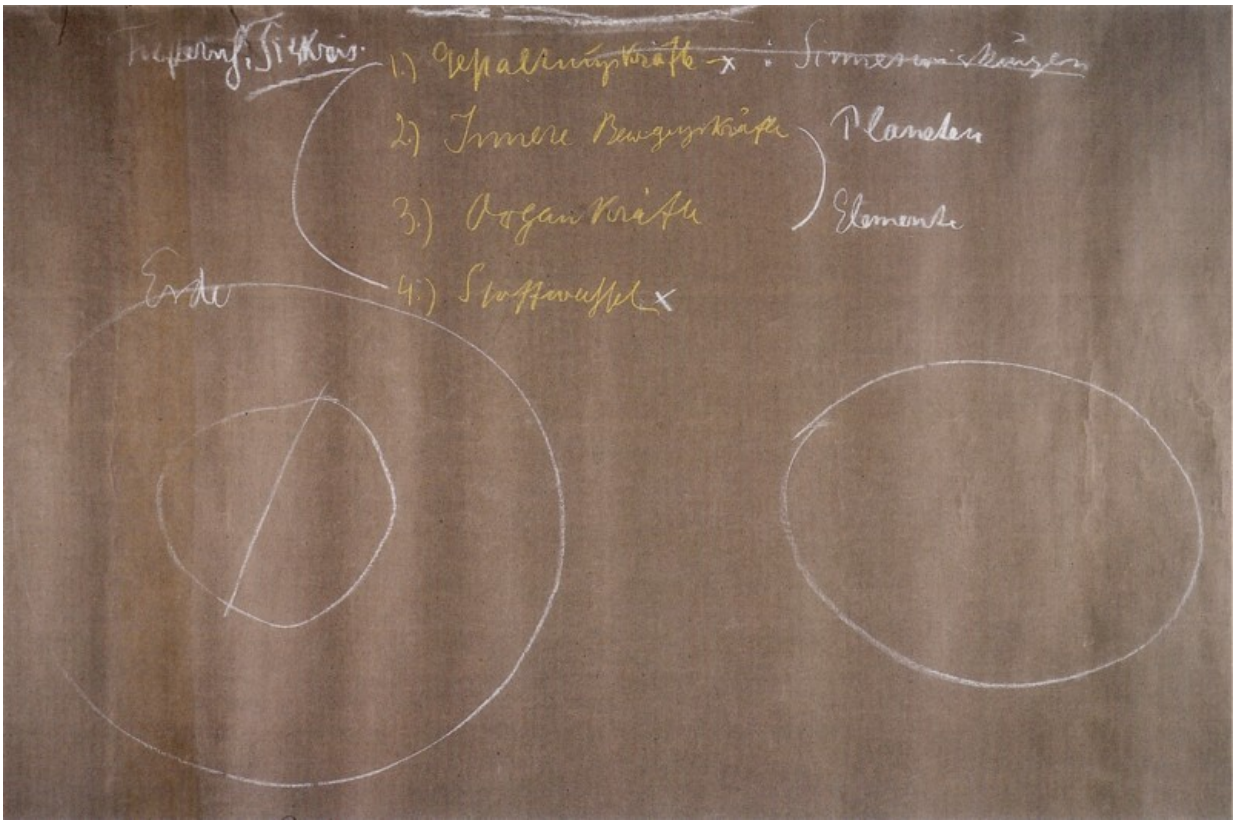

Tabla 11 Conferința 6 — Dornach, 18 aprilie 1920

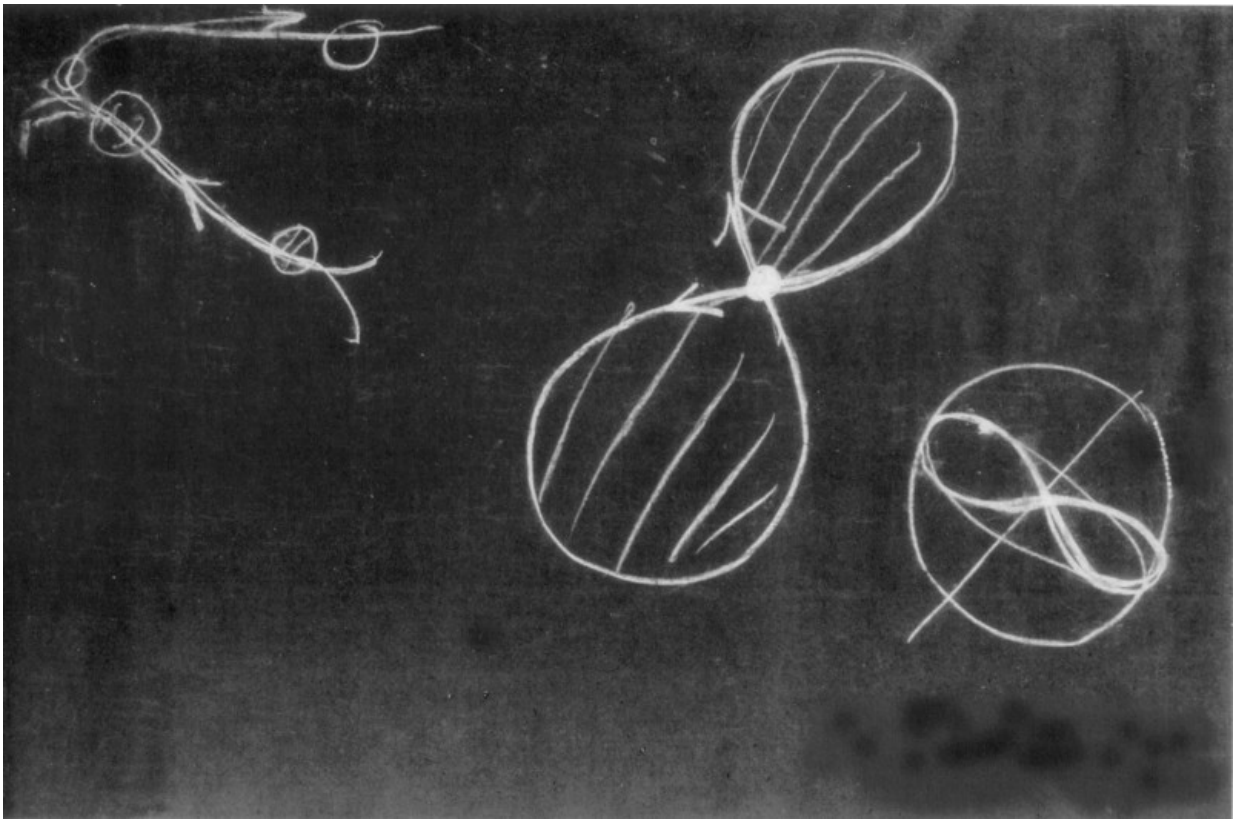

Tabla 12 Conferința 6 — Dornach, 18 aprilie 1920

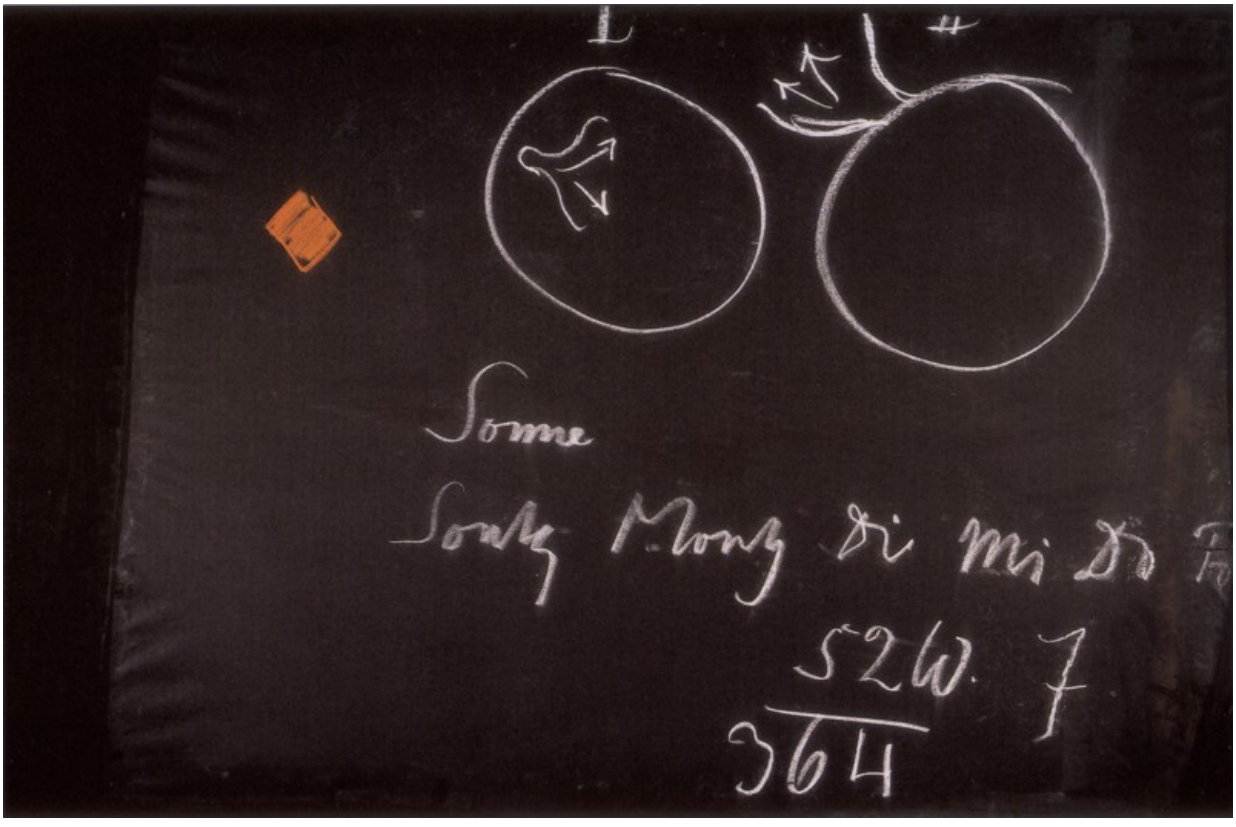

Tabla 13 Conferința 7 — Dornach, 23 aprilie 1920

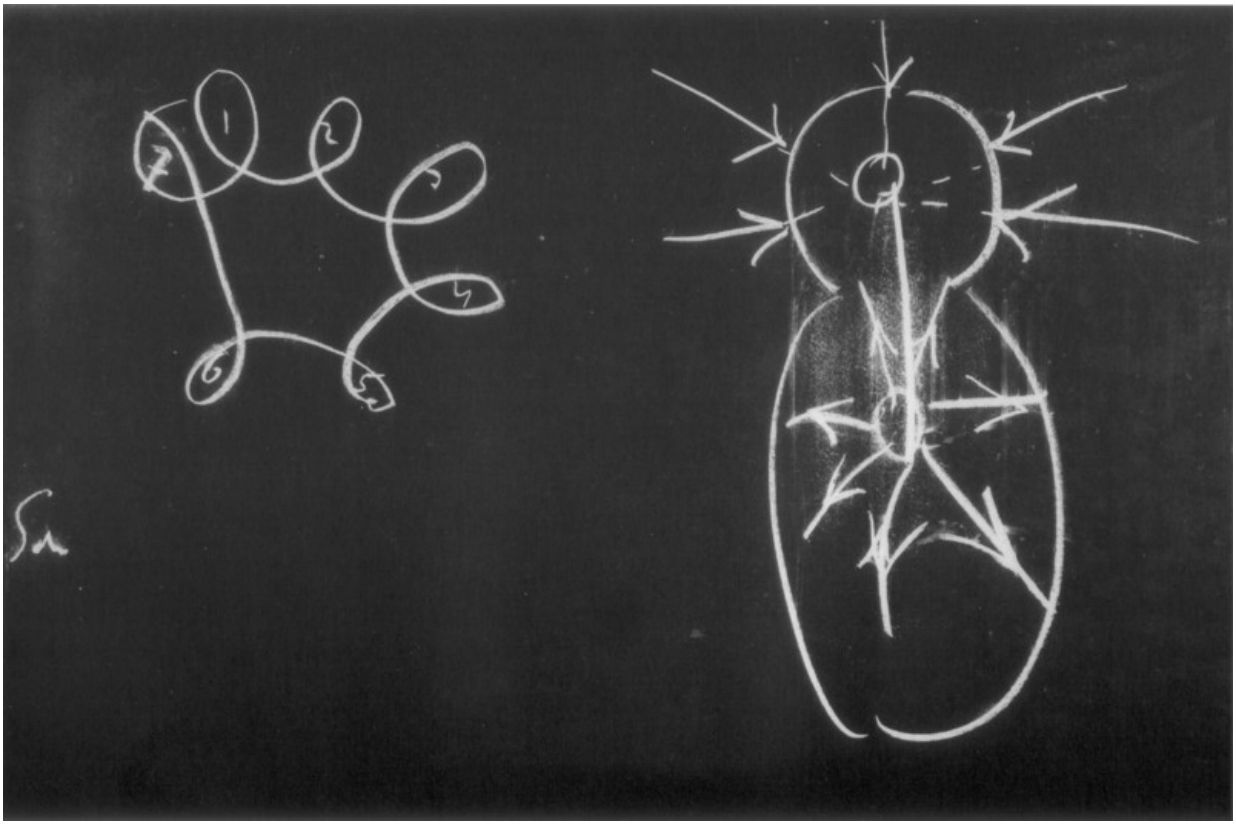

Tabla 14 Conferința 7 — Dornach, 23 aprilie 1920

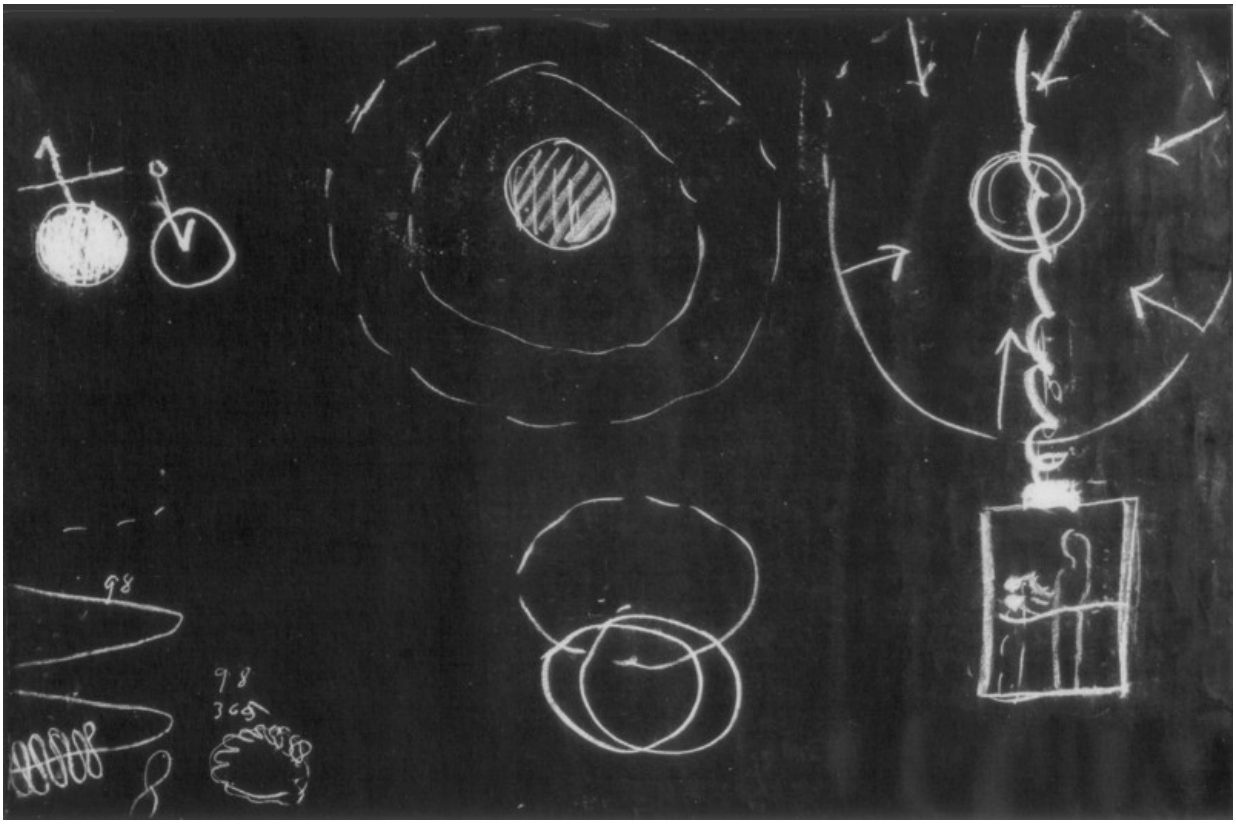

Tabla 15 Conferința 8 — Dornach, 24 aprilie 1920

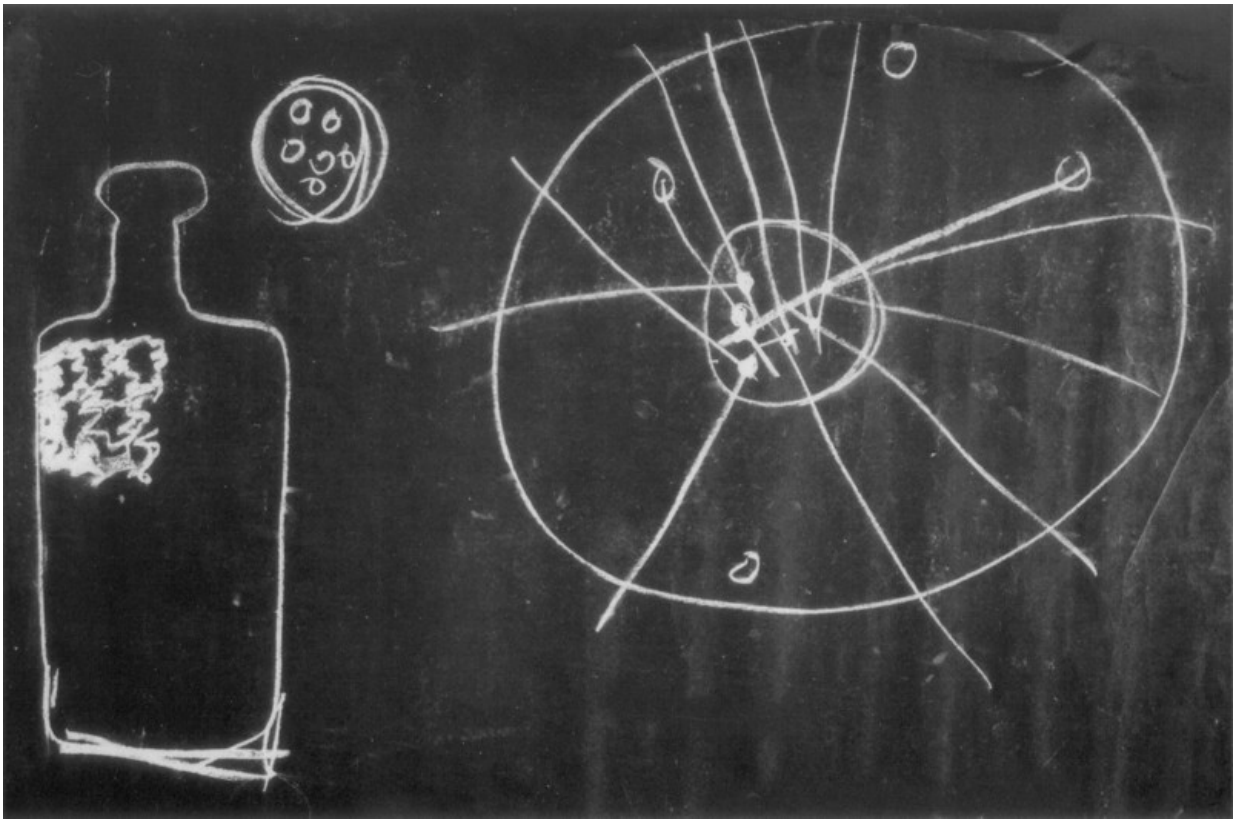

Tabla 16 Conferința 8 — Dornach, 24 aprilie 1920

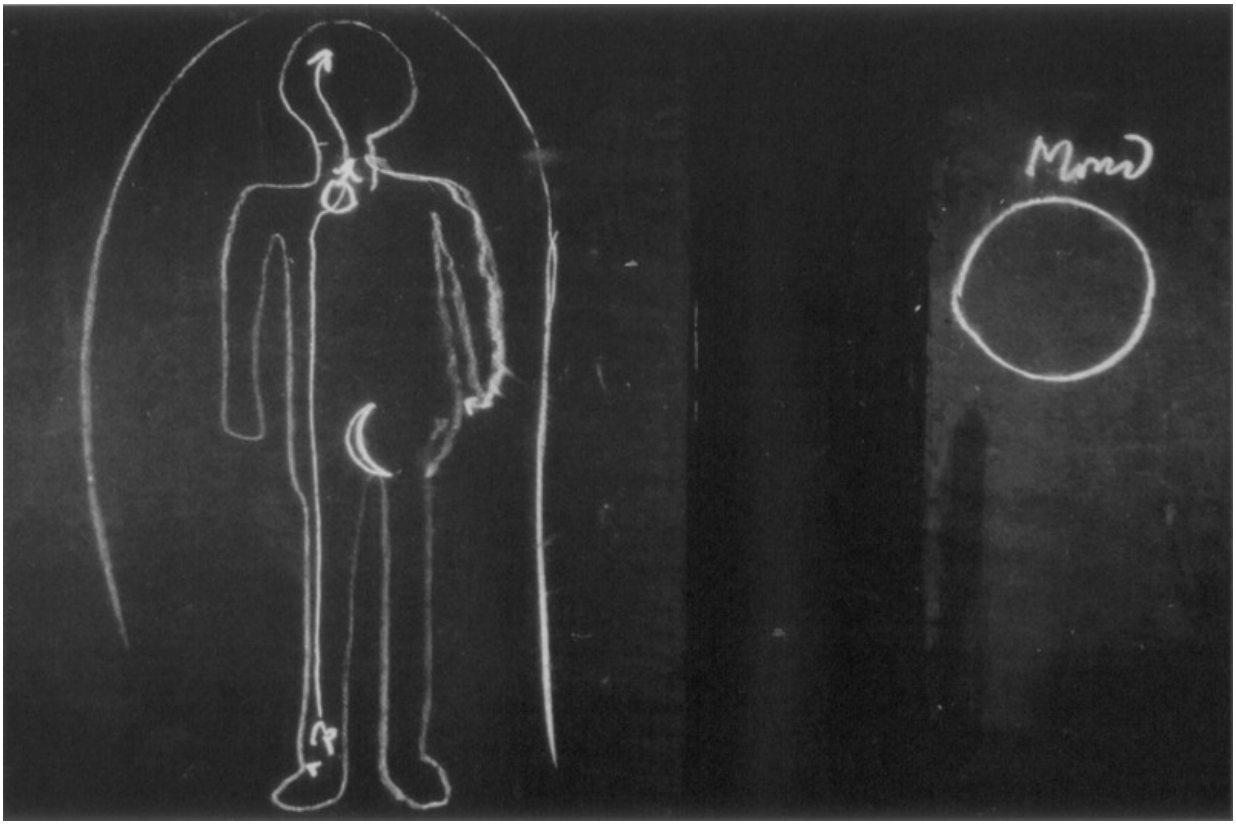

Tabla 17 Conferința 9 — Dornach, 25 aprilie 1920

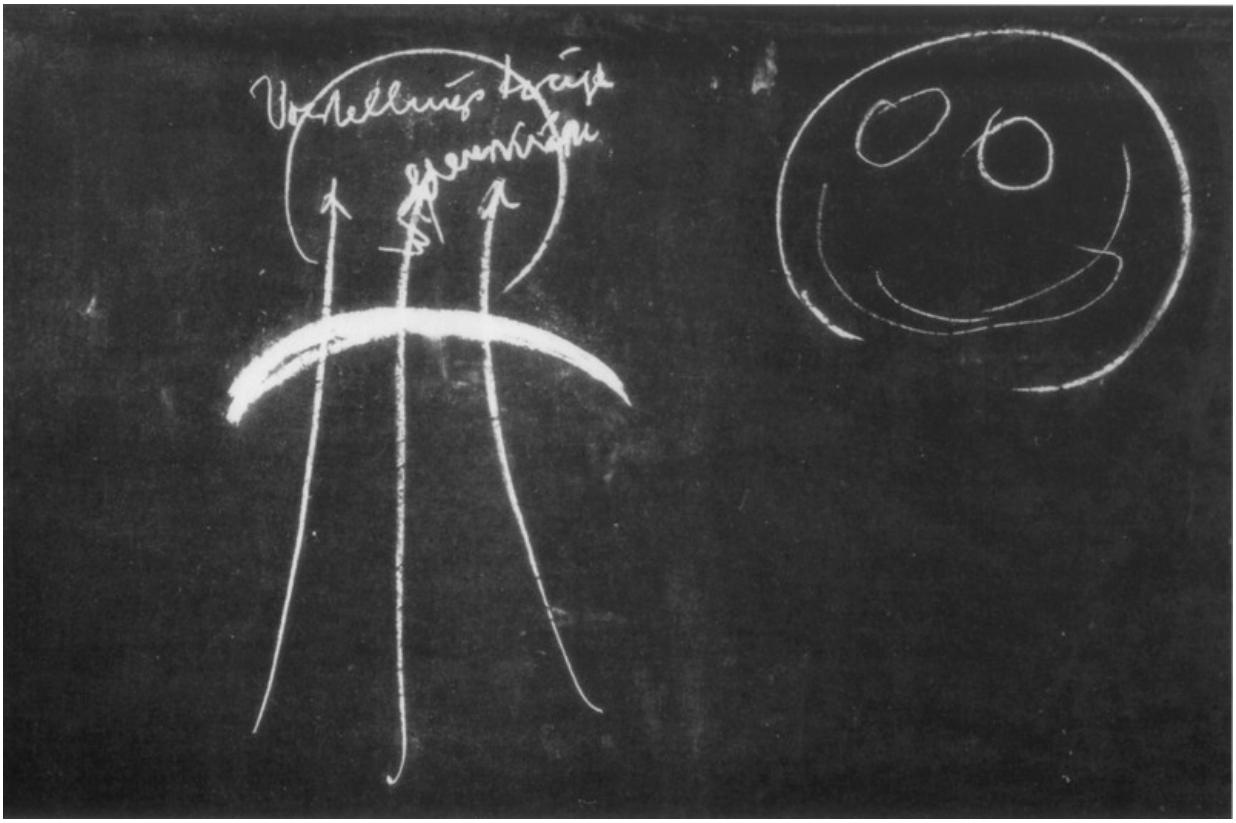

Tabla 18 Conferința 10 — Dornach, 1 mai 1920

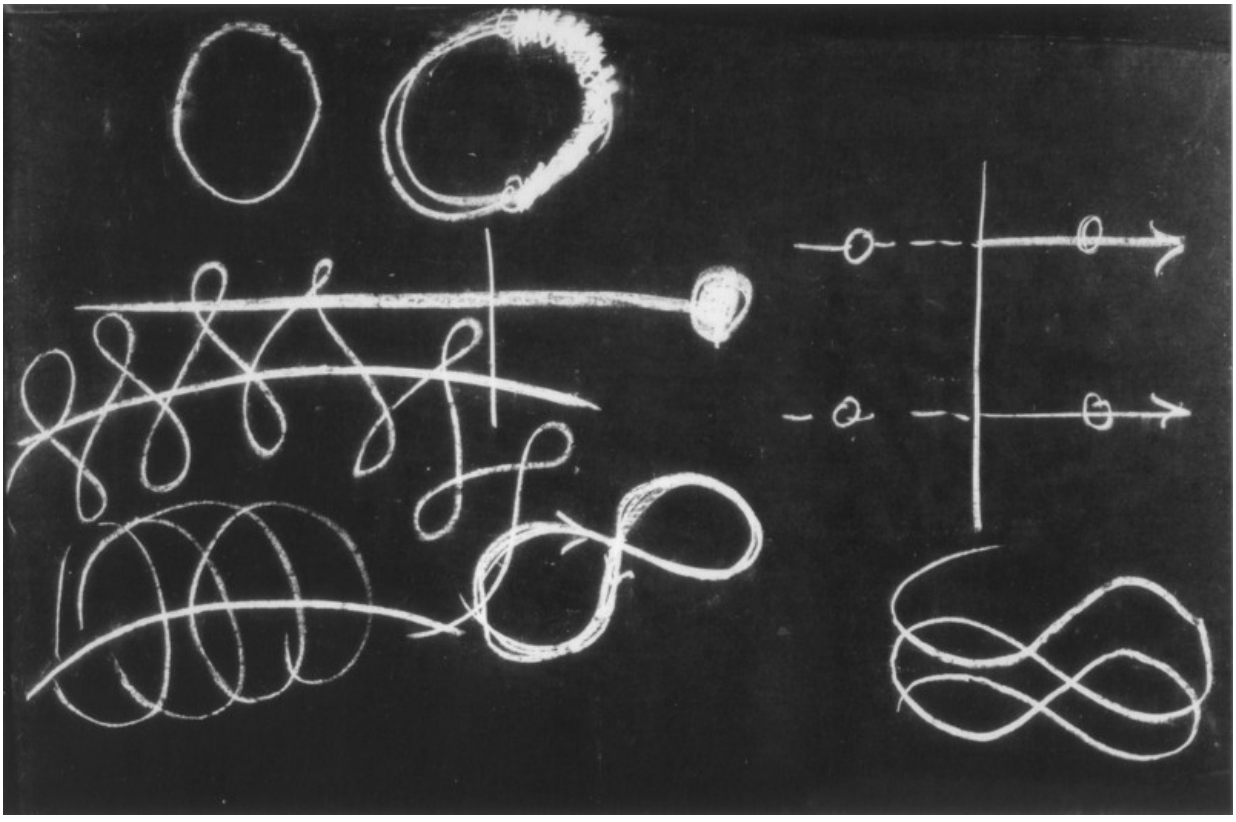

Tabla 19 Conferința 10 — Dornach, 1 mai 1920

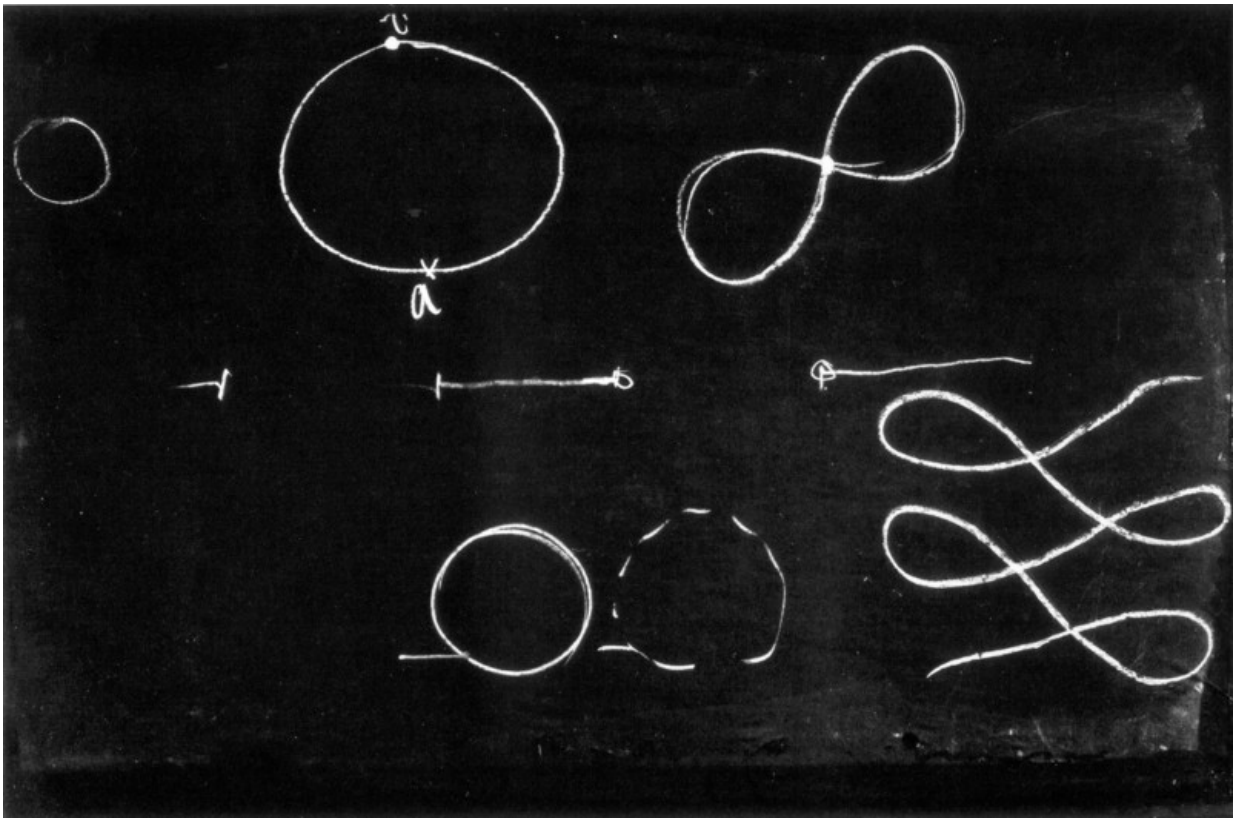

Tabla 20 Conferința 11 — Dornach, 2 mai 1920

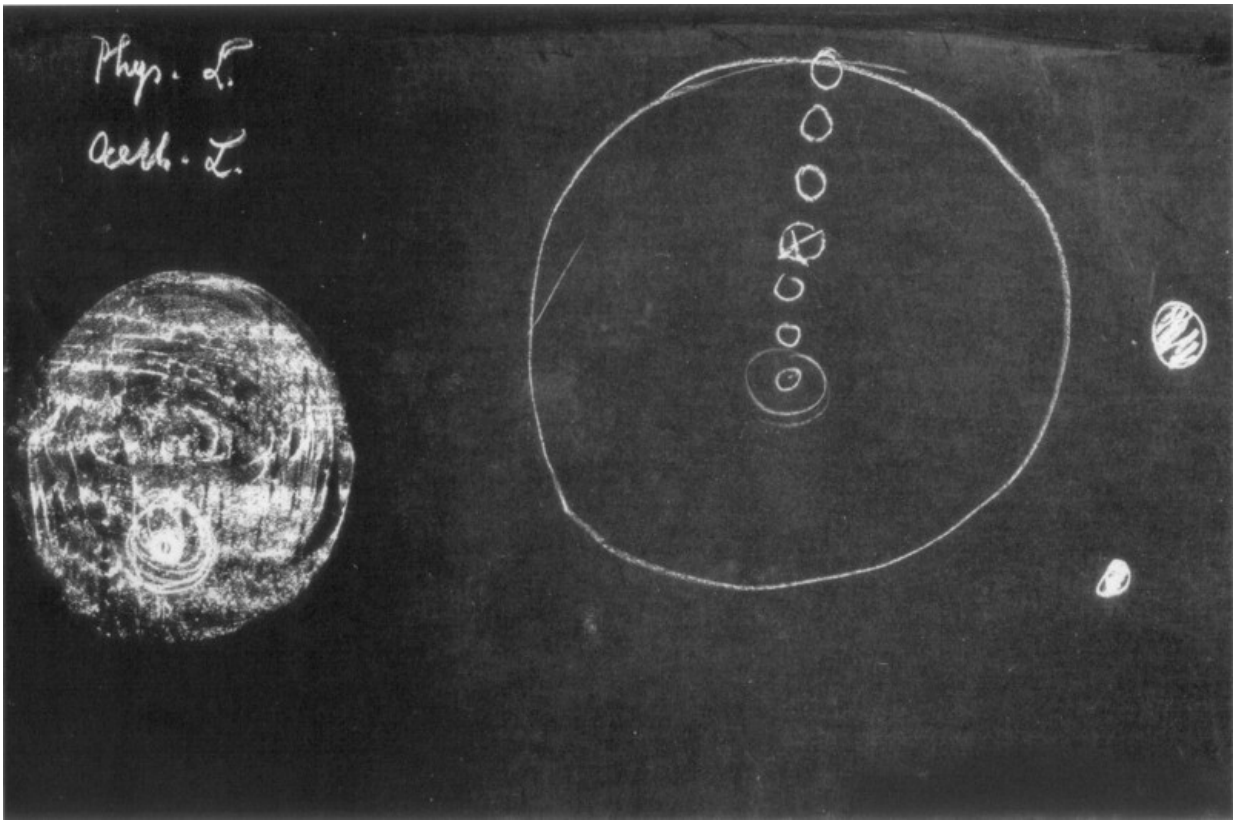

Tabla 21 Conferința 11 — Dornach, 2 mai 1920

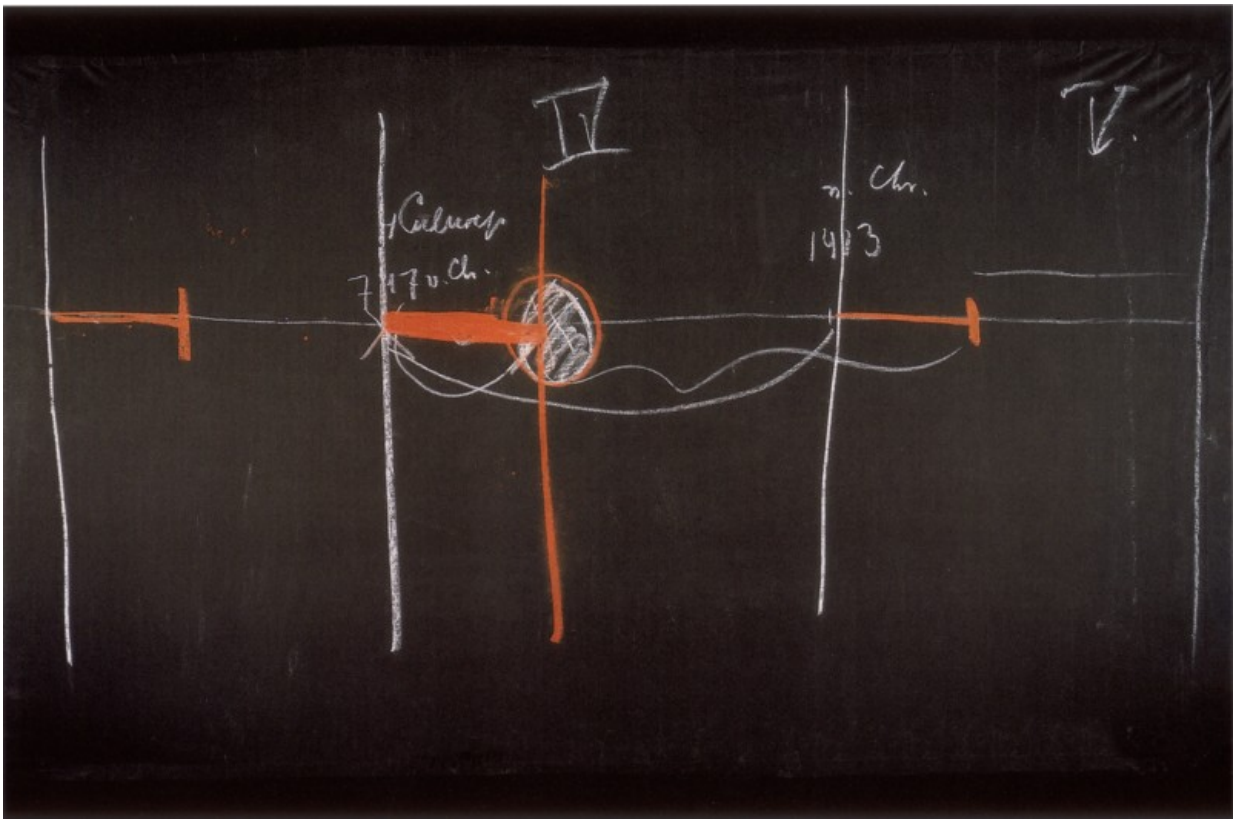

Tabla 22 Conferința 12 — Dornach, 8 mai 1920

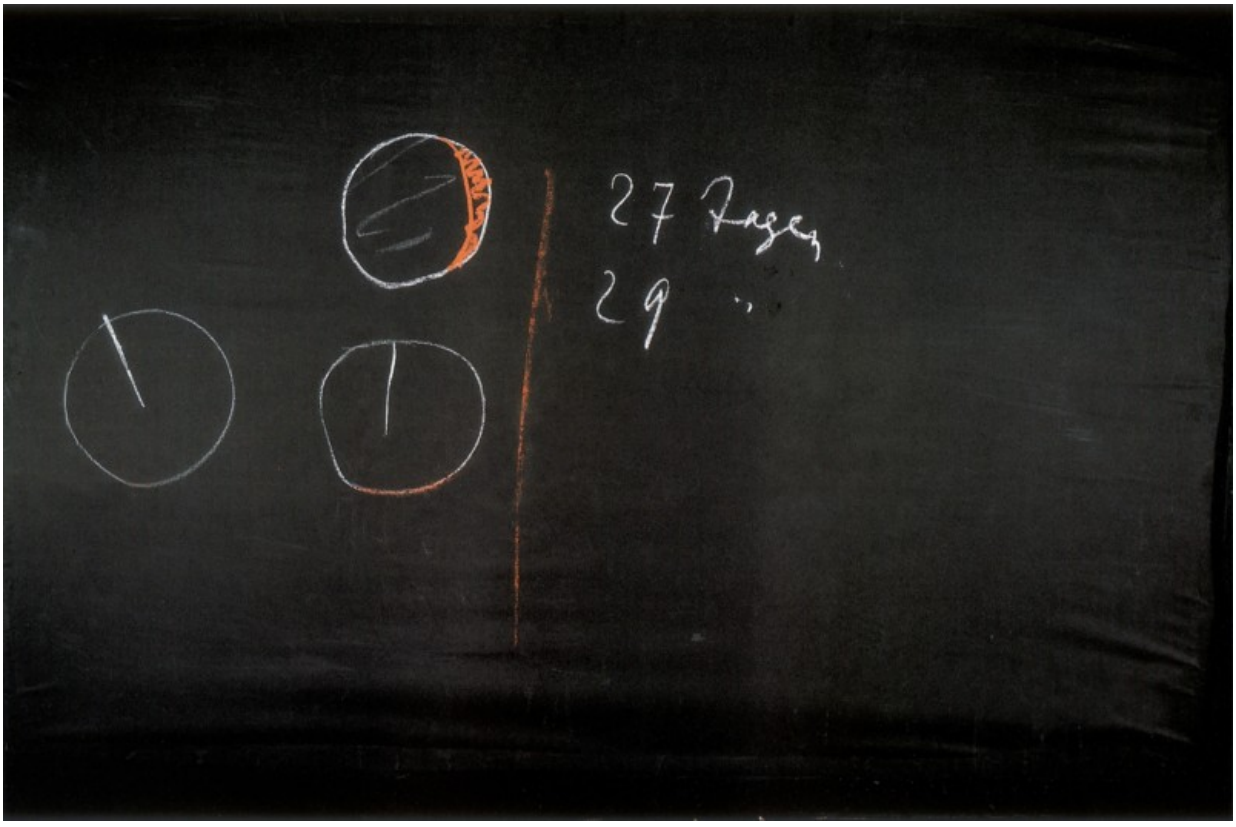

Tabla 23 Conferința 12 — Dornach, 8 mai 1920

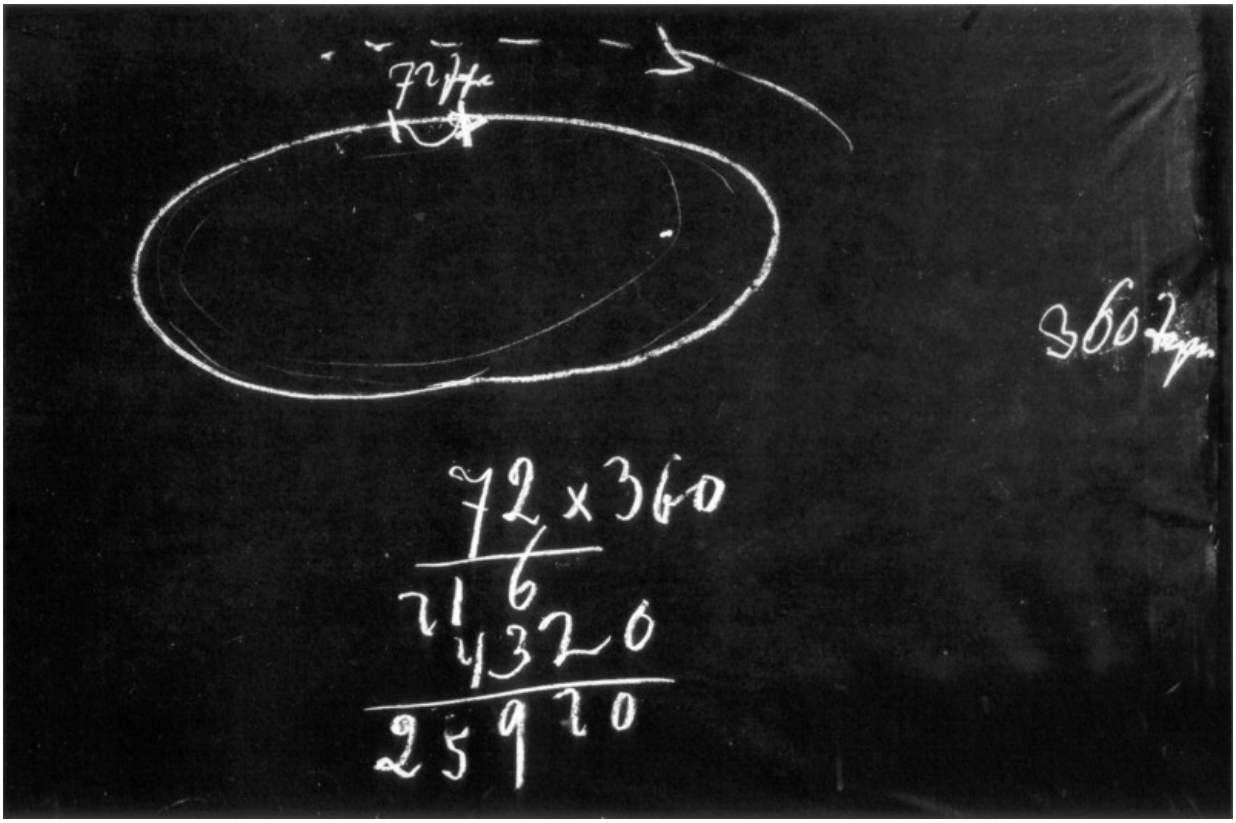

Tabla 24 Conferința 13 — Dornach, 9 mai 1920

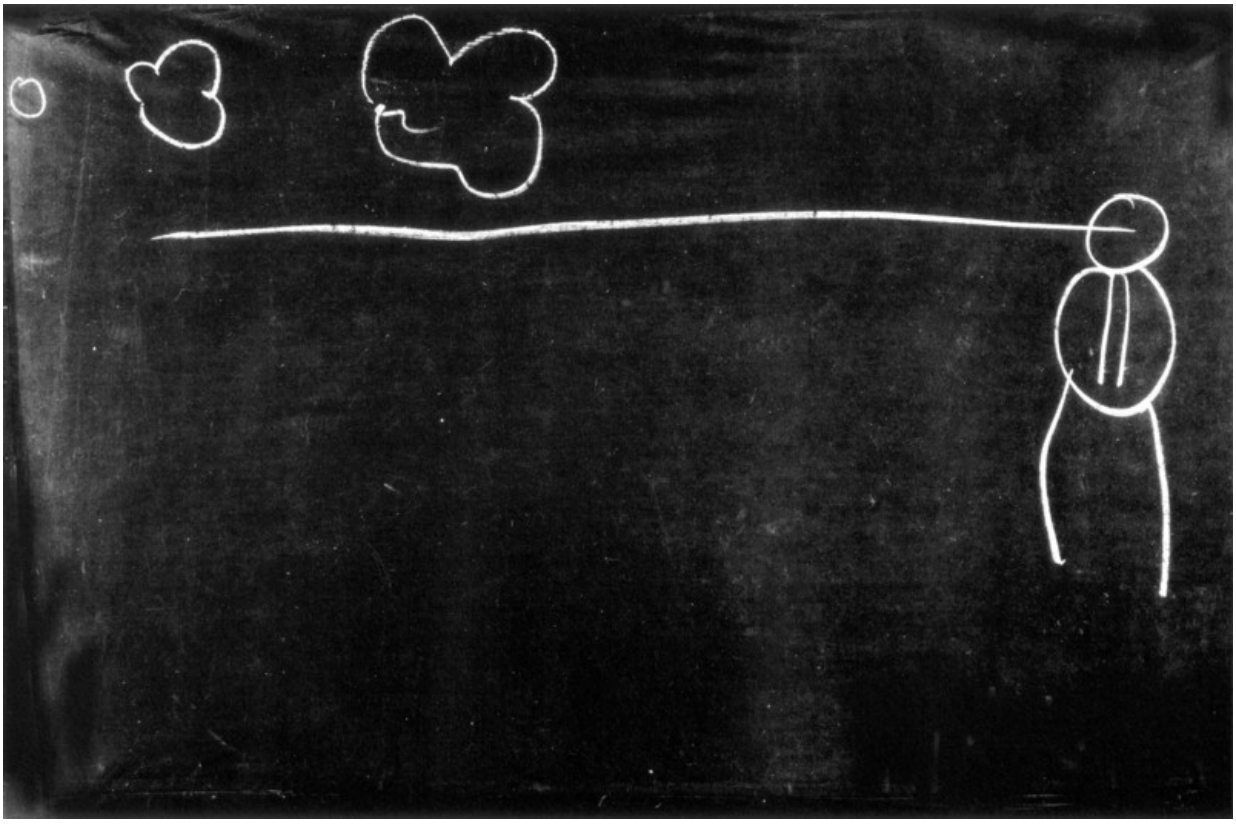

Tabla 25 Conferința 13 — Dornach, 9 mai 1920

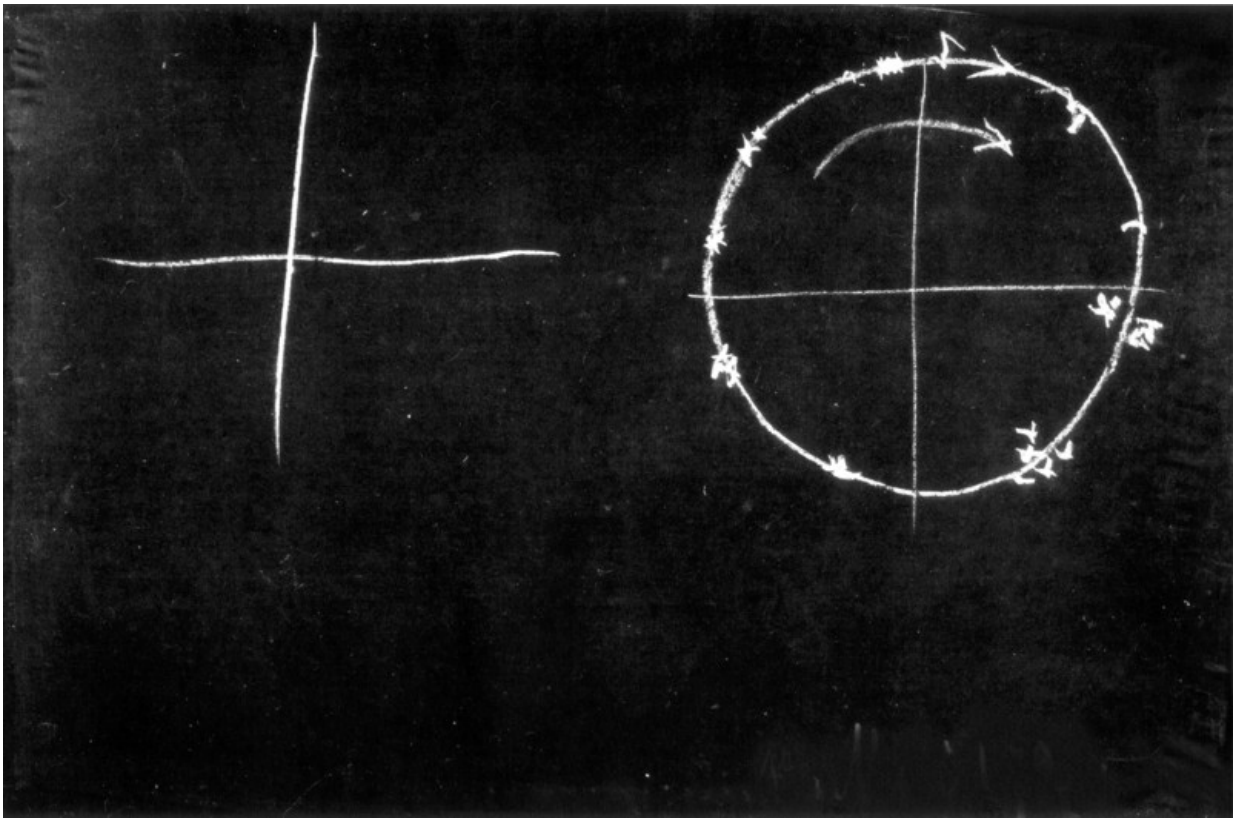

Tabla 26 Conferința 14 — Dornach, 14 mai 1920

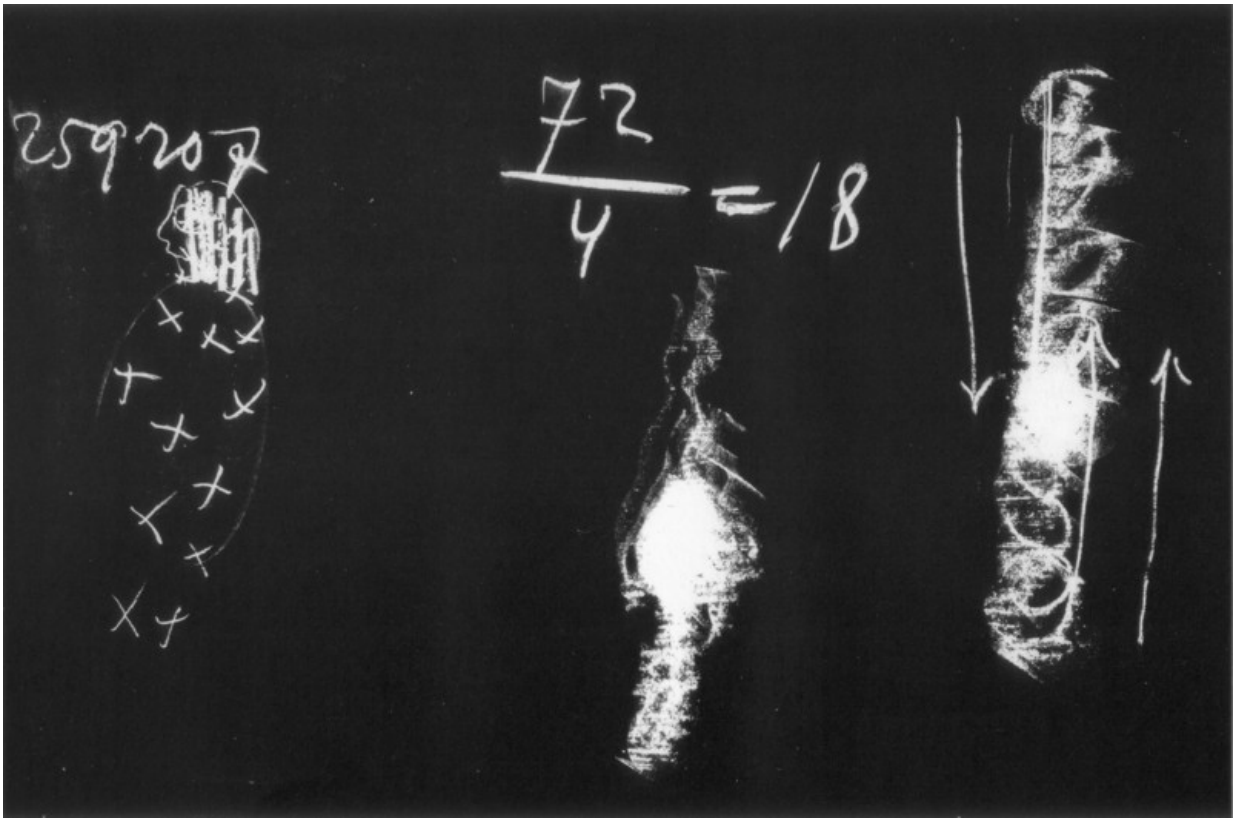

Tabla 27 Conferința 14 — Dornach, 14 mai 1920

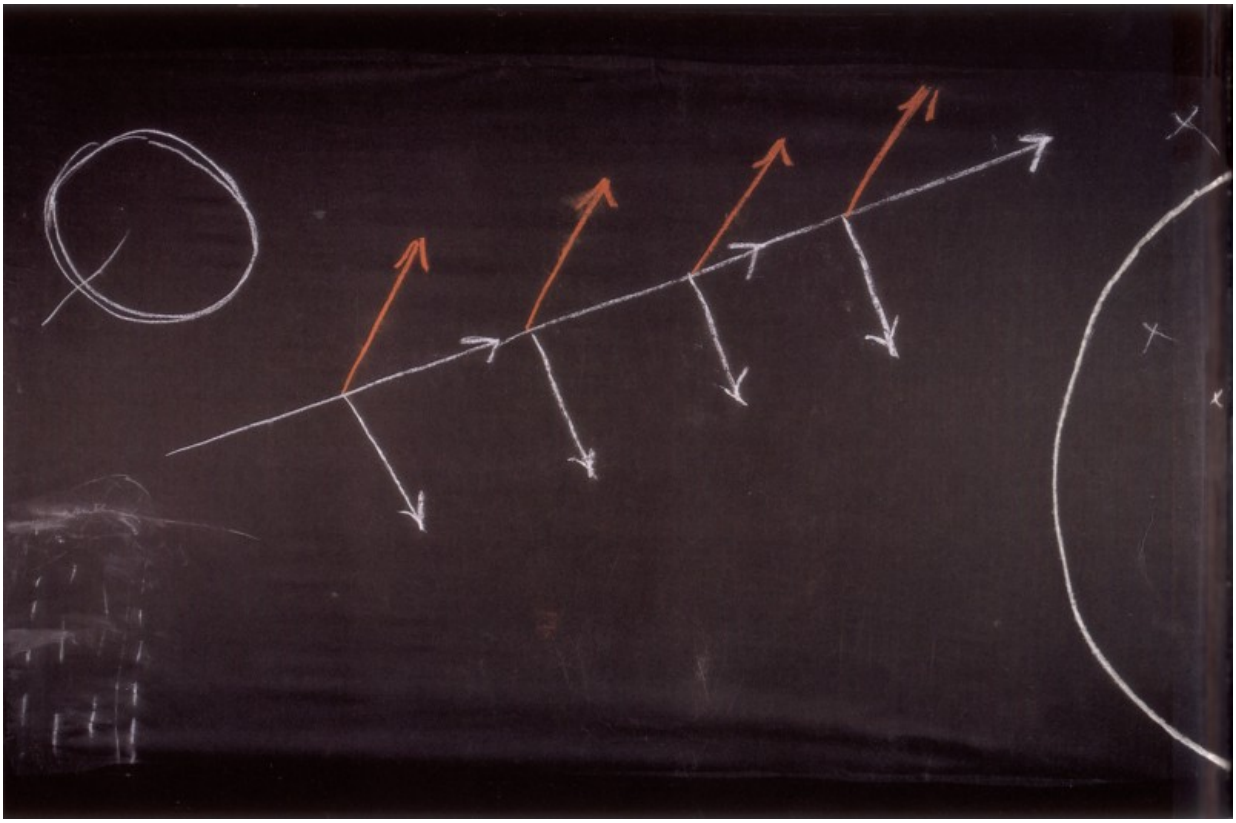

Tabla 28 (cu continuare în tabla 29) Conferința 15 — Dornach, 15 mai 1920

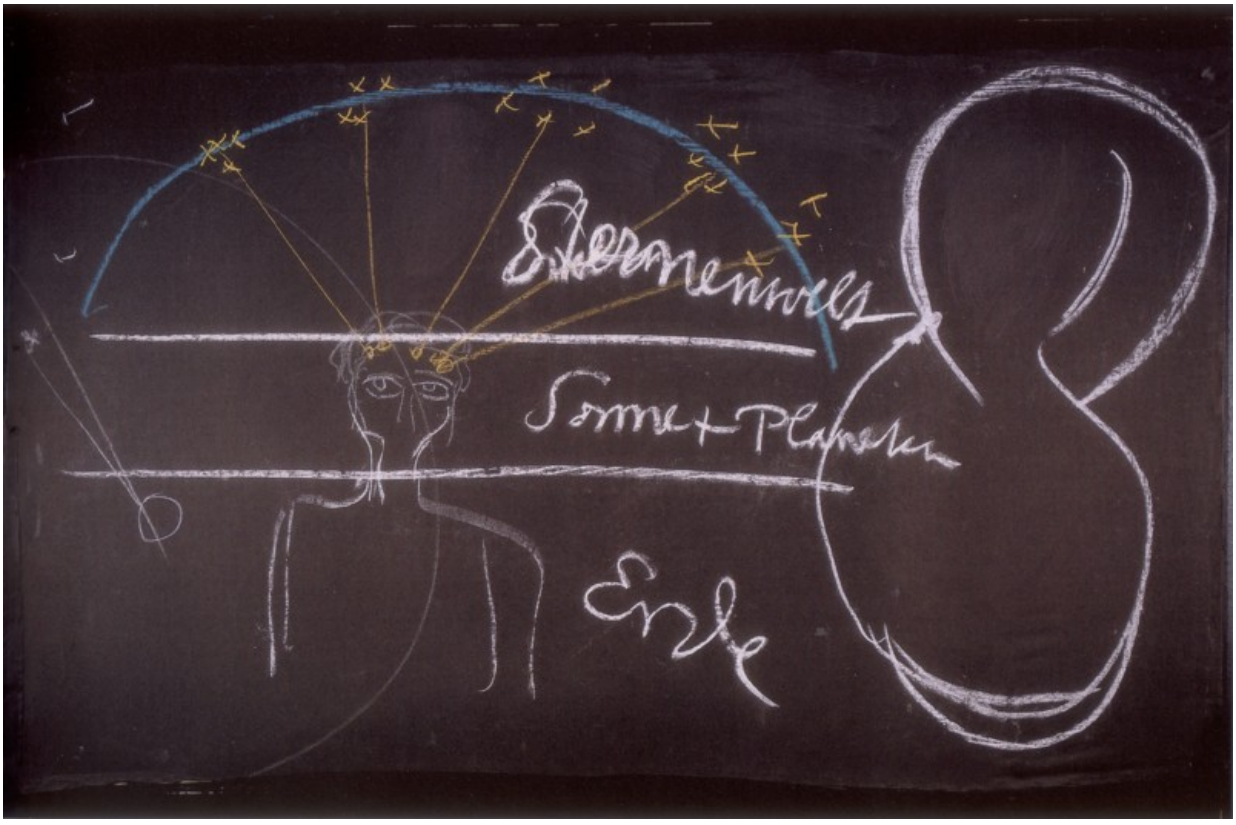

Tabla 29 Conferința 15 — Dornach, 15 mai 1920

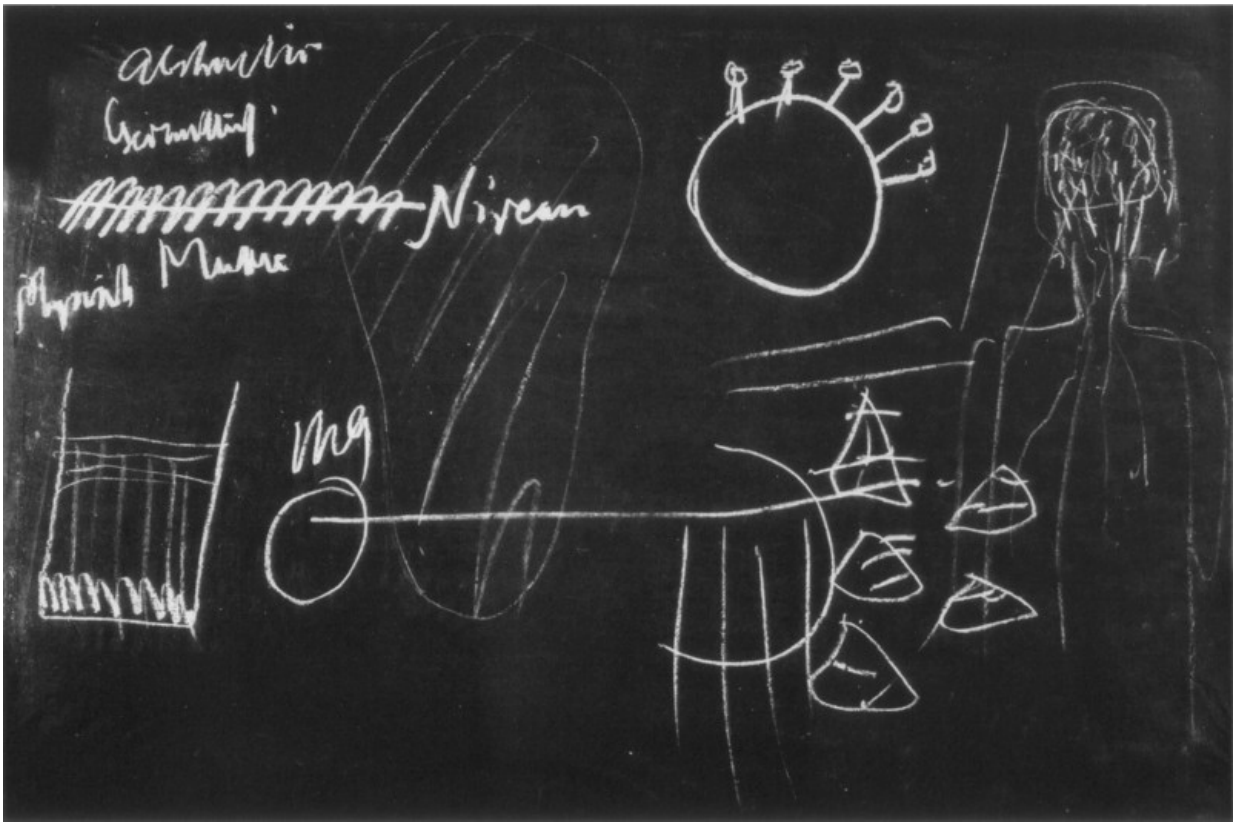

Tabla 30 Conferința 16 — Dornach, 16 mai 1920

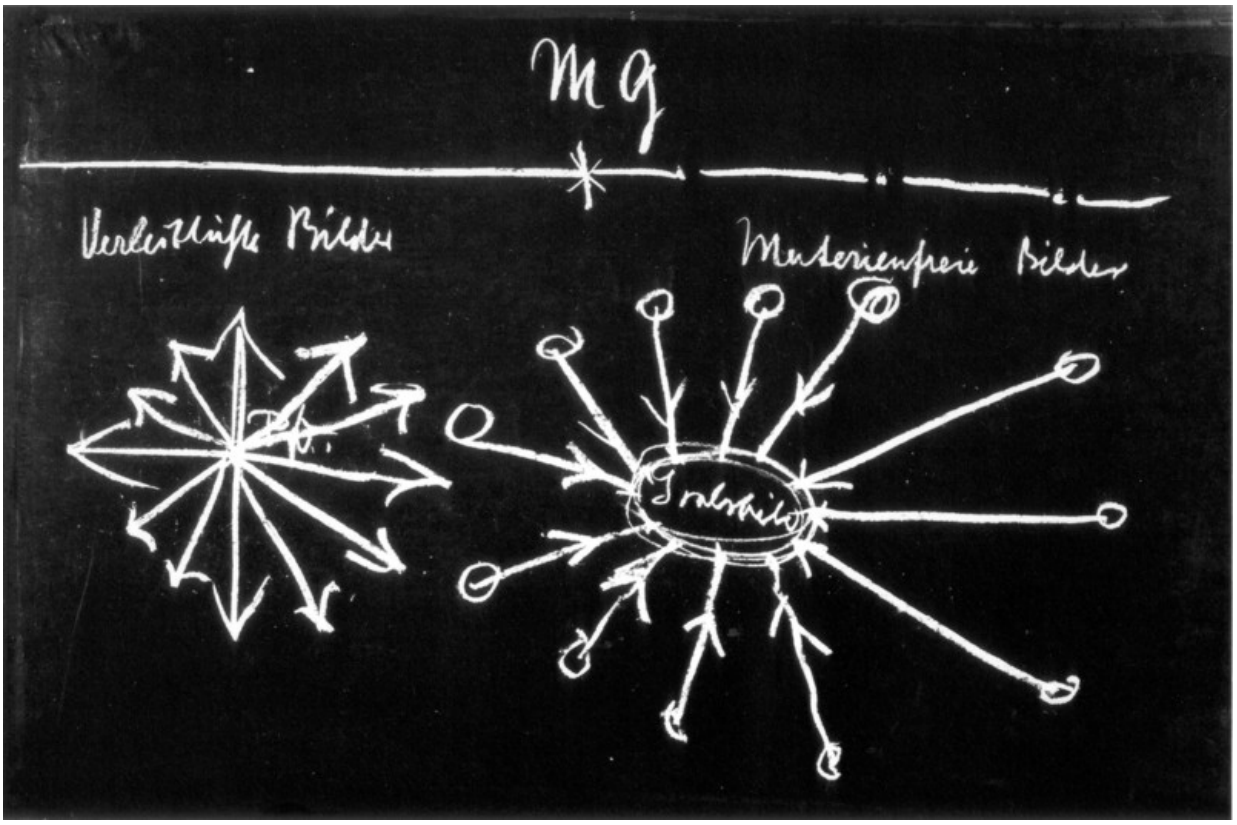

Tabla 31 Conferința 16 — Dornach, 16 mai 1920